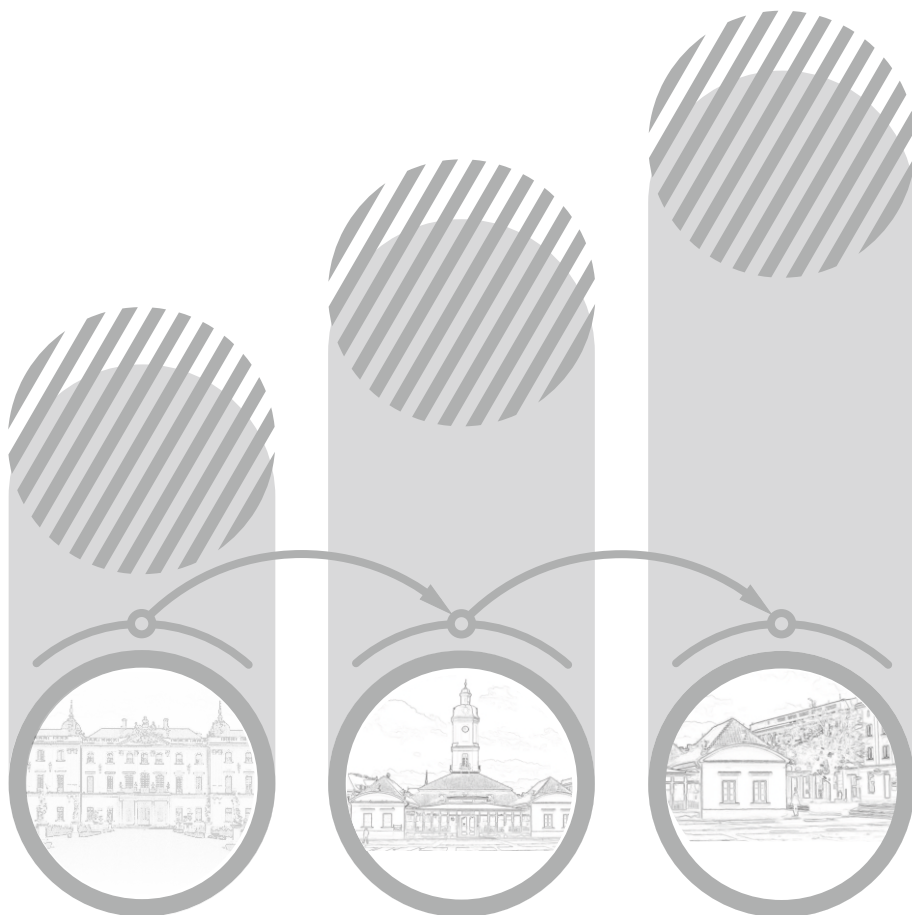

Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Miasta Białystok

Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Miasta Białystok

Urząd Miejski w Białymstoku
Urząd Statystyczny w Białymstoku

Białystok 2021

Opracowanie merytoryczne

Urząd Miejski w Białymstoku

Urząd Statystyczny w Białymstoku

Zespół autorski

Urząd Miejski w Białymstoku

Urząd Statystyczny w Białymstoku – Anna Godlewska, Renata Łapińska, Anna Rogalewska, Urszula Słucka, Agnieszka Szklarzewska, Izabella Szpaczko, dr hab. Dorota Wyszowska

Prace redakcyjne

Katarzyna Górka – Departament Strategii i Rozwoju, Urząd Miejski w Białymstoku

Dorota Żochowska – Urząd Statystyczny w Białymstoku

Skład i opracowanie graficzne

Dorota Żochowska

Diagnozę opracowano na podstawie materiałów źródłowych departamentów i biur Urzędu Miejskiego w Białymstoku i miejskich jednostek organizacyjnych oraz danych z zasobów statystyki publicznej.

Publikacja dostępna na stronie

www.bialystok.pl

bialystok.stat.gov.pl

Przy publikowaniu danych statystycznych prosimy o podanie źródła

Przedmowa

Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Miasta Białystok jest częścią Strategii Rozwoju Miasta Białegostoku do 2030 roku, która będzie określać potencjał oraz kierunki rozwoju miasta w ciągu najbliższych lat. Zaprezentowano w niej obszerny materiał statystyczny oraz informacje opisowe dotyczące warunków życia mieszkańców oraz stanu gospodarki stolicy Podlasia w 2020 roku. Tam, gdzie było to możliwe dane zaprezentowano w zestawieniu z informacjami z 2015 roku w celu zobrazowania przemian i tendencji, jakie zaszły w mieście w ostatnich latach. Opracowanie zostało przygotowane wspólnie przez pracowników Urzędu Miejskiego w Białymstoku oraz Urzędu Statystycznego w Białymstoku.

Dopełnieniem informacji zawartych w publikacji jest dołączony zestaw danych za lata 2015–2020, stanowiący załącznik w formie pliku Excel.

Wyjaśnienia metodyczne dotyczące podstawowych pojęć i metod opracowania danych pochodzących ze statystyki publicznej oraz bardziej szczegółowe informacje z poszczególnych dziedzin statystyki można odnaleźć w publikacjach tematycznych GUS oraz w serii „Metodologia badań statystycznych” na stronie internetowej www.stat.gov.pl.

Przekazując Państwu niniejsze opracowanie, mamy nadzieję, że będzie ono źródłem przydatnych informacji dla osób i instytucji zainteresowanych prezentowaną w nim tematyką.

Prezydent
Miasta Białegostoku

Tadeusz Truskolaski

Dyrektor
Urzędu Statystycznego w Białymstoku

Ewa Kamińska-Sawyluk

Spis treści

Przedmowa	3
Objaśnienia znaków umownych. Ważniejsze skróty	9
Wprowadzenie	11
Rozdział 1. Położenie geograficzne, dostępność komunikacyjna i mobilność	13
1.1 Położenie względem większych ośrodków miejskich	13
1.2 Ukształtowanie terenu	14
1.3 Bogactwa naturalne	15
1.4 Dostępność komunikacyjna	16
1.5 Plany inwestycyjne dotyczące sieci transportowej określone na szczeblu centralnym	22
1.6 Powiązania funkcjonalne	23
1.7 Mobilność, transport zbiorowy	28
1.8 Zasięg sieci, dostępność i jakość Internetu	29
Rozdział 2. Ludność i procesy demograficzne	31
2.1 Ludność, migracje, przyrost naturalny	31
2.2 Ludność według ekonomicznych grup wieku; procesy starzenia się społeczeństwa	34
2.3 Atrakcyjność osadnicza, pozwolenia na budowę	35
2.4 Prognoza demograficzna	35
Rozdział 3. Gospodarka i rynek pracy	37
3.1 Podmioty gospodarcze	37
3.2 Dominujące branże gospodarki	38
3.3 Poziom lokalnej przedsiębiorczości	41
3.4 Tereny inwestycyjne i powierzchnie biurowe	41
3.5 Białostocki Park Naukowo-Technologiczny	44
3.6 Bezrobocie	44
Rozdział 4. Środowisko naturalne i infrastruktura	48
4.1 Walory środowiska naturalnego, różnorodność biologiczna	48
4.2 Formy ochrony przyrody i zanieczyszczenie środowiska	51
4.3 Infrastruktury sieciowa	53
4.4 Infrastruktura energetyczna	54
4.5 Odnawialne źródła energii	55
4.6 Gospodarka odpadami	57
Rozdział 5. Kultura i dziedzictwo kulturalne	62
5.1 Instytucje kultury	62
5.2 Uczestnictwo w kulturze	66
5.3 Zabytki	66
5.4 Lokalne dziedzictwo niematerialne	67
5.5 Znani twórcy i inne postaci świata kultury związane z Miastem	69

Rozdział 6. Sport, rekreacja i turystyka	72
6.1 Kluby sportowe, uprawiający sport, tradycje i specjalizacje sportowe	72
6.2 Infrastruktura sportowo-rekreacyjna	72
6.3 Wybrane imprezy sportowe	74
6.4 Wiodące kluby, postaci świata sportu związane z Miastem	75
6.5 Turystyka	78
Rozdział 7. Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne	79
7.1 Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego	79
7.2 Struktura osadnicza	80
7.3 Rewitalizacja	82
7.4 Inwestycje celu publicznego	86
Rozdział 8. Bezpieczeństwo publiczne	87
8.1 Instytucje realizujące zadania z zakresu bezpieczeństwa	87
8.2 Zagrożenia naturalne	88
8.3 Przestępczość	89
8.4 Bezpieczeństwo w ruchu drogowym	91
Rozdział 9. Polityka społeczna	92
9.1 Pomoc społeczna	92
9.2 Ochrona zdrowia	92
9.3 Żłobki	93
9.4 Gospodarka mieszkaniowa	94
Rozdział 10. Edukacja i wychowanie	96
10.1 Placówki oświatowe	96
10.2 Wyniki uzyskane w ogólnopolskich egzaminach	100
Rozdział 11. Kapitał społeczny	102
11.1 Aktywność obywatelska i organizacje pozarządowe	102
11.2 Frekwencja wyborcza	105
11.3 Współpraca międzysektorowa	108
11.4 Szkolnictwo wyższe	111
Rozdział 12. Finanse samorządowe	113
12.1 Budżet Miasta	113
12.2 Poziom zadłużenia	113
12.3 Zdolność inwestycyjna	114
12.4 Środki unijne	115

Spis tablic

Tablica 1.	Drogi krajowe przebiegające przez Miasto Białystok	17
Tablica 2.	Tereny inwestycyjne dostępne w BOF	25
Tablica 3.	Tereny inwestycyjne Podstrefy Białystok SSSE	42
Tablica 4.	Przedsiębiorstwa działające w Białostockim Parku Naukowo-Technologicznym	44
Tablica 5.	Liczba bezrobotnych według miesięcy w 2020 r.	45
Tablica 6.	Stopa bezrobocia rejestrowanego	45
Tablica 7.	Pomniki przyrody	52
Tablica 8.	System ciepłowniczy w 2017 r.	55
Tablica 9.	Podział budynków ze względu na planowane wykorzystanie OZE – wyniki ankiety	56
Tablica 10.	Planowane do zabudowy instalacje odnawialnych źródeł energii	56
Tablica 11.	Stawka opłaty za odbiór odpadów komunalnych zebranych w sposób selektywny oraz stawka opłaty podwyższonej	59
Tablica 12.	Działalność statutowa miejskich instytucji kultury	63
Tablica 13.	Działalność decyzyjna MKZ	67
Tablica 14.	Znani twórcy i inne postaci świata kultury związane z Miastem	69
Tablica 15.	Sport	72
Tablica 16.	Powierzchnia Miasta objęta obowiązującymi m.p.z.p.	80
Tablica 17.	Obszary do rewitalizacji	83
Tablica 18.	Matryca logiczna kierunków interwencji w ramach Programu rewitalizacji	84
Tablica 19.	Podział projektów rewitalizacyjnych według stanu ich realizacji w latach 2018–2019	85
Tablica 20.	Wydatki poniesione na realizację projektów rewitalizacyjnych według sfer w latach 2018–2019 ...	86
Tablica 21.	Centrum Monitoringu Wizyjnego Miasta Białystok	90
Tablica 22.	Wypadki drogowe	91
Tablica 23.	Wychowanie przedszkolne	96
Tablica 24.	Szkoły podstawowe	97
Tablica 25.	Licea ogólnokształcące	98
Tablica 26.	Szkoły kształcące w zawodach	99
Tablica 27.	Rating Miasta Białystok	114

Spis wykresów

Wykres 1.	Struktura użytkowania powierzchni w 2020 r.	14
Wykres 2.	Liczba zarejestrowanych pojazdów	29
Wykres 3.	Długość światłowodów zainstalowanych w ciągu roku	30
Wykres 4.	Ludność	31
Wykres 5.	Ludność według płci w 2020 r.	31
Wykres 6.	Przyrost naturalny na 1000 ludności	32
Wykres 7.	Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności	33
Wykres 8.	Osoby zameldowane na pobyt stały na osiedlach w 2020 r.	33

Wykres 9. Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku	34
Wykres 10. Mieszkania, na których budowę wydano pozwolenia lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym	35
Wykres 11. Prognoza ludności według ekonomicznych grup wieku	36
Wykres 12. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON	37
Wykres 13. Struktura podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON według sekcji	39
Wykres 14. Przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw	39
Wykres 15. Odchylenia przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń brutto w wybranych sekcjach względem średniego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw	40
Wykres 16. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym w 2020 r.	41
Wykres 17. Stopa bezrobocia według miesięcy w 2020 r.	45
Wykres 18. Struktura zarejestrowanych bezrobotnych według wieku	46
Wykres 19. Struktura zarejestrowanych bezrobotnych według wykształcenia	46
Wykres 20. Liczba zgłaszanych i niewykorzystanych ofert pracy na koniec danego miesiąca w 2020 r.	47
Wykres 21. Bezrobotni zarejestrowani na 1 ofertę pracy w 2020 r.	47
Wykres 22. Struktura powierzchni lasów według form własności w 2020 r.	48
Wykres 23. Tereny zieleni w 2020 r.	50
Wykres 24. Długość czynnej sieci rozdzielczej wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej	53
Wykres 25. Sieć kanalizacji deszczowej	54
Wykres 26. Rodzaj ogrzewania stosowanego w lokalu/budynku (istniejące źródła ciepła)	57
Wykres 27. Stawki opłaty za odbiór odpadów komunalnych dla mieszkańców w 2020 r.	59
Wykres 28. Struktura odpadów komunalnych odebranych z nieruchomości w 2020 r.	61
Wykres 29. Miejsca noclegowe w turystycznych obiektach noclegowych na 10 tys. ludności	78
Wykres 30. Decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego	86
Wykres 31. Przestępstwa stwierdzone przez Policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych na 10 tys. ludności	89
Wykres 32. Liczba interwencji podjętych przez Straż Miejską	90
Wykres 33. Pożary na terenie Białegostoku	91
Wykres 34. Liczba porad udzielonych w placówkach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej na 1 mieszkańca	93
Wykres 35. Miejsca w żłobkach, klubach dziecięcych i u dziennych opiekunów	94
Wykres 36. Mieszkania w zasobach mieszkaniowych na 1000 ludności	94
Wykres 37. Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności	95
Wykres 38. Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności	102
Wykres 39. Frekwencja wyborcza podczas wyborów samorządowych w miastach wojewódzkich w 2018 r.	106
Wykres 40. Frekwencja wyborcza podczas wyborów do Parlamentu Europejskiego w miastach powyżej 250 tys. mieszkańców w 2019 r.	106
Wykres 41. Frekwencja wyborcza podczas wyborów do Sejmu w miastach powyżej 250 tys. mieszkańców w 2019 r.	107
Wykres 42. Frekwencja wyborcza podczas wyborów do Senatu w miastach powyżej 250 tys. mieszkańców w 2019 r.	107

Wykres 43. Frekwencja wyborcza w pierwszej turze wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w miastach powyżej 250 tys. mieszkańców w 2020 r.	108
Wykres 44. Frekwencja wyborcza w drugiej turze wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w miastach powyżej 250 tys. mieszkańców w 2020 r.	108
Wykres 45. Studenci na 1000 ludności	112
Wykres 46. Dług i wskaźnik zadłużenia	113
Wykres 47. Nakłady inwestycyjne w przeliczeniu na 1 mieszkańca	114
Wykres 48. Środki unijne pozyskane przez Miasto w przeliczeniu na 1 mieszkańca	115

Spis map

Mapa 1. Położenie Białegostoku na tle Europy oraz Polski z uwzględnieniem najważniejszych szlaków komunikacyjnych	13
Mapa 2. Białystok na tle województwa podlaskiego i Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego	13
Mapa 3. Podział Białegostoku na osiedla	14
Mapa 4. Ukształtowanie terenu	15
Mapa 5. Białystok na mapie drogowej Polski i krajów sąsiadujących	16
Mapa 6. Układ drogowy	17
Mapa 7. Istniejący przebieg dróg krajowych i wojewódzkich	18
Mapa 8. Istniejący przebieg dróg powiatowych	18
Mapa 9. Mapa istniejących i planowanych dróg rowerowych	20
Mapa 10. Lotnisko Krywlany	21
Mapa 11. Tereny Podstrefy Białystok SSSE	42
Mapa 12. Tereny usług publicznych i aktywności gospodarczej na podstawie „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Białegostoku”	43
Mapa 13. Zieleń na osiedlach – lasy	49
Mapa 14. Podział miasta na sektory	58
Mapa 15. Instytucje kultury	62
Mapa 16. Pokrycie planami zagospodarowania przestrzennego obszaru Białegostoku	79
Mapa 17. Zagospodarowanie terenów w Białymstoku	81
Mapa 18. Powiązania z obszarem podmiejskim	82
Mapa 19. Granice obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji	84
Mapa 20. Placówki opieki zdrowotnej	92
Mapa 21. Placówki oświatowe (przedszkola, szkoły podstawowe i ponadpodstawowe)	96
Mapa 22. Uczelnie wyższe	112

Objaśnienia znaków umownych

Symbol	Opis
Kreska (-)	oznacza, że zjawisko nie wystąpiło
Zero: (0,0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05
Kropka (.)	oznacza: brak informacji, konieczność zachowania tajemnicy statystycznej lub że wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe
Znak Δ	oznacza, że nazwy zostały skrócone w stosunku do obowiązującej klasyfikacji
„W tym”	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy

Ważniejsze skróty

Skrót	Znaczenie
PKB	Produkt Krajowy Brutto
Dz. U.	Dziennik Ustaw
zł	złoty
szt.	sztuka
tys.	tysiąc
mln	milion
kg	kilogram
t	tona
km	kilometr
m ²	metr kwadratowy
km ²	kilometr kwadratowy
m ³	metr sześcienny
r.	rok
cd.	ciąg dalszy
dok.	dokończenie
itp.	i tym podobne
m.in.	między innymi
np.	na przykład
Nr	Numer
p. proc.	punkt procentowy
poz.	pozycja
tj.	to jest
tzw.	tak zwany

Skrót sekcji	Pełna nazwa sekcji
POLSKA KLASYFIKACJA DZIAŁALNOŚCI – PKD 2007	
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
Handel; naprawa pojazdów samochodowych	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle
Zakwaterowanie i gastronomia	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi
Obsługa rynku nieruchomości	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
Administrowanie i działalność wspierająca	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca

Wprowadzenie¹

Białystok jest stolicą województwa podlaskiego i największym miastem północno-wschodniej Polski. Zajmuje obszar 102,13 km², co stanowi 0,5% powierzchni województwa podlaskiego. W końcu 2020 r. w Białymstoku mieszkało 297,0 tys. osób, co stanowiło 0,8% ludności kraju. Liczba ludności miasta w latach 2011–2019 systematycznie rosła. W ostatnim roku wzrost ten został zahamowany. Przyczyniło się do tego zanotowane w 2020 r. ujemne saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały, przy niewielkim dodatnim przyroście naturalnym. Średnia gęstość zaludnienia, tj. liczba osób przypadająca na 1 km², wynosiła w tym czasie 2908. W gronie miast wojewódzkich, Białystok jest 2. miastem (za Warszawą) o największej gęstości zaludnienia w Polsce, 10. pod względem liczby ludności i 16. pod względem powierzchni.

Według danych rejestru REGON, w końcu 2020 r. na terenie miasta Białegostoku zarejestrowanych było 37,5 tys. podmiotów gospodarki narodowej. W porównaniu ze stanem w końcu 2015 r. ich liczba wzrosła o 8,9%. Sektor publiczny obejmował 0,5 tys. podmiotów, zaś prywatny – 36,2 tys. jednostek.

W strukturze podmiotów gospodarczych według klas wielkości zdecydowanie przeważały jednostki małe, o przewidywanej liczbie pracujących do 9 osób. Ich udział w ogólnej liczbie podmiotów w Białymstoku ukształtował się na poziomie 96,5%. Jedynie 2,7% ogółu podmiotów stanowiły jednostki w klasie wielkości 10–49 osób oraz 0,8% – podmioty o przewidywanej liczbie pracujących powyżej 50 osób. W końcu 2020 r. zdecydowana większość podmiotów, tj. 71,9% ogólnej liczby podmiotów wpisanych do rejestru REGON, należała do osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą.

Ze względu na rodzaj wykonywanej działalności gospodarczej (PKD), w końcu 2020 r. w Białymstoku dominowały podmioty prowadzące działalność w sekcjach: handel; naprawa pojazdów samochodowych – 20,9%, a w dalszej kolejności: działalność profesjonalna, naukowa i techniczna – 12,3%, budownictwo – 11,7%, opieka zdrowotna i pomoc społeczna – 9,4% oraz pozostała działalność usługowa – 7,2%.

W 2020 r. wyniki finansowe badanych przedsiębiorstw² mających siedzibę na terenie Białegostoku były lepsze od uzyskanych w 2015 r. Przychody z całokształtu działalności wzrosły bardziej niż koszty ich uzyskania, co znalazło odzwierciedlenie w poprawie wskaźnika poziomu kosztów. Poprawiła się również większość pozostałych wskaźników ekonomiczno-finansowych.

Duże i średnie przedsiębiorstwa mające siedzibę na terenie miasta Białystok, w 2020 r. dokonały sprzedaży produkcji o wartości 9 694,4 mln zł (w cenach bieżących), tj. o 47,4% wyższej niż w 2015 r.

W 2020 r. w strukturze produkcji sprzedanej w sektorze przedsiębiorstw dominowały cztery sekcje, z których pochodziło 78,7% wartości produkcji sprzedanej. Należały do nich: przetwórstwo przemysłowe (33,8%), budownictwo (27,3%), handel; naprawa pojazdów samochodowych oraz transport i zakwaterowanie (po 8,8%).

Przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw (w jednostkach o liczbie pracujących powyżej 9 osób), mających siedzibę na terenie Białegostoku w 2020 r. ukształtowało się na poziomie 38,6 tys. osób, czyli o 17,8% wyższym niż w 2015 r.

Najwyższe przeciętne zatrudnienie stwierdzono w sekcji handel; naprawa pojazdów samochodowych, w którym koncentrowało się 30,9% ogólnego przeciętnego zatrudnienia w sektorze przedsiębiorstw oraz w sekcji przetwórstwo przemysłowe – 27,0%. Najniższe zanotowano natomiast w zakwaterowaniu i gastronomii oraz w informacji i komunikacji, tj. odpowiednio 2,6% i 2,7% ogólnego przeciętnego zatrudnienia w sektorze przedsiębiorstw.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw (w jednostkach średnich i dużych, mających siedzibę na terenie Białegostoku) wyniosło 4 479,39 zł i było o 33,2% wyższe niż w 2015 r.

¹ Na podstawie danych GUS.

² Niefinansowych, o liczbie pracujących powyżej 9 osób.

Wynagrodzenie zdecydowanie wyższe od przeciętnego w sektorze przedsiębiorstw w 2020 r. otrzymali m.in. zatrudnieni w sekcjach: informacja i komunikacja (o 19,3%), budownictwo (o 11,5%), a także działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (o 10,4%). Wynagrodzenie znacznie niższe od średniego uzyskali przede wszystkim zatrudnieni w jednostkach zajmujących się zakwaterowaniem i gastronomią (o 31,8%) oraz administrowaniem i działalnością wspierającą (o 33,4%).

W końcu grudnia 2020 r. liczba bezrobotnych zarejestrowanych w Białymstoku wynosiła 9,1 tys. osób. W stosunku do stanu zanotowanego w 2015 r. liczebność populacji bezrobotnych zmniejszyła się o 31,0%. Stopa bezrobocia rejestrowanego w końcu 2020 r. ukształtowała się na poziomie 6,9% i była o 3,6 p. proc. niższa w porównaniu z zanotowaną w 2015 r.

Białystok jest miastem o dużym udziale terenów zielonych, które zajmują łącznie 25,9% powierzchni miasta. Wśród terenów zielonych dominują lasy (18,1% powierzchni ogółem).

W 2020 r. na obszarze Miasta Białystok wyemitowano z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza 0,1 tys. t zanieczyszczeń pyłowych i 851,4 tys. t zanieczyszczeń gazowych (łącznie z dwutlenkiem węgla). W porównaniu z 2015 r. ilość wyemitowanych zanieczyszczeń pyłowych spadła o 60,6%. Emisja zanieczyszczeń gazowych w 2020 r. zmniejszyła się natomiast o 7,6% w stosunku do zanotowanej pięć lat wcześniej.

Stolica województwa podlaskiego charakteryzuje się korzystnymi wskaźnikami w zakresie ludności korzystającej z sieci wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej, które w 2020 r. wyniosły odpowiednio: 97,6%, 96,4% oraz 90,9%.

Poziom uczestnictwa w kulturze w 2020 r. został ograniczony w wielu wymiarach w związku z sytuacją pandemiczną w kraju. W 2020 r. muzea i wystawy odwiedziło 20,2 tys. osób, tj. o 79,6% mniej w porównaniu z 2015 r. W bibliotekach w 2020 r. zanotowano 39,7 tys. czytelników, a ich liczba w stosunku do 2015 r. zmniejszyła się o 1,8%. W przedstawieniach i koncertach teatrów i instytucji muzycznych w analizowanym roku uczestniczyło 77,8 tys. widzów i słuchaczy, co oznacza że ich liczba w porównaniu z 2015 r. zmniejszyła się o 66,9%. W kinach odnotowano 310,6 tys. widzów, ale było ich o 56,3% mniej niż w 2015 r.

W 2020 r. na terenie Białegostoku policja w zakończonych postępowaniach przygotowawczych stwierdziła 5,9 tys. przestępstw, tj. o 15,7% więcej niż pięć lat wcześniej. Wraz ze wzrostem liczby przestępstw, wzrósł także łączny odsetek wykrywalności ich sprawców (z 59,4% w 2015 r. do 72,2% w 2020 r.).

Według stanu w końcu 2020 r. na terenie Białegostoku w zasobach mieszkaniowych znajdowało się 137,1 tys. mieszkań, tj. o 8,5% więcej w porównaniu z 2015 r. Oznacza to, że w zasobach mieszkaniowych w przeliczeniu na 1000 ludności przypadały 462 mieszkania.

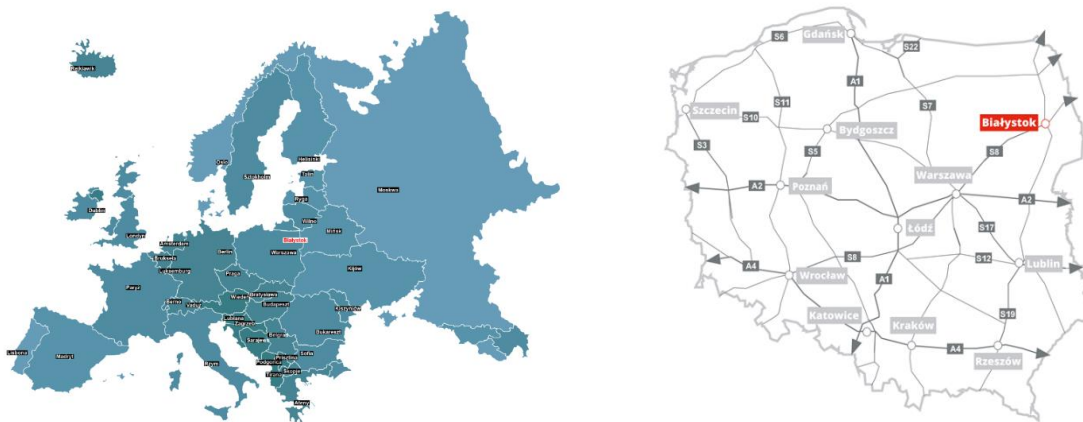
W 2020 r. w Białymstoku oddano do użytkowania 2,8 tys. mieszkań, tj. o 35,6% więcej niż w 2015 r., a wartość wskaźnika mieszkań oddanych do użytkowania na 1000 ludności ukształtowała się na poziomie 9,5.

Rozdział 1. Położenie geograficzne, dostępność komunikacyjna i mobilność

1.1 Położenie względem większych ośrodków miejskich

Miasto Białystok jest centrum administracyjnym województwa podlaskiego o specyficznych na tle innych jednostek administracyjnych regionu funkcjach. Białystok jest największą aglomeracją w północno-wschodniej części Polski. Zajmuje obszar 102,13 km², co stanowi ok. 0,5% powierzchni województwa podlaskiego. W ujęciu przestrzennym istotnym atutem Białegostoku jest położenie w sąsiedztwie wschodniej granicy państwa, stanowiącej granicę Unii Europejskiej.

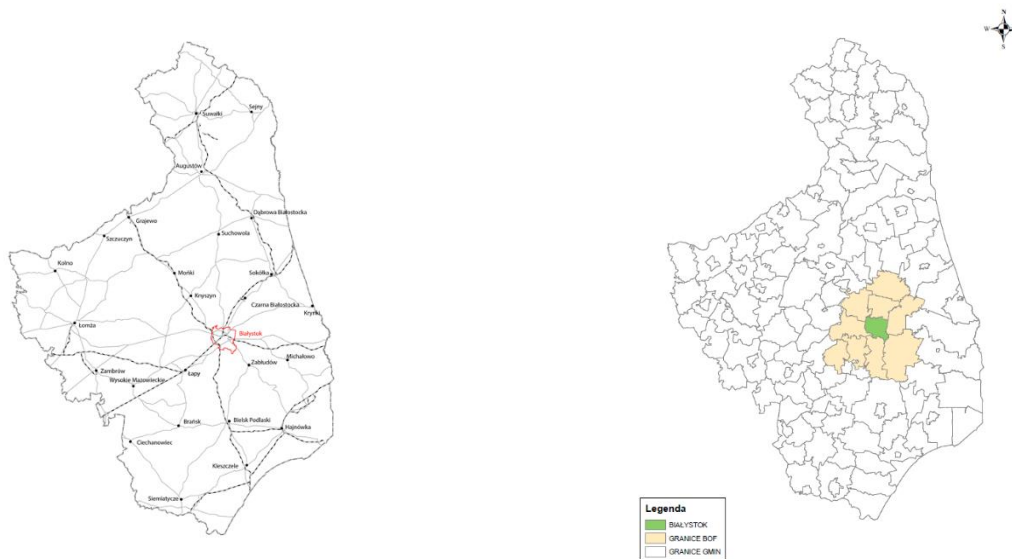
Mapa 1. Położenie Białegostoku na tle Europy oraz Polski z uwzględnieniem najważniejszych szlaków komunikacyjnych

Źródło: Departament Strategii i Rozwoju, Urząd Miejski w Białymstoku.

Miasto Białystok oraz 9 gmin należących do powiatu białostockiego, w tym gminy miejsko-wiejskie: Choroszcz, Czarna Białostocka, Łąpy, Supraśl, Wasilków, Zabłudów oraz gminy wiejskie: Dobryniewo Duże, Juchnowiec Kościelny, Turośń Kościelna tworzą Białostocki Obszar Funkcjonalny. Obszar zlokalizowany jest w centralnej części województwa podlaskiego i graniczy z powiatami: sokólskim, monieckim, wysokomazowieckim, bielskim i hajnowskim.

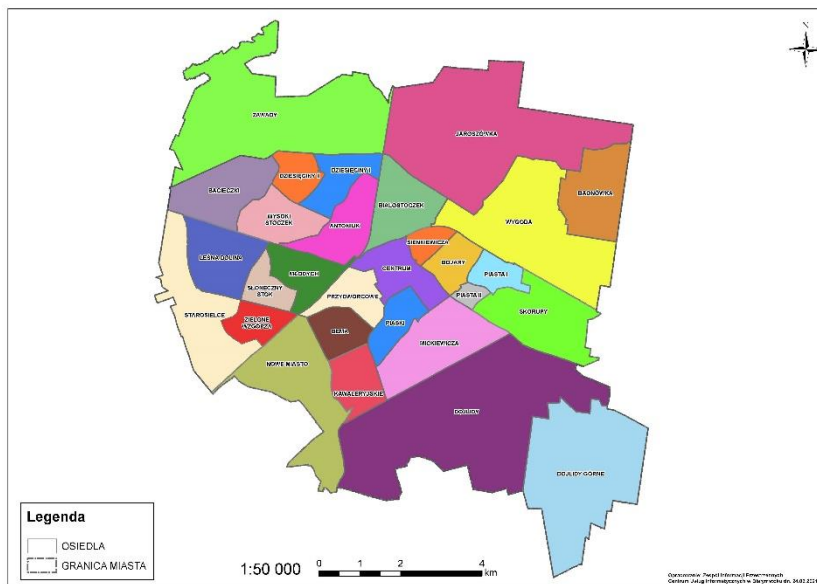
Mapa 2. Białystok na tle województwa podlaskiego i Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego

Źródło: Departament Strategii i Rozwoju, Urząd Miejski w Białymstoku.

Białystok jest gminą miejską, podzieloną na 29 osiedli: Centrum, Białostoczek, Sienkiewicza, Bojary, Piaski, Przydworcowe, Młodych, Antoniuk, Jaroszkówka, Wygoda, Piasta I, Piasta II, Skorupy, Mickiewicza, Dojlidy, Bema, Kawaleryjskie, Nowe Miasto, Zielone Wzgórza, Starosielce, Słoneczny Stok, Leśna Dolina, Wysoki Stoczek, Dziesięciny I, Dziesięciny II, Bacieczki, Zawady, Dojlidy Górne, Bagnówka.

Mapa 3. Podział Białegostoku na osiedla

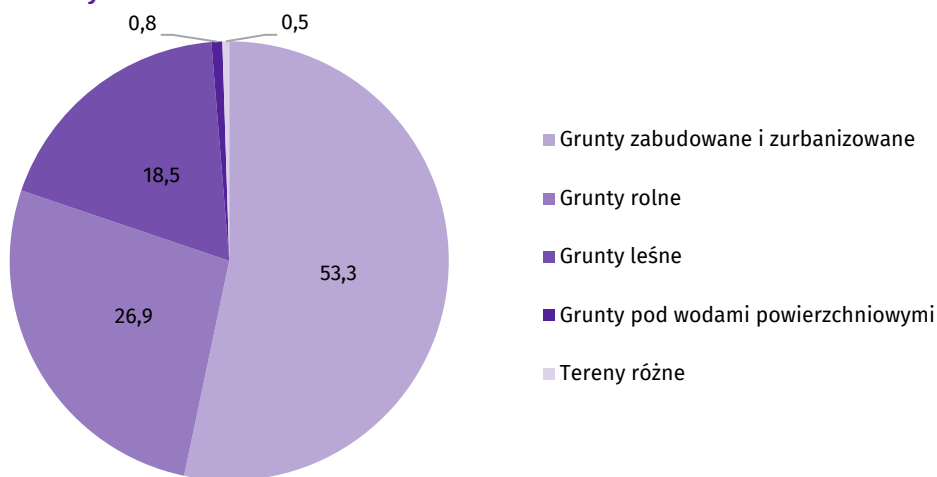

Źródło: Departament Strategii i Rozwoju, Urząd Miejski w Białymstoku.

1.2 Ukształtowanie terenu

W strukturze użytkowania powierzchni Białegostoku największy udział stanowią grunty zabudowane i zurbanizowane – 53,3% powierzchni Miasta (5 448 ha), następnie: grunty rolne – 26,9% (2 743 ha), a także grunty leśne – 18,5% (1 886 ha). Pozostały obszar Białegostoku zajmują grunty pod wodami powierzchniowymi – 0,8% (83 ha) oraz tereny różne – 0,5% (53 ha).

Wykres 1. Struktura użytkowania powierzchni w 2020 r. (w %) Stan w dniu 1 stycznia

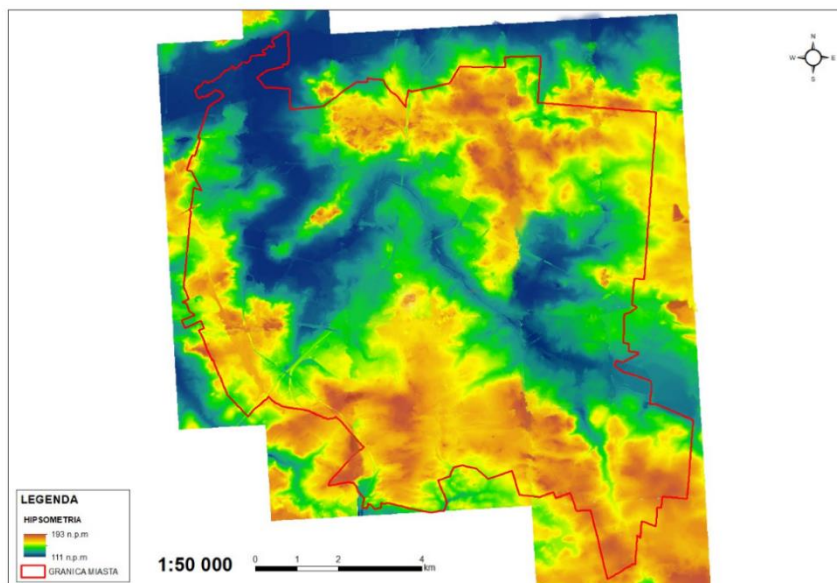
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego.

Miasto Białystok usytuowane jest w zachodniej części makroregionu Wysoczyzny Białostockiej, na Nizinie Północnopodlaskiej, nad rzeką Białą (lewy dopływ Supraśli). Budowa geologiczna i rzeźba terenu mają dominujący wpływ na układ przestrzenny Białegostoku, na system przyrodniczy Miasta, a przede wszystkim na układ sieci hydrograficznej, ponadto decydują o walorach krajobrazowych Miasta. Budowa geologiczna rozstrzyga także o ilości i jakości zasobów wód podziemnych oraz o warunkach geologiczno-inżynierskich, mających wpływ na warunki budowlane w poszczególnych częściach Miasta.

Obszar Białegostoku stanowi część rozległej wysoczyzny morenowej, uformowanej podczas stadiu środkowego (Wkry) zlodowacenia Warty. Ze względu na stopień urozmaicenia rzeźby oraz obecność odmiennych form polodowcowych, cały omawiany obszar można podzielić na 4 charakterystyczne jednostki: północną, północno-wschodnią, środkową oraz południowo-zachodnią.

Znaczny wpływ na krajobraz Miasta ma współczesna działalność człowieka, budowa nasypów ziemnych związana z inwestycjami komunikacyjnymi oraz meliorowanie i osuszanie terenów. Zmiany powierzchni terenu są także związane z dawną eksploatacją surowców mineralnych, które doprowadziły do powstania hałd i wyrobisk. Znaczna liczba form pagórkowatych i wzgórzowych, najczęściej kemów i moren została zniszczona w wyniku eksploatacji piasku i żwiru na cele budowlane. Dominującą formą utworów powierzchniowych na znacznych obszarach dolin rzecznych, są wysokie nasypy ziemno-gruzowe związane z budową dróg oraz ekspansją zabudowy na tereny dolinne. Tereny najbardziej przydatne do zabudowy na obszarze Białegostoku, czyli obniżone, płaskofaliste równiny moreny dennej, zbudowane z glin zwalowych, miejscami przykrytych warstwą piasków zwalowych, zostały już w większości zainwestowane.¹

Mapa 4. Ukształtowanie terenu

Źródło: Centrum Usług Informatycznych, Urząd Miejski w Białymstoku.

1.3 Bogactwa naturalne

Na terenie Miasta Białystok brak jest udokumentowanych zasobów złóż kopalin. Ze względu na specyfikę gminy (gmina miejska, teren w bardzo wysokim stopniu zurbanizowany), zarówno prace w kierunku rozpoznania nowych złóż, jak też i ich późniejsza eksploatacja jest praktycznie niemożliwa. Ze względu na specyfikę budowy geologicznej, potencjalnie można byłoby spodziewać się jedynie złóż piasków/żwirów lub surowców ilastych.

¹ Uchwała Nr XII/165/19 Rady Miasta Białystok z dnia 18 czerwca 2019 r. w sprawie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Białegostoku.

1.4 Dostępność komunikacyjna

Infrastruktura drogowa

Miasto Białystok jest jednostką administracyjną położoną na przecięciu głównych szlaków komunikacyjnych. Kręgosłup komunikacyjny Miasta stanowią trzy drogi wojewódzkie: DK8, DK19 i DK65.

Mapa 5. Białystok na mapie drogowej Polski i krajów sąsiadujących

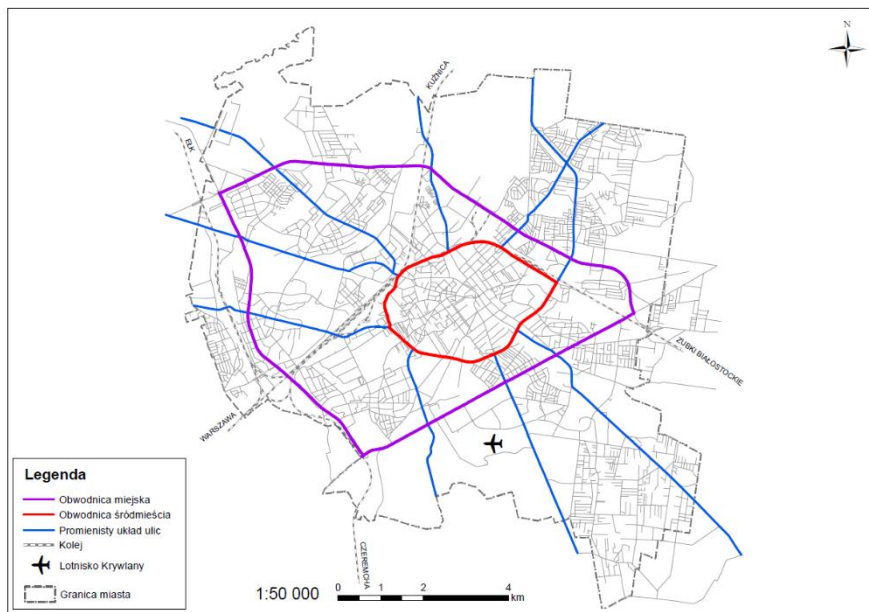
Źródło: Departament Strategii i Rozwoju, Urząd Miejski w Białymostku.

Struktura funkcjonalna oraz geometria podstawowej sieci drogowo-ulicznej Miasta jest od lat zdefiniowana i tworzy układ promienisto-obwodnicowy. Wokół centralnej części Miasta wytworzyły się, zgodnie z rozwojem historycznym układu, pierścienie lub ich elementy (obwodnica śródmieścia oraz część obwodnicy miejskiej) spięte ze sobą promienistym układem dróg.²

Wewnętrzna obwodnica Białegostoku prowadzi zarówno do obwodnicy śródmiejskiej okalającej centrum Miasta, jak i dróg wyprowadzających ruch drogowy w kierunku Warszawy, Lublina i Bobrownik. Pierścień dróg pozwala na ominięcie mocno obciążonego ruchem centrum Miasta i uspokojenie ruchu na mniejszych arteriach komunikacyjnych oraz zapewnia płynność przejazdu pomiędzy osiedlami.

² Uchwała Nr XII/165/19 Rady Miasta Białystok z dnia 18 czerwca 2019 r. w sprawie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Białegostoku.

Mapa 6. Układ drogowy

Źródło: Departament Strategii i Rozwoju, Urząd Miejski w Białymstoku.

Infrastruktura drogowa charakteryzuje się trendem wzrostowym. Wzrost dotyczy głównie długości dróg gminnych (wzrost o 5,8% w porównaniu do 2015 r.), a także długości ulic o funkcji obwodnic w granicach Miasta (wzrost o 25,5% w analogicznym okresie). Należy zwrócić uwagę na znaczny spadek długości dróg gruntowych w latach 2015–2020 o 28,3%.

Tablica 1. Drogi krajowe przebiegające przez Miasto Białystok

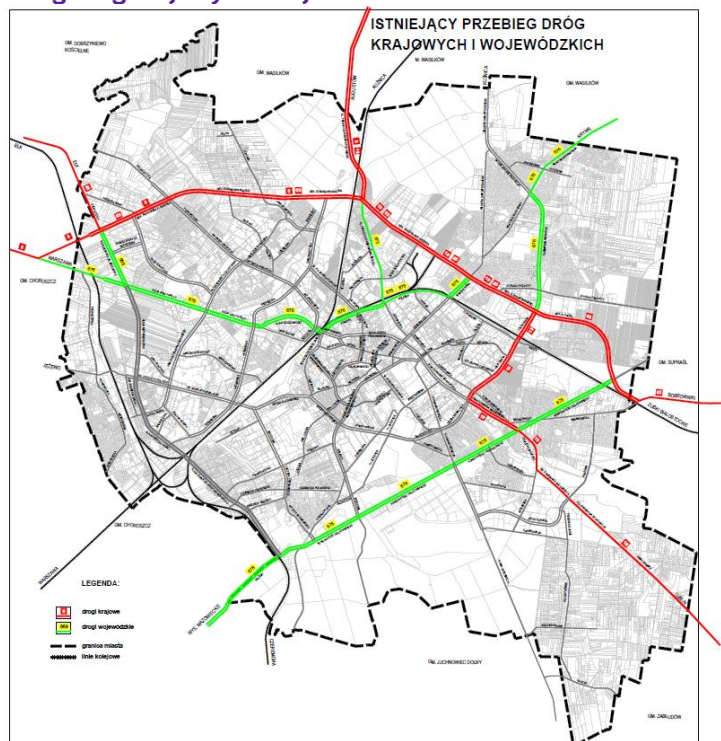
Nr drogi	Przebieg drogi	
8	Gen. Franciszka Kleeberga	od granicy Miasta – do ul. Gen. Stanisława Maczka
	Gen. Stanisława Maczka	od ul. Gen. Franciszka Kleeberga – do Al. 1000-lecia Państwa Polskiego
	Al. 1000-lecia Państwa Polskiego ^a	od ul. Gen. Stanisława Maczka – do granicy Miasta
19	Al. 1000-lecia Państwa Polskiego ^b	od granicy Miasta – do ul. Gen. Stanisława Maczka
	Gen. Władysława Andersa ^c	od ul. Gen. Stanisława Maczka – do ul. Wasilkowskiej
	Gen. Stanisława Sosabowskiego ^c	od ul. Wasilkowskiej – do ul. Piastowskiej
	Piastowska	Gen. Stanisława Sosabowskiego – do Placu Witolda Antonowicza
	Plac Witolda Antonowicza	od ul. Piastowskiej – do ul. Jana Klemensa Branickiego
	Jana Klemensa Branickiego	od Placu Witolda Antonowicza – od ul. Nowowarszawskiej
	Nowowarszawska	od ul. Jana Klemensa Branickiego – do ul. Dojlidy Fabryczne
	Dojlidy Fabryczne	od ul. Nowowarszawskiej – do ul. Ks. Stanisława Suchowolca
	Ks. Stanisława Suchowolca	od ul. Dojlidy Fabryczne – do ul. Zabłudowskiej
	Zabłudowska	od ul. Ks. Stanisława Suchowolca – do granicy Miasta
65	Szosa Etcka	od granicy Miasta – do ul. Gen. Franciszka Kleeberga
	Gen. Franciszka Kleeberga ^b	od ul. Szosa Etcka – do ul. Gen. Stanisława Maczka
	Gen. Stanisława Maczka ^b	od ul. Gen. Franciszka Kleeberga – do ul. Gen. Władysława Andersa
	Gen. Władysława Andersa ^a	od ul. Gen. Stanisława Maczka – do ul. Wasilkowskiej
	Gen. Stanisława Sosabowskiego ^a	od ul. Wasilkowskiej – do ul. Piastowskiej
	Gen. Nikodema Sulika	od ul. Piastowskiej – do granicy Miasta

a Wspólny przebieg z drogą krajową nr 19. b Wspólny przebieg z drogą krajową nr 8. c Wspólny przebieg z drogą krajową nr 65.

Źródło: Zarząd Dróg Miejskich, Urząd Miejski w Białymstoku.

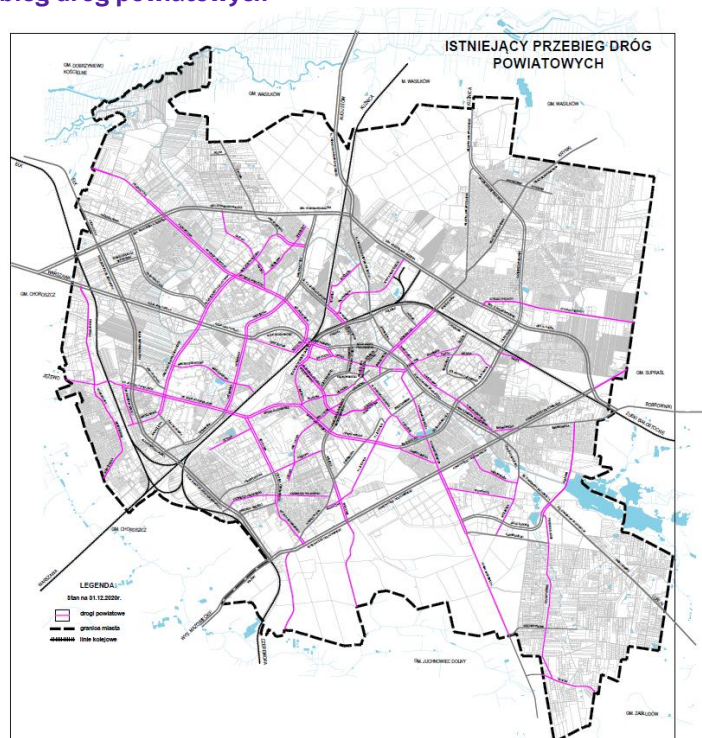

Mapa 7. Istniejący przebieg dróg krajowych i wojewódzkich

Źródło: Zarząd Dróg Miejskich, Urząd Miejski w Białymstoku.

Mapa 8. Istniejący przebieg dróg powiatowych

Źródło: Zarząd Dróg Miejskich, Urząd Miejski w Białymstoku.

Infrastruktura kolejowa

Za podstawowy element kształtujący strukturę przestrzenną Miasta należy uznać linie kolejowe. Jako pierwsza powstała w 1862 r. linia Kolei Warszawsko-Petersburskiej, a następnie w 1886 r. Kolej Poleska (przez Wołkowysk i Baranowicze do Moskwy) wraz z dworcem o tej samej nazwie (późniejszy dworzec Białystok Fabryczny). Wybudowane w formie wysokich, kilkumetrowych nasypów gruntowych lub wąwozów, otoczyły Miasto od strony zachodniej i północno-wschodniej, dzieląc ówczesny układ dróg i nieruchomości rolnych. Na ponad wiek zdeterminowały sposób rozwoju Miasta. Z jednej strony zapewniały szybki rozwój gospodarczy, natomiast z drugiej bardzo skutecznie ograniczały jego rozwój przestrzenny. Warto dodać, że we wrześniu 1938 r. ponad 90% obszarów zabudowanych tworzących strukturę funkcjonalno-przestrzenną ówczesnego Miasta położonych było po południowej stronie torów kolejowych. Pomimo znaczącego wpływu na rozwój gospodarczy Miasta, układ torów kolejowych stanowi barierę przestrzenną do chwili obecnej.

Lata powojenne to głównie odbudowa zniszczeń i budowa nowego układu urbanistycznego po południowej stronie torowisk. W zachodniej części Miasta zlokalizowano obszary przemysłowe. Taki stan rzeczy trwał do drugiej połowy lat 60. XX w. Dopiero wtedy, jak wówczas mówiono – „za torami” – powstały pierwsze osiedla zabudowy mieszkaniowej i wielorodzinnej po ich stronie zachodniej.

Zasadnicze dla struktury funkcjonalno-przestrzennej Miasta zmiany nastąpiły w latach 70. i 80. XX w. Opracowano wówczas kolejne edycje miejscowego planu ogólnego. Wyznaczono w nich i kontynuowano kierunek rozwoju Miasta po zachodniej stronie torów kolejowych. W szczególności dotyczyło to lokalizacji dużych osiedli zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej, obiektów przemysłowych, w tym m.in. fabryki domów i ustalenia miejsca lokalizacji oczyszczalni ścieków. Również po północnej stronie torowisk zlokalizowano nowe osiedle zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej oraz zespół zabudowy przemysłowej, w tym m.in. elektrociepłownię. Przyjęto również ograniczenie rozwoju Miasta w kierunku wschodnim do lokalizowania tam osiedli zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej. Peryferyjnie położone tereny wschodnie potraktowano jako tereny rozwojowe Miasta do zurbanizowania w dalszej perspektywie, co jeszcze nie nastąpiło. W południowej części Miasta wyznaczono obszary zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, w niewielkim stopniu wielorodzinnej oraz tereny zabudowy przemysłowej, w tym nowej ciepłowni. W omawianym okresie Miasto częściowo pokonało barierę torów kolejowych w kierunkach zachodnim i północnym pod względem możliwości zabudowy, niemniej jednak torowiska ciągle stanowią barierę dla powiązań infrastrukturalnych, komunikacyjnych i estetyczno-widokowych Miasta.

Opracowana w latach 90. XX w. kolejna edycja planu ogólnego, poza nowym rozwiązaniem przestrzennym osiedla zabudowy wielorodzinnej w zachodniej części Miasta oraz terenów usługowych i produkcyjnych w południowej części Miasta, generalnie była kontynuacją planów z lat 70 i 80. XX w.³

Infrastruktura rowerowa

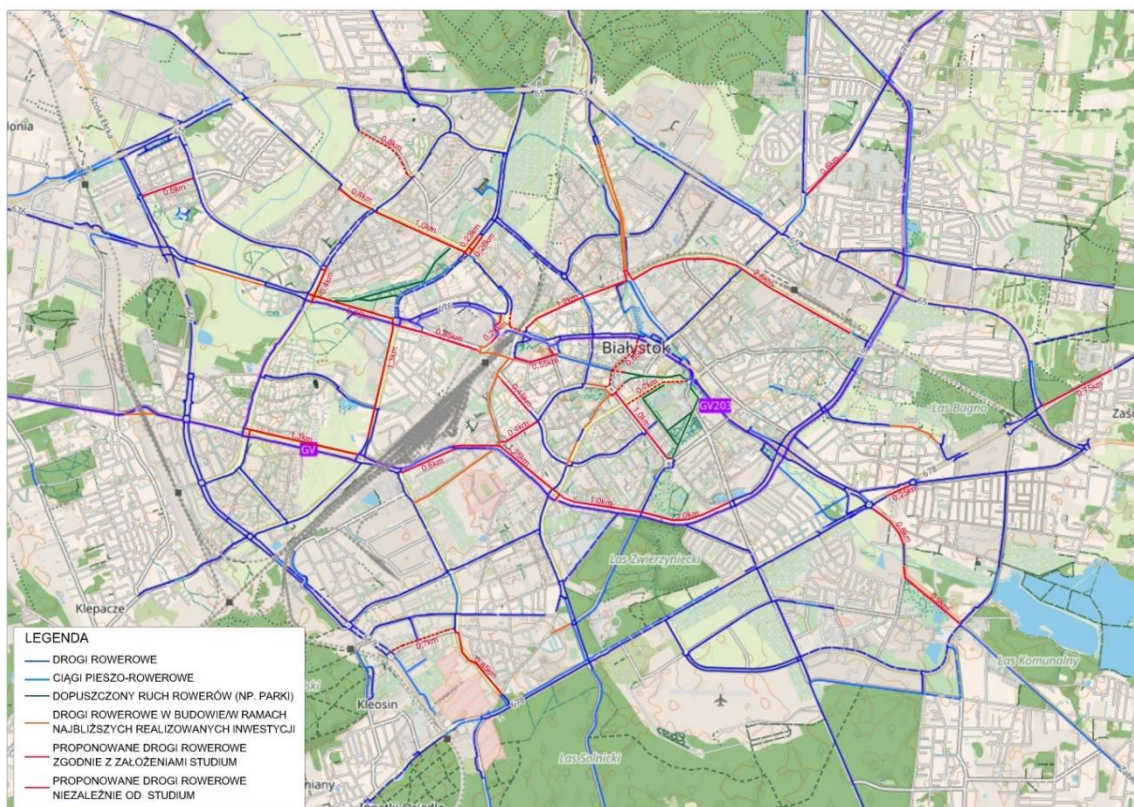
W Białymstoku według stanu na 31.12.2020 r. odnotowano 158,9 km dróg rowerowych. W Mieście realizowane są głównie dwa rodzaje dróg rowerowych. Pierwszy, to droga rowerowa umownie nazwana „komunikacyjną”, prowadzona w pasie drogowym ulicy, równoległe do jezdni, oddzielona od niej pasem zieleni, bezpiecznikiem lub prowadzona wspólnie z ruchem pieszym (trudne warunki terenowe), służąca podróżom w relacji źródło – cel. Przyjęto zasadę budowy dróg rowerowych we wszystkich realizowanych i modernizowanych ulicach układu podstawowego, o ile szerokość pasa drogowego na to pozwala. Drugi rodzaj, to droga rowerowa niezależna od układu ulicznego, tzw. „rekreacyjna”, prowadzona w terenach o walorach widokowych, wypoczynkowych i dla łączenia terenów o charakterze rekreacyjnym z terenami mieszkaniowymi.⁴

³ Uchwała Nr XII/165/19 Rady Miasta Białystok z dnia 18 czerwca 2019 r. w sprawie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Białegostoku.

⁴ Ibidem.

Mapa 9. Mapa istniejących i planowanych dróg rowerowych

Źródło: Zarząd Dróg Miejskich, Urząd Miejski w Białymstoku.

Infrastruktura lotnicza – lotnisko Krywlany

Rozwój lotnictwa sprzyja szybkiemu przemieszczaniu się ludności i towarów, co wpływa wprost na aktywność ekonomiczną, ułatwia nawiązywanie współpracy gospodarczej i naukowo-technicznej. Istnienie lotniska jest jednym z podstawowych warunków wyboru przez inwestorów danego miasta lub regionu jako miejsca lokalizacji nowej inwestycji. Funkcjonowanie lotnisk lokalnych wpływa także na zachowanie bezpieczeństwa publicznego poprzez rozwój lotnictwa ratunkowego i sanitarnego. Ponadto, powiązanie lotnisk lokalnych z siecią dróg i linii kolejowych regionu zapewnia optymalną organizację komunikacji zbiorowej, transportu i logistyki.

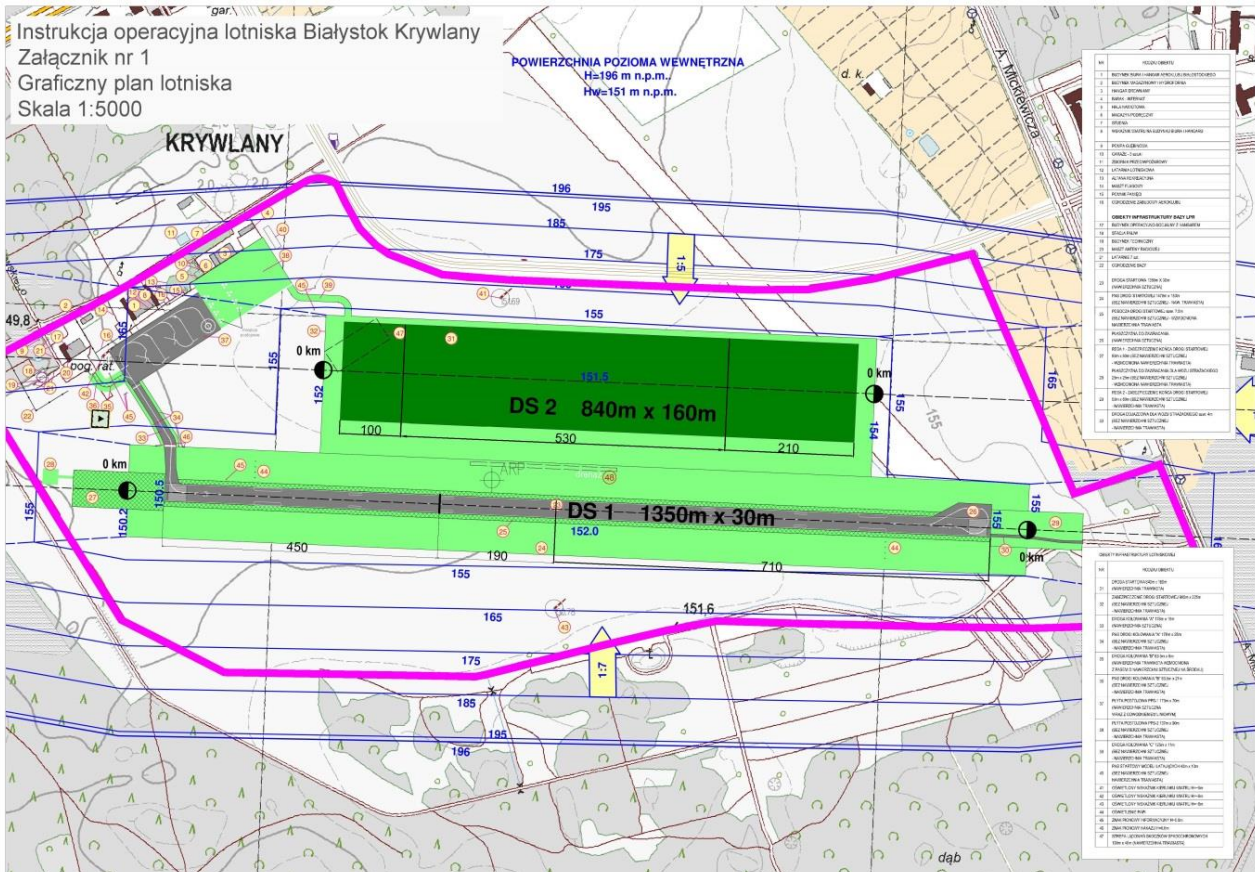
Lotnisko Krywlany zlokalizowane jest w granicach administracyjnych Miasta Białegostoku, w jego południowej części. Otoczone Lasem Solnickim i Parkiem Zwierzynieckim funkcjonowanie i rozwój lotniska w Białymstoku jest od wielu lat inwestycją oczekiwaną i pożądaną przez mieszkańców, stwarzającą niepowtarzalne cywilizacyjne szanse rozwojowe dla Miasta i regionu. Teren lotniska Krywlany od dawna pełnił funkcję lotniczą.

Zarządzającym lotniskiem Krywlany jest obecnie Aero Partner Sp. z o. o., który jest odpowiedzialny za jego funkcjonowanie i eksploatację. Głównym użytkownikiem lotniska jest Aeroklub Białostocki. Pozostałymi użytkownikami są: Podlaski Oddział Straży Granicznej oraz SP ZOZ Lotnicze Pogotowie Ratunkowe. Według danych obecnego użytkownika lotniska Krywlany, liczba operacji wykonywanych w 2020 r. wyniosła 6 517, w tym 3 469 samolotów, 1 000 śmigłowców (LPR, SG) i 2 048 szybowców. Porównując z 2019 r. (5 983) liczba wykonywanych operacji wzrosła o 534, a w porównaniu z 2018 r. (4 434) nastąpił wzrost o ok. 47%.

Lotnisko Krywlany jest przedsięwzięciem wieloetapowym. Podstawowym celem rozbudowy i modernizacji lotniska Krywlany była możliwość realizacji funkcji komunikacyjnych na utwardzonym pasie startowym w formule lotniska użytku publicznego o ograniczonej certyfikacji i określonych parametrach.

W ramach działań prowadzących do modernizacji infrastruktury lotniczej mającej na celu polepszenie cech eksploatacyjnych i technicznych, w 2018 r. zakończono budowę drogi startowej o nawierzchni utwardzonej o wymiarach 1350 m x 30 m wraz z towarzyszącą infrastrukturą (płyta postojowa, droga kołowania).

Mapa 10. Lotnisko Krywlany

Źródło: instrukcja operacyjna Lotniska Białystok Krywlany – EPBK.

W kwietniu 2020 r. na rzecz obecnie zarządzającego lotniskiem – spółki Aero Partner Sp. z o.o. z siedzibą w Warszawie został wydany przez Urząd Lotnictwa Cywilnego certyfikat lotniska (ADRC) dla lotniska Białystok Krywlany (EPBK) o kodzie referencyjnym 2B ze względu na znajdujące się w otoczeniu lotniska naturalne przeszkody lotnicze. Do momentu usunięcia występujących przeszkód certyfikat umożliwia wykonywanie lotów krajowych, handlowych i niehandlowych w oparciu o zasady VFR przy ograniczeniu, że lotnisko obsłuży nie więcej niż 10 000 pasażerów rocznie oraz nie wykona więcej niż 850 operacji związanych z obsługą towarów. Loty mogą być wykonywane w porze dziennej i nocnej, okresowo, w terminach i godzinach ustalonych przez zarządzającego i podanych do publicznej wiadomości. Formuła lotniska daje możliwość rozwoju i dalszego dostosowywania poziomu eksploatacji do realnego zapotrzebowania na usługi lotnicze. W związku z tym, niezbędnym będzie etapowe uzupełnianie istniejącej infrastruktury lotniskowej.

Od sierpnia 2020 r. toczy się procedura administracyjna dotycząca usunięcia naturalnych przeszkód lotniczych stanowiących zagrożenie dla bezpieczeństwa ruchu lotniczego. Po usunięciu przeszkód i wyposażeniu lotniska w niezbędne urządzenia infrastruktury lotniskowej, służącej obsłudze ruchu pasażerskiego i towarów, w ramach docelowej certyfikacji dla lotniska zostanie nadany kod referencyjny 3C – jako docelowy, który będzie umożliwił na lotnisku obsługę statków powietrznych o zwiększonych parametrach technicznych.

1.5 Plany inwestycyjne dotyczące sieci transportowej określone na szczeblu centralnym

Układ komunikacyjny Białegostoku od kilkunastu lat ulega intensywnym przeobrażeniom. Główne ulice jednojezdniowe mocno obciążone ruchem drogowym są sukcesywnie przebudowywane do przekrojów dwujezdniowych. W 2019 r. została domknięta od zachodniej strony obwodnica miejska przebiegająca ulicami: Aleja Ignacego Jana Paderewskiego, Aleja Niepodległości, Narodowych Sił Zbrojnych, gen. Franciszka Kleeberga, gen. Stanisława Maczka, gen. Władysława Andersa, gen. Stanisława Sosabowskiego, gen. Nikodema Sulika, Konstantego Ciołkowskiego, Wiadukt, która umożliwi szybszy, bezpieczniejszy i mniej uciążliwy dla środowiska oraz mieszkańców Miasta ruch tranzytowy w granicach administracyjnych Białegostoku.

Wzrastająca liczba użytkowników dróg oraz postępujące procesy urbanizacji naszego Miasta powodują, że niezbędna jest dalsza rozbudowa czy też przebudowa istniejącej sieci dróg. Usprawnienia wymaga zewnętrzna dostępność transportowa Białegostoku i jego obszaru funkcjonalnego, a także lepsza integracja dróg wojewódzkich przebiegających przez Białystok z siecią dróg krajowych i TEN-T. W celu podniesienia poziomu dostępności, bezpieczeństwa i standardu użytkowania, przebudowy wymaga m.in. ul. Szosa Ełcka stanowiąca fragment drogi krajowej nr 65, ponadto ulice: Adama Mickiewicza, ul. Władysława Raginisa, Aleja Jana Pawła II, ks. Jerzego Popiełuszki wraz z bezkolizyjną przeprawą przez tory PKP. Działania te przyczynią się do wsparcia realizacji krajowych i regionalnych zamierzeń prowadzących do poprawy standardów oraz rozbudowy infrastruktury drogowej.

Poprawy spójności i dostępności wymaga także układ komunikacyjny poszczególnych osiedli, w tym Bagnówka, Wygoda, Dojlidy Górne. W tym celu niezbędna jest kompleksowa budowa alternatywnych do istniejącej sieci, nowych dróg, które przyczynią się do poprawy skomunikowania poszczególnych części miasta, co pozwoli na łagodzenie nierównomierności obsługi transportowej poszczególnych obszarów.

Konieczność zapewnienia w newralgicznych punktach sieci drogowej odpowiednich warunków ruchu wymusza stosowanie skrzyżowań bezpiecznych, a więc z sygnalizacją świetlną, jak również charakteryzujących się wysoką przepustowością.

Jednym z kierunków działań wymagającym kontynuacji jest dostosowanie kanalizacji deszczowej na terenie Miasta Białystok do obecnego i planowanego sposobu zagospodarowania terenu, zabezpieczenie Miasta przed skutkami deszczy nawalnych oraz dużej ilości wód opadowych i roztopowych – minimalizacja podtopień budynków i zalania ulic, umożliwienie retencjonowania wody i wykorzystania jej w okresach suchych.

Jednym z działań wpływających na zwiększenie bezpieczeństwa ruchu drogowego jest odpowiednie oświetlenie pasów drogowych. Miasto sukcesywnie buduje nowe, energooszczędne oświetlenie uliczne, a także modernizuje źródła światła na bardziej efektywne energetycznie. W kolejnych latach planowana jest kontynuacja tych działań.

Miasto od kilkunastu lat promuje ruch niezmotoryzowany, m.in. rowerowy oraz komunikacji zbiorowej. Posiada rozwiniętą sieć dróg rowerowych, która jest sukcesywnie rozbudowywana o nowe ścieżki i ciągi pieszo-rowerowe. Wprowadzanych jest także coraz więcej udogodnień dla rowerzystów – bezpłatny przewóz rowerów w autobusach, strefy ograniczonego ruchu dla samochodów, parkingi i wiaty rowerowe, doświetlenie przejazdów rowerowych i przejść dla pieszych, system wypożyczalni rowerów miejskich (BiKeR). Istotnym problemem infrastruktury rowerowej jest niedostateczna ilość i stopień skomunikowania dróg rowerowych na terenie Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego (BOF), w szczególności w gminach poza rdzeniem BOF. Budowa nowych ścieżek łączących Białystok z gminami BOF wskaże alternatywę dla transportu indywidualnego oraz zwiększy obustronne powiązania funkcjonalne między Białymstokiem a gminami ościennymi.

1.6 Powiązania funkcjonalne

Analizując problematykę związków zachodzących pomiędzy Miastem Białostok i jego otoczeniem najbardziej miarodajnym narzędziem badania tego zjawiska są powiązania funkcjonalne. T. Komornicki określa je mianem interakcji, oddziaływania, związku bądź relacji zachodzącej w przestrzeni.⁵ Są one powszechnym przedmiotem zainteresowań geografii społeczno-ekonomicznej. Wyróżnia się szereg typów powiązań. Najczęściej są to powiązania: gospodarcze, społeczne, transportowe, instytucjonalne, środowiskowe (ekologiczne).⁶

W myśl nowego paradygmatu rozwoju lokalnego, jednostkami interwencji są nie tyle jednostki administracyjne, ile różnego rodzaju jednostki (obszary) funkcjonalne. Skłonność do współpracy międzygminnej, umożliwiająca wspólne rozwiązywanie problemów i realizację przedsięwzięć przekraczających możliwości pojedynczej gminy, wskazywana jest bowiem jako jeden z najważniejszych endogenicznych czynników rozwoju lokalnego, pozwalających sprostać wyzwaniom globalnej gospodarki konkurencyjnej.⁷

Podejmowanie działań, które zasięgiem wykraczają poza granice jednostek podziału administracyjnego, a co za tym idzie – dotyczą szerszych obszarów, spójnych pod względem przestrzennym, gospodarczym i społecznym oraz pełniących podobne funkcje, stanowi istotę podejścia terytorialnego do procesu rozwoju. Podejście to w szczególności uwzględnia różne zależności i powiązania funkcjonalne (wewnętrzne oraz zewnętrzne względem obszarów będących przedmiotem prowadzonej polityki rozwoju).

Terytorialne podejście do polityki rozwoju Miasta Białegostoku powinno być realizowane przede wszystkim na płaszczyźnie rozwoju powiązań funkcjonalnych w ramach Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego (BOF). Założenie takie jest zgodne z rekomendacją zapisaną w *Raporcie z ewaluacji „Strategii Rozwoju Miasta Białegostoku na lata 2011–2020 plus”*, która brzmi: „działania w obszarze powiązań Białegostoku z otoczeniem powinny skupiać się nie tyle na, sformułowanym w Strategii, Białostockim Obszarze Metropolitalnym, ale na Białostockim Obszarze Funkcjonalnym, gdzie faktycznie współpraca zaistniała” oraz kolejny zapis: „W Strategii Białostok 2030 powinny być uwzględnione działania dotyczące Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego oraz wzmacniające rolę Miasta jako regionalnego ośrodka dostarczającego mieszkańcom województwa podlaskiego usługi wyższego rzędu”.⁸

Białostocki Obszar Funkcjonalny tworzą: Miasto Białostok – stolica województwa podlaskiego oraz 9 gmin należących do powiatu białostockiego: Choroszcz, Czarna Białostocka, Dobrzyniewo Duże, Juchnowiec Kościelny, Łapy, Supraśl, Turośń Kościelna, Wasilków i Zabłudów. W końcu 2019 r. na terenie BOF mieszkało ponad 421 tys. ludności, czyli 36% mieszkańców województwa podlaskiego, co plasuje ten obszar na 11. miejscu wśród 17 miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodków wojewódzkich w Polsce. BOF położony jest w północno-wschodniej części kraju na obszarze 1 728 km², stanowiącym 8,6% powierzchni województwa podlaskiego. Znajduje się w centralnej części województwa podlaskiego i graniczy z powiatami: sokólskim, monieckim, wysokomazowieckim, bielskim i hajnowskim.

W *Raporcie z ewaluacji „Strategii Rozwoju Miasta Białegostoku na lata 2020-2020 plus”* oceniono następująco⁹:

1. Białostok wraz z obszarem funkcjonalnym jako centrum innowacyjności oraz możliwości rozwoju regionalnych inteligentnych specjalizacji;
2. Białostok i jego obszar funkcjonalny jako ośrodek o największym w regionie potencjale wzmacniania mechanizmów zarządczych (np. poprzez doświadczenia w zakresie ZIT);

⁵ T. Komornicki (2003), *Przestrzenne zróżnicowanie międzynarodowych powiązań społeczno-gospodarczych w Polsce*, Prace Geograficzne, nr 190, PAN, Warszawa.

⁶ B. Bartosiewicz, T. Marszał, I. Pielesiak, red. (2012), *Spójność terytorialna Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego*, Studia KPZK, tom 147, PAN, Warszawa.

⁷ G. Gorzelak (2000), *Zewnętrzna interwencja jako czynnik rozwoju lokalnego (na przykładzie Programu Inicjatyw Lokalnych)*, Studia Regionalne i Lokalne, 3 (3).

⁸ W. Dziemianowicz, B. Plawgo, J. Szlachta, M. Cybulska, I. Jurkiewicz, J. Łukomska, D. Płaczek, K. Rečko, *Raport z ewaluacji „Strategii Rozwoju Miasta Białegostoku na lata 2011-2020 plus”*, GEOPROFIT, Białostok 2020, s. 90.

⁹ Ibidem, s. 42.

3. Białystok i jego obszar funkcjonalny stanowi największy potencjał rozwoju działalności wpisujących się w próby odpowiedzi polityk krajowych i regionalnych na wyzwania, jakie związane są ze zmianami klimatycznymi, czy ukierunkowaniem działań na ochronę środowiska przyrodniczego.

Powyższy raport wskazuje na pewne pozytywne procesy rozwojowe, które zaszły na całym obszarze funkcjonalnym Białegostoku w ewaluowanym okresie, stanowiące o jego potencjale, takie jak na przykład¹⁰:

1. Nastąpiło sformalizowanie współpracy w ramach BOF i powołanie do życia Stowarzyszenia Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego.

Stowarzyszenie BOF wdraża Strategię Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych na lata 2014–2020, realizowaną w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014–2020. Środki w ramach ZIT poświęcane są na rozwój wielu inwestycji, które mają przyczynić się do poprawy konkurencyjności obszaru BOF. Do dotychczas zrealizowanych lub rozpoczętych projektów zaliczyć należy między innymi:

- inicjatywy, które służą realizacji konkretnych celów tematycznych, ale jednocześnie wspierają rozwój szerszej sieci współpracy i integracji instytucjonalnej – np. Partnerska Inicjatywa Miast, Synergia do Kwadratu,
- projekty służące ochronie środowiska, przeciwdziałaniu zmianom klimatycznym, rozwojowi OZE, np. Centrum Energii Odnawialnej, Projekt URB-EN-Pact,
- projekty dotyczące rozwoju zrównoważonej mobilności miejskiej, w tym rozwoju i popularyzacji transportu rowerowego, np. EU-Cycle,
- projekty służące poprawie wewnętrznej i zewnętrznej dostępności komunikacyjnej.

2. Nastąpiło wsparcie kształtowania układów komunikacyjnych, w tym połączenia ścieżek rowerowych (rozwój aglomeracyjnego roweru miejskiego), dróg, uruchomienie linii komunikacyjnych łączących poszczególne miejscowości czy też gminy z Miastem Białystok.

Według danych Zarządu Białostockiej Komunikacji Miejskiej, w 2019 r., podobnie jak w 2014 r., komunikacją miejską przewożono mieszkańców 7 gmin z terenu Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego. W odniesieniu do stanu sprzed 5 lat nie zmieniła się również liczba linii autobusowych komunikacji miejskiej i wyniosła 42. Ogólna długość linii autobusowych w gminach BOF wyniosła 619 km, czyli zwiększyła się o 24 km w porównaniu z 2014 r. Liczba pasażerów przewiezionych taborem komunikacji miejskiej w omawianym roku kształtowała się na poziomie 90,4 mln i była o 11,1 mln niższa od zanotowanej przed pięcioma laty. W końcu analizowanego roku łączna długość ścieżek rowerowych na terenie BOF wynosiła 231,1 km i stanowiła 36,7% ogółu ścieżek rowerowych w województwie podlaskim. Długość dróg dla rowerów na terenie gmin należących do BOF wzrosła o 91,8 km w odniesieniu do zanotowanej 5 lat wcześniej. W 2019 r. na obszarze BOF w systemie BiKeR (Białostockiej Komunikacji Rowerowej) zarejestrowanych było 92 tys. użytkowników, tj. ponad 3,5-krotnie więcej niż w 2014 r. Dokonali oni 484 tys. wypożyczeń, co oznacza wzrost odpowiednio o 38,3%.¹¹

3. Nastąpił rozwój sieci teleinformatycznych.

Mieszkańcy i „nie mieszkańcy” Białegostoku pozytywnie oceniają rozwój sieci teleinformatycznych w obszarze funkcjonalnym. W latach 2014–2018 z 70 do 97 km nastąpił wzrost długości szerokopasmowych linii teleinformatycznych.¹²

¹⁰ W. Dziemianowicz, B. Plawgo, J. Szlachta, M. Cybulska, I. Jurkiewicz, J. Łukomska, D. Płaczek, K. Rečko, *Raport z ewaluacji „Strategii Rozwoju Miasta Białegostoku na lata 2011-2020 plus”*, GEOPROFIT, Białystok 2020.

¹¹ *Białostocki Obszar Funkcjonalny w latach 2014–2019*, Urząd Statystyczny w Białymstoku, Białystok 2020, s. 28.

¹² Raport pt. *Białystok 2030. Badanie na rzecz aktualizacji Strategii Rozwoju Miasta*, Geoprofit, Białystok 2020, s. 20.

4. Nastąpił wzrost liczby podmiotów gospodarczych.

Według danych rejestru REGON, w końcu 2019 r. na terenie Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego zarejestrowanych było 48,8 tys. podmiotów gospodarki narodowej (bez osób prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie). Stanowiły one 46,2% ogólnej liczby podmiotów w województwie podlaskim. W porównaniu ze stanem w końcu 2014 r. liczba podmiotów na terenie BOF zwiększyła się o 10,0%. Wzrost odnotowano we wszystkich gminach BOF.¹³

5. Nastąpiło wyznaczenie najkorzystniejszych, optymalnych stref lokalizacji (terenów inwestycyjnych) w skali całego obszaru funkcjonalnego.

W 2019 r. na obszarze BOF na cele nierolnicze wyłączono 44 ha gruntów rolnych (w województwie podlaskim – 176 ha), co oznacza wzrost o 7 ha w odniesieniu do 2014 r.¹⁴

W ofercie BOF znajdują się obecnie tereny inwestycyjne pod zabudowę mieszkaniowo-usługową, ale także przemysłową, produkcyjno-usługową, magazyny czy działalność logistyczną.

Tablica 2. Tereny inwestycyjne dostępne w BOF

Baza terenów inwestycyjnych	Liczba terenów	Powierzchnia [ha]	Przeznaczenie
strony internetowe gmin	98	78,6	rolnictwo, magazyny, obiekty sportowe, zabudowa produkcyjno-usługowa, mieszkaniowo-usługowa, przemysłowo-usługowa, rekreacyjna, mieszkaniowa jednorodzinna
baza PALiH	18	42,7	zabudowa produkcyjno-usługowa
baza COI – Wrota Podlasia	34	119,3	zabudowa produkcyjno-usługowa, usługi przemysłowe, składowe, hale magazynowe, produkcja, zabudowa mieszkaniowa

Źródło: Raport pt. *Białystok 2030. Badanie na rzecz aktualizacji Strategii Rozwoju Miasta*, Geoprofit, Białystok 2020, s. 43.

6. Nastąpił wzrost ilości pozyskiwanej energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych.

W gminach BOF sumaryczna moc instalacji odnawialnych źródeł energii (OZE) w końcu 2019 r. wynosiła 95,1 MW, co stanowiło 28,2% ogólnej mocy OZE zainstalowanych w Podlaskiem. W porównaniu z końcem 2014 r. wzrosła ona o 14,7%. W końcu analizowanego roku w gminach BOF najwyższą moc zainstalowaną odnotowano w przypadku instalacji OZE wykorzystujących biomasę (87,5 MW). W stosunku do sytuacji sprzed pięciu lat największy wzrost mocy (prawie 3-krotny) stwierdzono w odniesieniu do instalacji OZE wykorzystujących energię promieniowania słonecznego (z 1,5 MW do 4,1 MW).¹⁵

7. Nastąpiła poprawa sytuacji w zakresie dostępu do żłobków i przedszkoli.

Wychowaniem przedszkolnym w gminach BOF w 2019 r. objęto 17,3 tys. dzieci, tj. o 23,0% więcej niż 5 lat wcześniej. Do placówek zlokalizowanych na tym obszarze uczęszczało 42,5% ogółu dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w województwie podlaskim. W końcu grudnia 2019 r. na terenie BOF działały 63 placówki opieki nad dzieckiem do 3 lat, co stanowiło ponad połowę (56,3%) wszystkich takich placówek funkcjonujących w województwie podlaskim. Ich liczba wzrosła ponad 2-krotnie w odniesieniu do stanu sprzed pięciu lat. W tym czasie żłobki i kluby dziecięce zlokalizowane na terenie BOF posiadały łącznie 2,9 tys. miejsc, tj. ponad 2-krotnie więcej niż 5 lat wcześniej. W przeliczeniu na 1000 dzieci w wieku do 3 lat najlepsza sytuacja pod względem liczby miejsc wystąpiła w Mieście Białystok (gdzie wskaźnik ten ukształtował się na poziomie 224) oraz w gminie Supraśl (206). W ciągu 2019 r. w żłobkach i klubach dziecięcych przebywało 4,3 tys. dzieci (tj. 65,1% ogółu dzieci w województwie uczęszczających do tego typu placówek), co oznacza ponad 2-krotny wzrost w porównaniu z 2014 r.¹⁶

¹³ *Białostocki Obszar Funkcjonalny w latach 2014–2019*, Urząd Statystyczny w Białymstoku, Białystok 2020, s. 29.

¹⁴ Ibidem.

¹⁵ Ibidem, s. 24.

¹⁶ Ibidem.

8. **Wdrożono zintegrowany system gospodarki odpadami.**

Miasto Białystok realizuje zadania w zakresie odzysku i unieszkodliwiania odpadów komunalnych w ramach projektu „Zintegrowany system gospodarki odpadami dla aglomeracji białostockiej”. Do Zakładu Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych w Białymstoku (ZUOK) trafiają zmieszane odpady komunalne z Białegostoku oraz sąsiadujących gmin. Unieszkodliwiane są tu również pozostałości pochodzące z procesu sortowania odpadów, których kaloryczność wynosi powyżej 6 MJ/kg i zgodnie z rozporządzeniem Ministra Gospodarki nie mogą być one składowane. ZUOK jest w stanie przetworzyć do 15 ton odpadów komunalnych w ciągu godziny, a więc do 120 tys. ton w ciągu roku. Dzięki zastosowanej technologii możliwe jest wytworzenie rocznie ok. 43 tys. MWh energii elektrycznej oraz ok. 360 tys. GJ energii cieplnej, która trafia do miejskiej sieci ciepłowniczej.

Oprócz potencjałów, zidentyfikować można bariery, które hamują procesy rozwojowe Białegostoku i jego obszaru funkcjonalnego. Wśród najważniejszych wymienić należy¹⁷:

1. **Słabość infrastruktury drogowej.**

Biorąc pod uwagę długość dróg gminnych i powiatowych o twardej nawierzchni na 10 tys. mieszkańców, powiat białostocki w 2018 r. charakteryzował się najniższą wartością wskaźnika spośród powiatów ziemskich w województwie podlaskim. Pod względem gęstości dróg gminnych i powiatowych o twardej nawierzchni powiat białostocki również wypada względnie słabo (tylko przed czterema powiatami: monieckim, hajnowskim, augustowskim, sokólskim), notując jednocześnie jeden z mniejszych przyrostów gęstości w latach 2008–2018. Z drugiej jednak strony, należy brać pod uwagę specyfikę warunków przyrodniczych BOF, w którym w dwóch gminach (Czarna Białostocka, Supraśl) lesistość obszaru znacząco przekracza 50% powierzchni. Takie uwarunkowania mogą powodować ograniczenia w rozbudowie niezbędnej infrastruktury.

2. **Niska dostępność energetyczna i uzależnienie regionu od importu energii elektrycznej.**

3. **Słabo rozwinięta sieć gazowa.**¹⁸

Spośród gmin należących do BOF szczególnie niską gęstością czynnej sieci przesyłowej charakteryzuje się gmina Czarna Białostocka. W tej gminie występuje jednocześnie najniższy odsetek korzystających z sieci gazowej (0,1%). Niski odsetek wystąpił także w takich gminach jak: Zabłudów, Łapy, Choroszcz.

4. **Słabość systemu planowania przestrzennego przejawiająca się niskim stopniem pokrycia obszaru BOF miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.**

W gminach należących do BOF obszar pokryty jest miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego średnio w 27%. Z wyjątkiem gmin Choroszcz i Łapy (pokrycie 99,9%) oraz Miasto Białystok (54,8%), poziom pokrycia gmin miejscowymi planami nie przekracza 10%. Szczególnie niski wskaźnik dotyczy gminy Zabłudów, w której akty miejscowe dotyczące przeznaczenia terenu uchwalono zaledwie dla 0,6% powierzchni. Podobnie jednak, jak w przypadku rozbudowy infrastruktury drogowej, przyczyną niskiego stopnia pokrycia planami mogą być rozległe tereny leśne. Taka prawidłowość potwierdza się zwłaszcza dla gminy Czarna Białostocka czy Supraśl, w mniejszym stopniu natomiast jest wytłumaczeniem szczególnie niskiego pokrycia planami miejscowymi w przypadku takich gmin, jak Zabłudów czy Turośń Kościelna.

5. **Pomimo poprawy dostępności komunikacyjnej Miasta i jego obszaru funkcjonalnego (w tym budowa trasy ekspresowej S8), wciąż pozostają w tym zakresie istotne do zrealizowania potrzeby. Jedną z nich jest budowa lotniska obsługującego regularny transport pasażerski i towarowy. Rozwój zewnętrznej dostępności komunikacyjnej, w tym transportu lotniczego pozwoliłyby na rozszerzenie powiązań gospodarczych obszaru i przyciąganie nowych inwestorów, w tym zagranicznych.**

¹⁷ Raport pt. *Białystok 2030. Badanie na rzecz aktualizacji Strategii Rozwoju Miasta*, Geoprofit, Białystok 2020.

¹⁸ *Diagnoza strategiczna województwa podlaskiego*, Podlaskie Obserwatorium Terytorialne, Białystok 2020.

6. Niepełna infrastruktura służąca organizacji różnego rodzaju imprez masowych, w tym targowo-wystawienniczych.

Braku hali lub innego obiektu wystawienniczego nie rekompensuje w pełni dostępność do Stadionu Miejskiego, który – choć przystosowany jest do organizacji imprez różnego typu – ze względu na stałość murawy (w przeciwieństwie np. do Stadionu Narodowego w Warszawie) nie może przejmować organizacji takich imprez w pełnym zakresie. Z tego względu Miasto traci na znaczeniu zarówno jako centrum kulturalne, sportowe, jak i biznesowe.

Zgodnie z rekomendacjami odnoszącymi się do kwestii powiązań funkcjonalnych Białegostoku z otoczeniem, zapisanymi w *Raporcie z ewaluacji*, *Strategia Białystok 2030*, powinna być w pewnym zakresie kontynuacją dotychczasowej *Strategii Rozwoju Miasta Białegostoku na lata 2010-2020 plus*, ale jednocześnie stanowić znaczący i odważny krok w przód. Kontynuowane powinny być w szczególności następujące działania¹⁹:

- instytucjonalizacja współpracy samorządów Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego,
- tworzenie metropolitalnych baz danych o terenach inwestycyjnych, możliwościach kooperacji itp.,
- działania na rzecz poszukiwania strategicznych inwestorów,
- tworzenie nowoczesnego, zintegrowanego systemu gospodarki odpadami,
- wsparcie kształtowania układów komunikacyjnych, sprzyjających rozwojowi społecznemu,
- wspieranie działań na rzecz rozwoju sieci informatycznych (w tym Internetu szerokopasmowego) oraz integracja sieci w gminach z systemem sieci miejskiej,
- współpraca władz samorządowych i innych podmiotów w zakresie promocji obszaru funkcjonalnego, jego walorów, firm, produktów, imprez itd.,
- przełamywanie peryferyjności Białegostoku poprzez rozwój powiązań transportowych,
- wyznaczenie najkorzystniejszych, optymalnych stref lokalizacji (terenów inwestycyjnych) w skali metropolii białostockiej,
- wspólne podejmowanie działań w zakresie kreowania pozytywnego wizerunku BOF wśród inwestorów, a także tworzenia dobrego klimatu dla inwestycji,
- opracowywanie dokumentów planistycznych dla obszaru funkcjonalnego,
- wsparcie kooperacji firm oraz integracja systemów innowacji.

Do rodzajów przestrzennych powiązań Miasta Białegostoku z sąsiednimi gminami odniesiono się w Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego miasta Białegostoku (Studium).²⁰ Należą do nich między innymi:

- powiązania infrastrukturalne – linie elektroenergetyczne, gazociąg (wszystkie gminy) oraz system kanalizacji sanitarnej (Supraśl, Wasilków, Dobrzyniewo Duże),
- powiązania komunikacyjne – w tym projektowane drogi ekspresowe, drogi wojewódzkie, krajowe i powiatowe,
- powiązania przemysłowe – w gminie Juchnowiec Kościelny zlokalizowany jest Zakład Utylizacji Odpadów Komunalnych,
- powiązania w zakresie wzajemnego świadczenia usług.

W gminach ościennych Białegostoku rozwijają się głównie funkcje mieszkaniowe (zwłaszcza gmina Supraśl), częściowo także usługowe i przemysłowe. W Studium wskazano na konieczność rozwoju współpracy międzygminnej w celu ograniczenia rozprzestrzeniania się Miasta Białystok.²¹

¹⁹ W. Dziemianowicz, B. Plawgo, J. Szlachta, M. Cybulska, I. Jurkiewicz, J. Łukomska, D. Płaczek, K. Rećko, *Raport z ewaluacji „Strategii Rozwoju Miasta Białegostoku na lata 2011-2020 plus”*, GEOPROFIT, Białystok 2020.

²⁰ *Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego miasta Białegostoku*, 2019, Białystok.

²¹ *Ibidem*.

1.7 Mobilność, transport zbiorowy

Białostocka Komunikacja Rowerowa

W Białymstoku od 2014 r. funkcjonuje Białostocka Komunikacja Rowerowa BiKeR – wypożyczalnia rowerów publicznych.

W 2020 r. rowery miejskie były wypożyczane ponad 210 tys. razy, a do grona użytkowników BiKeRa dołączyło ponad 5 tys. nowych osób. Wraz z zakończeniem siódmego sezonu w systemie zarejestrowanych było łącznie 100 tys. użytkowników. Użytkownicy systemu mają do dyspozycji 58 stacji rowerowych, 574 jednoślady standardowe, w tym 50 rowerów standardowych wyposażonych w foteliki dla dzieci, 10 rowerów typu tandem i 20 rowerów dziecięcych, które można wypożyczyć w Białymstoku, Choroszczu i Juchnowcu Kościelnym. Warto zaznaczyć, że w samym 2020 r. użytkownicy BiKeR wynajmowali jednoślady przez ponad 59 134 godziny – to porównywalne do jednego ciągłego wynajmu roweru przez prawie 7 lat. Rekordowym dniem był 12 sierpnia (środa) 2020 r., kiedy rowery miejskie BiKeR były wynajmowane ponad 2 500 razy.

W ramach innych działań wspierających ruch rowerowy w 2020 r. w Białymstoku zamontowano 51 szt. stojaków rowerowych (102 miejsca postojowe). W sumie na terenie Miasta zamontowanych jest 710 szt. stojaków, co oznacza 1 420 szt. miejsc postojowych (stan na dzień 31.12.2020 r.).

Komunikacja miejska

Miasto organizuje i zarządza przewozami o charakterze użyteczności publicznej na liniach komunikacyjnych w granicach Miasta Białegostoku oraz gmin ościennych objętych porozumieniami międzygminnymi (Choroszcz, Dobrzyniewo Duże, Juchnowiec Kościelny, Supraśl, Wasilków, Zabłudów). Na terenie Miasta Białegostoku i gmin ościennych zlokalizowanych jest 1 008 przystanków, w tym na terenie Białegostoku 520 przystanków wyposażonych jest w wiaty. Usługi przewozowe świadczy trzech operatorów: Komunalne Przedsiębiorstwo Komunikacyjne Sp. z o.o., Komunalne Przedsiębiorstwo Komunikacji Miejskiej Sp. z o.o. i Komunalny Zakład Komunikacyjny Sp. z o.o. W 2020 r. zaobserwowano ponad dwukrotny spadek liczby przejazdów komunikacją miejską w stosunku do 2015 r., na co wpływ miały ograniczenia związane z pandemią.

Dystrybucja biletów

Zarząd Białostockiej Komunikacji Miejskiej zajmuje się dystrybucją biletów uprawniających do korzystania z usług przewozowych świadczonych w ramach Komunikacji Miejskiej w Białymstoku. Prowadzona jest hurtowa sprzedaż biletów jednorazowych i wieloprzejazdowych. Aplikacje mobilne mPay i Skycash umożliwiają zakup biletów komunikacji miejskiej przez telefon komórkowy. Po zakupie bilet zostaje przypisany do numeru telefonu, nie trzeba drukować żadnych dodatkowych potwierdzeń.

W 2020 r. w każdym autobusie zainstalowano biletomat. Sprzedaż biletów rozpoczęła się 1 kwietnia. Wykonawca, który dostarczył i zainstalował urządzenia prowadzi również usługę sprzedaży w biletomatach.

Od października 2020 r. podróżujący Białostocką Komunikacją Miejską posiadający zbliżeniową kartę płatniczą, funkcję płatności NFC w telefonie lub zegarku, mają możliwość skorzystania z inteligentnego rozwiązania Mass Transit Transaction (MTT – VISA) / Pay As You Go (PaYG – Mastercard). Oznacza to, że Białystok jest pierwszym miastem w Polsce, które wdrożyło inteligentne rozliczanie za przejazdy, polegające na automatycznym poborze optymalnej opłaty z rachunku karty płatniczej, dopiero po zakończeniu doby rozliczeniowej.

Przewóz osób niepełnosprawnych

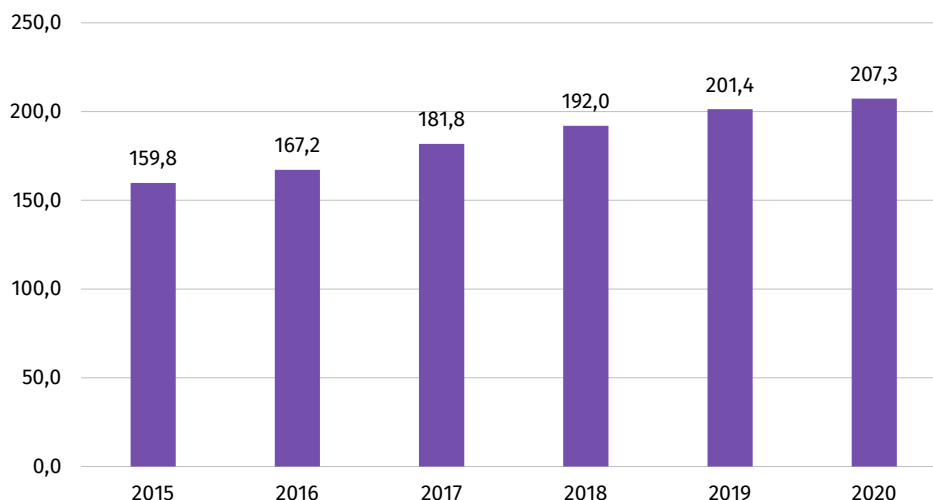
W systemie mikrobusowym w Białymstoku funkcjonuje nieprzerwanie od lat dziewięćdziesiątych przewóz osób niepełnosprawnych. Obecnie przewozy realizowane są przez Zarząd Białostockiej Komunikacji Miejskiej i są dostępne na terenie Miasta oraz poza jego granicami. Przewóz osób niepełnosprawnych w systemie mikrobusowym w Białymstoku ukierunkowany jest przede wszystkim na rzecz przewozu dzieci do placówek edukacyjnych. Ten typ usług stanowi przeszło 45% wszystkich realizowanych przewozów. W miarę możliwości, przewozy świadczone są też dla pozostałych osób niepełnosprawnych.

Przewoźnik dysponuje 11 mikrobusami przystosowanymi do przewozu osób na wózkach i wykonał miesięcznie średnio 1500 kursów.

Rejestracja pojazdów

W ostatnich latach obserwowana jest tendencja wzrostowa w zakresie liczby pojazdów zarejestrowanych w Białymstoku. Zgodnie z trendami środowiskowymi, zwiększa się liczba pojazdów zasilanych energią elektryczną. W 2020 r. w Mieście zarejestrowano 230 pojazdów zasilanych energią elektryczną, w tym 125 samochodów osobowych.

**Wykres 2. Liczba zarejestrowanych pojazdów (w tys.)
Stan w dniu 31 grudnia**

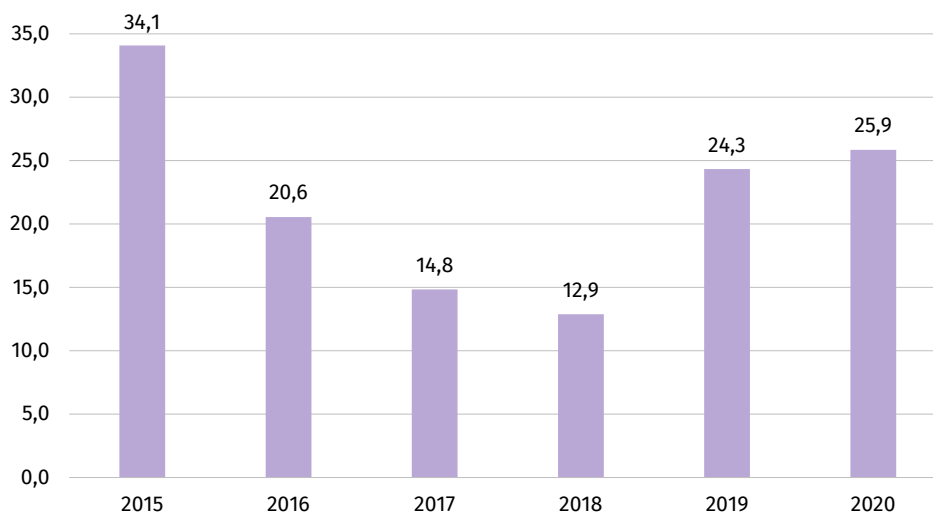
Źródło: Departament Obsługi Mieszkańców z SI POJAZD, Urząd Miejski w Białymstoku.

1.8 Zasięg sieci, dostępność i jakość Internetu

Infrastruktura sieciowa – rozwój, integracja, nowe usługi

W trakcie budowy jest Miejska Sieć Światłowodowa. Aktualny na 31.12.2020 r. stan sieci to:

- ok. 147 km światłowodów,
- 124 lokalizacje podłączone, w tym 76 jednostek oświatowych, 28 jednostek podległych i 20 lokalizacji Urzędu Miejskiego,
- rdzeń sieci działa z przepustowością 10 GBit/s, zakupione zostały dodatkowe przełączniki rdzeniowe,
- jednostki podłączane są interface'ami 100 MBit/s lub 1 GBit/s, w zależności od potrzeb jednostki,
- punkt styku z Internetem zapewniony jest redundantnie przez łącza z dwoma operatorami z wykorzystaniem protokołu BGP oraz adresacji pozyskanej z RIPE.

Wykres 3. Długość światłowodów zainstalowanych w ciągu roku (w km)

Źródło: Centrum Usług Informatycznych, Urząd Miejski w Białymstoku.

Sieć LTE pokrywa zasięgiem obszar Miasta w ok. 100%. W Białymstoku istnieją 3 stacje bazowe Airspan Air4G-WL24: ul. Słonimska 1; komin „Fasty”; komin „MPEC”.

Białystok jako operator telekomunikacyjny

W ramach działalności telekomunikacyjnej Miasto zapewnia dostęp do Internetu przez podłączenie do sieci Urzędu dla 100 jednostek miejskich. Połączenia światłowodowe realizowane są z wykorzystaniem światłowodów własnych umieszczonych w kanalizacji własnej oraz ORANGE (w ramach zadania budowy Miejskiej Sieci Światłowodowej), a także przez włókna światłowodowe, które zostały zainstalowane w ramach wcześniejszej współpracy z operatorem sieci BIAMAN działającym przy Politechnice Białostockiej. Planowany jest ciągły rozwój miejskiej sieci światłowodowej i poszerzanie jej zasięgu o nowe lokalizacje.

Obszar Białegostoku i okolic pokryty jest zasięgiem sygnału LTE, do sieci podłączonych jest ok. 130 lokalizacji Urzędu i jednostek miejskich, w tym 100 lokalizacji w ramach projektu „Cyfrowy Białystok – przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu mieszkańców Białegostoku”. Poprzez te 100 lokalizacji 700 gospodarstw domowych otrzymało darmowy Internet wraz z komputerami.

Obecnie miejska sieć bezprzewodowa oferuje również świadczenie usługi HotSpot umożliwiającej publiczny, bezprzewodowy, bezpłatny dostęp do Internetu w 113 punktach na terenie Miasta Białystok. Operatorem usługi jest firma KOBA.

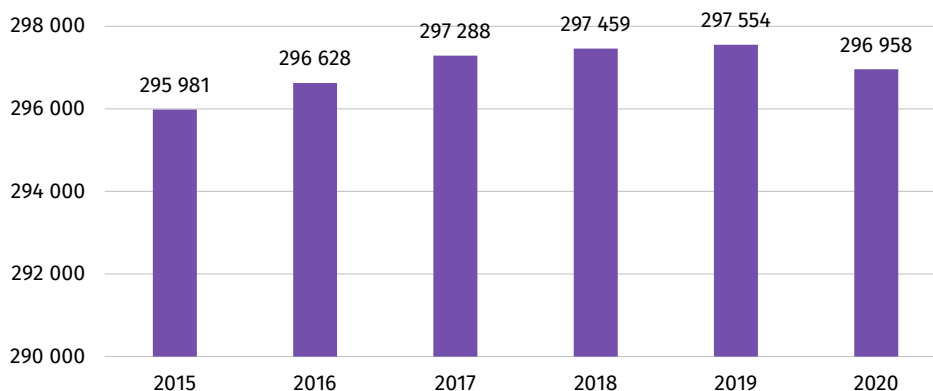
Rozdział 2. Ludność i procesy demograficzne

2.1 Ludność, migracje, przyrost naturalny

Stan i struktura ludności²²

W końcu 2020 r. w Białymstoku mieszkało 296 958 osób, tj. o 977 osób więcej niż w końcu 2015 r.

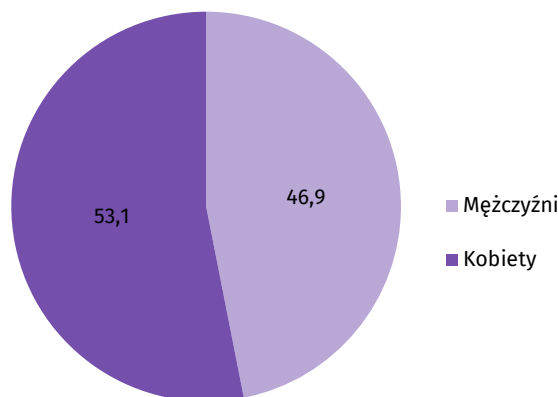
Wykres 4. Ludność
Stan w dniu 31 grudnia

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Kobiety stanowiły 53,1% populacji, a współczynnik feminizacji wyniósł 113 kobiet na 100 mężczyzn i nie zmienił się w analizowanym okresie.

Wykres 5. Ludność według płci w 2020 r. (w %)
Stan w dniu 31 grudnia

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

²² W przypadku danych pochodzących z GUS, bilanse liczby i struktury ludności w gminach są imiennie opracowane w oparciu o wyniki Narodowych Spisów Powszechnych z uwzględnieniem zmian spowodowanych ruchem naturalnym (urodzenia i zgony), migracjami ludności (na pobyt stały i czasowy) oraz przemieszczeniami związanymi ze zmianami administracyjnymi. Dane o ludności w miejscowościach opracowane są na podstawie rejestru PESEL. Dane o zarejestrowanych małżeństwach, urodzeniach i zgonach pochodzą ze sprawozdawczości urzędów stanu cywilnego. Dane o orzeczonych rozwodach i separacjach pochodzą ze sprawozdawczości sądów. Dane o migracjach wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały pochodzą z Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji. Dane o liczbie i strukturze ludności dla okresów międzyspisowych są sporządzane poprzez przyjęcie wyników spisu powszechnego za bazę wyjściową dla gminy, a następnie naliczane metodą bilansową według następującego schematu: stan ludności na początek okresu (roku, kwartału) w gminie + urodzenia żywe – zgony + zameldowania na pobyt stały (z innych gmin i z zagranicy) – wymeldowania z pobytu stałego do innych gmin i za granicę +(-) przesunięcia ludności z tytułu zmian administracyjnych = stan ludności na końcu okresu (roku, kwartału) w gminie.

Średnia gęstość zaludnienia, tj. liczba osób przypadająca na 1 km² powierzchni ogólnej, w 2020 r. wyniosła 2 908 i była o 10 osób większa niż 5 lat wcześniej.

Ruch naturalny i migracje

W ciągu 2020 r. zawarto 1 075 małżeństw, tj. o 396 (o 26,9%) mniej niż 5 lat wcześniej. Niższy był również współczynnik małżeństw (liczba nowo zawartych małżeństw w przeliczeniu na 1000 ludności), który w omawianym roku przyjął wartość 3,61 (przy 4,98 w 2015 r.). W tym samym czasie zostało orzeczonych prawomocnie 411 rozwodów, czyli o 265 (o 39,2%) mniej niż w 2015 r.

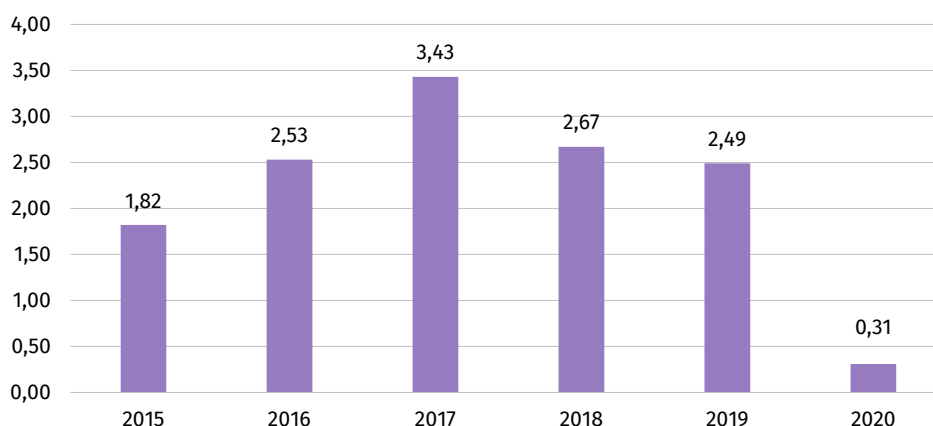
W 2020 r. urodziło się 3 204 dzieci, tj. 1 680 chłopców i 1 524 dziewczynki. W stosunku do 2015 r. liczba urodzeń żywych zwiększyła się o 190, tj. o 6,3%. Współczynnik urodzeń (liczba urodzeń w przeliczeniu na 1000 ludności) wyniósł 10,77, podczas gdy w 2015 r. ukształtował się na poziomie 10,20.

Współczynnik dzietności, oznaczający liczbę dzieci, które przeciętnie kobieta urodziłaby w ciągu całego okresu rozrodczego (15–49 lat), wyniósł w omawianym roku 1,47 wobec 1,21 w 2015 r. Najbardziej korzystna sytuacja demograficzna występuje, gdy współczynnik dzietności gwarantujący prostą zastępowalność pokoleń kształtuje się na poziomie 2,1–2,15; jest to wartość optymalna, określana jako korzystna dla stabilnego rozwoju demograficznego.

W ciągu 2020 r. zmarło 3 113 osób, z tego 1 591 mężczyzn i 1 522 kobiety. W porównaniu z 2015 r. zanotowano wzrost liczby zgonów (o 637, tj. o 25,7%). Współczynnik zgonów (liczba zgonów na 1000 ludności) w analizowanym roku osiągnął poziom 10,46, podczas gdy w 2015 r. – 8,38.

Na sytuację demograficzną istotny wpływ ma przyrost naturalny. W Białymstoku w latach 2015–2020 liczba urodzeń przewyższała liczbę zgonów. W 2020 r. przyrost naturalny wyniósł 91 osób (w 2015 r. – 538). Współczynnik przyrostu naturalnego (przyrost naturalny na 1000 ludności) osiągnął wartość 0,31, a przed 5 laty ukształtował się na poziomie 1,82.

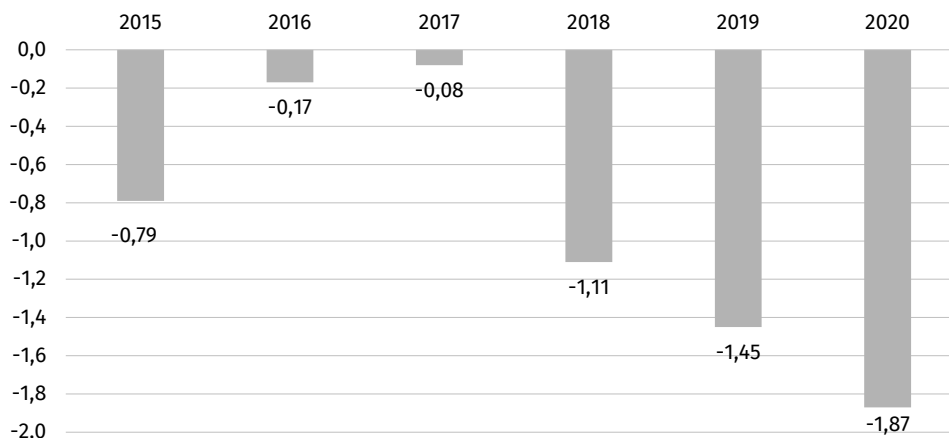
Wykres 6. Przyrost naturalny na 1000 ludności

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W latach 2015–2020 (za wyjątkiem 2017 r.) w Białymstoku odnotowano ujemne saldo migracji wewnętrznych ludności na pobyt stały. W 2020 r. osiągnęło ono wartość minus 725 (w 2015 r. – minus 160 osób). W przeliczeniu na 1000 mieszkańców wyniosło minus 2,44, podczas gdy w 2015 r. ukształtowało się na poziomie minus 0,54.

W przypadku salda migracji wewnętrznych i zagranicznych ludności na pobyt stały było ono ujemne w całym analizowanym okresie. Oznacza to, że liczba osób wymeldowanych z pobytu stałego w poszczególnych latach przekraczała liczbę osób zameldowanych na pobyt stały w tym czasie (w 2020 r. – o 556, podczas gdy w 2015 r. – o 235). W przeliczeniu na 1000 ludności saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych w 2020 r. wyniosło minus 1,87, podczas gdy 5 lat wcześniej ukształtowało się na poziomie minus 0,79.

Wykres 7. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych^a na pobyt stały na 1000 ludności

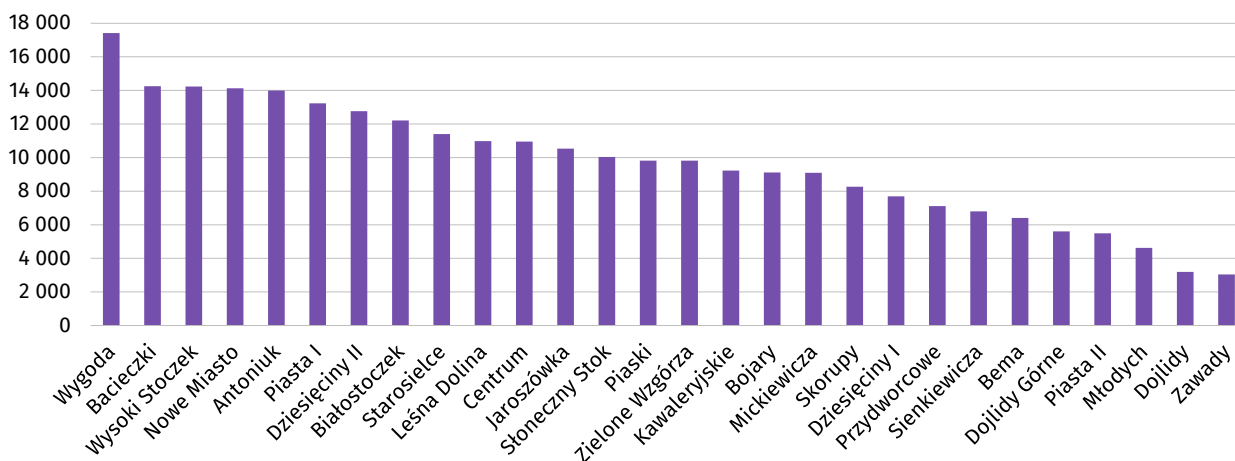
a Do obliczenia salda za 2015 r. wykorzystano dane o migracjach wewnętrznych za 2015 r. i migracjach zagranicznych za 2014 r.
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Rozbieżności między teoretyczną a faktyczną liczbą ludności

Ewidencja ludności polega na rejestracji, określonych w *ustawie z dnia 24 września 2010 r. o ewidencji ludności* (Dz. U. z 2019 r., poz. 1397), podstawowych danych identyfikujących tożsamość oraz status administracyjno-prawny osób fizycznych. Ewidencja ludności prowadzona jest w Powszechnym Elektronicznym Systemie Ewidencji Ludności, który stanowi rejestr PESEL oraz w rejestrze mieszkańców prowadzonym w systemie teleinformatycznym. Rejestr mieszkańców prowadzony jest zgodnie z właściwością przez wójta (burmistrza, prezydenta). W rejestrze mieszkańców gromadzone są dane osób, które wykonały obowiązek meldunkowy na terenie danej gminy.

Według danych z rejestru mieszkańców Miasta Białegostoku, w 2020 r. liczba zameldowanych na pobyt stały w porównaniu z 2015 r. zmniejszyła się o 4 003 osoby, a zameldowanych na pobyt czasowy zmniejszyła się o 1 170 osób.

Największe osiedla pod względem liczby osób zameldowanych na pobyt stały w 2020 r. to: Wygoda (17 413 osób) i Bacieczki (14 254 osoby). Najmniej osób zameldowanych było na osiedlach Zawady (3 040 osób) i Dojlidy (3 193 osoby).

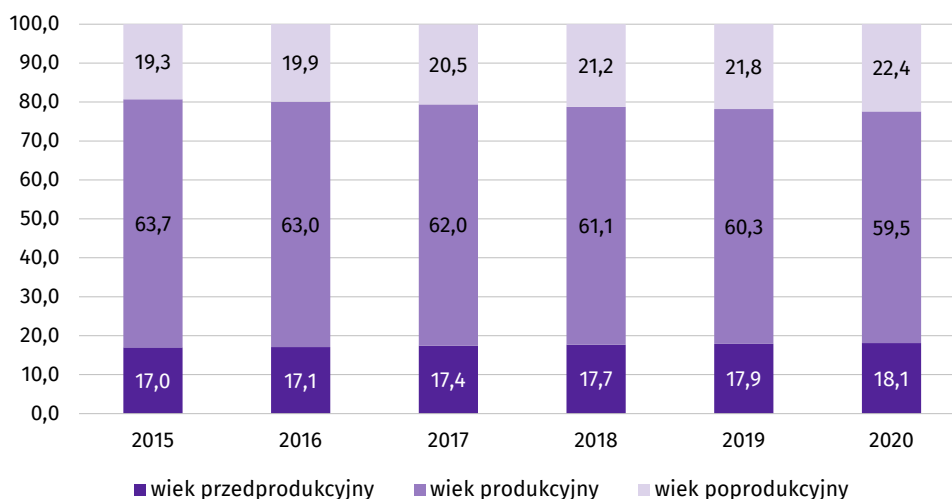
Wykres 8. Osoby zameldowane na pobyt stały na osiedlach w 2020 r. Stan w dniu 31 grudnia

Źródło: Departament Obsługi Mieszkańców na podstawie prowadzonego rejestru mieszkańców, Urząd Miejski w Białymstoku.

2.2 Ludność według ekonomicznych grup wieku²³; procesy starzenia się społeczeństwa

Analizując strukturę ludności według ekonomicznych grup wieku, można zauważyć, iż w latach 2015–2020 zmniejszył się udział ludności w wieku produkcyjnym w ogólnej populacji mieszkańców Białegostoku, a zwiększył się odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym oraz poprodukcyjnym. Udział dzieci i młodzieży w wieku 0–17 lat w ogólnej liczbie ludności regionu w końcu 2020 r. ukształtował się na poziomie 18,1% i wzrósł w stosunku do zanotowanego w końcu 2015 r. o 1,1 p. proc. Odsetek ludności w wieku produkcyjnym (kobiety w wieku 18–59 lat, mężczyźni w wieku 18–64 lata) wyniósł 59,5% i zmniejszył się o 4,2 p. proc. w porównaniu z zanotowanym w końcu 2015 r. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym (kobiety – 60 lat i więcej, mężczyźni – 65 lat i więcej) w ogólnej populacji mieszkańców Białegostoku ukształtował się na poziomie 22,4% i zwiększył się o 3,1 p. proc. w odniesieniu do stanu w końcu 2015 r.

Wykres 9. Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku (w %)
Stan w dniu 31 grudnia

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Coraz mniej korzystne stają się relacje między poszczególnymi ekonomicznymi grupami wieku ludności, co obrazuje współczynnik obciążenia demograficznego, czyli liczba osób w wieku nieprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym. Zmiany wskazują na starzenie się siły roboczej, co z ekonomicznego punktu widzenia jest zjawiskiem niekorzystnym. W końcu 2020 r. w Białymstoku współczynnik obciążenia demograficznego ukształtował się na poziomie 68, tj. 30 – dla wieku przedprodukcyjnego i 38 – dla wieku poprodukcyjnego. W końcu 2015 r. omawiany wskaźnik osiągnął wartość 57, przy czym w przypadku osób w wieku poniżej 18 roku życia wynosił 27, podczas gdy dla osób w wieku poprodukcyjnym przyjął wartość 30.

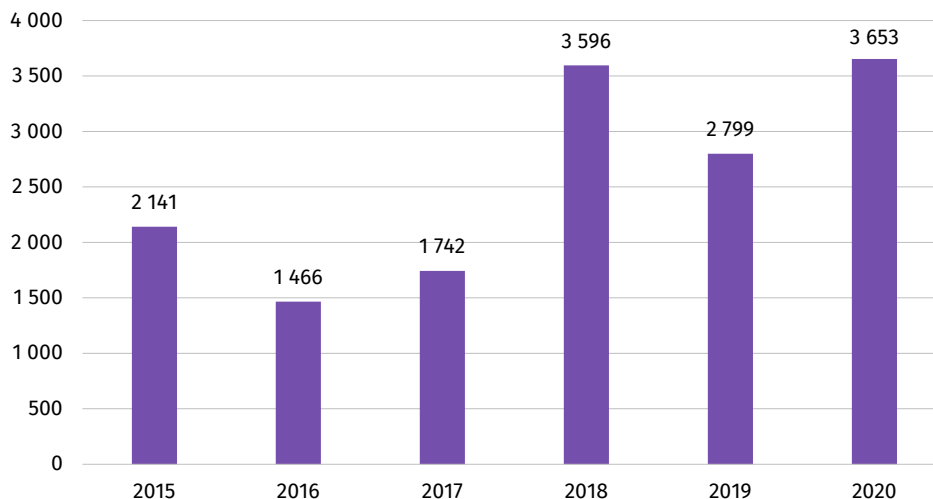
²³ Przez ludność w wieku produkcyjnym rozumie się ludność w wieku zdolności do pracy. Dla mężczyzn przyjęto wiek 18–64 lata, dla kobiet – 18–59 lat. Przez ludność w wieku nieprodukcyjnym rozumie się ludność w wieku przedprodukcyjnym, tj. do 17 lat oraz ludność w wieku poprodukcyjnym, tj. mężczyźni – 65 lat i więcej, kobiety – 60 lat i więcej.

2.3 Atrakcyjność osadnicza, pozwolenia na budowę

Jednym ze sposobów na poprawę sytuacji demograficznej jest podnoszenie atrakcyjności osadniczej.

W 2020 r. w Białymstoku wydano pozwolenia na budowę lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym 3 653 mieszkań, tj. o 70,6% więcej niż w 2015 r. Dotyczyły one budujących z przeznaczeniem na sprzedaż lub wynajem oraz inwestorów indywidualnych – odpowiednio 93,5% (wobec 80,7% w 2015 r.) i 6,5% (wobec 17,8% w 2015 r.) ich ogólnej liczby.

Wykres 10. Mieszkania, na których budowę wydano pozwolenia lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W latach 2015–2020 liczba pozwoleń na budowę lub dokonanych zgłoszeń z projektem budowlanym podlegała tendencji rosnącej za sprawą budownictwa przeznaczonego na sprzedaż lub wynajem, a wzrost w tej kategorii budownictwa był niemal 2-krotny (z poziomu 1 727 do poziomu 3 416). Jednocześnie w analizowanym okresie w budownictwie indywidualnym zaobserwowano spadek liczby pozwoleń na budowę lub dokonanych zgłoszeń z projektem budowlanym o 38,0% (z 382 do 237).

2.4 Prognoza demograficzna

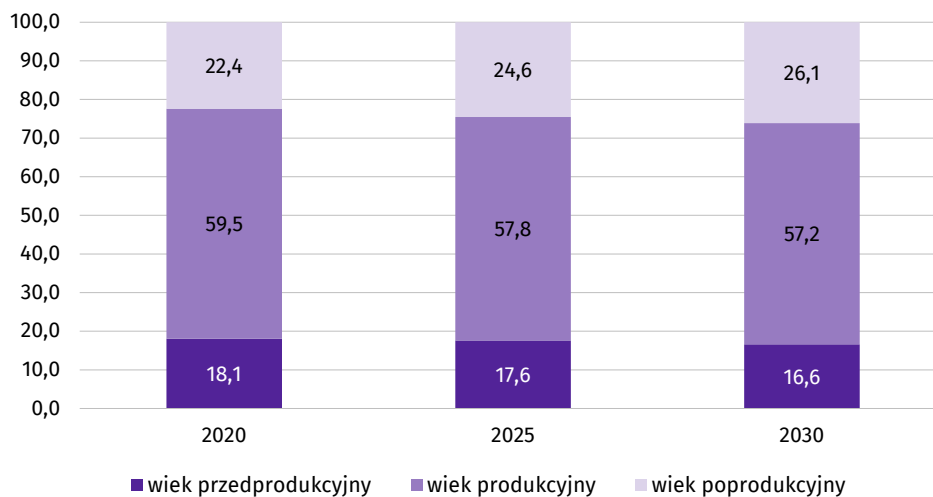
Jak wynika z dostępnych danych statystycznych i prognozy ludności gmin do roku 2030, opracowanej przez Główny Urząd Statystyczny, proces starzenia się społeczeństwa postępuje i będzie postępował, co już teraz powinno skłaniać do pytań i działań w zakresie reorientacji polityki dostarczania odpowiednich usług publicznych.

Wyniki prognozy wskazują, że liczba ludności Białegostoku w ciągu najbliższych dziesięciu lat zmniejszy się o 3,9 tys., tj. o 1,3%.

Analizując ludność według ekonomicznych grup wieku, przewiduje się, iż w latach 2020–2030 liczba osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym w Białymstoku zmniejszy się, odpowiednio o 4,9 tys. (o 9,1%) i 9,1 tys. (o 5,1%). Zwiększeniu ulegnie natomiast liczebność populacji osób w wieku poprodukcyjnym o 10,1 tys. (o 15,1%). Oznacza to, że udział dzieci i młodzieży w wieku 0–17 lat w ogólnej liczbie ludności Miasta w końcu 2030 r. ukształtuje się na poziomie 16,6% (w 2020 r. wyniósł 18,1%), odsetek ludności w wieku produkcyjnym – 57,2% (w 2020 r. – 59,5%), a udział ludności w wieku poprodukcyjnym – 26,1% (w 2020 r. – 22,4%).

Wykres 11. Prognoza ludności według ekonomicznych grup wieku^a (w %)
Stan w dniu 31 grudnia

a W 2020 r. dane rzeczywiste.

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Prognozy ludności gmin na lata 2017–2030* (GUS).

Według prognozy ludności wskaźnik obciążenia demograficznego w 2030 r. ukształtuje się na poziomie 75, tj. 29 – dla wieku przedprodukcyjnego i 46 – dla wieku poprodukcyjnego, a więc jeszcze bardziej pogłębią się niekorzystne relacje między ekonomicznymi grupami wieku ludności.

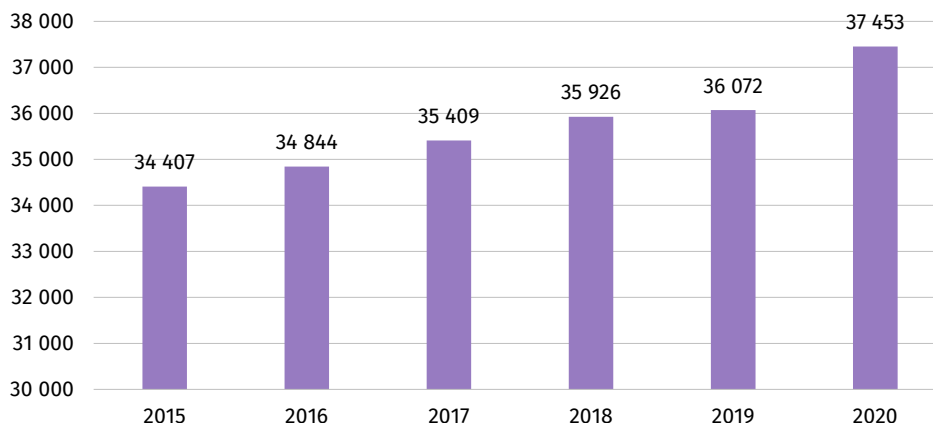
Rozdział 3. Gospodarka i rynek pracy

3.1 Podmioty gospodarcze

Firmy działające w Białymstoku

Według danych rejestru REGON²⁴, w końcu grudnia 2020 r. na terenie Białegostoku zarejestrowane były 37 453 podmioty gospodarki narodowej. Zdecydowana większość spośród nich należała do sektora prywatnego – 36 171 jednostek. Sektor publiczny obejmował 520 jednostek. W porównaniu ze stanem w końcu 2015 r. ogólna liczba podmiotów zwiększyła o 8,9%, przy czym w sektorze publicznym zmniejszyła się o 1,1%, a w sektorze prywatnym wzrosła o 7,7%.

Wykres 12. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON
Stan w dniu 31 grudnia

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W strukturze podmiotów gospodarczych według klas wielkości zdecydowanie przeważały jednostki małe, o przewidywanej liczbie pracujących do 9 osób. Zanotowano ich 36 151, co stanowiło 96,5% ogółu podmiotów w Białymstoku. W porównaniu z 2015 r. stwierdzono wzrost liczby tych podmiotów o 9,1%. W klasie wielkości 10–49 osób funkcjonowały 993 jednostki, a ich udział w ogólnej liczbie podmiotów ukształtował się na poziomie 2,7%. W odniesieniu do 2015 r. ich liczba wzrosła o 3,1%. Najmniej liczną grupę stanowiły podmioty o przewidywanej liczbie pracujących powyżej 50 osób – 309 jednostek (tj. 0,8% ogółu podmiotów). W stosunku do 2015 r. ich liczba zmniejszyła się o 2,8%.

Ze względu na formę organizacyjno-prawną, w końcu 2020 r. zdecydowana większość podmiotów należała do osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą – 26 926 jednostek. Stanowiły one 71,9% ogólnej liczby podmiotów wpisanych do rejestru REGON. W porównaniu z 2015 r. ich liczba zwiększyła się o 5,4%. Wśród podmiotów gospodarki narodowej ważną grupę stanowią również spółki handlowe, które były drugą co do liczby jednostek (po osobach fizycznych prowadzących działalność gospodarczą) grupą podmiotów. Należało do niej 4 990 jednostek, tj. 13,3% ogółu podmiotów wpisanych do rejestru REGON. W ogólnej liczbie spółek handlowych, spółki z ograniczoną odpowiedzialnością stanowiły 77,8%, a spółki akcyjne – 1,3%. W porównaniu z 2015 r. odnotowano zdecydowany wzrost liczby spółek handlowych na poziomie 40,6%. Spółki cywilne (2 160 jednostek), według stanu na koniec 2020 r. stanowiły 5,8% ogółu podmiotów gospodarki narodowej działających na terenie Miasta Białystok. W odniesieniu do 2015 r. ich liczba wzrosła o 5,6%.

²⁴ Bez osób prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie. W związku z wprowadzonymi od 1 grudnia 2014 r. zmianami przepisów prawnych regulujących sposób zasilania rejestru REGON informacjami o podmiotach podlegających wpisowi do Krajowego Rejestru Sądowego, od danych według stanu na 31 grudnia 2014 r. istnieje możliwość wystąpienia w rejestrze REGON niewypełnionych pozycji dotyczących przewidywanej liczby pracujących, adresu siedziby/zamieszkania, rodzaju przeważającej działalności oraz formy własności. W związku z powyższym dane naliczone z rejestru REGON według ww. informacji mogą nie sumować się na liczbę ogółem prezentowaną w danej podgrupie.

W końcu 2020 r., według danych rejestru REGON, aż 3 848 spółek handlowych deklarowało udział kapitału prywatnego krajowego w kapitale spółki (o 26,5% więcej niż w 2015 r.), natomiast 721 spółek – kapitału zagranicznego (o 59,5% więcej).

W 2019 r. na terenie Miasta Białystok odnotowano 152 podmioty z udziałem kapitału zagranicznego, tj. o 60 więcej niż w 2015 r. W analizowanym okresie wartość kapitału zagranicznego tych podmiotów osiągnęła wartość 541 mln zł, co oznacza ponad 4,5-krotny wzrost w odniesieniu do 2015 r. Kapitał zagraniczny na 1 mieszkańca w wieku produkcyjnym w 2019 r. wyniósł 3 016 zł, podczas gdy w 2015 r. – 624 zł.

Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej (CEIDG) prowadzona jest w systemie teleinformatycznym przez ministra właściwego do spraw gospodarki na podstawie ustawy z dnia 6 marca 2018 r. o Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej i Punkcie Informacji dla Przedsiębiorcy (Dz. U. z 2020 r. poz. 2296 ze zm.). Wnioski o wpis do CEIDG w wersji papierowej można składać w dowolnym urzędzie gminy. Według głównego miejsca wykonywania działalności w CEIDG na dzień 31 grudnia 2020 r. na terenie Miasta Białegostoku zarejestrowanych było 24 530 przedsiębiorców. W Departamencie Obsługi Mieszkańców przyjęto, zweryfikowano i przestano do CEIDG w okresie od dnia 1 stycznia 2015 r. do dnia 31 grudnia 2020 r. w sumie 87 242 wnioski.

Sprzedaż i wyniki finansowe przedsiębiorstw

W 2020 r. przychody z całokształtu działalności badanych przedsiębiorstw niefinansowych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób, mających siedzibę na terenie Białegostoku wyniosły 17 049,6 mln zł i zwiększyły się w stosunku do 2015 r. o 4 094,9 mln zł (o 31,6%). Natomiast koszty uzyskania tych przychodów ukształtowały się na poziomie 16 099,8 mln zł i zwiększyły się o 3 650,8 mln zł (o 29,3%). Zjawiska te miały odzwierciedlenie w obniżeniu wskaźnika poziomu kosztów z 96,1% w 2015 r. do 94,4% w 2020 r. Wynik finansowy brutto osiągnął wartość 949,8 mln zł i był o 58,9% wyższy od uzyskanego w 2015 r. Obciążenia wyniku finansowego brutto podatkiem dochodowym zwiększyły się z 71,7 mln zł w 2015 r. do 126,3 mln zł w 2020 r. Wynik finansowy netto ukształtował się na poziomie 823,5 mln zł i był o 297,7 mln zł (o 56,6%) wyższy w porównaniu z uzyskanym w 2015 r. W odniesieniu do 2015 r. wzrósł wskaźnik rentowności obrotu netto oraz wskaźnik rentowności ze sprzedaży odpowiednio o 0,7 p. proc. i 0,8 p. proc.

Duże i średnie przedsiębiorstwa, mające siedzibę na terenie Miasta Białystok, w 2020 r. dokonały sprzedaży produkcji o wartości 9 694,4 mln zł (w cenach bieżących), tj. o 47,4% wyższej niż w 2015 r.

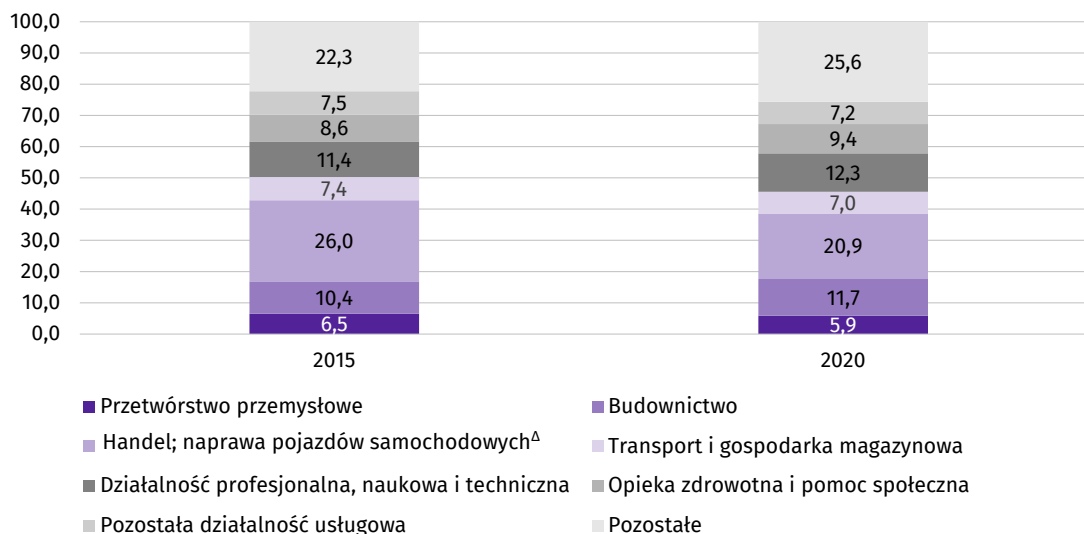
W 2020 r. w strukturze produkcji sprzedanej w sektorze przedsiębiorstw dominowały cztery sekcje, z których pochodziło 78,7% wartości produkcji sprzedanej. Należały do nich: przetwórstwo przemysłowe (33,8%), budownictwo (27,3%), handel; naprawa pojazdów samochodowych oraz transport i zakwaterowanie (po 8,8%).

Biorąc pod uwagę znaczące w skali Miasta Białystok sekcje PKD, wzrost wartości sprzedaży (w cenach bieżących) w odniesieniu do 2015 r. zaobserwowano m. in. w budownictwie – o 59,6%, transporcie i gospodarce magazynowej – o 48,3% oraz w handlu; naprawie pojazdów samochodowych – o 35,6%. W przetwórstwie przemysłowym w stosunku do 2015 r. odnotowano wzrost wartości sprzedaży (w cenach stałych) na poziomie 38,4%.

3.2 Dominujące branże gospodarki

Analizując strukturę wszystkich zarejestrowanych podmiotów pod względem rodzaju wykonywanej działalności gospodarczej (PKD), można zauważyć, że w końcu 2020 r. w Białymstoku większość podmiotów prowadziła działalność w sekcjach: handel; naprawa pojazdów samochodowych – 20,9% spośród z nich (7 842 firmy), działalność profesjonalna, naukowa i techniczna – 12,3% (4 603 firmy), budownictwo – 11,7% (4 400 firm), opieka zdrowotna i pomoc społeczna – 9,4% (3 519 firm) oraz pozostała działalność usługowa – 7,2% (2 691 firm).

Wykres 13. Struktura podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON według sekcji (w %)
Stan w dniu 31 grudnia

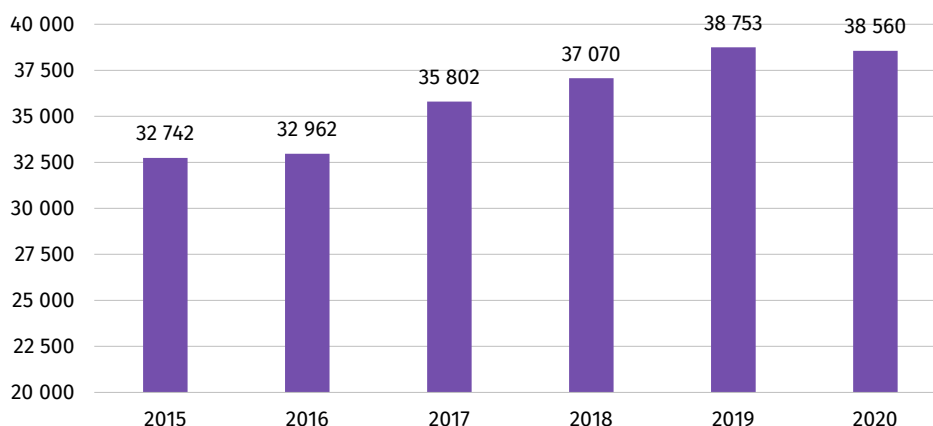
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W porównaniu z 2015 r. największy wzrost liczby podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON wystąpił w sekcjach: informacja i komunikacja (o 79,1%), obsługa rynku nieruchomości (o 23,6%), budownictwo (o 23,5%), opieka zdrowotna i pomoc społeczna (o 19,2%) oraz działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (o 17,1%). Największy spadek liczby podmiotów miał miejsce w handlu; naprawie pojazdów samochodowych (o 12,2%), działalności finansowej i ubezpieczeniowej (o 7,6%) oraz w przetwórstwie przemysłowym (o 1,5%).

W 2020 r. w Mieście Białystok na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym przypadało 2 118 podmiotów (o 294 więcej niż w 2015 r.). Białystok zajął ostatnie miejsce wśród miast wojewódzkich pod względem liczby podmiotów wpisanych do rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym.

Przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw (w jednostkach o liczbie pracujących powyżej 9 osób), mających siedzibę na terenie Białegostoku w 2020 r. ukształtowało się na poziomie 38 560 osób, czyli o 5 818 osób (o 17,8%) wyższym niż w 2015 r.

Wykres 14. Przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw

^a Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

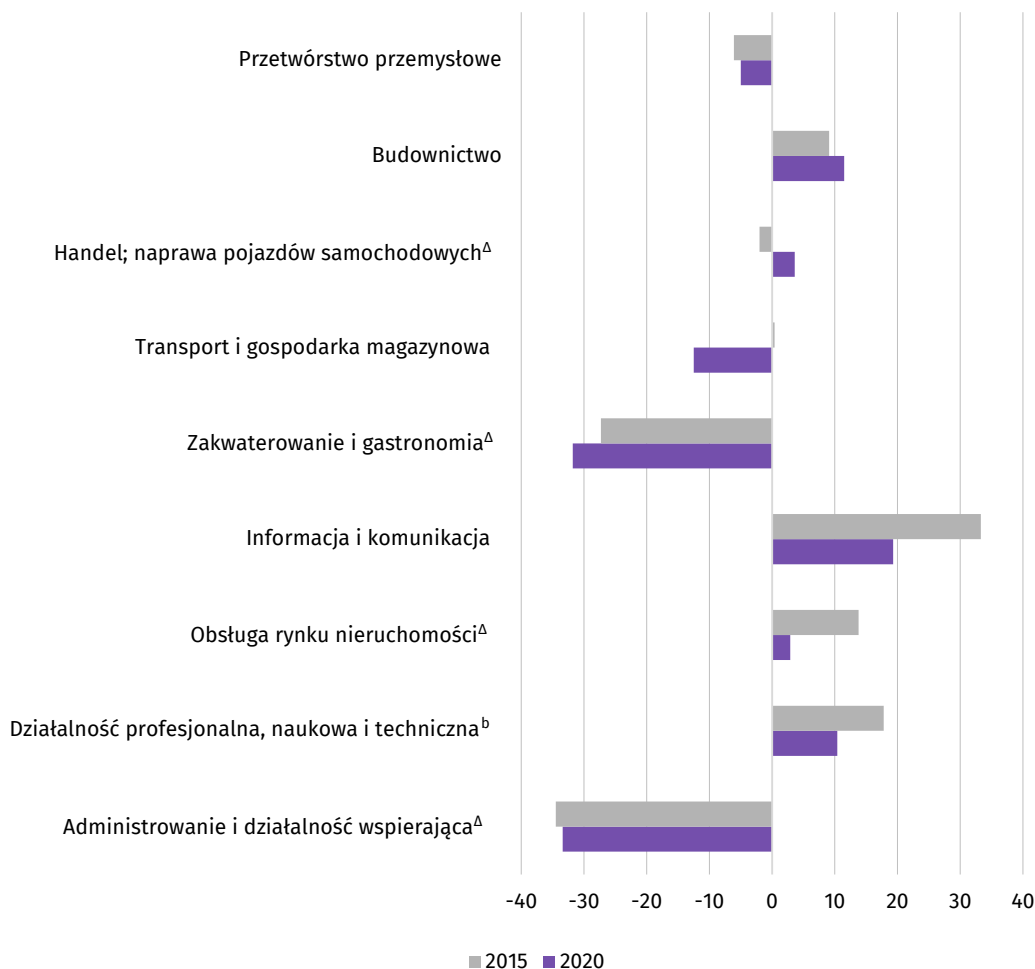
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Analizując poszczególne rodzaje działalności, najwyższe przeciętne zatrudnienie stwierdzono w sekcjach handel; naprawa pojazdów samochodowych – 11 913 osób, tj. 30,9% ogółu (w 2015 r. – 30,1%) i przetwórstwo przemysłowe – 10 394 osoby, tj. 27,0% (w 2015 r. – 28,7%). Najniższe zanotowano natomiast w zakwaterowaniu i gastronomii – 995 osób oraz w informacji i komunikacji – 1 032 osoby, tj. odpowiednio 2,6% i 2,7% ogólnego przeciętnego zatrudnienia w sektorze przedsiębiorstw (w 2015 r. – odpowiednio 2,9% i 2,6%).

W 2020 r. w porównaniu z 2015 r. wzrost zatrudnienia wystąpił we wszystkich sekcjach sektora przedsiębiorstw, przy czym najwyższy zaobserwowano w transporcie i gospodarce magazynowej (o 49,5%), działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej (o 27,4%), handlu; naprawie pojazdów samochodowych (o 20,9%), a także w budownictwie (o 20,1%).

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw (w jednostkach średnich i dużych, mających siedzibę na terenie Białegostoku) wyniosło 4 479,39 zł i było o 33,2% wyższe niż w 2015 r. W stosunku do 2015 r. wzrost wynagrodzeń wystąpił we wszystkich sekcjach sektora przedsiębiorstw, przy czym najwyższy odnotowano w handlu; naprawie pojazdów samochodowych (o 39,7%), budownictwie (o 36,1%) oraz w administrowaniu i działalności wspierającej (o 34,6%).

Wykres 15. Odchylenia przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń brutto w wybranych sekcjach względem średniego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw^a (w %)

^a Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób. ^b Nie obejmuje działań: badania naukowe i prace rozwojowe oraz działalność weterynaryjna.

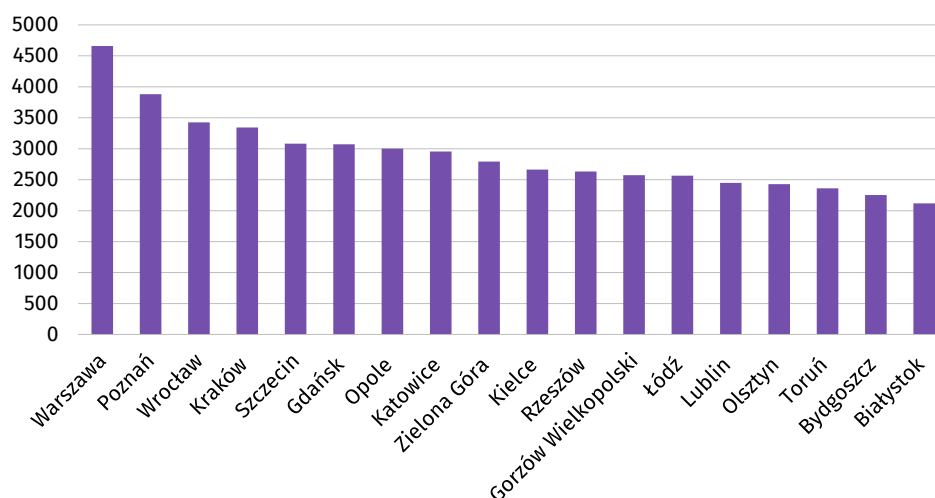
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wynagrodzenie zdecydowanie wyższe od przeciętnego w sektorze przedsiębiorstw w 2020 r. otrzymali m.in. zatrudnieni w sekcjach: informacja i komunikacja (o 19,3%), budownictwo (o 11,5%), a także działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (o 10,4%). Wynagrodzenie znacznie niższe od średniego uzyskali przede wszystkim zatrudnieni w jednostkach zajmujących się zakwaterowaniem i gastronomią (o 31,8%) oraz administrowaniem i działalnością wspierającą (o 33,4%).

3.3 Poziom lokalnej przedsiębiorczości

Białystok znajduje się na ostatnim miejscu wśród miast wojewódzkich pod względem liczby podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym.

Wykres 16. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym w 2020 r.
Stan w dniu 31 grudnia

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

3.4 Tereny inwestycyjne i powierzchnie biurowe

Podstrefa Białystok Suwalskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej

Podstrefa Białystok została utworzona²⁵ w 2008 r. jako część Suwalskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej (SSSE), która jest jej zarządcą. Wydzielono tereny o powierzchni 29,8129 ha, zlokalizowane w południowo-wschodniej części Miasta. W 2015 r. Podstrefa Białystok została rozszerzona²⁶ o kolejne 64,365 ha, tworząc obszar o łącznej powierzchni 94,2779 ha, stając się drugą co do wielkości podstrefą SSSE. Zgodnie z miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, działki te przeznaczone są pod działalność produkcyjną i usługową wraz z obiektami i urządzeniami towarzyszącymi oraz zielenią urządzoną.

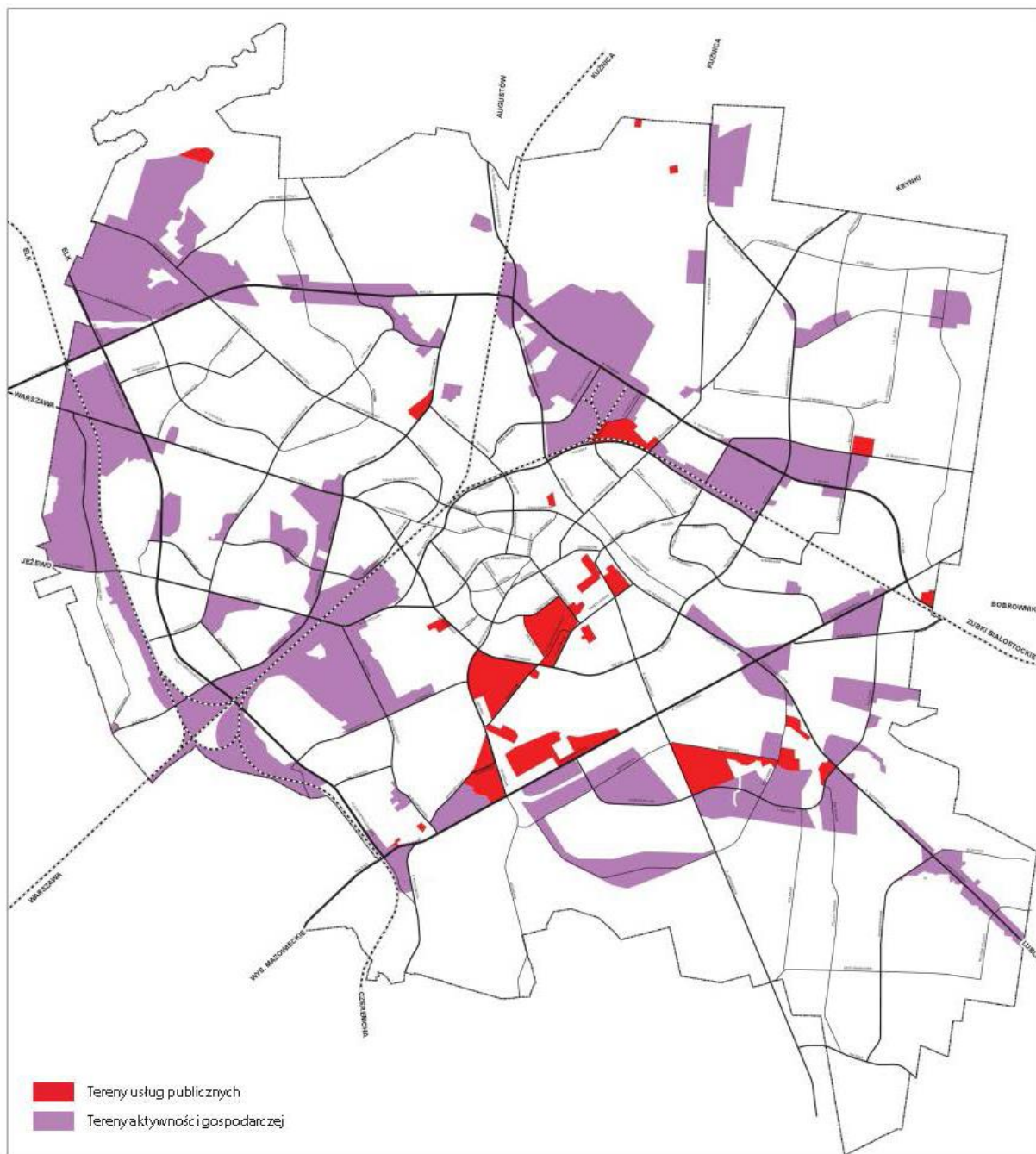
²⁵ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 15 grudnia 2008 r. w sprawie suwalskiej specjalnej strefy ekonomicznej (Dz. U. z 2008 r. Nr 232 poz. 1559).

²⁶ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 października 2015 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie suwalskiej specjalnej strefy ekonomicznej (Dz. U. z 2015 r. poz. 1853).

Mapa 12. Tereny usług publicznych i aktywności gospodarczej na podstawie „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Białegostoku”

Źródło: Departament Urbanistyki, Urząd Miejski w Białymstoku.

Nowoczesne obiekty biurowe coraz częściej lokalizowane są w mniejszych miastach, co przekłada się na rozwój powierzchni biurowych w Białymstoku. Według raportu firmy ABSL pn. „Sektor nowoczesnych usług biznesowych w Polsce 2020” całkowite zasoby powierzchni biurowej w Białymstoku to 55,8 tys. m². Dostępnej powierzchni jest ok. 9,7 tys. m². Istniejącej powierzchni biurowej klasy A w Białymstoku jest ponad 30 tys. m².

3.5 Białostocki Park Naukowo-Technologiczny

W sąsiedztwie terenów Podstrefy Białystok SSSE funkcjonuje Białostocki Park Naukowo-Technologiczny (BPN-T), który jest akceleratorem innowacji wspierającym branżę IT. BPN-T to instytucja dedykowana przedsiębiorcom, naukowcom, to przestrzeń do tworzenia nowych technologii i idei, przyczyniających się do zwiększenia atrakcyjności Miasta. Działa tu największa w regionie społeczność startupowa. Celem BPN-T jest tworzenie klimatu i infrastruktury sprzyjającej stymulowaniu innowacji pośród lokalnych i regionalnych przedsiębiorstw oraz poprawa konkurencyjności Miasta poprzez inwestycje oparte na nowoczesnych technologiach. BPN-T jest pierwszym w Polsce Wschodniej technoparkiem, który trzykrotnie otrzymał certyfikat Stowarzyszenia Organizatorów Ośrodków Innowacji i Przedsiębiorczości w Polsce, potwierdzający spełnienie środowiskowych standardów jakości działania ośrodków innowacji.

Tablica 4. Przedsiębiorstwa działające w Białostockim Parku Naukowo-Technologicznym

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba firm	53	66	65	67	79	76
Zajmowana powierzchnia (w m ²)	5 205	7 277	7 016	6 912	7 108	7 043

Źródło: Białostocki Park Naukowo-Technologiczny.

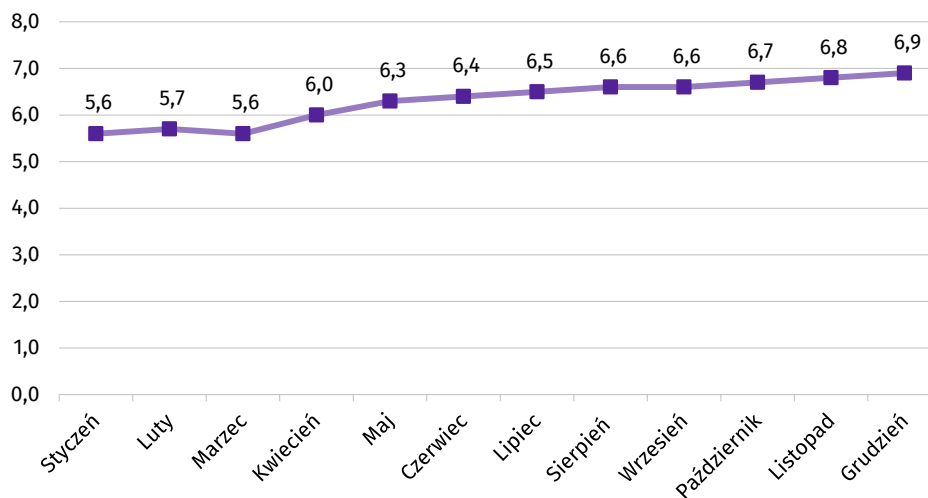
Pod koniec 2020 r. obiekt był prawie w 100% wynajęty. Większość rezydujących w BPN-T przedsiębiorstw to technologiczne start-upy.

W BPN-T funkcjonuje siedem specjalistycznych laboratoriów: obrazowania molekularnego; prototypownia 3D; laboratorium badania kompatybilności elektromagnetycznej (które posiada certyfikat systemu zarządzania według normy PN-EN ISO-IEC 17025); laboratoria o profilu biomedycznym i fizykochemicznym; pracownia grafiki komputerowej 3D i multimediiów; laboratorium innowacyjnych technologii.

3.6 Bezrobocie

W okresie od stycznia do grudnia 2020 r. w Powiatowym Urzędzie Pracy w Białymstoku zarejestrowano 9 330 osób z Białegostoku. Jednocześnie w tym samym okresie z ewidencji wyrejestrowano 7 292 osoby z powiatu grodzkiego. Według stanu na koniec 2020 r. w Białymstoku zarejestrowanych było 9 110 osób bezrobotnych, w tym 4 174 kobiety (45,8% ogólnej liczby bezrobotnych). W 2020 r. prawo do pobierania zasiłku dla bezrobotnych w powiecie grodzkim posiadało 1 109 osób (12,2%). W 2020 r. najwyższą stopę bezrobocia na poziomie 6,9% odnotowano w końcu grudnia²⁷.

²⁷ Część danych pozyskano z *Informacji o sytuacji na rynku pracy Powiatowego Urzędu Pracy w Białymstoku w 2020 r.*

Wykres 17. Stopa bezrobocia według miesięcy w 2020 r. (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Tablica 5. Liczba bezrobotnych według miesięcy w 2020 r.

Miesiąc	Ogółem	W tym kobiety
Styczeń	7 446	3 546
Luty	7 495	3 560
Marzec	7 426	3 514
Kwiecień	7 859	3 757
Maj	8 296	3 952
Czerwiec	8 454	4 018
Lipiec	8 602	4 073
Sierpień	8 672	4 109
Wrzesień	8 787	4 131
Październik	8 864	4 118
Listopad	8 951	4 145
Grudzień	9 110	4 174

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W latach 2015–2020 nastąpił spadek liczby zarejestrowanych bezrobotnych ogółem o 31,0% (w tym wśród kobiet o 29,4%). Stopa bezrobocia zmniejszyła się natomiast o 3,6 p. proc.

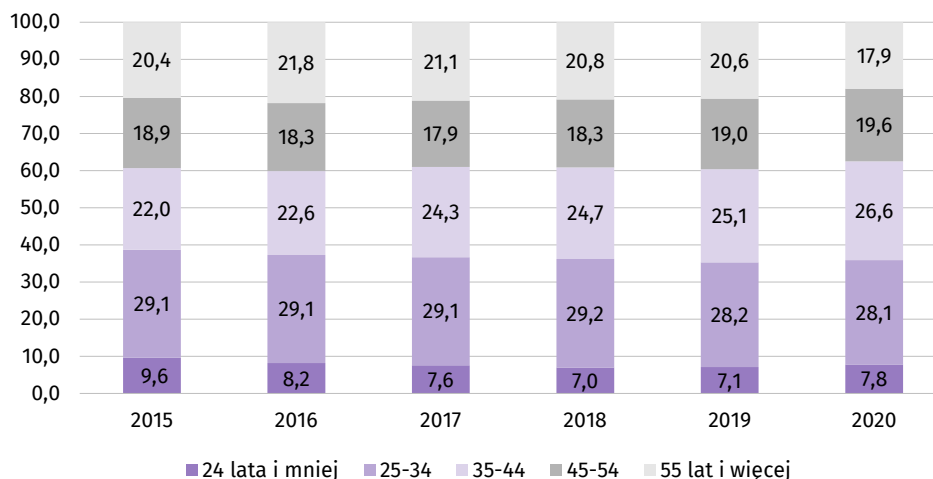
**Tablica 6. Stopa bezrobocia rejestrowanego
Stan w dniu 31 grudnia**

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Stopa bezrobocia rejestrowanego (w %)	10,5	8,9	7,0	6,2	5,4	6,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Bezrobocie w Białymstoku dotyczyło przede wszystkim ludzi młodych. W końcu grudnia 2020 r. najliczniejszą grupę wśród pozostających bez pracy stanowiły osoby w wieku 25–34 lata. Ich udział w ogólnej liczbie bezrobotnych ukształtował się na poziomie 28,1% i w odniesieniu do 2015 r. zmniejszył się o 1,0 p. proc.

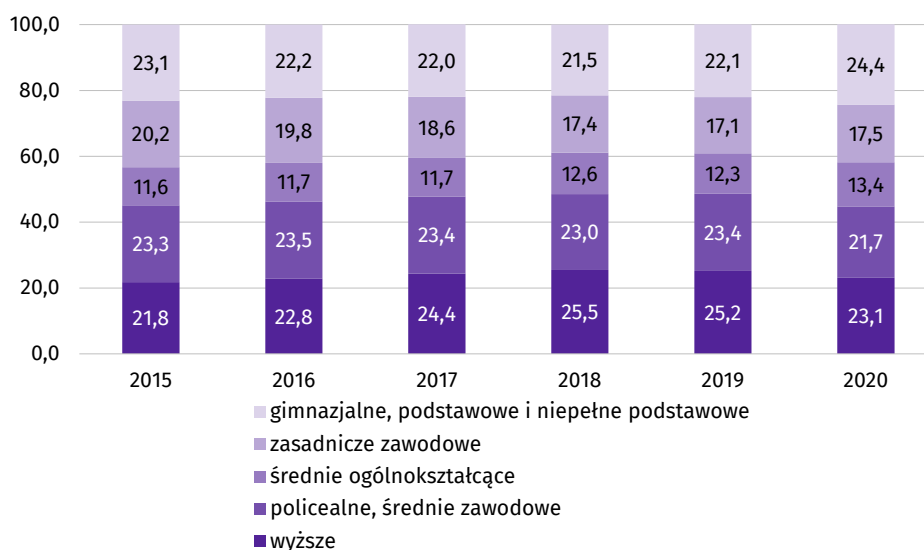
Wykres 18. Struktura zarejestrowanych bezrobotnych według wieku (w %)
Stan w dniu 31 grudnia

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W końcu 2020 r. w Białymstoku wśród bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowym urzędzie pracy, po raz pierwszy od kilku lat, przeważały osoby posiadające wykształcenie gimnazjalne, podstawowe i niepełne podstawowe. Stanowili oni 24,4% ogółu bezrobotnych. W porównaniu ze stanem w końcu 2015 r. ich udział zwiększył się o 1,3 p. proc. Nadal dość duże problemy na rynku pracy odczuwały także osoby z wykształceniem wyższym. Ich odsetek w ogólnej liczbie bezrobotnych w końcu 2020 r. wynosił 23,1% i wzrósł w skali pięciu lat o 1,3 p. proc.

Wykres 19. Struktura zarejestrowanych bezrobotnych według wykształcenia (w %)
Stan w dniu 31 grudnia

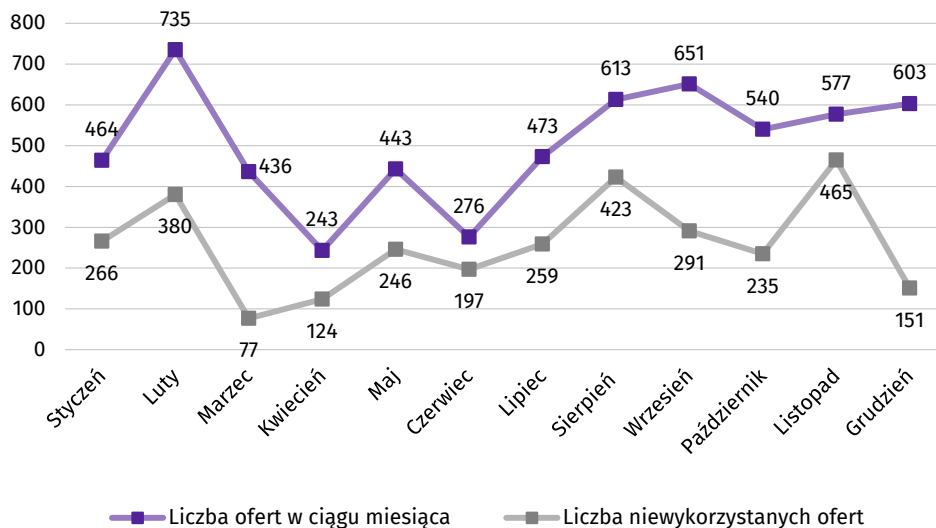
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W Białymstoku w końcu grudnia 2020 r. w strukturze bezrobotnych według czasu pozostawania bez pracy, najliczniejszą grupę stanowili bezrobotni pozostający bez pracy przez okres powyżej 12 miesięcy – 3 852 osoby, tj. 42,3% ogółu bezrobotnych. W porównaniu z 2015 r. ich udział zmniejszył się o 3,6 p. proc. Z kolei najmniej liczną grupą były osoby pozostające bez pracy poniżej 1 miesiąca – 527 osób, tj. 5,8%. W stosunku do stanu z końca 2015 r. ich udział w ogólnej liczbie bezrobotnych był o 2,0 p. proc. mniejszy.

Największe trudności ze znalezieniem pracy miały osoby ze stażem pracy 1 rok lub mniej – 2 243 osoby, tj. 24,6% ogółu bezrobotnych oraz od 1 roku do 5 lat – 2 133 osoby, tj. 23,4%, zaś najmniej liczną grupą były osoby ze stażem powyżej 30 lat – 299 osób, tj. 3,3%.

W końcu grudnia 2020 r. w Białymstoku bezrobotni będący w szczególnej sytuacji na rynku pracy stanowili 80,5% ogółu bezrobotnych. Wśród nich najliczniejszą grupę tworzyły osoby długotrwale bezrobotne (4 736 osób), a ich udział w ogólnej liczbie pozostających bez pracy w porównaniu z zanotowanym w końcu 2015 r. zmniejszył się o 10,5 p. proc. do poziomu 52,0%. Zmniejszeniu uległ również odsetek osób niepełnosprawnych (o 1,5 p. proc. do 7,5%), osób powyżej 50 roku życia (o 3,3 p. proc. do 27,0%) oraz osób do 30 roku życia (o 4,1 p. proc. do 20,7%).

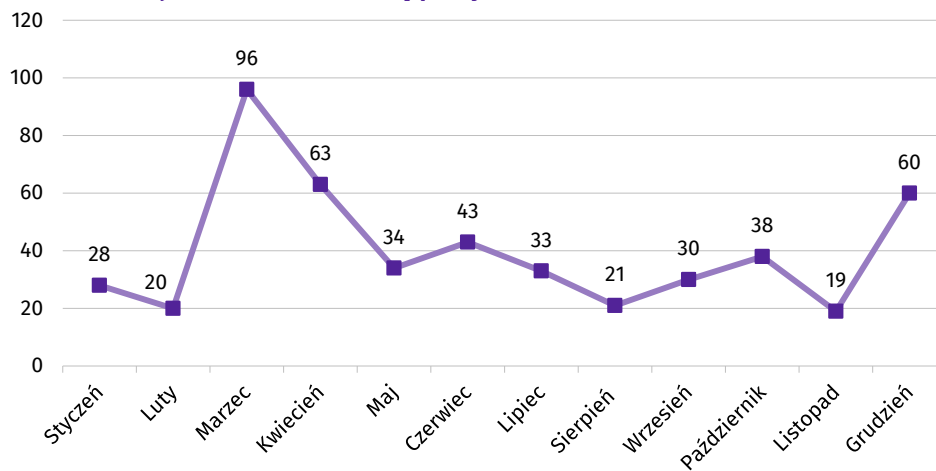
Wykres 20. Liczba zgłaszanych i niewykorzystanych ofert pracy na koniec danego miesiąca w 2020 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W 2020 r. do PUP w Białymstoku wpłynęło 6 054 ofert pracy z powiatu grodzkiego, z czego najwięcej zgłoszono w lutym, a najmniej w kwietniu. W każdym miesiącu 2020 r. liczba zgłoszonych ofert pracy była wyższa od liczby niewykorzystanych ofert pracy. Najniższy wskaźnik bezrobotnych zarejestrowanych na 1 ofertę pracy odnotowano w listopadzie (19 osób), zaś najwyższy – w marcu (96).

Wykres 21. Bezrobotni zarejestrowani na 1 ofertę pracy w 2020 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Rozdział 4. Środowisko naturalne i infrastruktura

4.1 Walory środowiska naturalnego, różnorodność biologiczna

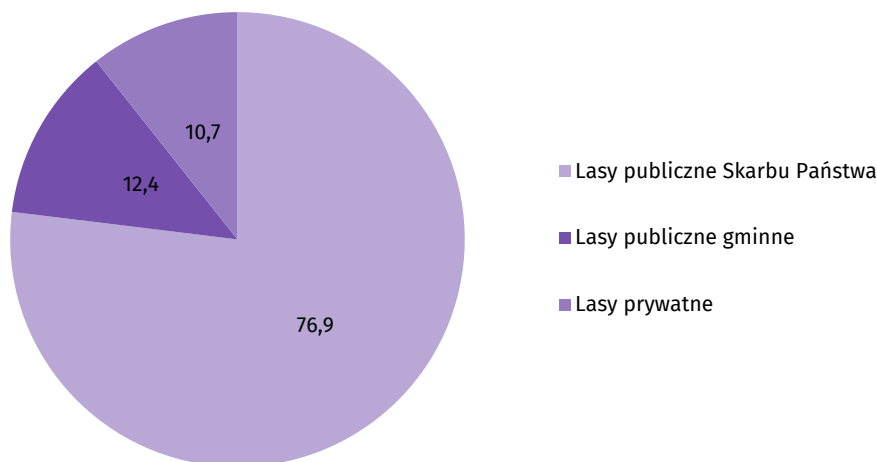
Zasoby przyrodnicze

Istniejące zasoby przyrodnicze Miasta są jednym z najcenniejszych aktywów Białegostoku. Zachowanie tych zasobów ma podstawowe znaczenie nie tylko dla zachowania charakteru Miasta, ale przede wszystkim dla jakości życia.

Na strukturę zieleni Białegostoku składają się: lasy, obszary objęte formami ochrony przyrody, tereny zieleni naturalnej (łąki, pastwiska) oraz tereny zieleni: parki, zieleńce, promenady, bulwary, ogrody botaniczne, zoologiczne, jordanowskie i zabytkowe, cmentarze, zieleń towarzysząca drogom, placom, zabytkowym fortyfikacjom, budynkom, składowiskom, dworcom kolejowym oraz obiektom przemysłowym. Przeważająca część tych terenów tworzy system przyrodniczy Miasta, zidentyfikowany i celowo wyodrębniony, ciągły przestrzennie obszar o dominującej funkcji przyrodniczej (biologicznej, klimatycznej, hydrologicznej oraz mieszanej).

Białystok jest miastem o dużym udziale terenów zielonych. Same lasy zajmują 18,1% ogólnej powierzchni Miasta (1 845 ha). W strukturze własnościowej lasów przeważa własność publiczna. W końcu 2020 r. lasy Skarbu Państwa stanowiły 76,9% ogólnej powierzchni lasów (1420 ha), a gminne – 12,4% (229 ha). Lasy prywatne zajmowały 197 ha (10,7% lasów Miasta Białystok).

Wykres 22. Struktura powierzchni lasów według form własności w 2020 r. (w %)
Stan w dniu 31 grudnia

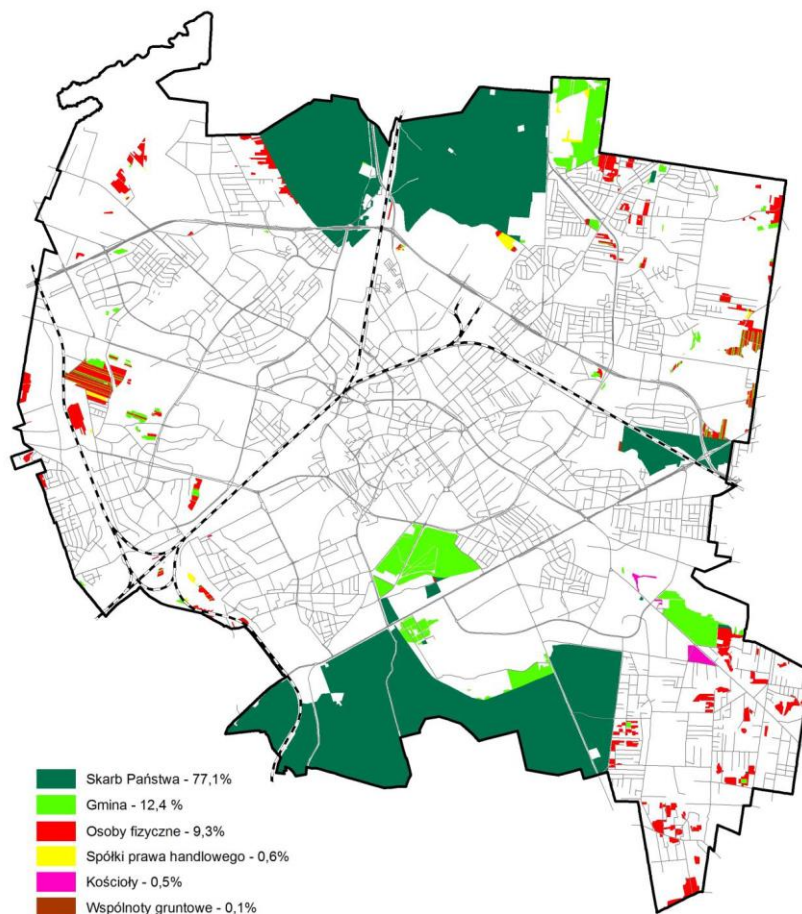
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Rozmieszczenie lasów jest nierównomierne, koncentruje się głównie w północnej i południowej części Miasta. Największe skupiska występują na obszarach osiedli położonych w północnej (Jaroszkówka – 486 ha i Zawady – 272 ha) oraz południowej (Dojlidy – 777 ha) części Miasta. Niskim wskaźnikiem charakteryzują się natomiast osiedla w centralnej części Miasta. Zróżnicowanie wielkości kompleksów leśnych, walorów przyrodniczych i wartości gospodarczej lasów na terenie Miasta pozostaje w ścisłych związkach z ich strukturą własnościową.

Lasy państwowe administrowane przez Nadleśnictwo Dojlidy obejmują obszar 1 413 ha i skupione są w głównych kompleksach: Lasy Antoniuk i Pietrasze; Las Solnicki; Las Bagno. Lasy komunalne obejmują większe kompleksy: „Las Dojlidy” oraz las przy kopalni „Silikaty”. Lasy prywatne cechuje znaczne rozdrobnienie i mała powierzchnia kompleksów leśnych. Największy z nich to Las Bacieczi w zachodniej części Miasta. Las Zwierzyniecki (w ewidencji gruntów jest zaliczany do zieleni miejskiej) stanowi cypel leśny, poprzez który kompleks Lasu Solnickiego łączy

się z parkiem Zwierzynieckim. Las Zwierzyniecki jest jedynym obszarem leśnym Miasta częściowo przystosowanym do wypoczynku i rekreacji. Lasy państwowe i komunalne na terenie Miasta poprzez istniejące połączenia z systemem przyrodniczym pozamiejskim posiadają predyspozycje do wykorzystania rekreacyjnego i wypoczynkowego, natomiast lasy prywatne, które pełnią funkcję krajobrazotwórczą i uzupełniają system terenów zielonych są predestynowane do włączenia ich w system zieleni osiedlowej, jako łącznika systemu przyrodniczego miasta z terenami otwartymi nie objętymi urbanizacją.

Mapa 13. Zieleń na osiedlach – lasy

Źródło: Departament Ochrony Środowiska na podstawie *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Białegostoku*, Urząd Miejski w Białymstoku.

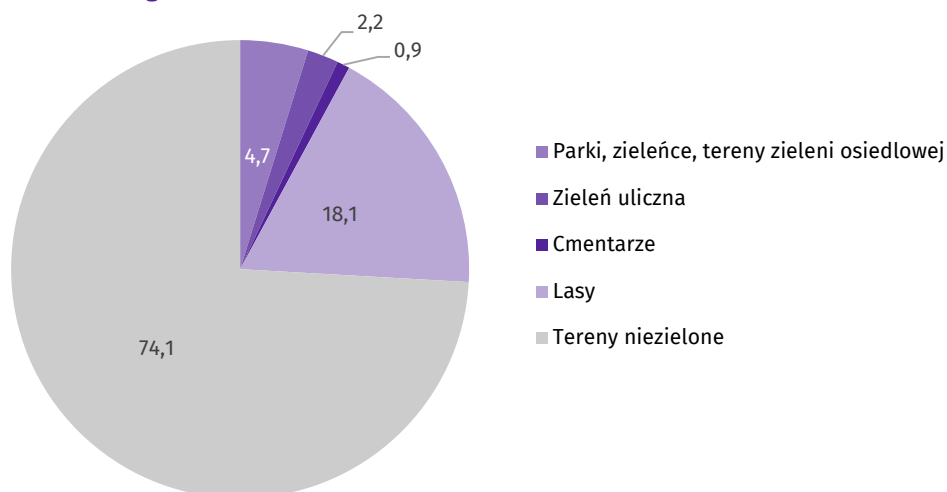
Różnice w ogólnej powierzchni lasów, a zwłaszcza ich niewielki ubytek (rzędu kilku hektarów) na przestrzeni ostatnich lat wynikają głównie ze zmian zachodzących w lasach gminnych. Zmiany te spowodowane były przede wszystkim dużymi inwestycjami drogowymi prowadzonymi w Mieście.

W zakresie leśnictwa Miasto Białystok sprawowało w 2020 r. nadzór nad gospodarką leśną w lasach niestanowiących własności Skarbu Państwa, o łącznej powierzchni 430 ha. Poszczególne zadania związane z nadzorem powierzono w ramach porozumienia Nadleśnictwu Dojlidy w Białymstoku. Z informacji przedłożonych przez Nadleśniczego wynika, że lustracja stanu lasów niepaństwowych była prowadzona przez Nadleśnictwo na bieżąco, obejmowała kontrolę stanu sanitarnego lasów oraz ich dewastację i zaśmiecanie. Stan sanitarny lasów w granicach Miasta Białegostoku uznano za zadowalający, nie stwierdzano nadmiernie wydzielającego się posuszu, jak również złomów i wywrotów.

Zieleń miejska

Oszacowano, że wszystkie tereny zieleni w Białymstoku zajmują łącznie 25,9% powierzchni Miasta. Zgodnie z definicją ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2020 r., poz. 55), za tereny zieleni uznano wszystkie tereny urządzone wraz z infrastrukturą techniczną i budynkami funkcjonalnie z nimi związanymi, pokryte roślinnością, pełniące funkcje publiczne, a w szczególności: parki, zieleńce, promenady, bulwary, ogrody botaniczne, zoologiczne, jordanowskie i zabytkowe, cmentarze, zieleń towarzysząca drogom na terenie zabudowy, placom, zabytkowym fortyfikacjom, budynkom, składowiskom, lotniskom, dworcom kolejowym oraz obiektom przemysłowym. Do tego doliczono lasy. Nie uwzględniono tu natomiast terenów ogródków działkowych. Wśród terenów zieleni w końcu 2020 r. największy udział, jak wspomniano wyżej, zajmowały lasy (18,1% powierzchni Miasta), w dalszej kolejności parki, zieleńce i tereny zieleni osiedlowej (4,7%), zieleń uliczna (2,2%), zaś najmniejszy udział miały cmentarze (0,9%).

Wykres 23. Tereny zieleni w 2020 r. (w %)
Stan w dniu 31 grudnia

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Ogrody działkowe

Ogrody działkowe na terenie Miasta zajmują powierzchnię ok. 283 ha. Są to przeważnie ogrody zamknięte, dostępne głównie dla właścicieli działek i ich rodzin.

Większość ogrodów działkowych położona jest w dolinach rzecznych. Pracownicze ogrody działkowe nie posiadają w większości tzw. „zieleni ogólnej”, ozdobnej, okalającej ogród, która winna służyć biernemu wypoczynkowi i nadaniu estetycznego wyglądu ogrodom. Największe skupiska występują w dolinie Dolistówki, pomiędzy Bagnówką i Pieczurkami, w okolicach lotniska Krywlany, wzdłuż linii kolejowej Białystok–Sokółka, pomiędzy trasami wylotowymi na Augustów i Supraśl.

Łączna powierzchnia zieleni osiedlowej na terenach zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej i jednorodzinnej wykazywana w statystykach wynosi ponad 300 ha. W jej skład wchodzi zieleń przydomowa, drobne skwerki, trawniki oraz osiedlowe tereny rekreacji codziennej i izolacji od tras komunikacyjnych.

Największą powierzchnię parków i skwerów oraz lasów odnotowano na terenie osiedla Centrum (38,79 ha) i Mickiewicza (21,46 ha). Istotny odsetek występuje także w obszarze osiedla Dojlidy (15,41 ha) oraz Antoniuk (12,96 ha). Mieszkańcy tych jednostek mają zatem największy dostęp do zorganizowanych terenów zieleni, co zapewne podwyższa również komfort ich życia i wpływa na ocenę miejsca zamieszkania. Na obszarze Miasta zidentyfikowano również osiedla, na terenie których powierzchnia parków i skwerów jest znikoma: Piasta II (0,1 ha), Leśna

Dolina (0,61 ha), Dziesięciny I (1,08 ha), Sienkiewicza (1,2 ha), Wysoki Stoczek (1,47 ha) lub nie występuje wcale: Zawady, Bacieczki, Dziesięciny II, Młodych, Słoneczny Stok, Starosielce, Zielone Wzgórza, Nowe Miasto, Przydworcowe, Kawaleryjskie, Dojlidy Górne, Skorupy i Jaroszkówka. Analizując przestrzenne rozłożenie parków i skwerów zaznaczyć należy, że najmniejszą ich powierzchnią charakteryzują się osiedla położone w zachodniej i północno-zachodniej części Miasta.

Cmentarze

Na terenie Miasta znajdują się 23 cmentarze, które łącznie zajmują 88,6 ha. Są one tradycyjnie położone na lokalnych wyniesieniach, co spełnia wymogi sanitarne i ochronne. Istniejąca zieleń na cmentarzach jest uzupełnieniem zieleni miejskiej. Stanowi ona ważny element w krajobrazie i w ogólnym systemie zieleni Miasta.

Zieleń tras komunikacyjnych i zieleń izolacyjna

Dość istotne znaczenie w krajobrazie miejskim odgrywa zieleń rosnąca na terenach produkcyjno-usługowych oraz przy trasach komunikacyjnych. Szpalery drzew znajdują się głównie przy drogach starych dzielnic Białegostoku oraz przy głównych drogach wyjazdowych. Drzewa znajdujące się w pobliżu zakładów przemysłowych pełnią funkcje barier ochronnych. Są to najczęściej szpalery mające za zadanie pochłanianie hałasów, pyłów, itp.

4.2 Formy ochrony przyrody i zanieczyszczenie środowiska

Obszary prawnie chronione

Ochrona przyrody, jako zespół działań podejmowanych przez organy ochrony przyrody, instytucje, a także społeczeństwo, ma na celu zachowanie, właściwe wykorzystanie oraz odnawianie zasobów i składników przyrody, w szczególności dziko występujących roślin i zwierząt oraz kompleksów przyrodniczych i ekosystemów. Na terenie Miasta Białegostoku występują 2 rezerваты przyrody oraz 17 pomników przyrody. W ostatnich latach powierzchnia obszarów prawnie chronionych nie uległa zmianie i tak jak w latach poprzednich wynosiła 103,9 ha²⁸. System obszarów chronionych w obrębie Miasta stanowią dwa rezerваты przyrody: „Las Antoniuk” i „Las Zwierzyniecki”.

Las Zwierzyniecki znajduje się mniej więcej na środku Parku Zwierzynieckiego, jego powierzchnia wynosi 33,84 ha i jest w całości zalesiona. Ma bardzo rozbudowaną sieć dróg i alei spacerowych. Dominują rośliny borealne oraz świerczyny, na żyznych glebach pojawiają się grądy, rzadko występują dąbrowy świetliste. Na najuboższych piaskach rzecznych, wydmych i utworach sandrowych rosną bory sosnowe. Torfowiska są pokryte lasami tworzącymi zbiorowiska tajgowe. Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych drzewostanu o charakterze grądu wilgotnego.

Rezerwat Antoniuk jest lasem o wysokim stopniu naturalności, pełni rolę monitoringu ekologicznego informującego o stanie środowiska w północnych częściach Miasta. Jego powierzchnia to około 71 ha. Charakteryzuje się on dużym zróżnicowaniem szaty roślinnej, a na jego obszarze występuje 5 zespołów leśnych. Przez najciekawsze tereny rezerwatu przeprowadzona jest ścieżka przyrodnicza.

Pomniki przyrody

Pomnikiem przyrody według definicji zawartej w *Ustawie o ochronie przyrody* są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głązy narzutowe oraz jaskinie. Zgodnie z aktualnie obowiązującymi przepisami ustanowienie pomnika przyrody bądź jego zniesienie następuje w drodze uchwały rady gminy po zaopiniowaniu projektu takiej uchwały przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska.

²⁸ Na podstawie danych GUS.

Tablica 7. Pomniki przyrody

Lp.	Opis pomnika przyrody	Obwód na wysokości 1,3 m (w cm) (stan na X 2014)	Opis lokalizacji
1.	sosna zwyczajna (<i>Pinus sylvestris</i>)	318	Park Konstytucji 3 Maja (przy ul. Zwierzynieckiej)
2.	sosna zwyczajna (<i>Pinus sylvestris</i>)	302	Park Konstytucji 3 Maja (Park Zwierzyniecki)
3.	buk zwyczajny (<i>Fagus sylvatica</i>)	273	ul. Traugutta 11
4.	klon zwyczajny (<i>Acer platanoides</i>)	246	ul. Traugutta 11
5.	8 dębów szypułkowych (<i>Quercus robur</i>), 1 kasztanowiec (<i>Aesculus hippocastanum</i>), 1 jesion wyniosły (<i>Fraxinus excelsior</i>), nr 2,3,4	207, 260, 198, 285, 236, 273, 247, 288, 307, 267	dawny cmentarz ewangelicki w rejonie ul. Pułkowej i Wasilkowskiej
6.	wiąz szypułkowy (<i>Ulmus laevis</i>)	336	ul. Malmeda 31A
7.	wiąz szypułkowy (<i>Ulmus laevis</i>)	380	ul. Zacisze 1
8.	grab zwyczajny (<i>Carpinus betulus</i>)	300	Rezerwat przyrody „Las Zwierzyniecki” (przy ul. Żwirki i Wigury)
9.	dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)	312	skwer osiedlowy przy ul. Białostoczek 54
10.	dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)	365	ul. Raginisa, przy posesji nr 20/3 w Białymstoku
11.	klon zwyczajny (<i>Acer platanoides</i>)	382	ul. Młynowa przy blokach nr 66 i 68
12.	modrzew europejski (<i>Larix decidua</i>)	245	ul. Zielna 23
13.	dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)	305	ul. Pogodna 8
14.	dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)	326	ul. Wołodyjowskiego 8
15.	dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)	286	ul. Skorupska 34
16.	czereśnia ptasia <i>Prunus avium</i>)	260	al. 1000-lecia Państwa Polskiego 75
17.	8 dębów szypułkowych (<i>Quercus robur</i>)	266, 340, 254, 303, 284, 242, 217, 250	pas drogowy ul. Kawaleryjskiej

Źródło: Departament Ochrony Środowiska, Urząd Miejski w Białymstoku.

Zanieczyszczenie środowiska

Stan zachowania środowiska budzi niepokój przede wszystkim w zakresie czystości powietrza pomimo, że w ostatnich latach poziom zanieczyszczeń pyłowych, jak i gazowych z zakładów szczególnie uciążliwych zatrzymanych lub zneutralizowanych w urządzeniach do redukcji wykazuje tendencję malejącą. Z kolei w zakresie ochrony wód satysfakcjonującym jest, że niemal każdy mieszkaniec Białegostoku korzysta z oczyszczalni ścieków.

W 2020 r. na obszarze Miasta Białystok wyemitowano z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza 0,1 tys. t zanieczyszczeń pyłowych i 851,4 tys. t zanieczyszczeń gazowych (łącznie z dwutlenkiem węgla). W porównaniu z 2015 r. ilość wyemitowanych zanieczyszczeń pyłowych spadła o 60,6%. Podobną sytuację zaobserwowano w przypadku zanieczyszczeń gazowych. Ich emisja w 2020 r. zmniejszyła się o 7,6% w stosunku do zanotowanej pięć lat wcześniej.

W 2020 r. spośród zanieczyszczeń pyłowych wytworzonych przez zakłady szczególnie uciążliwe dla czystości powietrza, zdecydowana większość, tj. 99,8% (24,9 tys. t) została zatrzymana w urządzeniach do ich redukcji. W przypadku zanieczyszczeń gazowych (bez dwutlenku węgla) wskaźnik ten wyniósł 64,4% (1,8 tys. t).

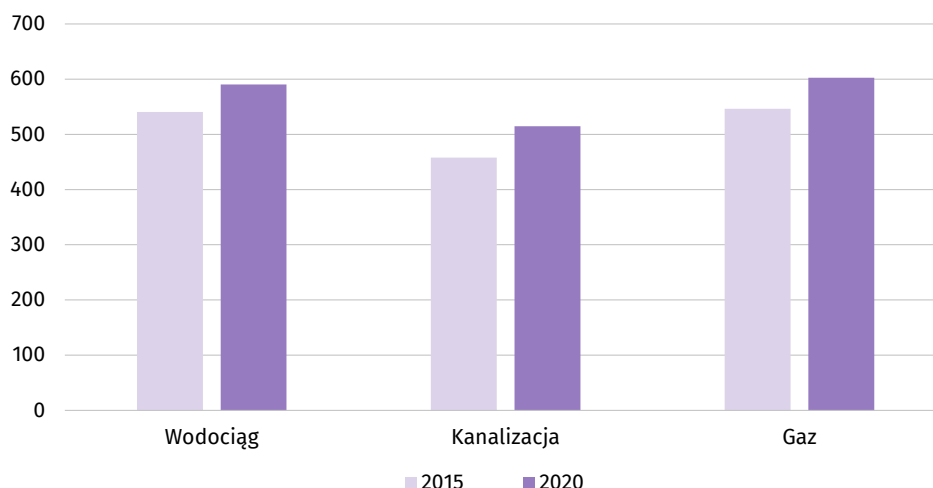
Na stan jakości środowiska naturalnego wpływa m.in. emisja zanieczyszczeń. Znaczącym źródłem zanieczyszczeń (pyłu zawieszonego PM10 i PM2,5 oraz benzo(a)pirenu) są: emisja z kotłowni domów jednorodzinnych, lokalnie komunikacja samochodowa i emisja punktowa związana z produkcją energii cieplnej oraz źródła przemysłowe. Unia Europejska ustaliła w politykach na rzecz czystego powietrza w Europie wartość dopuszczalną dla PM2,5 na poziomie 20 µg/m³. Wartości wskaźnika średniego narażenia na pył PM2,5 dla aglomeracji białostockiej w 2020 r. (liczone jako średnia z lat 2018–2020) wyniosła 17 µg/m³. Krajowy cel redukcji narażenia dla pyłu PM2,5 w powietrzu określony ze względu na ochronę zdrowia ludzi to 18 µg/m³.

W końcu 2020 r. udział ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków w ogólnej liczbie mieszkańców Białegostoku ukształtował się na poziomie 99,6% i w porównaniu ze stanem w końcu 2015 r. zwiększył się o 0,4 p. proc. Z oczyszczalni ścieków w Mieście Białystok korzystało 295,7 tys. ludności, tj. o 0,7% więcej niż w 2015 r.

4.3 Infrastruktura sieciowa

Sieci rozdzielcze, tj. wodociągowa, kanalizacyjna i gazowa, znajdujące się na obszarze Białegostoku na przestrzeni lat 2015–2020 były systematycznie rozbudowywane. Ich długości zwiększyły się w analizowanym czasie odpowiednio o 49,9 km, 56,8 km oraz 56,3 km. Tym samym, w relacji do stanu z 2015 r. wzrosło zagęszczenie sieci: wodociągowej – o 48,9 km/100 km², kanalizacyjnej – o 55,7 km/100 km² oraz gazowej – o 55,1 km/100 km².

**Wykres 24. Długość czynnej sieci rozdzielczej wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej (w km)
Stan w dniu 31 grudnia**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Pod względem odsetka ludności posiadającej dostęp do danego rodzaju infrastruktury, Miasto Białystok zanotowało bardzo zadowalające wartości wskaźników. W 2020 r. z wodociągu, kanalizacji oraz gazociągu korzystało odpowiednio: 97,6%, 96,4% oraz 90,9% mieszkańców. W odniesieniu do 2015 r. udział ludności Białegostoku korzystającej z instalacji wodociągowej i kanalizacyjnej zwiększył się odpowiednio o 0,2 p. proc. oraz o 0,3 p. proc. jednocześnie zmniejszył się odsetek mieszkańców korzystających z sieci gazowej (o 0,4 p. proc.).

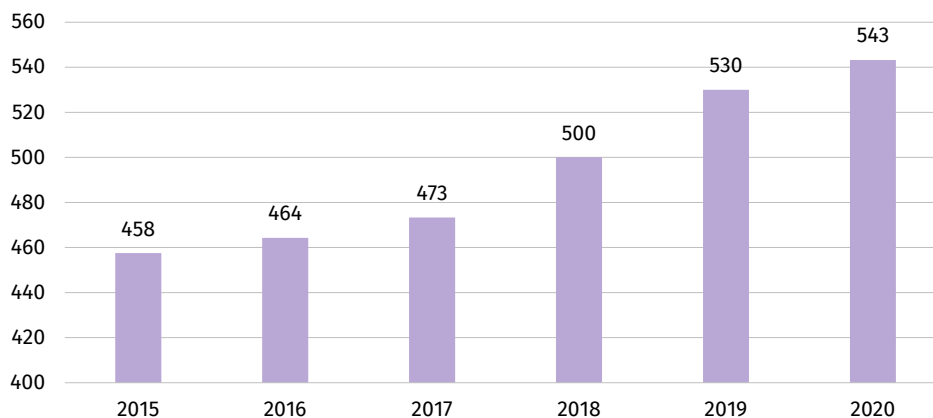
W badanym okresie obserwowano systematyczny wzrost zużycia gazu z sieci w celu ogrzewania mieszkań. W 2020 r. na terenie Białegostoku wyniosło ono 285,7 TWh i zwiększyło się o 16,6% w porównaniu ze stanem odnotowanym w 2015 r.

Gospodarstwa domowe z obszaru Białegostoku w 2020 r. zużyły 646,1 kWh energii elektrycznej w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Oznacza to wzrost konsumpcji energii o 37,2 kWh na 1 mieszkańca w stosunku do wartości zanotowanej pięć lat wcześniej. W latach 2015-2020 zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca charakteryzowało się tendencją rosnącą.

Widoczne zmiany klimatu (wysokie temperatury latem, w korelacji z nieregularnością opadów, powodujące okresy dość długotrwałych susz, nawalne deszcze, gwałtowne wichury, a zimą: okresy bezśnieżne, lub przeciwnie: okresy krótkotrwałych gwałtownych śnieżyc oraz duże różnice temperatur) oraz występowanie zjawisk ekstremalnych (powódzie, gradobicia) wymuszają inwestowanie m.in. w sieć kanalizacji deszczowej. Jej długość w latach 2015–2020 wzrosła z 458 km do 543 km.

Wykres 25. Sieć kanalizacji deszczowej (w km)
Stan w dniu 31 grudnia

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

4.4 Infrastruktura energetyczna

Podstawowym źródłem zaopatrzenia w energię ciepłą w postaci wody gorącej lub pary jest ogólnomiejski system ciepłowniczy zasilany z Elektrociepłowni Białystok, Ciepłowni Zachód oraz Zakładu Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych. System ciepłowniczy zaopatruje głównie odbiorców na terenach zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej i usługowej. Przesył energii ciepłej ze źródeł ciepła do odbiorców w postaci wody gorącej lub pary odbywa się za pomocą sieci ciepłowniczych wodnych lub parowych. Na terenie Białegostoku zlokalizowanych jest ponad 272 km wodnych sieci ciepłowniczych i ok. 13 km sieci parowych. Poza systemem ogólnomiejskim eksploatowanych jest ponad 300 lokalnych i zakładowych źródeł ciepła. Dostawą ciepła z systemu scentralizowanego objęta jest większość zasobów mieszkaniowych zabudowy wielorodzinnej, przeważająca część obiektów usługowo-handlowych oraz obiektów przemysłowo-składowych.

Podstawowymi elementami uzbrojenia elektroenergetycznego Miasta są linie i stacje wysokiego napięcia, źródło własne energii elektrycznej oraz stacje i linie średniego napięcia. Białystok jest zasilany w układzie podstawowym ze stacji transformatorowo-rozdzielczej 400/110 kV GPZ-Narew oraz z Elektrociepłowni Białystok. Rozprowadzenie energii z ww. źródeł po terenie Miasta odbywa się za pośrednictwem linii napowietrznych 110 kV, 8 stacji transformatorowo-rozdzielczych 110/15 kV, rozdzielni SN oraz stacji transformatorowych 15/04 kV i linii średniego i niskiego napięcia. Istniejące stacje transformatorowo-rozdzielcze 110/15 kV, stanowiące z liniami 110 kV główne elementy systemu zasilania Miasta, pracują w układzie dwustronnego zasilania. Unieruchomienie bądź zniszczenie w wyniku sytuacji nadzwyczajnych pojedynczych elementów głównego systemu zasilania może spowodować zakłócenia w jego pracy, nie spowoduje jednak długotrwałych ograniczeń ze względu na możliwość wzajemnej rezerwacji podstawowych elementów zasilania. Zagrożeniem powodującym dłuższe w czasie pozbawienie Miasta w zasilanie elektroenergetyczne może być wstrzymanie lub przerwa w dostawie energii z krajowego systemu elektroenergetycznego. Zabezpieczeniem w tym przypadku może być możliwość przejścia zasilania Miasta przez Elektrociepłownię Białystok.

Zakład Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych w Białymstoku (ZUOK) to instalacja termicznego przekształcania odpadów w energię elektryczną i ciepłą. Dzięki spalaniu objętość odpadów zmniejsza się piętnastokrotnie, a ich masa – trzykrotnie. ZUOK jest w stanie przetworzyć do 15 ton odpadów komunalnych w ciągu godziny, a więc do 120 tys. ton w roku. Dzięki zastosowanej technologii możliwe jest wytworzenie rocznie ok. 46 tys. MWh energii elektrycznej oraz ok. 350 tys. GJ energii ciepłej, która trafia do miejskiej sieci ciepłowniczej. Obiekt jest elementem wzorcowo zorganizowanego w skali kraju systemu gospodarki odpadami obejmującego również wdrożenie selektywnej zbiórki oraz budowę sortowni. Poprzez budowę instalacji termicznego przekształcania w znacznym stopniu zmniejszyła się liczba rodzajów i ilość odpadów kierowanych do tradycyjnego składowania.

Tablica 8. System ciepłowniczy w 2017 r.

Wyszczególnienie	2017
Kubatura ogrzewanych budynków w tys. m ³	37 918
Powierzchnia ogrzewanych budynków w tys. m ²	7 965
obiekty mieszkalne	5 328
obiekty użytkowe	2 637
Moc zamówiona przez odbiorców w MW	684 327
Moc osiągalna źródeł ciepła w MW	567 500
„Ciepłownia Zachód”	185 000
ECB Enea	365 000
ZUOK (spalarnia odpadów)	17 500
Moc zamówiona w źródłach ciepła w MW	557 700
„Ciepłownia Zachód”	185 000
ECB Enea	355 200
ZUOK (spalarnia odpadów)	17 500
Moc wykorzystana źródeł ciepła w MW	394 000
„Ciepłownia Zachód”	86 000
ECB Enea	290 000
ZUOK (spalarnia odpadów)	18 000
Produkcja ciepła w źródłach scentralizowanych w GJ	4 133 365
„Ciepłownia Zachód”	183 449
kontenery	142
kotłownia ZUOK	350 778
produkcja ciepła w ECB	3 598 996
w wodzie	3 490 345
w parze	108 651
Ilość sprzedanych jednostek ciepła w GJ	3 707 466
w wodzie	3 672 049
w parze	35 417

Źródło: *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Białegostoku*, Załącznik Nr 1 do uchwały Nr XII/165/19 Rady Miasta Białystok z dnia 18 czerwca 2019 r., s. 241. *Opracowanie Departament Urbanistyki UM w Białymstoku i Enea „Plan rozwoju miejskiego systemu ciepłowniczego Białegostoku na lata 2019–2023”.*

4.5 Odnawialne źródła energii

Na terenie Miasta Białystok 670 budynków/lokali posiada co najmniej jeden z rodzajów odnawialnych źródeł energii: kolektory słoneczne, pompa ciepła, fotowoltaika.

Przeprowadzone badania wskazują, że najczęściej wykorzystywaną formą OZE są kolektory słoneczne, następnie fotowoltaika, pompa ciepła oraz inne – rekuperator. Zdarzały się budynki, w których łączono kilka rodzajów odnawialnych źródeł energii – najczęściej dotyczyło to wykorzystania kolektorów słonecznych i fotowoltaiki lub kolektorów słonecznych i pomp ciepła. 18 294 budynków nie posiada odnawialnych źródeł energii.

Planowane odnawialne źródła energii

Na terenie Miasta Białystok została przeprowadzona inwentaryzacja systemów grzewczych tzw. źródeł niskiej emisji generujących zanieczyszczenie powietrza. W celu pozyskania informacji o rodzaju ogrzewania budynku, rodzaju i ilości stosowanego paliwa stałego w ciągu roku, stanu termomodernizacji budynków, rodzajów zainstalowanych OZE oraz o planach odnośnie przeprowadzenia termomodernizacji, montażu OZE i modernizacji źródła ciepła, od listopada 2019 r. do sierpnia 2020 r. była prowadzona ankieta metodą kwestionariuszową.

Tablica 9. Podział budynków ze względu na planowane wykorzystanie OZE – wyniki ankiety

Planowane odnawialne źródła energii	Liczba budynków (szt.)
Tak	1 704
Nie wiem	6 869
Nie	14 646
Brak informacji	1 901

Źródło: Departament Ochrony Środowiska, Urząd Miejski w Białymstoku.

Z badania wynika, iż znaczna część respondentów w przyszłości nie planuje montażu urządzeń odnawialnych źródeł energii. Plany zabudowania instalacji odnawialnych źródeł energii wskazano w 1 704 budynkach. Szczegółowe dane dotyczące rodzaju instalacji OZE przedstawiono w tabeli poniżej.

Tablica 10. Planowane do zabudowy instalacje odnawialnych źródeł energii

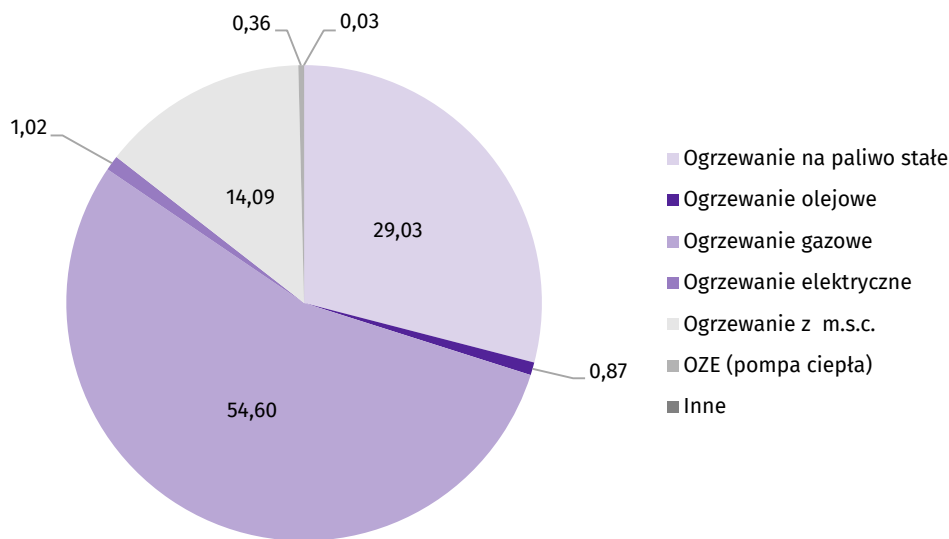
Rodzaj instalacji OZE	Liczba budynków (szt.)
Kolektory słoneczne	720
Pompa ciepła	119
Fotowoltaika	1 047
Inne rodzaje planowanych OZE	3
rekuperator	1
panele fotowoltaiczne z glikolem	1
gruntowy wymiennik ciepła	1

Źródło: Departament Ochrony Środowiska, Urząd Miejski w Białymstoku.

Analiza powyższych danych pozwala stwierdzić, że w największej liczbie budynków planowana jest instalacja fotowoltaiki służąca do produkcji prądu elektrycznego. Znaczna część respondentów wskazała planowaną instalację kolektorów słonecznych oraz pomp ciepła.

Wyniki badań z zakresu inwentaryzacji systemów grzewczych wskazują, że największy udział wśród zinwentaryzowanych budynków/lokali stanowią budynki/lokale z ogrzewaniem gazowym (14 966 szt. lokali/budynków), następnie z ogrzewaniem na paliwo stałe (7 957 szt. lokali/budynków), z ogrzewaniem z miejskiej sieci ciepłowniczej (3 863 szt. lokali/budynków). Znacznie mniej zinwentaryzowano budynków/lokali z ogrzewaniem elektrycznym (279 szt. lokali/budynków), olejowym (238 szt. lokali/budynków) oraz z OZE (100 szt. lokali/budynków). W 40 budynkach/ lokalach nie ma ogrzewania. Analizując dane dotyczące sposobu ogrzewania budynków/lokali zauważono, że w znacznej ich części stosowane są dwa lub więcej rodzajów źródeł ogrzewania. Najczęściej występuje ogrzewanie na paliwo stałe wraz z ogrzewaniem gazowym (3 617 szt. budynków/lokali) lub olejowym (64 szt. budynków/lokali).

Analiza uzyskanych danych pozwala stwierdzić, że ponad 54,60% zinwentaryzowanych obiektów budynków/lokali wykorzystuje (samodzielnie lub z innym ogrzewaniem) ogrzewanie gazowe, 29,03% ogrzewanie na paliwo stałe, 14,09% ogrzewanie z miejskiej sieci ciepłowniczej, 1,02% ogrzewanie elektryczne, 0,87% ogrzewanie olejowe, 0,36% OZE (pompa ciepła). W niewielu budynkach/ lokalach (0,03%) mieszkańcy korzystają z innych źródeł ogrzewania takich jak klimatyzatory, kolektory słoneczne, ogrzewanie wodne podłogowe.

Wykres 26. Rodzaj ogrzewania stosowanego w lokalu/budynku (istniejące źródła ciepła) (w %)

Źródło: Departament Ochrony Środowiska, Urząd Miejski w Białymstoku.

Od 2014 r. w 18 531 budynkach/lokalach nie nastąpiła zmiana sposobu ogrzewania, a w 1 366 budynkach/lokalach nastąpiła zmiana sposobu ogrzewania. W 1 156 budynkach/lokalach zmieniono ogrzewanie na gazowe, w 132 budynkach/lokalach zlikwidowano stare kotły na paliwo stałe, które zostały zastąpione innym ogrzewaniem na paliwo stałe, w 28 budynkach/lokalach na ogrzewanie elektryczne, w 33 na ogrzewanie olejowe, 19 budynków/lokalii podłączono do miejskiej sieci ciepłowniczej, a w 13 zastosowano OZE (pompę ciepła).

Na terenie Miasta Białystok w największej liczbie budynków/lokalii ciepła woda użytkowa przygotowywana jest przy użyciu piecyków gazowych (14 706 budynków/lokalii), następnie przy użyciu bojlera/podgrzewacza elektrycznego (3 491 budynków/lokalii), kotłów na paliwo stałe (2 209 budynków/lokalii). W 117 budynkach/lokalach wskazano inny sposób przygotowania c.w.u. (m.in. olej opałowy, płytki na kuchence). Przygotowanie c.w.u. z wykorzystaniem OZE (kolektory słoneczne, fotowoltaika, pompa ciepła) zinwentaryzowano w 269 budynkach.

4.6 Gospodarka odpadami

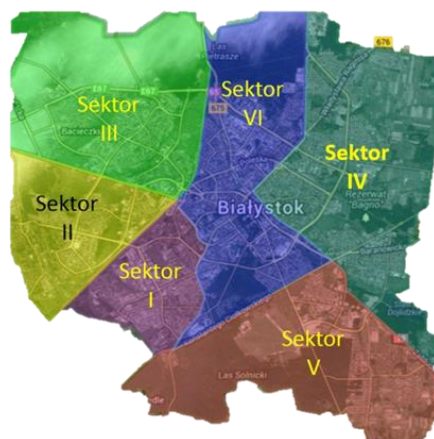
Gospodarka odpadami komunalnymi na terenie Miasta Białystok jest kontynuacją przedsięwzięć i działań prowadzonych od 1 lipca 2013 r., czyli od wdrożenia nowego systemu gospodarowania odpadami komunalnymi. System ten ewaluje i na podstawie zebranych doświadczeń jest sukcesywnie ulepszany tak, aby mógł spełniać oczekiwania mieszkańców. Podmiotem zarządzającym systemem gospodarowania odpadami komunalnymi na terenie Białegostoku do końca pierwszego kwartału 2020 r. było, utworzone w ramach PUHP „LECH” Sp. z o.o. w Białymstoku, Biuro Zarządzania Systemem Gospodarki Odpadami mieszczące się przy ul. Kamiennej 17. Od 1 kwietnia 2020 r. zadania związane z zarządzaniem systemem gospodarowania odpadami komunalnymi realizowane są przez Departament Gospodarki Komunalnej Urzędu Miejskiego w Białymstoku.

Systemem odbierania odpadów komunalnych objęte są wszystkie nieruchomości położone na terenie Miasta, zarówno te, na których zamieszkują mieszkańcy (objęte z mocy ustawy), jak i te, na których nie zamieszkują mieszkańcy, a powstają odpady komunalne (tzw. nieruchomości niezamieszkałe „n/n-ki”, które zostały włączone do systemu na mocy uchwały Rady Miasta Białystok). Od 1 marca 2020 r., w związku ze zmianami przepisów prawnych, przystąpienie właściciela nieruchomości, na której nie zamieszkują mieszkańcy, do zorganizowanego przez Miasto Białystok systemu gospodarowania odpadami komunalnymi jest dobrowolne i następuje na podstawie

zgody właściciela nieruchomości wyrażonej w formie pisemnej. Właściciele nieruchomości, na której nie zamieszkują mieszkańcy, którzy nie przystąpią do systemu prowadzonego przez Prezydenta Miasta Białegostoku są obowiązani do zawarcia indywidualnych umów z podmiotem odbierającym odpady komunalne od właścicieli nieruchomości, wpisanym do rejestru działalności regulowanej.

W celu zorganizowania odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości Miasto podzielone jest na 6 sektorów. Każdy sektor jest odrębnym obszarem, na terenie którego odbiór odpadów komunalnych prowadzi jedna firma wywozowa wybrana w drodze przetargu.

Mapa 14. Podział Miasta na sektory

Źródło: Departament Gospodarki Komunalnej, Urząd Miejski w Białymstoku.

Na terenie Białegostoku opłata za gospodarowanie odpadami komunalnymi w przypadku nieruchomości zamieszkałych naliczana jest od gospodarstwa domowego zróżnicowanego pod względem powierzchni lokalu mieszkalnego (do 40,00 m², od 40,01 m² do 80,00 m², powyżej 80,00 m²). Zaletą tej metody jest stała powierzchnia lokalu niezależna od liczby mieszkańców, a w związku z tym mała zmienność deklaracji. Metoda ta jest prosta pod względem kontroli ilości gospodarstw domowych, a także jest przyjazna rodzinom wielodzietnym. Dzięki tej metodzie stawki są jednymi z najniższych w Polsce. Metoda ta charakteryzuje się też stabilną sytuacją pod względem wpływów do budżetu gminy. W przypadku, gdy odpady zbierane i odbierane są w sposób selektywny miesięczne stawki opłaty od gospodarstwa domowego od 01 marca 2020 r., w zależności od powierzchni lokalu mieszkalnego wynosiły odpowiednio:

1. do 40,00 m² – 16 zł,
2. od 40,01 m² do 80,00 m² – 36 zł,
3. powyżej 80,00 m² – 45 zł.

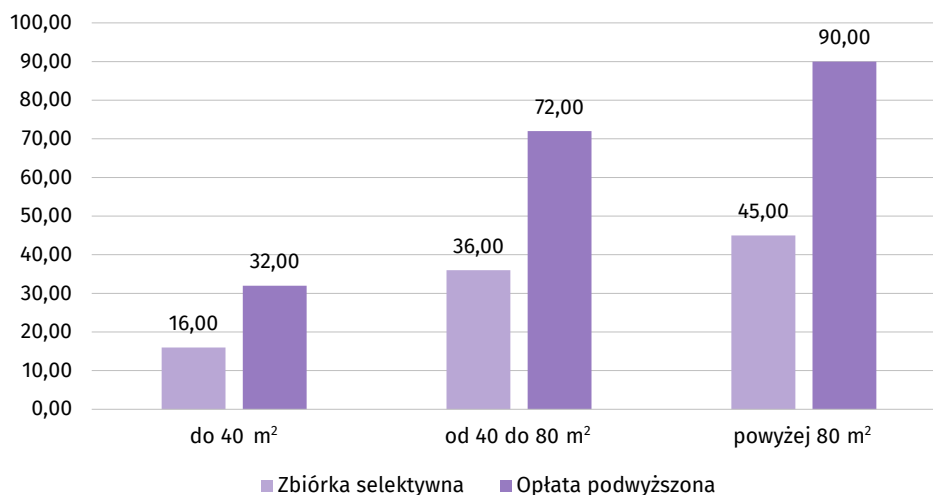
W przypadku zbierania i odbierania odpadów w sposób nieselektywny (zmieszany) stawki są odpowiednio wyższe i wynosiły dla lokali mieszkalnych:

1. do 40,00 m² – 32 zł,
2. od 40,01 m² do 80,00 m² – 72 zł,
3. powyżej 80,00 m² – 90 zł.

Na terenie Białegostoku zgodnie z przyjętą uchwałą Rady Miasta Białegostoku właścicielom nieruchomości, których dochód nie przekracza kwoty uprawniającej do świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej przysługuje zwolnienie w wysokości 40% miesięcznych stawek opłat za gospodarowanie odpadami komunalnymi. Ponadto, obowiązują częściowe zwolnienia w wysokości 50% miesięcznych stawek opłat za gospodarowanie odpadami komunalnymi, które przysługują rodzinom wielodzietnym, spełniającym warunki do otrzymania Karty Dużej Rodziny. Od

1 marca 2020 r. obowiązują dodatkowe zniżki: dla właścicieli nieruchomości jednorodzinnych kompostujących bioodpady stanowiące odpady komunalne w przydomowych kompostownikach – odpowiednio w wysokości 1 zł, 2 zł lub 3 zł, w zależności od powierzchni lokalu mieszkalnego. Dodatkowo zgodnie z Uchwałą Nr XIX/299/20 w sprawie przyjęcia programu ostonowego Rada Miasta Białystok przyjęła zniżki w wysokości 50% należnej opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi, zbieranymi w sposób selektywny, które przysługują samotnym emerytom spełniającym warunki określone w uchwale.

Wykres 27. Stawki opłaty za odbiór odpadów komunalnych dla mieszkańców w 2020 r. (w zł)

Źródło: Departament Gospodarki Komunalnej, Urząd Miejski w Białymstoku.

W przypadku nieruchomości niezamieszkałych opłata wnoszona jest „za pojemnik” (tj. należna opłata stanowi iloczyn zadeklarowanej liczby pojemników z odpadami powstającymi na danej nieruchomości i stawki opłaty za pojemnik o określonej pojemności ustalone mocą uchwały Rady Miasta).

Tablica 11. Stawka opłaty za odbiór odpadów komunalnych zebranych w sposób selektywny oraz stawka opłaty podwyższonej

Pojemnik/worek o określonej wielkości	Stawka opłaty (w zł) – odbiór odpadów komunalnych w sposób selektywny	Stawka opłaty podwyższonej (w zł) – gdy odpady komunalne nie są zbierane i odbierane w sposób selektywny
Worek 0,08 m ³	5,00	10,00
Worek 0,12 m ³	7,00	14,00
Pojemnik 0,08 m ³	3,90	7,80
Pojemnik 0,12 m ³	5,90	11,80
Pojemnik 0,24 m ³	10,00	20,00
Pojemnik 0,70 m ³	30,00	60,00
Pojemnik 1,10 m ³	47,00	94,00
Pojemnik 7,00 m ³	329,00	658,00
Pojemnik 10,00 m ³	469,00	938,00
Pojemnik typu prasokontener 12,00 m ³	590,00	1 180,00
Pojemnik typu prasokontener 14,00 m ³	689,00	1 378,00
Pojemnik typu prasokontener powyżej 14,00 m ³	738,00	1 476,00

Źródło: Departament Gospodarki Komunalnej, Urząd Miejski w Białymstoku.

W zamian za uiszczoną przez właściciela nieruchomości opłatą za gospodarowanie odpadami komunalnymi, właściciele nieruchomości otrzymują następujące usługi: wyposażenie nieruchomości w pojemniki/kontenery na niesegregowane (zmieszane) odpady komunalne, pojemniki/worki na odpady surowcowe, a także utrzymanie kontenerów/pojemników w odpowiednim stanie sanitarnym i technicznym. Ponadto z pobranych opłat za gospodarowanie odpadami komunalnymi pokrywane są koszty funkcjonowania systemu obejmujące: odbieranie, transport, odzysk i unieszkodliwianie odpadów komunalnych, tworzenie i utrzymanie PSZOK (Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych) i edukację ekologiczną oraz obsługę administracyjną systemu.

Obowiązujący obecnie na terenie Białegostoku system selektywnej zbiórki odpadów komunalnych spełnia wymogi Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 29 grudnia 2016 r. w sprawie szczegółowego sposobu selektywnego zbierania wybranych frakcji odpadów i prowadzony jest w następujący sposób:

- „u źródła”,
- na terenach przeznaczonych do użytku publicznego,
- w PSZOK.

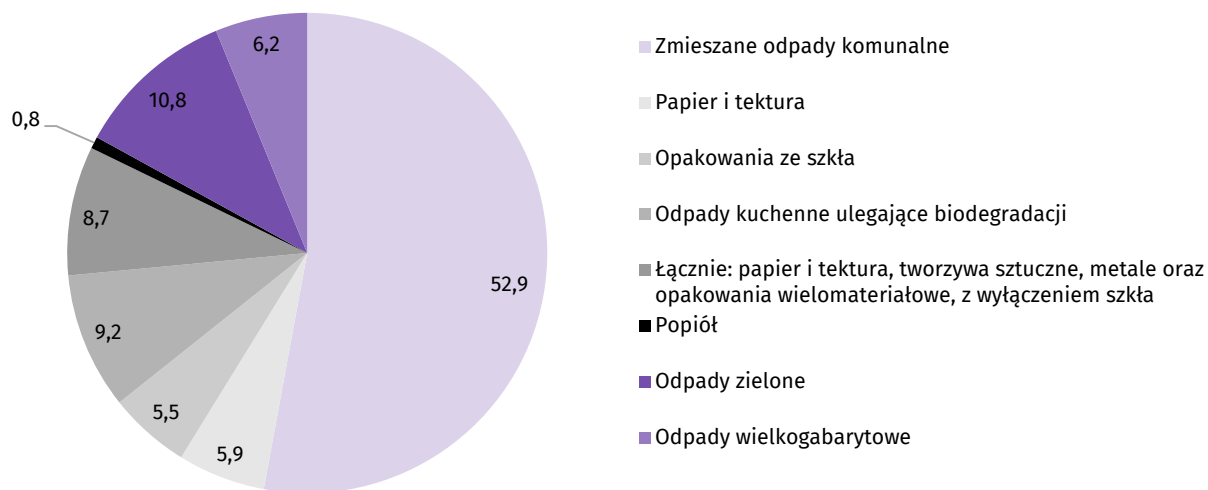
Uzupełnieniem zbiórki odpadów „u źródła” i na terenach przeznaczonych do użytku publicznego jest zbiórka odpadów prowadzona w PSZOK. Pierwszy PSZOK funkcjonuje w Hryniewiczach przy Zakładzie Utylizacji Odpadów Komunalnych. Prowadzącym PSZOK jest PUHP „LECH” Sp. z o.o. w Białymstoku. Administracyjnie PSZOK zlokalizowany jest na terenie gminy Juchnowiec Kościelny. Jest to PSZOK należący do gminy Białystok, z którego na mocy Porozumienia Międzygminnego z dnia 12 lutego 2014 r. w sprawie powierzenia Miastu zadania własnego gminy Juchnowiec Kościelny w zakresie utworzenia PSZOK na terenie gminy Juchnowiec Kościelny dla mieszkańców gminy Juchnowiec Kościelny, mogą korzystać również mieszkańcy gminy Juchnowiec Kościelny. Drugi PSZOK funkcjonuje w Białymstoku przy ul. 42 Pułku Piechoty 48. PSZOK ten utworzony został na mocy umowy zawartej pomiędzy MPO Sp. z o.o., a PUHP „LECH” Sp. z o.o. na „Utworzenie i prowadzenie na terenie Miasta Białegostoku Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK) oraz zbieranie i zagospodarowanie dostarczonych przez mieszkańców odpadów komunalnych”.

Odebrane od właścicieli nieruchomości położonych na terenie Miasta Białystok odpady komunalne kierowane są do zagospodarowania w instalacjach komunalnych (dawniej regionalnych instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych – RIPOK), którymi są: Zakład Utylizacji Odpadów Komunalnych w Hryniewiczach (dalej ZUOK w Hryniewiczach) i Zakład Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych w Białymstoku (dalej ZUOK Białystok). Odpady z dodatkowych umów z przedsiębiorcami kierowane są oprócz w/w instalacji ZUOK także do innych instalacji komunalnych położonych na terenie kraju.

Mniejsze elektroodpady, jak np. telefony komórkowe, komputery i podzespoły, narzędzia elektryczne, drobny sprzęt AGD i RTV itp. mogą być wyrzucane do zielonych kontenerów na elektrośmieci rozstawionych na terenie całego Białegostoku. Do kontenerów nie można wrzucać żarówek i świetlówek energooszczędnych. Jest to nowy rodzaj pojemników, który od 2016 r. rozszerzył system selektywnej zbiórki odpadów w Mieście. Dzięki czemu mieszkańcy mogą łatwiej pozbyć się starego, zepsutego sprzętu elektrycznego i elektronicznego.

Na terenie Białegostoku prowadzona jest także selektywna zbiórka baterii i akumulatorów, m.in. w szkołach (w ramach konkursów), urzędach, placówkach handlowo-usługowych, zakładach pracy, na terenie których znajdują się odpowiednie pojemniki przeznaczone na tego rodzaju odpady. Zebrane w ten sposób baterie i akumulatory trafią do odpowiednich firm, które zajmują się ich unieszkodliwianiem i odzyskiem zawartych w nich surowców wtórnych.

Na terenie Miasta Białegostoku wzorem lat ubiegłych kontynuowana jest również akcja pod hasłem: „PRZETERMINOWANE LEKI PRZYNIĘŚ DO APTEKI”. Kampania ta skierowana jest do wszystkich mieszkańców, którzy chcą pozbyć się przeterminowanych, nieużytecznych farmaceutyków z domowych apteczek. Wykaz lokalizacji pojemników rozmieszczonych w aptekach dostępny jest na stronie internetowej <http://odpady.bialystok.pl/pl/segregujeodpady/leki/>. Podmiotem odpowiedzialnym za logistyczną obsługę akcji (odbiór, transport i przekazanie zebranych odpadów do unieszkodliwiania) zgodnie z zawartą umową są firmy świadczące usługi odbioru odpadów w danym sektorze.

Wykres 28. Struktura odpadów komunalnych odebranych z nieruchomości w 2020 r. (w %)

Źródło: Departament Gospodarki Komunalnej, Urząd Miejski w Białymstoku.

W 2020 r. z nieruchomości w Białymstoku odebrano 101,3 tys. t odpadów komunalnych (w 2015 r. – 96,3 tys. t). W ich strukturze przeważały zmieszane odpady komunalne, które stanowiły 52,9% ogółu odpadów komunalnych odebranych, a w dalszej kolejności odpady zielone (10,8%) oraz odpady kuchenne ulegające biodegradacji (9,2%).

Rozdział 5. Kultura i dziedzictwo kulturalne

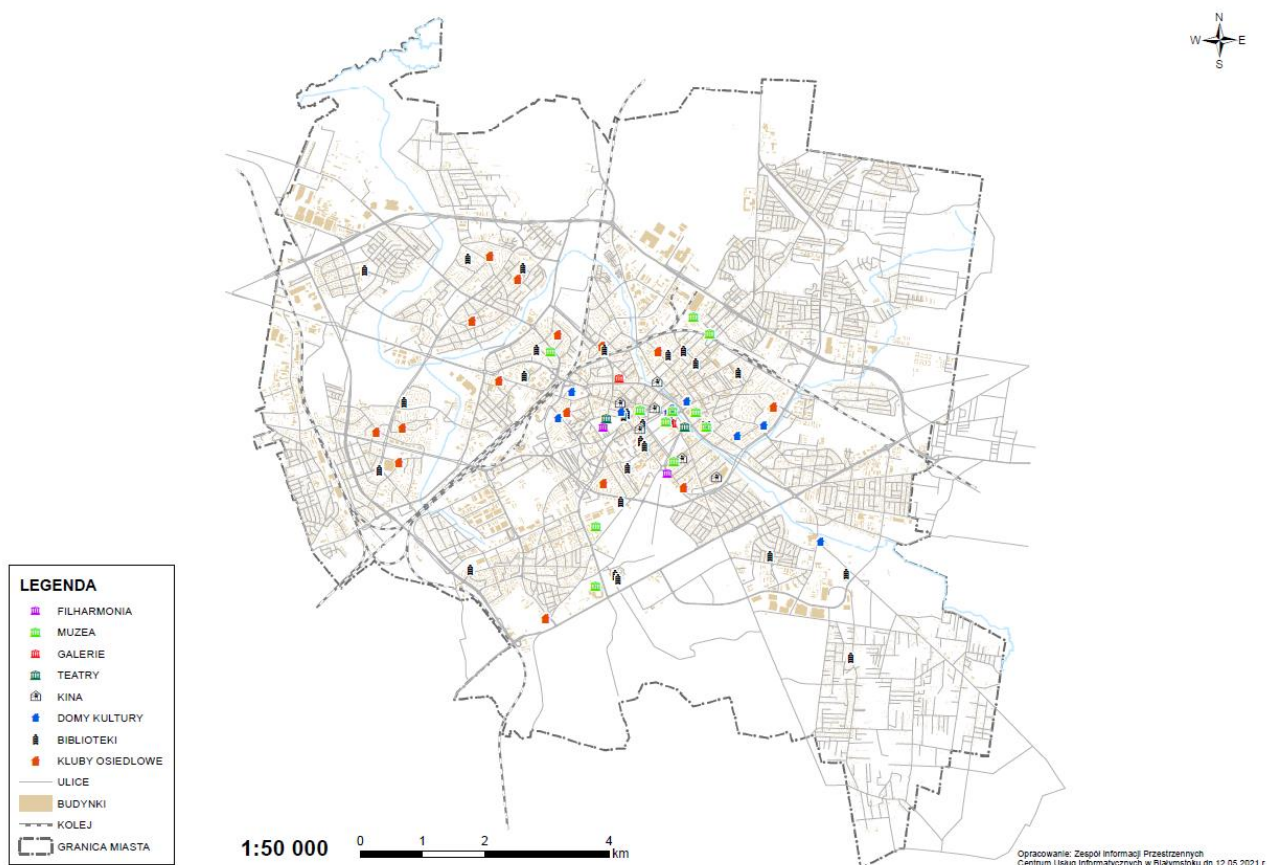
5.1 Instytucje kultury

Miasto Białystok jest obecnie organem prowadzącym 7 miejskich instytucji kultury – jednej instytucji artystycznej – Białostockiego Teatru Lalek oraz sześciu pozostałych instytucji: Białostockiego Ośrodka Kultury, Domu Kultury „Śródmieście”, Galerii Arsenał, Galerii im. Sleńdzińskich, Muzeum Wojska, Muzeum Pamięci Sybiru.

Zadanie własne Miasta w zakresie prowadzenia biblioteki publicznej zostało powierzone Książnicy Podlaskiej im. Ł. Górnickiego, na podstawie porozumienia zawartego z samorządem wojewódzkim w 1999 r.

Na terenie Białegostoku działalność prowadzą również wojewódzkie instytucje kultury, dla których organem prowadzącym jest samorząd województwa podlaskiego: Wojewódzki Ośrodek Animacji Kultury w Białymstoku (od 2020 r. Podlaski Instytut Kultury), Opera i Filharmonia Podlaska – Europejskie Centrum Sztuki, Teatr Dramatyczny im. A. Węgierki w Białymstoku, Książnica Podlaska im. Łukasza Górnickiego wraz z 16 filiami bibliotecznymi, Muzeum Podlaskie w Białymstoku wraz z oddziałami: Muzeum Historyczne, Muzeum Rzeźby Alfonsa Karnego.

Mapa 15. Instytucje kultury

Źródło: Centrum Usług Informatycznych, Urząd Miejski w Białymstoku.

Życie kulturalne na terenie Białegostoku koncentruje się również w centrach kultury, domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach. W końcu 2020 r. na obszarze Miasta znajdowało się 17 placówek tego rodzaju (w 2015 r. – 18).

W analizowanym roku w stolicy województwa działały 4 kina stałe. Ich liczba nie zmieniła się w odniesieniu do 2015 r.

Tablica 12. Działalność statutowa miejskich instytucji kultury

Nazwa instytucji	Rok	Dotacja Miasta (w zł)	Liczba działań		Liczba uczestników
Białostocki Teatr Lalek	2016	7 180 000	555	7 premier, 505 spektakli, 6 wystaw, 1 festiwal, 11 spotkań teatralnych, 9 warsztatów plastycznych, 14 tournée (w tym 4 zagranicznych), 2 publikacje	63 038
	2017	6 700 000	582	7 premier, 545 spektakli, 1 festiwal, 7 wystaw, 11 warsztatów plastycznych, 9 lekcji teatralnych, 2 publikacje	55 492
	2018	7 225 000	598	6 premier, 549 spektakli, 1 festiwal, 5 wystaw, 15 warsztatów plastycznych i teatralnych, 10 lekcji teatralnych, 10 czytań bajek teatralnych, 2 publikacje	106 163
	2019	7 060 000	644	6 premier, 556 spektakli, 1 festiwal, 6 wystaw, 23 warsztaty plastyczne i teatralne, 40 lekcji teatralnych, 10 czytań bajek teatralnych, 2 publikacje	109 414
	2020	6 694 500	271	5 premier, 223 spektakle, 5 wystaw, 3 warsztaty plastyczne i teatralne, 6 lekcji teatralnych, 3 czytania bajek teatralnych, 24 inne wydarzenia kulturalne, 2 publikacje	32 251
Białostocki Ośrodek Kultury	2016	5 070 000	370	6 festiwali, 60 koncertów, 7 wystaw, 297 innych działań statutowych, w tym edukacyjnych, ponadto 1 116 seansów filmowych	97 522
	2017	6 105 671,69	370	6 festiwali, 40 koncertów, 17 wystaw, 9 bloków tematycznych działań edukacyjnych, 298 pozostałych działań statutowych; ponadto 989 seansów filmowych	118 369
	2018	7 034 564,60	395	6 festiwali, 39 koncertów, 30 wystaw, 98 warsztatów edukacyjnych, 1 wydawnictwo, 221 pozostałych działań statutowych; ponadto 1 426 seansów filmowych	120 255
	2019	7 627 000	568	6 festiwali, 59 koncertów, 26 wystaw, 177 warsztatów edukacyjnych, 3 wydawnictwa, 297 pozostałych działań statutowych; ponadto 1 332 seansów filmowych	141 219
	2020	5 944 170	146	4 festiwale, 30 koncertów, 17 wystaw, 35 warsztatów edukacyjnych, 55 innych działań edukacyjnych, 5 wydawnictw Ponadto 7 działań związanych z mediateką i 717 seansów filmowych	164 685
Centrum im. L. Zamenhofa ²⁹	2016	1 205 000	71	1 wystawa stała, 21 wystaw czasowych, 4 koncerty, 26 projektów edukacyjnych, 9 spotkań seminariów, 8 innych działań statutowych, 2 publikacje	26 122

²⁹ Od 2017 r. ponownie weszło w skład Białostockiego Ośrodka Kultury.

Tablica 12. Działalność statutowa miejskich instytucji kultury (cd.)

Nazwa instytucji	Rok	Dotacja Miasta (w zł)		Liczba działań	Liczba uczestników
Dom Kultury „Śródmieście”	2016	637 500	21	10 koncertów, 5 wystaw, 6 innych działań statutowych ognisko muzyczne: 141 słuchaczy, ognisko baletowe: 53 słuchaczy, ognisko plastyczne: 63 słuchaczy	11 177
	2017	847 276	28	1 festiwal, 7 koncertów, 7 wystaw, 5 spotkań/wykładów, 8 innych działań statutowych ognisko muzyczne: 200 słuchaczy, ognisko baletowe: 75 słuchaczy, ognisko plastyczno-graficzne: 70 słuchaczy, 7 zespołów	16 518
	2018	1 189 126	23	2 festiwale, 4 koncerty, 8 wystaw, 5 spotkań/wykładów, 4 inne działania ognisko muzyczne: 135 słuchaczy, ognisko baletowe: 76 słuchaczy, ognisko plastyczno-graficzne: 80 słuchaczy, 8 zespołów	15 081
	2019	1 363 116	32	2 festiwale, 7 koncertów, 10 wystaw, 6 spotkań/wykładów, 7 innych działań ognisko muzyczne: 135 słuchaczy, ognisko baletowe: 77 słuchaczy, ognisko plastyczno-graficzne: 92 słuchaczy, 8 zespołów, 5 działań dla dorosłych	14 137
	2020	993 200	19	1 festiwal, 1 koncert, 7 wystaw, 10 spotkań/wykładów/innych działań ognisko muzyczne: 120 słuchaczy, ognisko baletowe: 67 słuchaczy, ognisko plastyczno-graficzne: 81 słuchaczy, 9 zespołów, 5 działań dla dorosłych	102 023
	Galeria Arsenał	2016	2 404 000	126	22 wystawy (16 w siedzibie, 1 w przestrzeni miejskiej, 1 poza siedzibą, 4 zagraniczne), 94 zajęcia edukacyjne, 1 festiwal, 9 publikacji
2017		2 503 187,50	96	17 wystaw, 7 bloków tematycznych działań edukacyjnych, 1 festiwal, 65 spotkań, 6 publikacji	22 227
2018		3 335 999,62	94	15 wystaw (12 w siedzibie, 1 poza siedzibą, 2 zagraniczne), 12 bloków tematycznych działań edukacyjnych, 1 festiwal, 61 spotkań, 5 publikacji	22 572
2019		2 978 770	56	12 wystaw (10 w siedzibie, 2 poza siedzibą), 16 bloków tematycznych (w tym działania edukacyjne i oprowadzania kuratorskie), 1 festiwal, 21 spotkań, 6 publikacji	25 794
2020		3 315 453 ³⁰	72	10 wystaw (9 w siedzibie, 1 wirtualnie), 28 bloków tematycznych (w tym działania edukacyjne i oprowadzania kuratorskie), 28 spotkań/pogadanek, 6 publikacji	15 750

³⁰ Wysokość środków wykorzystanych przez instytucje w 2020 r. uwzględnia zwroty.

Tablica 12. Działalność statutowa miejskich instytucji kultury (dok.)

Nazwa instytucji	Rok	Dotacja Miasta (w zł)		Liczba działań	Liczba uczestników
Galeria im. Sleńdzińskich	2016	1 618 200	526	1 wystawa stała, 15 wystaw czasowych, 106 lekcji muzealnych, 293 warsztaty plastyczne, 2 festiwale, 106 spotkań, 3 publikacje	14 997
	2017	1 956 040	511	1 wystawa stała, 18 wystaw czasowych, 125 lekcji muzealnych, 307 warsztatów plastycznych, 1 festiwal, 49 spotkań, 10 publikacji	20 436
	2018	2 728 507,54	525	1 wystawa stała, 25 wystaw czasowych, 126 lekcji muzealnych, 282 warsztaty plastyczne, 1 festiwal, 73 spotkania, 17 publikacji	21 328
	2019	3 117 707	883	1 wystawa stała, 26 wystaw czasowych, 105 lekcji muzealnych, 362 warsztaty plastyczne, 370 innych warsztatów, 1 festiwal, 1 konferencja, 12 spotkań i koncertów, 5 publikacji	32 779
	2020	3 432 266	405	1 wystawa stała, 17 wystaw czasowych, 35 lekcji muzealnych, 310 warsztatów, 1 festiwal, 1 konferencja, 22 spotkania i koncerty, 18 publikacji	23 028
Muzeum Pamięci Sybiru	2017	1 858 945,94	22	1 wystawa stała, 3 wystawy czasowe, 5 bloków tematycznych działań edukacyjnych, 8 warsztatów, 5 publikacji	3 793
	2018	2 332 261,03	27	1 wystawa stała, 7 wystaw czasowych, 6 bloków tematycznych działań edukacyjnych, 7 innych działań, 6 publikacji	29 286
	2019	3 877 102	26	1 wystawa stała, 6 wystaw czasowych, 5 bloków tematycznych działań edukacyjnych, 6 innych działań, 8 publikacji	35 016
	2020	12 887 468 ³¹	28	1 wystawa stała, 4 wystawy czasowe, 3 bloki tematyczne działań edukacyjnych, 3 inne działania, 17 publikacji	9 164
Muzeum Wojska	2016	3 770 767,45	434	10 wystaw (w tym 5 plenerowych), 420 działań edukacyjnych, 4 publikacje	30 688
	2017	3 384 938	32	1 wystawa stała, 9 wystaw czasowych (w tym 5 plenerowych), 10 bloków tematycznych działań edukacyjnych, 4 konserwatoria, 5 spotkań autorskich, 3 publikacje	32 378
	2018	3 795 000	48	1 wystawa stała, 17 wystaw czasowych (w tym 12 plenerowych), 13 bloków tematycznych działań edukacyjnych, 9 spotkań autorskich w ramach dwóch cykli, 6 publikacji, 1 konferencja, 1 symposium	40 126
	2019	4 522 868	48	1 wystawa stała, 11 wystaw czasowych (w tym 5 plenerowych), 13 bloków tematycznych działań edukacyjnych, 6 spotkań autorskich w ramach dwóch cykli, 8 publikacji, 1 konferencja, 1 symposium, 7 wykładów	40 438
	2020	3 934 974 ³¹	38	1 wystawa stała, 9 wystaw czasowych, 18 bloków tematycznych działań edukacyjnych, 1 konferencja i 9 publikacji	154 702

Źródło: Departament Kultury, Promocji i Sportu, Urząd Miejski w Białymstoku.

³¹ Wysokość środków wykorzystanych przez instytucje w 2020 r. uwzględnia zwroty.

Program stypendiów w zakresie kultury został uchwalony uchwałą Nr XXVIII/285/12 Rady Miejskiej Białegostoku z dnia 28 maja 2012 r. w sprawie ustanowienia stypendiów artystycznych osobom zajmującym się twórczością artystyczną, upowszechnianiem kultury i opieką nad zabytkami, szczegółowych warunków i trybu ich przyznawania oraz wysokości tych stypendiów. Miasto Białystok przyznaje stypendia dla młodych twórców i twórców profesjonalnych. Corocznie przyznawane są również Nagrody Artystyczne Prezydenta Miasta Białegostoku, Nagrody Literackie Prezydenta Miasta Białegostoku im. Wiesława Kazaneckiego, Nagrody Przewodniczącego Rady Miasta Białystok dla Nauczycieli – Animatorów Kultury oraz Nagrody Rady Miasta – „Kulturalne Gryfy”.

5.2 Uczestnictwo w kulturze

Poziom uczestnictwa w kulturze w 2020 r. został ograniczony w wielu wymiarach w związku z sytuacją pandemiczną w kraju. Znalazło to odzwierciedlenie w danych statystycznych.

W 2020 r. muzea i wystawy odwiedziło 20,2 tys. osób, tj. o 79,6% mniej w porównaniu z 2015 r.

W odniesieniu do bibliotek w 2020 r. zanotowano 39,7 tys. czytelników, a ich liczba (mimo systematycznego wzrostu w latach 2016–2019) w stosunku do 2015 r. zmniejszyła się o 1,8%.

W przedstawieniach i koncertach teatrów i instytucji muzycznych w analizowanym roku uczestniczyło 58,0 tys. widzów i słuchaczy, co oznacza że ich liczba (pomimo stałego wzrostu w latach 2016–2019) w porównaniu z 2015 r. zmniejszyła się o 66,9%.

W przypadku kin w 2020 r. zgromadziły one 310,6 tys. widzów, ale było ich o 56,3% mniej niż w 2015 r.

5.3 Zabytki

Gminny program opieki nad zabytkami

Celem gminnego programu opieki nad zabytkami Miasta Białegostoku na lata 2018–2021 jest określenie zasadniczych kierunków działań inicjowanych przez władze Miasta w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego występującego w jego granicach administracyjnych, zgodnie z przepisami ustawy z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Istotnym zagadnieniem uzasadniającym powstanie programu jest zachowanie dziedzictwa kulturowego Miasta, jak również jego promocja wśród mieszkańców oraz turystów. Funkcję tę można realizować między innymi poprzez edukację, poczynawszy od poziomu podstawowego oraz pobudzanie rozwoju turystyki. Działania te mogą przyczynić się do przyspieszenia rozwoju społeczno-gospodarczego Miasta. Nieodzownym elementem tego typu działań jest budzenie w społeczeństwie świadomości istnienia zabytków i potrzeby ich rewitalizacji, jak również zwrócenie uwagi na istniejącą wspólnotę kulturową. Aby to osiągnąć należy pobudzić świadomość właścicieli i użytkowników zabytków, skłonić te grupy do współdziałania z Miastem oraz zachęcić do aktywnego sprawowania nad nimi opieki. Dokument został przyjęty Uchwałą nr LI/793/18 Rady Miasta Białystok z dnia 18 czerwca 2018 r. i obejmuje trzy podstawowe priorytety: Priorytet I – Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno-gospodarczego Miasta, Priorytet II – Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego, Priorytet III – Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja, służące budowaniu tożsamości Miasta i mieszkańców.

Miasto Białystok przyznaje dotacje na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach od 2005 r. Dzięki temu sukcesywnie poprawia się stan zachowania lokalnego dziedzictwa kulturowego, a wielu najcenniejszym historycznym obiektom udało się przywrócić dawną świetność. W latach 2016–2020 Miasto udzieliło 43 dotacji na konserwację 13 zabytków ruchomych oraz remonty 32 zabytków nieruchomych. W okresie ostatnich 5 lat wydatkowano z budżetu Miasta Białystok na ten cel kwotę 4 461 800 zł.

Działania z zakresu ochrony zabytków

Od 1 grudnia 2014 r. na podstawie porozumienia zawartego z Wojewodą Podlaskim funkcjonuje Biuro Miejskiego Konserwatora Zabytków.

Tablica 13. Działalność decyzyjna MKZ

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020
Pozwolenia	160	207	168	181	131
Zmiany pozwoleń	19	15	9	11	6
Postanowienia	–	16	14	10	3
Decyzje o umorzeniu postępowania	5	–	7	6	–
Decyzje wygaszające	4	3	–	2	–
Zezwolenia na wycinkę	110	82	37	47	60
Zmiany decyzji	–	8	4	8	6
Inne decyzje	–	–	5	–	–

Źródło: Departament Kultury, Promocji i Sportu, Urząd Miejski w Białymstoku.

W 2020 r. na zlecenie MKZ wydano drukiem katalog „Architektura drewniana w Białymstoku” oraz opracowano katalog „Ogrody i parki w Białymstoku”, którego wydanie zaplanowano na kolejny rok. Jest to kontynuacja wydawnictw poświęconych dziedzictwu kulturowemu Miasta Białegostoku. Na podstawie Zarządzenia Nr 330/15 Prezydenta Miasta Białegostoku z dnia 6 maja 2015 r. utworzono gminną ewidencję zabytków Miasta Białystok i wykonano karty ewidencyjne GEZ. Według stanu na 31 grudnia 2020 r. w ewidencji znajduje się 641 zabytków nieruchomych, w tym 47 stanowisk archeologicznych. Część z nich wchodzi w skład zespołów pałacowo-parkowych, fabrycznych, koszarowych czy więziennych chronionych jako zabytkowe.

Pod względem liczebności, największą grupę obiektów zabytkowych objętych ochroną prawną poprzez wpis do rejestru zabytków stanowią budynki mieszkalne. Jest to naturalna konsekwencja zagospodarowania terenu miasta, zarówno w przeszłości, jak i współcześnie, gdyż budynki mieszkalne zawsze stanowią większą część infrastruktury miejskiej. Analiza proporcji poszczególnych kategorii funkcjonalnych obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków wskazuje, że drugą grupę pod względem liczebności stanowią budowle koszarowe. Wynika to z założenia przyjętego przy konstruowaniu wykresu, w którym pod uwagę brane były pojedyncze obiekty wolnostojące, nie zaś ich wieloobiektywne zespoły. Liczną grupę zabytków objętych ochroną poprzez wpis do rejestru zabytków stanowią obiekty sakralne. Ich zróżnicowanie – kościoły, cerkwie, bożnice – jest odzwierciedleniem wielokulturowej przeszłości Miasta we współczesnym wymiarze ochrony zabytków. Podobnie rzecz się ma z liczebnością oraz zbliżonymi proporcjami liczbowymi obiektów zabytkowych będących elementami zespołów pałacowo-parkowych, budowli użyteczności publicznej oraz zespołów fabryk i obiektów przemysłowych. Te kategorie funkcjonalne obiektów zabytkowych także wynikają z uwarunkowań historycznych Białegostoku.

5.4 Lokalne dziedzictwo niematerialne

Niematerialne dziedzictwo kulturowe jest jedną z podstaw kształtowania tożsamości społeczeństwa, społeczności regionalnych i lokalnych oraz jednostek. Przetrawanie dziedzictwa niematerialnego jest warunkiem zachowania zróżnicowania kulturowego, szczególnie we współczesnym, globalizującym się społeczeństwie.

Głównym składnikiem niematerialnego dziedzictwa kulturowego są przekazane nam przez przeszłe pokolenia nieuchwytny przejawy tego, co tworzy naszą grupową, narodową, etniczną bądź religijną tożsamość. Do zjawisk tych należą praktyki, wiedza, wyobrażenia, idee i wartości, umiejętności, przekazy, ale też związane z nimi przedmioty czy też miejsca. Wiedza na ten temat została nam przekazana przez naszych dziadków, rodziców, w szkole, w trakcie świąt i uroczystości. Niematerialne dziedzictwo kulturowe jest z jednej strony tradycyjne, z drugiej zaś współczesne i żywe, stanowiąc konglomerat odziedziczonych tradycji przeszłości, ale także współcześnie, twórczo przekształcanych praktyk, w których uczestniczymy jako przedstawiciele różnych grup społecznych i kulturowych.

Zjawiska niematerialnego dziedzictwa kulturowego ewoluują w odpowiedzi na zmieniające się otoczenie stając ogniwem łączącym naszą teraźniejszość z przeszłością naszych przodków i przyszłością naszych dzieci. Tak długo jak w żywych, zmieniających się przejawach dziedzictwa niematerialnego pozostanie ten sam rdzeń znaczeniowy kodujący nasz system wartości, tak długo przetrwa nasza tożsamość.

Przez prawie 250 lat, od XVIII do połowy XX w. Białystok był miastem zróżnicowanym kulturowo, tworzonym przez mieszkańców o wielu wyznaniach i narodowościach. Mieszkali tu obok siebie Polacy, Rosjanie, Niemcy, Żydzi, Białorusini, Litwini, Tatarzy i inne mniej liczne grupy narodowościowe. Każda z tych grup wносиła do życia Miasta własne cechy dziedzictwa niematerialnego, takie jak zwyczaje, obrzędy religijne, język, nazewnictwo. Po zakończeniu II wojny światowej obraz społeczny Białegostoku uległ radykalnej zmianie. Zabrakło przedwojennej inteligencji, twórców, urzędników, wojskowych, przedstawicieli możnych rodów. Zmienił się także obraz narodowościowy i religijny Miasta z powodu eksterminacji ludności żydowskiej oraz opuszczenia Białegostoku przez osadników niemieckich. Do Miasta przybywali przez kilka powojennych dziesięcioleci nowi osadnicy, głównie mieszkańcy okolicznych wsi. W ten sposób zerwana została ciągłość kulturowa między przed- i powojennym Białymstokiem. Nowi białostoczanie przynosili własne dziedzictwo niematerialne, które adaptowali do warunków miejskich tworząc charakterystyczny obraz Miasta na wschodnich kresach obecnej Polski. Kilkadziesiąt powojennych lat i szybko postępujące procesy modernizacyjne, także w sferze niematerialnej, w znacznym stopniu, chociaż nie do końca zatępiły w Białymstoku zjawiska charakterystyczne dla wiejskiego dziedzictwa kulturowego. Obecnie, obserwuje się renesans zainteresowania białostockim dziedzictwem niematerialnym, zarówno tym przedwojennym, jak też z pierwszych powojennych dziesięcioleci. Dotyczy to szczególnie tych osób i grup, które akceptują historię Miasta taką, jaka w rzeczywistości była oraz doceniają jego synkretyczny charakter, skupiający pod względem dziedzictwa niematerialnego cechy miasta wielokulturowego o silnych związkach z obszarami wiejskimi. Białostockie dziedzictwo niematerialne nie doczekało się jak dotąd całościowego opracowania. Do elementów, z którymi na co dzień stykają się mieszkańcy Miasta i które są nośnikami pamięci o przeszłości Białegostoku należą nazwy dzielnic, ulic i placów miejskich.

Nazwy historycznych dzielnic i dawnych wsi włączanych stopniowo w granice Miasta zachowały się niemal w całości. Wyjątek stanowi nazwa dawnej wsi Słoboda, zastąpiona w latach 30. XX w. nazwą Nowe Miasto. W czasach Jana Klemensa Branickiego terminem Nowe Miasto określano dzisiejsze ulice Warszawską – Pałacową – Elektryczną – Świętojańską, bowiem było to prawdziwe miasto racjonalnie rozplanowane, założone przez hetmana jako część kompozycji pałacowej w opozycji do starego założenia, koncentrującego się wokół rynku i powoli odbudowujące się po pożarze 1753 r. Nazewnictwo ulic i placów Białegostoku, podobnie jak i w wielu innych miastach zmieniało się i nadal podlega zmianom wynikającym z bieżącej sytuacji politycznej. Tylko niewiele ulic, takich jak Lipowa, Warszawska, Pałacowa, czy Świętojańska posiada historyczną, osiemnastowieczną metrykę. Z nazewnictwa dziewiętnastowiecznego zachowało się również niewiele, ze względu na zacieranie śladów zaboru rosyjskiego. Pozostały zatem jedynie nazwy nie budzące negatywnych skojarzeń, chociaż wynikające z rosyjskiej polityki imperialnej i odwołują się do zawieranych wówczas sojuszków – Angielska, Wiktorii. Stosunkowo dużo zachowało się z przedwojennego nazewnictwa ulic. Po radykalnych zmianach nazw ulic w okresie PRL-owskim, po 1990 r. nastąpiła fala powrotów do nazewnictwa z czasów II Rzeczypospolitej. W ten sposób ulica Nowotki wróciła do dawnej nazwy – Świętojańska, Kostki-Napierskiego zmieniono na Wołyńską, Marchlewskiego na Pałacową, Dzierżyńskiego na Legionową.

Niematerialne dziedzictwo kulturowe tworzone jest również współcześnie, poprzez kreowanie zjawisk bazujących na przeszłości, których celem jest kształtowanie i utrwalanie spójności społeczności miejskiej. Należą do nich organizowane corocznie Dni Miasta Białegostoku, których termin ustalony został na dzień imienin Jana Klemensa Branickiego, założyciela Miasta. Obchodom towarzyszy wiele imprez kulturalnych, w tym odwołujące się do zjawisk niematerialnych, jak tradycja dorocznych jarmarków „Na Jana”.

Ważnym elementem dziedzictwa niematerialnego są Dni Patronalne Miasta Białegostoku, podczas których „Poznajemy Białystok z Patronem Miasta”. Białystok od wielu lat nazywany jest także Miastem Miłosierdzia. Miano to zawdzięcza przede wszystkim osobie bł. ks. Michała Sopoćki, który spędził tutaj blisko trzydzieści lat swego życia. Stąd, za jego sprawą rozeszło się na cały świat przesłanie o Bożym Miłosierdziu i tu stworzył on podstawy teologiczne i liturgiczne kultu Miłosierdzia.

W Białymstoku nastąpiło także odnowienie kultu św. Gabriela Zabłudowskiego – patrona prawosławnych dzieci i młodzieży. W 1992 r. relikwie świętego zostały przeniesione z cerkwi w Grodnie do katedralnego soboru św. Mikołaja Cudotwórcy w Białymstoku.

Podtrzymywaniu zjawisk dziedzictwa niematerialnego, a jednocześnie kreowaniu marki Białegostoku służą działania związane z upowszechnianiem wiedzy o białostoczaninie Ludwiku Zamenhofie, podejmowane przez wiele miejskich instytucji i organizacji pozarządowych, z wiodącą rolą Centrum im. Ludwika Zamenhofa. Centrum utworzono na wniosek Prezydenta Miasta Białegostoku z okazji organizowanego w 2009 r. 94. Światowego Kongresu Esperanto. Początkowo CLZ było oddziałem Białostockiego Ośrodka Kultury, jego oficjalne otwarcie miało miejsce 21 lipca 2009 r. W styczniu 2011 r. CLZ stał się samodzielną placówką kultury. Po sześciu latach działalności, w styczniu 2017 r. – zgodnie z *Uchwałą nr XXVI/406/16 Rady Miasta Białystok z dn. 24.10.2016 r. w sprawie połączenia miejskich samorządowych instytucji kultury* – CLZ ponownie weszło w skład Białostockiego Ośrodka Kultury. Centrum im. Ludwika Zamenhofa jest miejscem spotkań i dialogu wszystkich mieszkańców tygła kultur i narodów jakim jest Podlasie, centrum dialogu i edukacji międzykulturowej. Program instytucji skierowany jest do osób w każdym wieku i sformułowany w ten sposób, by kształtować lepsze zrozumienie historii oraz tożsamości Miasta i regionu.

W Białymstoku funkcjonują tematyczne szlaki turystyczne: szlak esperanto i wielu kultur, szlak Rodu Branickich, szlak białostockich fabrykantów, szlak białostockich świątyń, szlak architektury drewnianej, szlak turystyczny na osiedlu Bojary, szlak nowożytnych cerkwi, szlak białostockich murali.

5.5 Znani twórcy i inne postaci świata kultury związane z Miastem

Tablica 14. Znani twórcy i inne postaci świata kultury związane z Miastem

Lp.	Imię i nazwisko	Opis
Osoby nieżyjące, które wniosły swój wkład w rozwój dziedzictwa kulturowego Miasta lub się w Białymstoku urodziły		
1.	Stanisław Bukowski	architekt, urbanista, konserwator zabytków, autor projektów i kierownik prac odbudowy, restytucji i konserwacji zabytków architektury w Białymstoku i regionie
2.	Siostry Frankiewicz: Zofia, Helena, Jadwiga	założycielki i nauczycielki Instytutu Muzycznego w Białymstoku
3.	Jan Glinka	badacz dziejów historii Białegostoku
4.	Franciszek Gliński	dziennikarz <i>Gazety Białostockiej</i> , organizator pierwszej w Mieście biblioteki publicznej
5.	Alfons Karny	rzeźbiarz, od 1931 r. uczestniczył w Salonie Jesiennym w Pałacu Branickich w Białymstoku, honorowy obywatel Białegostoku
6.	Wiesław Kazanecki	poeta, nauczyciel, patron Nagrody Literackiej Prezydenta Miasta Białegostoku
7.	Jerzy Lengiewicz	malarz, rysownik, współtwórca białostockiego środowiska artystycznego, laureat Nagrody Artystycznej Prezydenta Miasta Białegostoku
8.	Rudolf Feliks Macura	architekt, malarz, kolekcjoner, autor projektów konserwacji, odbudowy kościołów po zniszczeniach I wojny, projektodawca budynków mieszkalnych, pomników i małej architektury w Białymstoku
9.	Anna Markowa	dziennikarka, poetka, pisarka, laureatka Nagrody Literackiej Prezydenta Miasta Białegostoku im. W. Kazaneckiego

Tablica 14. Znani twórcy i inne postaci świata kultury związane z Miastem (cd.)

Lp.	Imię i nazwisko	Opis
Osoby nieżyjące, które wniósł swój wkład w rozwój dziedzictwa kulturowego Miasta lub się w Białymstoku urodziły		
10.	Nora Ney	aktorka; zaangażowana w akcje organizowane przez białostocki PCK
11.	Władysław Paszkowski	inżynier architekt, konserwator zabytków, prowadził prace dokumentacyjne, zabezpieczające i odbudowę najważniejszych zabytków Miasta i regionu
12.	Łucja Prus	piosenkarka, laureatka <i>Złotego Mikrofonu</i>
13.	Czesław Sadowski	artysta malarz, nauczyciel, społecznik, brał czynny udział w pracach wielu białostockich towarzystw kulturalnych
14.	Piotr Sawicki (senior)	artysta fotograf, aktor, reżyser, rzeźbiarz, malarz, założyciel teatru lalek (obecnie Białostockiego Teatru Lalek)
15.	Ryszard „Skiba” Skibiński	muzyk, kompozytor, instrumentalista, założyciel zespołu <i>Kasa Chorych</i>
16.	Julitta Sleńdzińska	pianistka, klawesynistka, ofiarodawczyni kolekcji do Galerii im. Sleńdzińskich
17.	Stefan Sobierajski	muzyk, dyrygent, pedagog, założyciel <i>Kurpi Zielonych</i>
18.	Jakub Szapiro	dziennikarz, literat, nauczyciel, propagator języka esperanto, kontynuator myśli Ludwika Zamenhofs w Białymstoku
19.	Henryk Wilk	architekt, rysownik, dziennikarz, redaktor graficzny <i>Gazety Białostockiej</i>
20.	Wiktor Wołkow	fotograf specjalizujący się w fotografii pejzażu oraz przyrody Polski północno-wschodniej, laureat Nagrody Artystycznej Prezydenta Miasta Białegostoku
21.	Max Weber	malarz; urodzony w Białymstoku; jeden z pionierów kubizmu w Stanach Zjednoczonych. Był jednym z czołowych amerykańskich modernistów pierwszej generacji, eksplorujących abstrakcję w malarstwie, rzeźbie i poezji.
Osoby zajmujące się działalnością kulturalną, żyjące, związane z Białymstokiem lub które się w Białymstoku urodziły		
Muzyka		
1.	Janusz Laskowski	piosenkarz, kompozytor, debiutował w białostockim zespole Ananasy
2.	Kayah – Katarzyna Szczot	wokalistka, autorka tekstów, producent muzyczny
3.	Violetta Bielecka	profesor sztuk muzycznych, założycielka wielu białostockich chórów, prowadzony przez nią chór OiFP zdobył m.in. Fryderyka za fonograficzny debiut roku 2009
4.	Karolina Cicha	piosenkarka, aktorka, kompozytorka, multiinstrumentalistka
5.	Jerzy Maksymiuk	dyrygent, kompozytor, pianista, ukończył Państwową Szkołę Muzyczną w Białymstoku, honorowy obywatel Białegostoku
Sztuki wizualne		
1.	Tomasz Bagiński	reżyser, rysownik, malarz, animator, jego film <i>Katedra</i> w 2002 r. nominowano do Oscara w kategorii krótki film animowany
2.	Janusz Debis	malarz, rysownik, nauczyciel akademicki, profesor nadzwyczajny Wydziału Architektury Politechniki Białostockiej
3.	Michał Jackowski	rzeźbiarz, konserwator dzieł sztuki
4.	Wiesław Jurkowski	scenograf, malarz, nauczyciel akademicki przez niemal 40 lat w obecnej Akademii Teatralnej Filia w Białymstoku

Tablica 14. Znani twórcy i inne postaci świata kultury związane z Miastem (dok.)

Lp.	Imię i nazwisko	Opis
Osoby zajmujące się działalnością kulturalną, żyjące, związane z Białymstokiem lub które się w Białymstoku urodziły		
Film, teatr		
1.	Piotr Tomaszuk	reżyser teatralny, scenarzysta, założyciel Towarzystwa Teatralnego Wierszalin
2.	Paweł Małaczyński	aktor filmowy i teatralny, piosenkarz
3.	Tadeusz Słobodzianek	krytyk teatralnych, dramaturg, reżyser, producent, współzałożyciel Teatru Wierszalin
4.	Krzysztof Rau	twórca i reżyser teatrów lalkowych, lalkarz, dzięki niemu w Białymstoku powstał wydział lalkarski Warszawskiej Akademii Teatralnej
5.	Adam Woronowicz	aktor teatralny i filmowy
6.	Andrzej Zaborski	aktor teatralny, filmowy i telewizyjny, reżyser teatralny; popularność zdobył dzięki roli policjanta w trylogii filmów w reżyserii Jacka Bromskiego <i>U Pana Boga ...</i>
7.	Krzysztof Dzierma	kompozytor muzyki teatralnej (w BTL), aktor niezawodowy, popularność zdobył dzięki roli księdza w trylogii filmów w reżyserii Jacka Bromskiego <i>U Pana Boga ...</i>
8.	Ryszard Doliński	aktor teatralny, filmowy i telewizyjny, popularność zdobył dzięki udziałowi w trylogii filmów w reżyserii Jacka Bromskiego <i>U Pana Boga ...</i>
9.	Bartosz Bielenia	aktor teatralny, filmowy, film „ <i>Boże ciato</i> ” z jego udziałem był nominowany do Oscara w 2020 r.
Literatura, dziennikarstwo		
1.	Grzegorz Kasdepke	pisarz, autor książek dla dzieci i młodzieży, autor scenariuszy, dziennikarz
2.	Ignacy Karpowicz	pisarz, prozaik, tłumacz, 4-krotny laureat Nagrody Literackiej im. Kazaneckiego
3.	Jan Leończuk	poeta, prozaik, eseista, tłumacz, 3-krotny laureat Nagrody Literackiej im. Kazaneckiego
4.	Włodzimierz Pawluczuk	socjolog i religioznawca, badacz kultury ludowej, publicysta, pisarz; autor głośnej książki „ <i>Wierszalin. Reportaż o końcu świata</i> ” (1974) i „ <i>Wierszalin. Reportaż o końcu świata. Trzydzieści lat później</i> ” (1999).
5.	Jerzy Plutowicz	poeta, eseista, 4-krotny laureat Nagrody Literackiej im. Kazaneckiego
6.	Szymon Hołownia	dziennikarz, pisarz, publicysta

Źródło: Departament Kultury, Promocji i Sportu, Urząd Miejski w Białymstoku.

Rozdział 6. Sport, rekreacja i turystyka

6.1 Kluby sportowe, uprawiający sport, tradycje i specjalizacje sportowe

W końcu 2020 r. na terenie Białegostoku działało 110 klubów sportowych. Ich liczba nie zmieniła się w porównaniu do 2016 r. W analizowanym okresie w klubach sportowych ćwiczyło 10,2 tys. osób, tj. o 5,5% więcej niż cztery lata wcześniej. Na przestrzeni czterech ostatnich lat wzrosła również liczba trenerów i instruktorów prowadzących zajęcia sportowe odpowiednio o 31 i 20.

Tablica 15. Sport^a
Stan w dniu 31 grudnia

Wyszczególnienie	2016	2018	2020
Liczba klubów sportowych	110	123	110
Liczba osób ćwiczących w klubach sportowych	9 695	11 374	10 230
Liczba trenerów prowadzących zajęcia sportowe	329	374	360
Liczba instruktorów sportowych prowadzących zajęcia sportowe	219	243	239
Inne osoby prowadzące zajęcia sportowe	60	78	44
Liczba obiektów sportowych	–	76	–

a Dane na podstawie badania cyklicznego przeprowadzanego co dwa lata, za wyjątkiem danych z zakresu obiektów sportowych opracowanych na podstawie badania cyklicznego przeprowadzanego co cztery lata.

Źródło: GUS.

Kluby sportowe figurujące w ewidencji stowarzyszeń Prezydenta Miasta Białegostoku:

- Uczniowskie Kluby Sportowe – 51,
- Stowarzyszenia nieprowadzące działalności gospodarczej – 64,
- Stowarzyszenia figurujące w ewidencji stowarzyszeń Krajowego Rejestru Sądowego z siedzibą w Białymstoku o profilu działania „sport” – 120,
- Sportowa Spółka Akcyjna Jagiellonia Białystok – 1.

Według danych ze sprawozdań klubów sportowych, realizujących zadania publiczne w zakresie wspierania i upowszechniania kultury fizycznej, dotowanych ze środków budżetu Miasta w 2020 r. liczba uprawiających sport w sposób sformalizowany to 25 933 osoby.

Wiodące dyscypliny sportowe, uzyskujące sukcesy na szczeblu ogólnopolskim i międzynarodowym oraz popularne w naszym Mieście to:

- lekkoatletyka, short-track, tenis stołowy, badminton, strzelectwo sportowe, kajakarstwo,
- gry zespołowe: piłka nożna, piłka siatkowa, koszykówka, futsal, futbol amerykański, rugby.

6.2 Infrastruktura sportowo-rekreacyjna

Według danych GUS z 2018 r., w ramach infrastruktury sportowej w Białymstoku funkcjonuje 5 stadionów, 2 hale sportowe o wymiarach od 36x19 m, 12 sal gimnastycznych o wymiarach poniżej 36x19 m i sal pomocniczych, 2 korty tenisowe oraz 6 pływalni krytych.

Obiekty sportowo-rekreacyjne zlokalizowane w Białegostoku zarządzane są przez następujące jednostki organizacyjne:

1. Białostocki Ośrodek Sportu i Rekreacji z siedzibą przy ul. Włókienniczej 4, który świadczy usługi w zakresie sportu i rekreacji, w tym wynajmu sprzętu sportowego oraz organizuje imprezy sportowe, w tym rozgrywki amatorów – Białostocka Liga Sportu w czterech dyscyplinach: piłka nożna, siatkówka, koszykówka, tenis stołowy. Ośrodek zajmuje się administrowaniem następujących obiektów sportowo-rekreacyjnych:

- Zespół Obiektów Sportowych Zwierzyniec przy ul. 11 listopada 28, w skład którego wchodzi stadion lekkoatletyczny (z tartanową, 8-torową bieżnią o długości 400 m oraz urządzeniami zapewniającymi możliwość rozegrania wszystkich konkurencji lekkoatletycznych, trawiasta płyta główna, boisko boczne treningowe z rzutnią do dysku i młota oraz tartanową 4-torową bieżnią 60 m, ze skocznią w dal i do trójskoku, trybuna na 750 miejsc (wraz z krytą, tartanową, 2 torową bieżnią 60 m, skocznią w dal, zapleczem szatniowo-sanitarnym oraz siłownią umożliwiającą całoroczne treningi), korty tenisowe (dwa kryte całoroczne i ogrzewane, dwa odkryte oświetlone), lodowisko o wymiarach 30 x 60 m z trybunami na 685 miejsc siedzących,
  - Ośrodek Sportów Wodnych „Dojlidy” przy ul. Plażowej 1, latem: strzeżone kąpielisko, wodny plac zabaw, place zabaw na piasku, ścianka wspinaczkowa, siłownia, boisko do plażowej piłki nożnej, boiska do plażowej piłki siatkowej, dmuchane boisko do siatkówki w wodzie, wypożyczalnia rowerów i sprzętu pływającego, a zimą: narciarskie trasy biegowe, wypożyczalnia nart,
  - Pływalnia Sportowa przy ul. Włókienniczej 4 – składa się z czterech stref: Sportu, Wypoczynku, Relaksu oraz Brodzika szkoleniowego. Strefa Sportu: basen pływacki o długości 25 m i głębokości od 1,1 m do 3,8 m, trampolina, trybuna na około 300 miejsc, zjeżdżalnia. Strefa Wypoczynku: jacuzzi 8-osobowe, sauna sucha, sauna infrared, kabina z hydromasażem i wiadro bosmana. Strefa Relaksu: basen rekreacyjny o głębokości 1,5 m, z gejzerem i 2 kaskadami wodnymi do masażu, jacuzzi 6-osobowe, 2 brodziki dla najmłodszych, w tym jeden z parasolem wodnym, grota śnieżna, 4 sauny – sucha, półsucha, infrared, łaźnia parowa. Dla najmłodszych Brodzik szkoleniowy o wymiarach 10 m x 4,5 m i głębokości od 0,60 m do 0,90 m,
  - Pływalnia Rodzinna przy ul. Stromej 1 A – basen pływacki o długości 25 m, sześć torów, słupki startowe. Basen z dnem ruchomym o głębokości do 3,5 m, wyposażony w trzy tory i słupki startowe oraz trampolinę. Wodny plac zabaw dla dzieci – brodzik wyposażony w kolorowe zabawki: dla najmłodszych zjeżdżalnia, żółwik i węże przyskające wodą, dla nieco starszych obrotowe armatki wodne, dłuższe zjeżdżalnie i zawieszane wiaderka wyposażone w pompki ręczne. Wodne SPA: część z brodzikiem dla dzieci wyposażona w grzybek wodny oraz w atrakcje dedykowane najmłodszym; a część rekreacyjna wyposażona w atrakcje wodne dla dorosłych, tj. ławki rurowe i leżanki z masażem powietrznym, masażem ściennym, masażem karku szerokim i masażem karku wąskim. Dwie wanny jacuzzi. Zjeżdżalnia jednoosobowa o długości około 63 m (plus wanna hamowna) i wysokości startu około 7,5 m. Jedyna w regionie zjeżdżalnia pontonowa o długości około 113 m (plus wanna hamowna) z miejscem startowym znajdującym się na wysokości 9,80 m, z której można zjeżdżać na jedno- lub dwuosobowych pontonach. Strefa wypoczynku: grota solna, sauna sucha, łaźnia parowa, deszczownice na zimną i ciepłą wodę, wiadro bosmana, studnia lodowa wytwarzająca lód, podgrzewana ławeczka z misami do kąpieli stóp (naprzemiennie gorącej i zimnej), tepidarium z podgrzewanymi leżankami, słoneczna łąka,
  - Pływalnia Kameralna przy ul. Mazowieckiej 39 C – basen rekreacyjny o długości 16,5 m i głębokości od 0,9 m do 1,5 m oraz sauna sucha, kabina wrażeń, deszczownice, jacuzzi na 8/9 osób, bicze i masaże wodne,
  - Tor Wschodzący Białystok przy ul. Ciołkowskiego jest jedynym takim obiektem szkoleniowym w województwie podlaskim. Składa się z nitki asfaltowej o długości około 930 m i szerokości 10–12 m. Jest doskonałym miejscem do organizacji wszelkiego rodzaju eventów, premier nowych modeli aut czy niezapomnianych imprez firmowych. Docelowo Tor Wschodzący Białystok umożliwia bezpieczną, swobodną jazdę kierowcom samochodów osobowych i motocykli;
2. Międzyszkolny Ośrodek Sportowy – jednostka budżetowa zajmuje się nauką pływania dzieci i młodzieży oraz prowadzi rekreacyjne zajęcia pływackie na administrowanej przez siebie pływalni przy ulicy Zwycięstwa;
  3. Stadion Miejski Sp. z o.o., ul. Słoneczna 1 – Spółka zajmuje się udostępnianiem, utrzymaniem i obsługą obiektów i pomieszczeń stadionu piłkarskiego, boiska treningowego oraz organizacją lub współorganizacją imprez sportowych. Widownia na 22 386 widzów, pełnowymiarowe boisko piłkarskie (105x68 m) o nawierzchni z trawy naturalnej podgrzewane oraz boisko treningowe (105x68 m) ze sztuczną nawierzchnią z oświetleniem, parking na 950 miejsc dla aut osobowych i 80 miejsc dla autokarów i wozów transmisyjnych;

4. Zarząd Mienia Komunalnego – nadzoruje obiekty sportowo-rekreacyjne zlokalizowane w przestrzeni miejskiej, ogólnodostępne: boisko wielofunkcyjne przy ulicy Zachodniej (pow. 986 m², sztuczna trawa), boisko przy ulicy Barszczańskiej (pow. 2 244 m², sztuczna trawa), boisko przy ulicy Pieczurki (pow. 5 712 m², sztuczna trawa), Białostocki Ośrodek Wschodnich Sztuk Walki wraz z urządzeniami sportowo-rekreacyjnymi zlokalizowanymi na Węglowej.

6.3 Wybrane imprezy sportowe

Imprezy i wydarzenia sportowe o charakterze ogólnopolskim i międzynarodowym, organizowane cyklicznie w Białymstoku kluczowe dla Miasta ze względów promocji i upowszechniania sportu:

- Białystok Półmaraton – biegi ulicami Miasta – dwudniowy festiwal biegowy, jako główna impreza biegowa Białystok Półmaraton, następnego dnia bieg towarzyszący na dystansie 5 km. Liczba uczestników największej imprezy biegowej wschodniej Polski to ponad 6 000 startujących dorosłych i dzieci. O randze białostockiej imprezy świadczy fakt przyznania certyfikatu pięciu gwiazdek przez Europejską Federację Lekkoatletyczną,
- Miting Lekkoatletyczny na Rynku Kościuszki – rywalizacja utytułowanych zawodników z Polski i za granicę w samym centrum Miasta, w konkurencjach lekkoatletycznych: pchnięcie kulą, skok wzwyż, skok o tyczce,
- Wyścig kolarski Niemen – ulice Miasta – Międzynarodowy wyścig kolarski Juniorów Niemen to najwyższej klasy wyścig etapowy rozgrywany w Polsce i na Białorusi. W wyścigu bierze udział ok. 90 uczestników, w tym reprezentacje: Białorusi, Rosji, Polski, Ukrainy, Łotwy oraz kluby z Polski i Białorusi. Rokrocznie start i meta wyścigu są na zmianę raz w Białymstoku, raz w Grodnie,
- Plaża Open – najlepsi w kraju siatkarze i siatkarki plażowi rywalizują w ramach mistrzostw Polski w pięciu miastach. Finałowy turniej cyklu organizowany jest w Białymstoku na Plaży Dojlidy. Plaża Open zapewnia rozgrywki siatkarskie na najwyższym poziomie, ogrom emocji i świetnej zabawy dla kibiców oraz najlepszą wakacyjno-sportową atmosferę. Impreza współorganizowana przez Białostocki Ośrodek Sportu i Rekreacji,
- Elemental Triathlon Series – Mistrzostwa Polski Age-Group, Puchar Polski Elity i U23, Turniej Nadziei Olimpijskich oraz Mistrzostwa Polski w Paratriathlonie – zawody triathlonowe (sierpień) – na dystansie supersprinterskim (0,4 km–10 km–2,5 km) zawodnicy rywalizują w ramach Turnieju Nadziei Olimpijskich i Pucharu Polski w Triathlonie w kategoriach: Młodzik (13–14 lat), Junior Młodszy (15–17 lat) i Junior (18–19 lat). Podstawowym celem jest współzawodnictwo młodzieży w dyscyplinie jaką jest triathlon dla młodzieży z krajów Grupy Wyszehradzkiej, tj. Węgier, Słowacji, Czech i Polski. Impreza współorganizowana przez Białostocki Ośrodek Sportu i Rekreacji,
- Memoriał Ireneusza Skowrońskiego – Zawody Kajakowe i Piknik Kajakowy z udziałem Gwiazd Sportu i Olimpijczyków – impreza dla sportowców, dzieci, rodzin z gwiazdami sportu i Olimpijczykami. Podczas pikniku odbywają się zawody kajakowe – memoriał Ireneusza Skowrońskiego, założyciela sekcji kajakowej, wieloletniego trenera, współtwórcy konkurencji kanadyjek w Białymstoku. Piknik kajakowy to cykliczna impreza, integrująca różne pokolenia i środowiska społeczne mająca na celu popularyzację kajakarstwa, aktywności fizycznej. Organizowane są wyścigi na wodzie z udziałem wybitnych sportowców, wyścigi dla rodzin na kajakach turystycznych, smoczych łodziach, deskach SUP oraz dla najmłodszych wyścigi kajak polo,
- Białystok Biega – biegi ulicami Miasta – wydarzenie, w którym uczestniczą setki białostoczan. W wydarzeniu bierze udział ponad 2 000 uczestników, w tym 700 dzieci w wieku 2–12 lat. Na dystansach od 100 m do 1 km startuje rokrocznie ok. 800 najmłodszych zawodników. Główne wydarzenie to impreza Białystok Biega na dystansach 5 km i 10 km. Oba dystanse posiadają atest Polskiego Związku Lekkiej Atletyki. Na starcie biegu stawia się elita biegaczy z Polski, Ukrainy, Białorusi. Z zaproszenia do udziału w biegach chętnie korzystają medaliści Mistrzostw Polski w biegach na różnych dystansach,
- Międzynarodowy Turniej Judo im. Leszka Piekarskiego – Akademickie Centrum Sportu Politechniki Białostockiej – organizacja i przeprowadzenie międzynarodowych zawodów sportowych dla dzieci i młodzieży w judo, w celu sprawdzenia poziomu wyszkolenia sportowców, a także konfrontacji z ekipami z kraju i z zagranicy,

- Polish Open Kaliber – międzynarodowe zawody w strzelectwie sportowym z udziałem medalistów olimpijskich oraz europejskiej i światowej czołówki zawodników z takich krajów jak: Polska, Rosja, Ukraina, Białoruś, Łotwa, Litwa, Estonia, Finlandia, Armenia, Węgry czy Serbia. Zawody wpisały się już na stałe w kalendarz imprez sportowych rozgrywanych w Białymstoku. Ogółem w imprezie startuje ok. 190 zawodników,
- Międzynarodowe zawody w short-tracku „BALTIC CUP” – lodowisko miejskie – zawody w short-tracku umożliwiają rywalizację najlepszych zawodników w Polsce w konfrontacji z zawodnikami z Rosji, Białorusi, Ukrainy, Litwy i Łotwy,
- Biegne dla Niepodległej – jest to impreza biegowa, która wpisała się na stałe w kalendarz masowych imprez sportowych Białegostoku. Skupia ludzi, którzy chcą uczcić na sportowo święto Odzyskania Niepodległości. Bieg odbywa się po nawierzchni asfaltowej, a trasa posiada atest PZLA i ma 10 km. W Biegu Niepodległości prowadzona jest klasyfikacja OPEN w kategorii kobiet i mężczyzn oraz klasyfikacja w 6 kategoriach wiekowych począwszy od 16 roku życia aż po zawodników ponad 70-letnich. Oddzielnie klasyfikowani są mężczyźni i kobiety.

6.4 Wiodące kluby, postaci świata sportu związane z Miastem

Dyscypliny zespołowe

Drużyny białostockich klubów sportowych występujące w rozgrywkach ligowych w najwyższej i pierwszej po najwyższej klasie rozgrywkowej w sezonie 2020/2021:

Ekstraklasa – najwyższa klasa rozgrywkowa w Polsce

- PIŁKA NOŻNA – Jagiellonia Białystok SSA – Ekstraklasa piłki nożnej,
- BADMINTON – Uczniowski Klub Sportowy „HUBAL” Białystok; Ośrodek Szkolenia Sportowego Młodzieży – Szkoły Mistrzostwa Sportowego Białystok (OSSM–SMS Białystok),
- TENIS STOŁOWY – Uczniowski Klub Sportowy „DOJLIDY” Białystok: LOTTO Superliga mężczyzn – tenis stołowy mężczyzn; Ekstraklasa kobiet – tenis stołowy kobiet,
- FUTSAL – Międzyszkolny Osiedlowy Klub Sportowy „Słoneczny Stok” Białystok,
- FUTBOL AMERYKAŃSKI – Lowlanders Białystok – Polska Futbol Liga PFL.

I liga – pierwsza z rzędu po najwyższej klasie rozgrywkowej

- RUGBY – Rugby Białystok – Pierwsza Liga Rugby,
- FUTSAL KOBIET – Dzielnicowe Towarzystwo Sportowe "HELIOS" Białystok – 1. Liga futsalu kobiet; Włókniarz Białystok – 1. Liga futsalu kobiet,
- TENIS STOŁOWY – Akademia Tenisa Stołowego Białystok (ATS EAST RENT Białystok) – 1. Liga Kobiet.

Dyscypliny indywidualne

Najbardziej utytułowani zawodnicy Miasta Białegostoku

LEKKOATLETYKA – Klub Sportowy Podlasie:

1. Wojciech Nowicki – rzut młotem, największe sukcesy:
  - 2016 r. – brązowy medal podczas XXXI Letnich Igrzysk Olimpijskich w Rio de Janeiro 2016,
  - 2018 r. - Mistrzostwo Europy w Berlinie,
  - 2019 r. – brązowy medal w Mistrzostwach Świata w Doha,
  - Ambasador Sportu Białostockiego.
2. Damian Czykier – bieg na 110 m przez płotki, największe sukcesy:
  - półfinalista halowych mistrzostw Europy w biegu na 60 m przez płotki (2015 r.),
  - uczestnik XXXI Letnich Igrzysk Olimpijskich w Rio de Janeiro 2016,
  - wielokrotnie Mistrz Polski.

W 2021 r. otrzymuje Stypendium Sportowe Mistrzów w wysokości 3 000 zł/miesięcznie.

3. Kamila Lićwinko – skok wzwyż, największe sukcesy:
  - halowa mistrzyni Świata (2014 r.),
  - 2015 r. – brązowy medal Halowych Mistrzostw Europy w Pradze,
  - uczestniczka XXXI Letnich Igrzysk Olimpijskich w Rio de Janeiro 2016,
  - 2017 r. – brązowy medal Mistrzostw Świata w Londynie.
4. Klaudia Kardasz – pchnięcie kulą, największe sukcesy:
  - srebrna medalistka młodzieżowych mistrzostw Europy z 2017 r.,
  - złota medalistka Mistrzostw Polski w hali i na stadionie.W 2021 r. otrzymuje Stypendium Sportowe Mistrzów w wysokości 2 000 zł/miesięcznie.
5. Marlena Gola – bieg na 200 m, największe sukcesy:
  - brązowa medalistka młodzieżowych mistrzostwa Europy z 2019 r. w sztafecie 4x100 m,
  - dwukrotna mistrzyni Polski w biegu na 200 m w 2019 r. i 2020 r.,
  - halowa mistrzyni Polski w biegu na 200 m z Torunia w 2020 r.W 2021 r. otrzymuje Stypendium Sportowe Mistrzów w wysokości 2 000 zł/miesięcznie. Jest Ambasadorem Sportu Białostockiego.

SHORT-TRACK – Łyżwiarski Klub Sportowy JUVENIA Białystok

1. Natalia Maliszewska – uczestniczyła w Zimowych Igrzyskach Olimpijskich Pjongczang 2018, wicemistrzyni Świata w biegu na 500 metrów (2018) i mistrzyni Europy na tym samym dystansie (2019). Zwycięzcy klasyfikacji generalnej Pucharu Świata na dystansie 500 metrów w sezonie 2018/2019 i wielokrotna triumfatorka zawodów tego cyklu. Wielokrotna medalistka mistrzostw Polski.
W 2021 r. otrzymuje Stypendium Sportowe Mistrzów w wysokości 5 000 zł/miesięcznie. Jest Ambasadorem Sportu Białostockiego.
2. Patrycja Maliszewska – sześciokrotna medalistka mistrzostw Europy. Mistrzyni Europy z Dordrecht (2015), dwukrotnie uczestniczyła w Zimowych Igrzyskach Olimpijskich: Vancouver 2010, Soczi 2014, wielokrotna mistrzyni Polski.
W 2021 r. otrzymuje Stypendium Sportowe w wysokości 1 000 zł/miesięcznie. Jest Ambasadorem Sportu Białostockiego.

TENIS STOŁOWY

1. Rafał Czuper – tenis stołowy na wózkach, zawodnik Podlaskiego Stowarzyszenia Sportowego Osób Niepełnosprawnych START Białystok, największe sukcesy: srebrny medal w grze pojedynczej podczas Letnich Igrzysk Paraolimpijskich w Rio de Janeiro 2016, srebrny medalista Mistrzostw Świata w Celje w 2018 r., wicemistrz Europy z Helsingborg w 2019 r.
W 2021 r. otrzymuje Stypendium Sportowe Mistrzów w wysokości 3 000 zł/miesięcznie. Jest Ambasadorem Sportu Białostockiego.

KAJAKARSTWO

1. Sylwia Szczerbińska – kanadyjkarka, zawodniczka Spółdzielczego Klubu Sportowego CRESOVIA, srebrna medalistka Mistrzostw Świata w sprincie kajakowym ICF 2018.
W 2021 r. otrzymuje Stypendium Sportowe Mistrzów w wysokości 2 000 zł/miesięcznie.
2. Rafał Rosolski – kajakarz, zawodnik UKS Dojlidy Białystok, największe sukcesy: brązowy (2016) i srebrny (2017) – medale Mistrzostw Europy w konkurencji K-4 1000 m, uczestnik XXXI Letnich Igrzysk Olimpijskich w Rio de Janeiro 2016, wielokrotny medalista Mistrzostw Polski.
W 2021 r. otrzymuje Stypendium Sportowe w wysokości 800 zł/miesięcznie.

STRZELECTWO SPORTOWE

1. Aleksandra Anna Szutko – zawodniczka UKS Kaliber, sukcesy: 2. miejsce w kategorii Senior na Mistrzostwach Polski kobiet i mężczyzn we Wrocławiu w 2019 r., 4. miejsce drużynowo na Mistrzostwach Europy w Osijek w 2019 r., 9. miejsce w Pucharze Świata w New Delhi w 2019 r.

NARCIARSTWO KLASYCZNE

1. Hanna Popko – biegi narciarskie, zawodniczka Uczniowskiego Klubu Sportowego „HUBAL” Białystok, jest najmłodszą reprezentantką Kadry Narodowej A Kobiet w biegach narciarskich, gdzie asystentem trenera głównego jest Justyna Kowalczyk. Uczestniczyła w Youth Olympic Games (Młodzieżowych Igrzysk Olimpijskich YOG, 14–18 lat, Lozanna, 9–22.01.2020 r.), uczestniczyła w Mistrzostwach Świata Juniorek, zdobyła srebrny medal narciarskich mistrzostw Polski na dystansie 5 km techniką dowolną seniorek, które odbyły się w bieżącym roku w Zakopanem.

W 2021 r. otrzymuje Stypendium Sportowe w wysokości 800 zł/miesięcznie.

Stypendia Sportowe i Stypendia Sportowe Mistrzów w 2021 r.

Stypendia Sportowe przyznane na 1 półrocze 2021 r. otrzymuje 219 zawodników białostockich klubów sportowych w dyscyplinach indywidualnych i zespołowych. Wysokość miesięcznego stypendium, uzależniona od sukcesu sportowego z roku ubiegłego oraz klasy sportowej zawodnika i możliwych osiągnięć w przyszłości wynosi od 150 zł/miesięcznie do 1 500 zł/miesięcznie. Stypendia Sportowe Mistrzów na 2021 r. przyznano 14 zawodnikom białostockich klubów sportowych. Stypendium jest wyrazem uznania dla prezentowanego przez zawodnika poziomu sportowego i jednocześnie motywacją do utrzymania wysokiego poziomu startowego. Stypendia Sportowe Mistrzów otrzymują wybitni zawodnicy w wysokości od 800 zł do 5 000 zł/miesięcznie. Stypendia w 2021 r. przyznano 233 zawodnikom. Najwyższe stypendia otrzymują zawodnicy: Wojciech Nowicki, Natalia Maliszewska, Rafał Czuper, Damian Czykier, Kamila Lićwinko, Sylwia Szczerbińska, Klaudia Kardasz, Marlena Gola, Paweł Arciszewski, Rafał Anikiej, Aleksandra Anna Szutko, Paweł Stanisław Śmiłowski.

Nagrody za wybitne i wysokie wyniki sportowe

Doroczne nagrody sportowe – za wysokie wyniki sportowe otrzymują zawodnicy i trenerzy w kategoriach: Najlepszy Sportowiec, Najlepszy Trener, Najlepszy Młody Sportowiec, Zasłużony dla białostockiego sportu. Nagrody za wybitne osiągnięcia sportowe przyznawane są zawodnikom rywalizującym w dyscyplinach figurujących w programie Igrzysk Olimpijskich lub Igrzysk Paraolimpijskich.

Konkurs na przyznanie tytułu „Ambasadora Sportu Białostockiego”

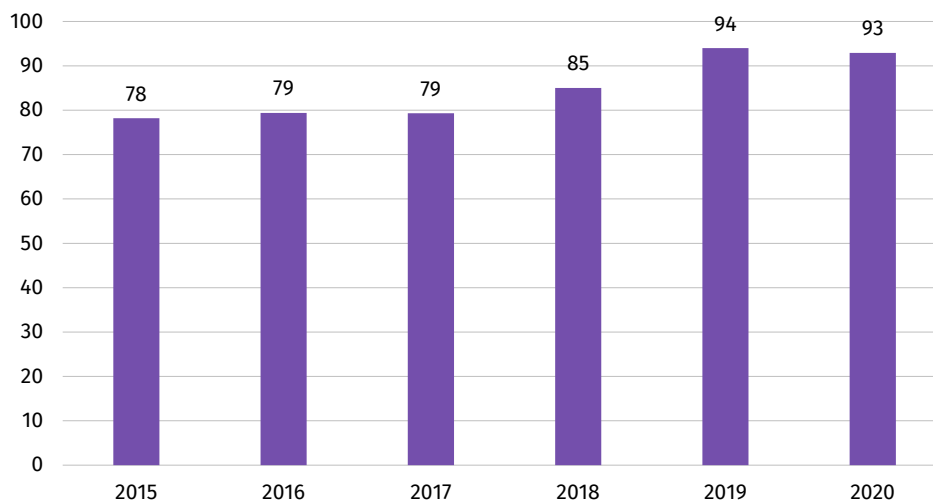
Konkurs na przyznanie tytułu „Ambasadora Sportu Białostockiego” to kolejna edycja miejskiego projektu mającego na celu budowanie pozytywnego wizerunku Miasta Białystok w kraju i za granicą, poprzez nawiązanie współpracy z utytułowanymi białostockimi sportowcami. Założeniem konkursu jest wyłonienie i wytypowanie zawodników osiągających najwyższe wyniki sportowe, którzy zrealizują program promocji Miasta, bazując na swoich sukcesach sportowych, popularności dyscyplin i rozpoznawalności medialnej. Warunkiem przystąpienia do Konkursu jest przynależność do białostockiego klubu, uprawianie dyscypliny mieszczącej się w programie igrzysk olimpijskich, uzyskanie co najmniej 1 medalu w oficjalnych zawodach rangi mistrzowskiej: Igrzyska Olimpijskie, Mistrzostwa Świata i Mistrzostwa Europy. Efektem rozstrzygnięcia konkursu jest przyznanie tytułu „Ambasador Sportu Białostockiego” w danym roku kalendarzowym oraz otrzymanie środków finansowych za nawiązanie współpracy promocyjnej z Miastem.

6.5 Turystyka

Według stanu w dniu 31 lipca 2020 r., na terenie Białegostoku działalność prowadziło 29 turystycznych obiektów noclegowych. Oznacza to, że było ich o 3 więcej niż 5 lat wcześniej. Obiekty te dysponowały 2,8 tys. miejsc noclegowych, podczas gdy w 2015 r. – 2,3 tys. W analizowanym roku w przeliczeniu na 10 tys. ludności przypadały 93 miejsca noclegowe.

Wykres 29. Miejsca noclegowe w turystycznych obiektach noclegowych na 10 tys. ludności
Stan w dniu 31 lipca

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

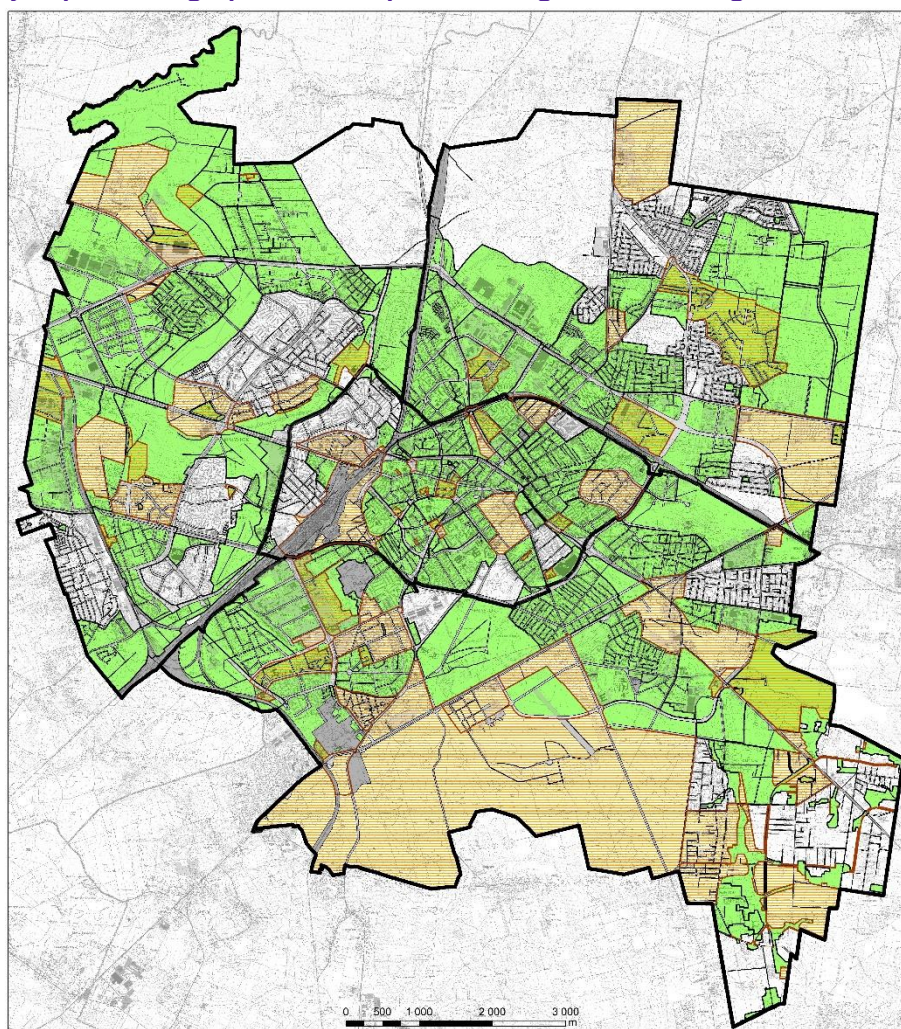
W 2020 r. w turystycznych obiektach noclegowych zatrzymało się 130,8 tys. turystów, tj. o 47,2% mniej w relacji do 2015 r., co niewątpliwie związane było z sytuacją pandemiczną w kraju. Turyści zagraniczni korzystający z bazy noclegowej stanowili 18,3% ogółu turystów na terenie Miasta Białystok. W odniesieniu do 2015 r. liczba turystów zagranicznych korzystających z bazy noclegowej zmniejszyła się o 75,9%.

Rozdział 7. Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne

7.1 Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

Pokrycie Białegostoku miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego na koniec 2020 r. obejmowało 5 597,45 ha, czyli 54,8% powierzchni Miasta. Planami miejscowymi objęta była znaczna część jednostki śródmiejskiej, w której znajdują się najważniejsze obszary i obiekty podlegające ochronie, stanowiące o tożsamości Miasta oraz ogólnomiejskie przestrzenie publiczne. Ustaleniami planistycznymi objęta była przeważająca część obszarów stanowiących system przyrodniczy Miasta, chroniąc istotne dla funkcjonowania miasta obszary środowiska przyrodniczego przed presją zabudowy.

Mapa 16. Pokrycie planami zagospodarowania przestrzennego obszaru Białegostoku

- Podział na obszary planistyczne
- Plany w opracowaniu- podjęte uchwały intencyjne
- Plany uchwalone
- Ulice (pasy drogowy)
- Tereny zamknięte

Źródło: Departament Urbanistyki, Urząd Miejski w Białymstoku.

Tablica 16. Powierzchnia Miasta objęta obowiązującymi m.p.z.p.

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020
Powierzchnia Miasta objęta m.p.z.p.(w ha)	4 976,0	5 135,0	5 477,6	5 573,8	5 597,5
Udział m.p.z.p. w powierzchni Miasta (w %)	48,7	50,3	53,6	54,5	54,8

Źródło: Departament Urbanistyki, Urząd Miejski w Białymstoku.

Zgodnie ze strukturą użytkowania, tereny zurbanizowane stanowiły 51,6% obszaru Miasta, w tym tereny zabudowy mieszkaniowej – 22,1%. Na terenie Miasta przeważa zabudowa jednorodzinna, stanowiąca 13,4% całej powierzchni Miasta, natomiast zabudowa wielorodzinna – 8,7%. Strukturę Miasta o cechach zwartości i kompaktowości tworzy 29 osiedli (Centrum, Białostoczek, Sienkiewicza, Bojary, Piaski, Przydworcowe, Młodych, Antoniuk, Jaroszkówka, Wygoda, Piasta I, Piasta II, Skorupy, Mickiewicza, Dojlidy, Bema, Kawalerskie, Nowe Miasto, Zielone Wzgórza, Starosielce, Słoneczny Stok, Leśna Dolina, Wysoki Stoczek, Dziesięciny I, Dziesięciny II, Baciecзки, Zawady, Dojlidy Górne, Bagnówka).

7.2 Struktura osadnicza

W oparciu o Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego miasta Białegostoku kierunki zmian w strukturze funkcjonalno-przestrzennej miasta zakładają lokalizowanie w poszczególnych jednostkach odpowiednio:

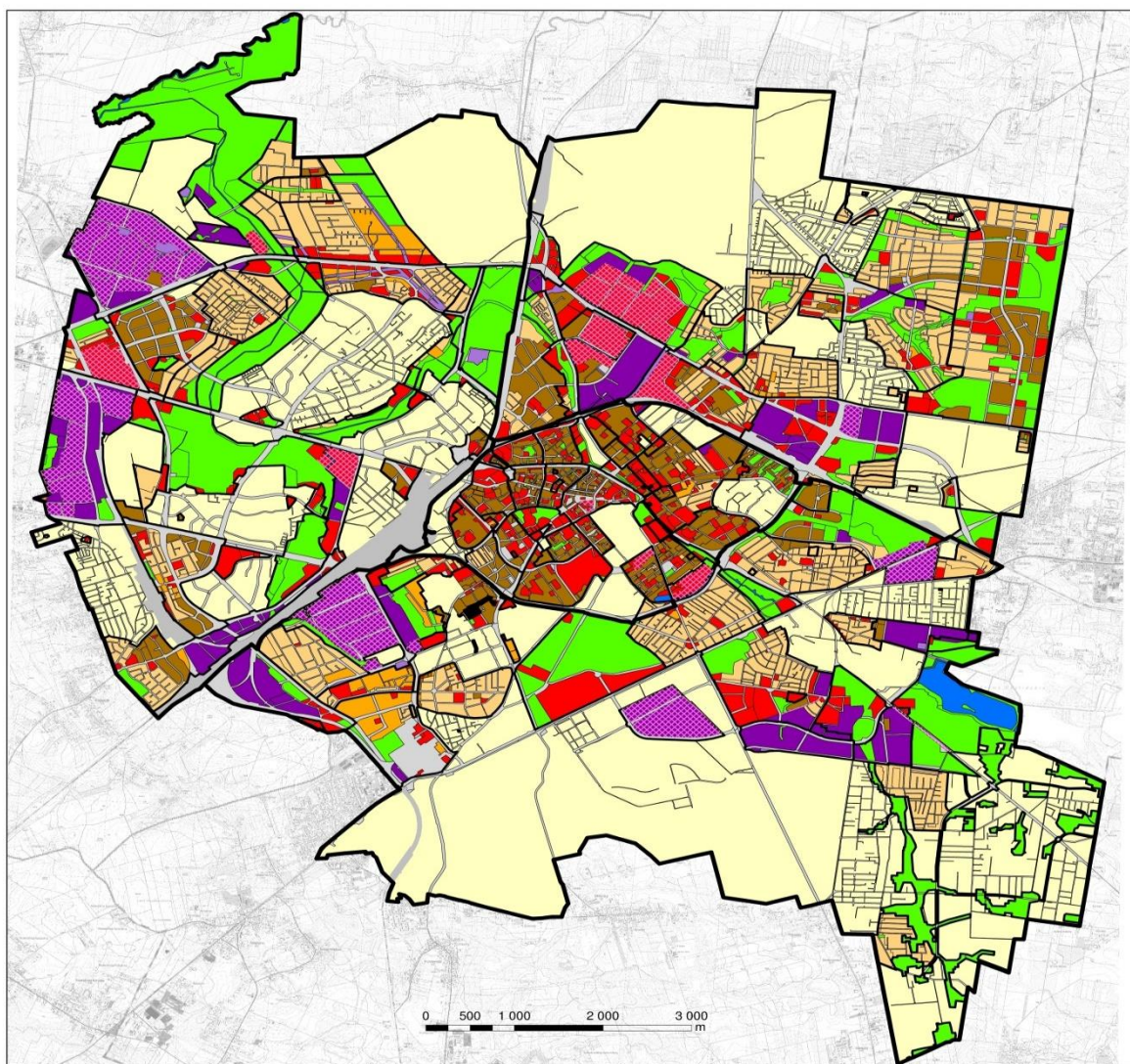
- w Śródmieściu – obiektów usługowych, przesądzających o charakterze ośrodka regionalnego – potencjalnego ośrodka metropolitalnego oraz intensywnych form zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej,
- w jednostce Południe – obiektów usługowych, w tym: akademickich (Miasteczko Akademickie), widowiskowo-sportowych i sportowych (stadion i hala miejska), targowych, wystawowych oraz wykorzystanie znacznych rezerw obszarów mieszkaniowych na osiedlach Nowe Miasto, Bema, Piasta i Dojlidy, a także aranżowanie najważniejszych miejskich przestrzeni publicznych,
- w jednostce Zachód i Wschód – rozwój funkcji mieszkaniowej, aktywności gospodarczej, terenów zieleni naturalnej i urządzonej oraz lasów; rozszerzenie funkcji administracyjnej, edukacyjnej i usługowej; rozwój osiedlowych ośrodków usługowych; z wykorzystaniem potencjału inwestycyjnego i lokalizacyjnego, w szczególności wschodniej części Miasta określanej mianem „wschodnich terenów rozwojowych”.³²

Sfera aktywności gospodarczej funkcjonuje w ramach kompleksu inwestycyjnego, zlokalizowanego w południowo-wschodniej części Miasta. Z obszarem aktywności gospodarczej sąsiaduje bezpośrednio teren z działającym ośrodkiem innowacji (Białostocki Park Naukowo-Technologiczny) oraz przestrzeń dydaktyczna z wyspecjalizowaną infrastrukturą naukowo-badawczą (Kampus Uniwersytetu w Białymstoku oraz Politechnika Białostocka). Powiązanie przestrzenne infrastruktury naukowej i gospodarczej pozwala na aktywizację Miasta i realizację współpracy partnerskiej pomiędzy przedsiębiorcami oraz środowiskiem naukowym, zarówno w ujęciu lokalnym, regionalnym, krajowym i międzynarodowym. Bazę współpracy stanowi endogeniczny potencjał ludzki i rzeczowy, w tym zasoby i uwarunkowania, zarówno przestrzenne jak i techniczne.

³² Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego miasta Białegostoku – Kierunki, Białystok 2019.

Mapa 17. Zagospodarowanie terenów w Białymstoku

Oznaczenia

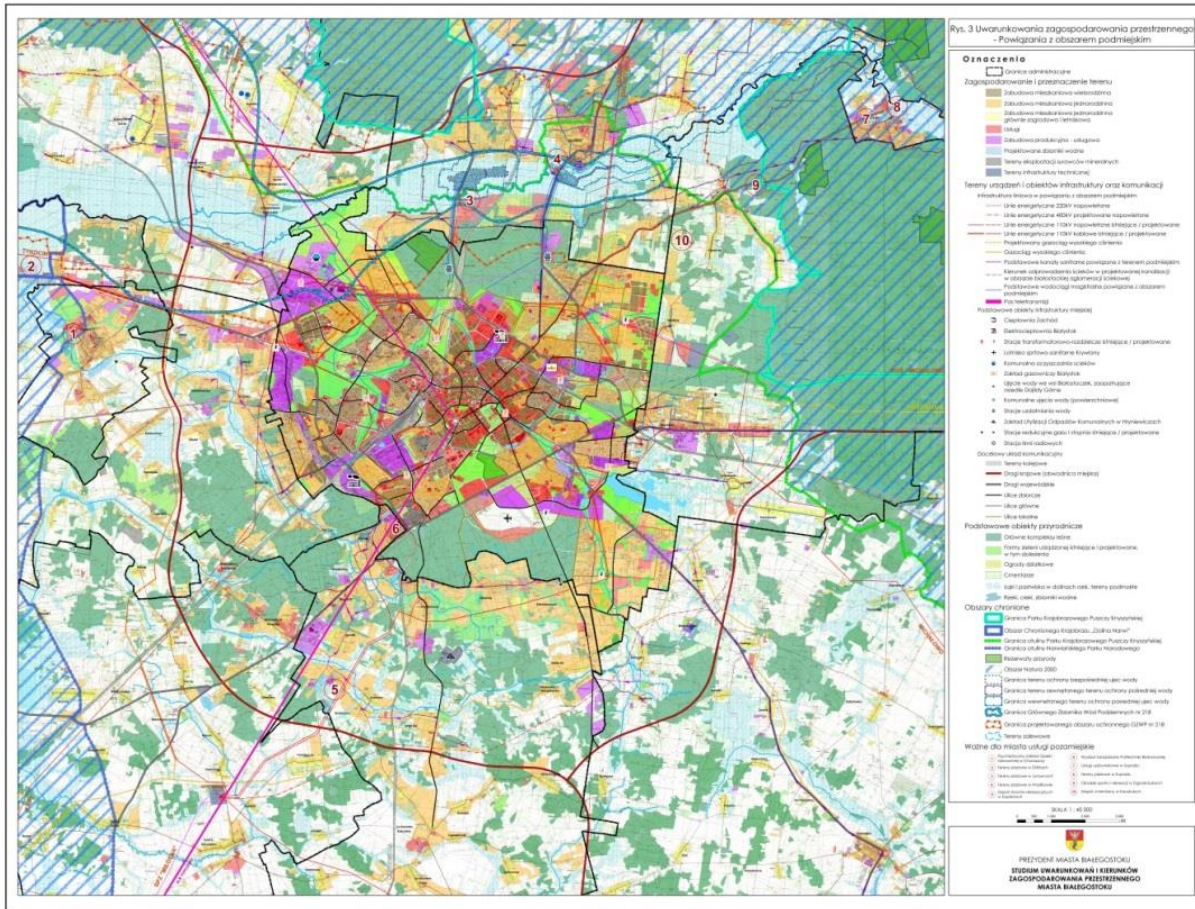
	Tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej		Tereny komunikacyjne
	Tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej		Tereny przeznaczone pod różne formy zieleni, tereny rolnicze i ogrody działkowe
	Tereny zabudowy mieszkaniowo-usługowej		Wody
	Tereny zabudowy usługowej		Tereny z możliwością lokalizacji obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży pow. 2000m
	Tereny przemysłowe i produkcyjne		Granice planów zagospodarowania przestrzennego
	Tereny infrastruktury technicznej		

Źródło: Centrum Usług Informatycznych, Urząd Miejski w Białymstoku.

Funkcjonalne powiązania między Białymstokiem a obszarem podmiejskim powodują, że powstają wspólne wyzwania i problemy w obszarze demograficznym, gospodarczym i przestrzennym. Strefa podmiejska to obszar w różny sposób związany z Miastem i w wyniku tych powiązań systematycznie przekształcany. Przemieszczanie się ludności Białegostoku do gmin ościennych jest równoznaczne z intensywnym rozwojem obszarów podmiejskich, w tym budownictwa mieszkaniowego, przenoszeniem przemysłu i usług oraz wzrostem zagospodarowania infrastrukturalnego. Obszary znajdujące się w strefie oddziaływania Białegostoku są powiązane m.in. siecią transportową i infrastrukturalną, drogami rowerowymi.

Mapa 18. Powiązania z obszarem podmiejskim

Źródło: Departament Urbanistyki, Urząd Miejski w Białymstoku.

7.3 Rewitalizacja

Według *Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014–2020* Ministra Rozwoju, rewitalizacja rozumiana jest jako: „kompleksowy proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez działania całościowe (powiązane wzajemnie przedsięwzięcia obejmujące kwestie społeczne oraz gospodarcze lub przestrzenno-funkcjonalne lub techniczne lub środowiskowe), integrujące interwencje na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki, skoncentrowane terytorialnie i prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany poprzez programy rewitalizacji. Rewitalizacja zakłada optymalne wykorzystanie specyficznych uwarunkowań danego obszaru oraz wzmacnianie jego lokalnych potencjałów (w tym także kulturowych) i jest procesem wieloletnim, prowadzonym przez interesariuszy (m.in. przedsiębiorców, organizacje

pozarządowe, właściciele nieruchomości, organy władzy publicznej, etc.) tego procesu, w tym przede wszystkim we współpracy z lokalną społecznością. Działania służące wspieraniu procesów rewitalizacji prowadzone są w sposób spójny: wewnętrznie (poszczególne działania pomiędzy sobą) oraz zewnętrznie (z lokalnymi politykami sektorowymi, np. transportową, energetyczną, celami i kierunkami wynikającymi z dokumentów strategicznych i planistycznych)”.

W przyjętym przez Radę Miasta Białystok *Uchwałą Nr XLIX/750/18 Programie Rewitalizacji miasta Białegostoku na lata 2017–2023* obszary zdegradowane i obszar rewitalizacji wybrane zostały na podstawie analizy danych obrazujących problemy Miasta w sferach: społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej.

Najwyższą liczbą zidentyfikowanych obszarów problemowych w sferze społecznej (wartości wskaźników negatywnie odbiegające od średniej) charakteryzują się osiedla: Centrum, Starosielce, Antoniuk, Dojlidy, Sienkiewicza, Skorupy, Bema, Przydworcowe, Młodych, Dziesięciny II, Dziesięciny I, Piaski. Powyższe osiedla uznane zostały jako obszary zdegradowane.

Określenia zasięgu przestrzennego obszaru rewitalizacji dokonano w oparciu o diagnozę i identyfikację potrzeb rewitalizacyjnych.

Analiza wskaźnikowa wykazała koncentrację negatywnych zjawisk na terenie osiedli: Dojlidy, Starosielce, Przydworcowe, Centrum, Antoniuk, Bema, Sienkiewicza, Skorupy, Dziesięciny II, Młodych, Dziesięciny I, Piaski. Wyniki przeprowadzonego badania kwestionariuszowego wskazały na obszary: Centrum, Antoniuk, Bema, Dojlidy.

W wyniku oceny społeczno-gospodarczej oraz na podstawie wskaźników do rewitalizacji wybrano obszar jednostek: Centrum, Sienkiewicza, Przydworcowe, Antoniuk, Skorupy, Bema, Starosielce, Dziesięciny I oraz zurbanizowaną część osiedla Dojlidy.

Obszar wyznaczony do rewitalizacji nie przekracza 30% ogółu mieszkańców Miasta oraz 20% jego powierzchni.

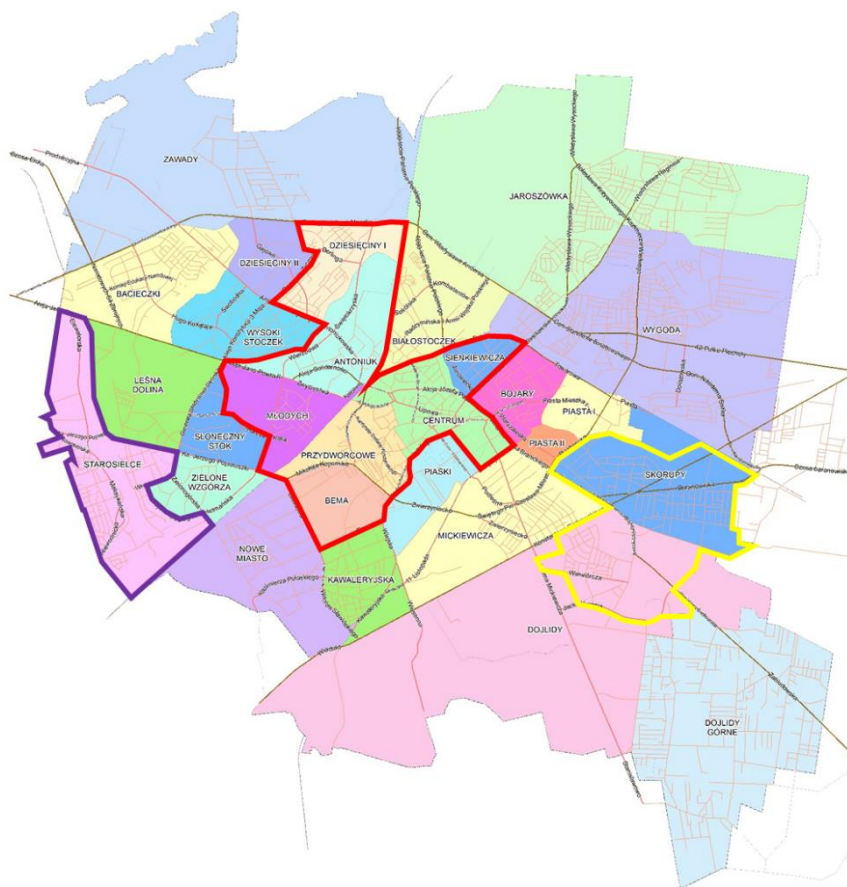
Tablica 17. Obszary do rewitalizacji

Wyszczególnienie	Liczba mieszkańców	Powierzchnia w km ²
OGÓŁEM	81 209	19,8
Dojlidy	3 645	2,7 (włączono jedynie zurbanizowaną część osiedla)
Starosielce	11 276	4,9
Przydworcowe	9 996	1,5
Centrum	13 297	1,9
Antoniuk	16 003	2,9
Bema	4 987	1,4
Sienkiewicza	5 080	0,7
Skorupy	8 024	3,3 (włączono jedynie zurbanizowaną część osiedla)
Dziesięciny I	8 901	1,1
W % ogółu	29,5%	19,4%

Źródło: Departament Strategii i Rozwoju, Urząd Miejski w Białymstoku.

Mapa 19. Granice obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

Źródło: Raport z monitoringu za 2019 rok Programu rewitalizacji miasta Białegostoku na lata 2017–2023 przyjętego uchwałą Nr XLIX/750/18 Rady Miasta Białegostok z dnia 23 kwietnia 2018 r.

Celem nadrzędnym realizowanego w Mieście Białegostok programu rewitalizacji jest: *Zintegrowane społeczeństwo mające możliwości rozwoju społeczno-gospodarczego na odpowiednio przygotowanej do tego infrastrukturze.*

Do celu nadrzędnego przypisane zostały cele strategiczne wyznaczone w poszczególnych sferach rozwoju (społeczna, gospodarcza, przestrzenno-funkcjonalna, środowiskowa, techniczna).

Tablica 18. Matryca logiczna kierunków interwencji w ramach Programu rewitalizacji

Sfera	Cele strategiczne	Cele operacyjne
Społeczna	1. Wysoki stopień spójności społecznej i spełnienia potrzeb mieszkańców obszaru rewitalizacji	1.1. Silne więzi społeczne i wysokie poczucie tożsamości lokalnej mieszkańców Miasta
		1.2. Skuteczne przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu wśród mieszkańców
		1.3. Zwiększona dostępność do usług społecznych dla mieszkańców
		1.4. Wysoka jakość i dostępność opieki nad dziećmi oraz oświaty i edukacji
		1.5. Poprawa poziomu i poczucia bezpieczeństwa w Mieście

Tablica 18. Matryca logiczna kierunków interwencji w ramach Programu rewitalizacji (dok.)

Sfera	Cele strategiczne	Cele operacyjne
Gospodarcza	2. Zaktywizowane zawodowo społeczeństwo i rozwinięty pod względem gospodarczym obszar rewitalizacji	2.1. Wzrost aktywności zawodowej i przedsiębiorczości mieszkańców
		2.2. Wysoki poziom dostępności do usług dla mieszkańców
		2.3. Wzrost poziomu atrakcyjności gospodarczej obszarów
Przestrzenno-funkcjonalna	3. Zapewnione wysokiej jakości warunki życia mieszkańców	3.1. Infrastruktura społeczna dostosowana do potrzeb mieszkańców oraz działających organizacji pozarządowych
Techniczna		3.2. Poprawa dostępności komunikacyjnej zdegradowanych obszarów Miasta
Środowiskowa		3.3. Atrakcyjna przestrzeń publiczna służąca wszystkim aktorom Miasta
		3.4. Poprawa warunków mieszkaniowych
		3.5. Wysoki poziom środowiskowych walorów życia mieszkańców

Źródło: Departament Strategii i Rozwoju, Urząd Miejski w Białymstoku.

Uszczegółowieniem celów strategicznych i operacyjnych są przypisane do nich główne kierunki działań. Najniższy poziom operacyjności stanowią projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne będące konkretnymi zadaniami do wykonania:

- projekty podstawowe, stanowiące główną oś działań realizowanych w ramach Programu rewitalizacji – 43 projekty,
- projekty uzupełniające, które poprzez realizację kierunków działań, przyczyniają się do eliminacji lub ograniczenia negatywnych zjawisk powodujących sytuację kryzysową. Projekty te wynikają z przeprowadzonych konsultacji społecznych oraz przedsięwzięć planowanych do realizacji przez Miasto Białystok, które odpowiadają na problemy przedstawione w diagnozie – 13 projektów.

Tablica 19. Podział projektów rewitalizacyjnych według stanu ich realizacji w latach 2018–2019

Wyszczególnienie	Projekt rewitalizacyjny							
	planowany do realizacji		w trakcie realizacji		zrealizowany		nie był realizowany	
	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019
OGÓŁEM	2	4	20	18	1	4	33	30
Projekty podstawowe	2	2	17	13	1	4	23	24
Projekty uzupełniające	–	2	3	5	–	–	10	6

Źródło: Departament Strategii i Rozwoju, Urząd Miejski w Białymstoku.

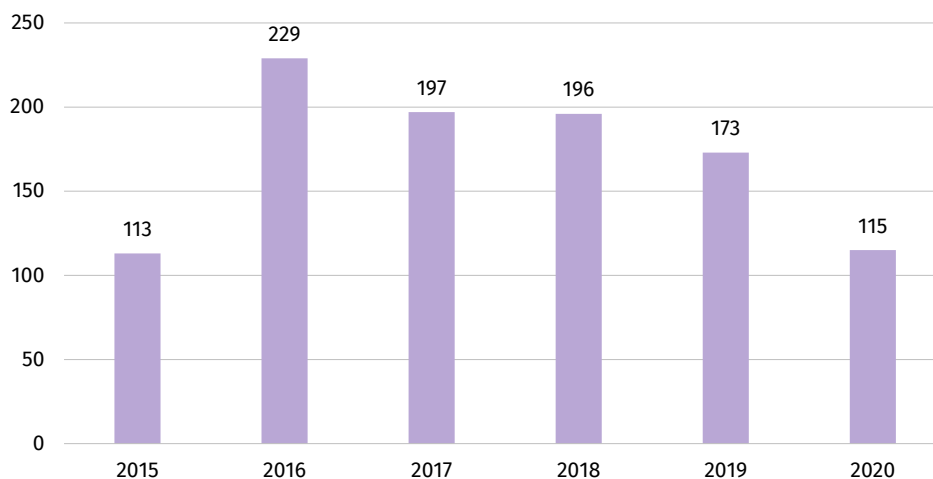
Tablica 20. Wydatki poniesione na realizację projektów rewitalizacyjnych według sfer w latach 2018–2019

Sfera	Wydatki poniesione na realizację projektów		
	podstawowych	uzupełniających	ogółem
OGÓŁEM	11 445 213,14	3 745 646,93	15 190 860,07
Społeczna	1 184 838,63	63 317,00	1 248 155,63
Gospodarcza	–	–	–
Środowiskowa	–	1 550 090,50	1 550 090,50
Przestrzenno-funkcjonalna	7 434 304,14	2 132 239,43	9 566 543,57
Techniczna	2 826 070,37	–	2 826 070,37

Źródło: Departament Strategii i Rozwoju, Urząd Miejski w Białymstoku.

7.4 Inwestycje celu publicznego

Zgodnie z art. 2 pkt 5 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2021 r., poz. 741 ze zm.) przez inwestycję celu publicznego należy rozumieć działania o znaczeniu lokalnym (gminnym) i ponadlokalnym (powiatowym, wojewódzkim i krajowym), a także krajowym (obejmującym również inwestycje międzynarodowe i ponadregionalne) oraz metropolitalnym (obejmującym obszar metropolitalny) bez względu na status podmiotu podejmującego te działania oraz źródła ich finansowania, stanowiące realizację celów, o których mowa w art. 6 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2021 r., poz. 1899 ze zm.).

Wykres 30. Decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego

Źródło: Departament Urbanistyki, Urząd Miejski w Białymstoku.

Inwestycja celu publicznego jest lokalizowana na podstawie planu miejscowego, a w przypadku jego braku w drodze decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego. W Białymstoku realizowane są m.in. następujące inwestycje: wydzielenie gruntów pod drogi publiczne i drogi rowerowe, zaopatrzenie w infrastrukturę techniczną pod kątem sieci wodociągowej, gazowej, ciepłej, kanalizacyjnej, sanitarnej, elektroenergetycznej i deszczowej. W 2020 r. wydano 115 decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego (w 2015 r. – 113).

Rozdział 8. Bezpieczeństwo publiczne

8.1 Instytucje realizujące zadania z zakresu bezpieczeństwa

1. Jednostki organizacyjne Komendy Miejskiej Policji:

- Komenda Miejska Policji w Białymstoku – ul. Bema 4,
- Komisariat Policji I w Białymstoku – ul. Waryńskiego 8,
- Komisariat Policji II w Białymstoku – ul. Warszawska 65,
- Komisariat Policji III w Białymstoku – ul. Wrocławska 51a,
- Komisariat Policji IV w Białymstoku – ul. Słowackiego 1.

Na terenie Miasta funkcjonują 4 komisariaty oraz Komenda Miejska Policji, w której usytuowane jest Stanowisko Kierowania.

2. Jednostki organizacyjne Komendy Miejskiej Państwowej Straży Pożarnej:

- Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej w Białymstoku – ul. Warszawska 3,
- Jednostka Ratowniczo-Gaśnicza nr 1 – ul. Warszawska 3,
- Jednostka Ratowniczo-Gaśnicza nr 2 – ul. Gen. W. Andersa 46,
- Jednostka Ratowniczo-Gaśnicza nr 3 – ul. Przędzalniana 6d,
- Jednostka Ratowniczo-Gaśnicza nr 4 – ul. Transportowa 6,
- Posterunek Jednostki Ratowniczo-Gaśniczej nr 1 – ul. Dojlidy Fabryczne 24.

Na terenie Miasta są 4 jednostki ratowniczo-gaśnicze, 1 posterunek oraz Komenda Miejska PSP, w której usytuowane jest Stanowisko Kierowania.

3. Jednostki organizacyjne Straży Miejskiej:

- Komenda Straży Miejskiej w Białymstoku – ul. Składowa 11,
- Posterunek I Straży Miejskiej Centrum – ul. Nowy Świat 4,
- Posterunek II Straży Miejskiej TBS – ul. Pietkuna 1,
- Posterunek III Straży Miejskiej – ul. Barszczańska 2.

Na terenie Miasta są 3 posterunki oraz Komenda Straży Miejskiej, w której usytuowane jest Stanowisko Kierowania.

4. Jednostki organizacyjne SPZOZ Wojewódzkiej Stacji Pogotowia Ratunkowego:

- Zespoły ratownictwa medycznego: podstawowy, specjalistyczny, sanitarny i transportowy – ul. Poleska 89,
- Zespoły ratownictwa medycznego: podstawowy i specjalistyczny – ul. Pogodna 22,
- Zespół ratownictwa medycznego podstawowy – ul. Wielkopolska 8,
- Zespół ratownictwa medycznego podstawowy – ul. Przędzalniana 29.

5. Dodatkowo na terenie Miasta działają:

- Lotnicze Pogotowie Ratunkowe Filia w Białymstoku Baza HEMS – ul. Ciołkowskiego 2,
- Dyspozytornia medyczna – ul. Warszawska 3 z telefonem alarmowym nr 999.

6. Jednostki pogotowia technicznego:

- Pogotowie Energetyczne – ul. Elektryczna 13, nr alarmowy 991,
- Pogotowie Gazowe – ul. Sosabowskiego 24, nr alarmowy 992,
- Pogotowie Ciepłownicze – ul. Warszawska 27, nr alarmowy 993,
- Pogotowie Wodno-Kanalizacyjne – ul. Młynowa 52/1, nr alarmowy 994.

7. Miejskie Centrum Zarządzania Kryzysowego – ul. Warszawska 3.

8. Centrum Powiadamiania Ratunkowego – telefon alarmowy nr 112 – Szosa Baranowicka 35 (Zaścianki).

8.2 Zagrożenia naturalne³³

Obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi

W opracowaniu „Mapy zagrożenia powodziowego i mapy ryzyka powodziowego w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym” Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej (2015) wyznaczono obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi. Obejmują one tereny w dolinie rzeki Białej oraz rzeki Supraśl. Dodatkowo na podstawie opracowania ekofizjograficznego, wyznaczono tereny dolinne potencjalnie narażone na podtopienia związane z dużą ilością wód opadowych zrzucanych do rzek kanalizacją deszczową. Jednocześnie, zgodnie ze studium hydrograficznym dla rzeki Białej, wskazuje się jako niezbędne dążenie do zagospodarowania wód opadowych na obszarze zlewni, zwiększenia ich retencji oraz opóźniania odpływu do odbiorników, jakimi są rzeki na terenie Białegostoku.

Ochronę przed powodzią i podtopieniami należy realizować w szczególności poprzez:

1. kształtowanie zagospodarowania przestrzennego dolin rzecznych, w tym wyznaczonych obszarów szczególnego zagrożenia powodzią w sposób, który nie utrudnia ochrony przed powodzią ani nie zwiększa zagrożenia powodziowego;
2. racjonalne retencjonowanie wód oraz użytkowanie budowli przeciwpowodziowych, a także sterowanie przepływami wód;
3. zapewnienie funkcjonowania systemu ostrzegania przed niebezpiecznymi zjawiskami zachodzącymi w atmosferze oraz hydrosferze;
4. budowę, rozbudowę i utrzymywanie budowli przeciwpowodziowych;
5. zapewnienie odpływu wezbranych wód przy planowaniu inwestycji celu publicznego na obszarach dolin rzecznych i wyznaczonych obszarach szczególnego zagrożenia powodzią;
6. zachowanie, tworzenie i odtwarzanie systemów retencji wód, w tym dążenie do:
  - a) prośrodowiskowego zagospodarowania wód opadowych w miejscu powstawania odpływu na terenach zabudowanych i przeznaczonych pod zabudowę, w tym realizację urządzeń umożliwiających retencjonowanie wód deszczowych i opóźnienie w czasie ich odprowadzenie do odbiornika,
  - b) stosowania powierzchni przepuszczalnych zamiast uszczelnionych (np. na parkingach, niektórych ciągach komunikacyjnych),
  - c) ochrony dolin rzecznych, obniżen terenowych oraz podmokłych terenów z zadrzewieniami przed niewłaściwym zagospodarowaniem, w tym odwodnieniem i zabudową,
  - d) rewaloryzacji zbiorników wodnych z zachowaniem strefy buforowej, np. w formie szuwarowej.

Należy dążyć do eliminowania następujących działań:

1. wykonywania robót oraz czynności utrudniających ochronę przed powodzią lub zwiększających zagrożenie powodziowe;
2. wykonywania urządzeń wodnych oraz budowy innych obiektów budowlanych;
3. sadzenia drzew lub krzewów, z wyjątkiem plantacji wiklinowych na potrzeby regulacji wód oraz roślinności stanowiącej element obudowy biologicznej dolin rzecznych lub służącej do wzmocnienia brzegów, obwałowań lub odsypisk;
4. zmiany ukształtowania terenu, składowania materiałów oraz wykonywania innych robót, z wyjątkiem robót związanych z regulacją lub utrzymywaniem wód;
5. spławiania do wód śniegu wywożonego z terenów zanieczyszczonych, a w szczególności z centrów miast, terenów przemysłowych, terenów składowych, baz transportowych, dróg o dużym natężeniu ruchu wraz z parkingami oraz jego składowania na terenach położonych na obszarze podstawowego systemu przyrodniczego.

Obszary narażone na niebezpieczeństwo osuwania się mas ziemnych

W granicach administracyjnych Miasta Białegostoku nie występują obszary narażone na niebezpieczeństwo osuwania się mas ziemnych.

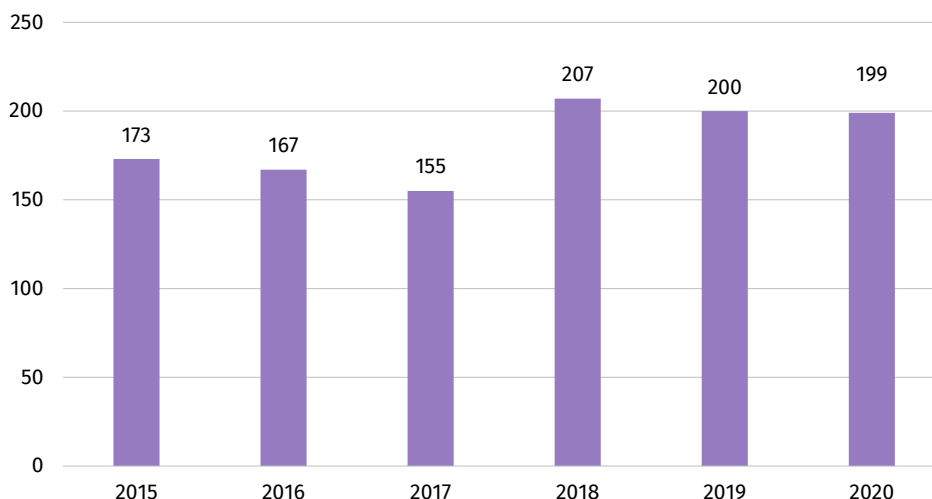
³³ Uchwała Nr XII/165/19 Rady Miasta Białystok z dnia 18 czerwca 2019 r. w sprawie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Białegostoku, s. 455-456.

8.3 Przestępczość

W 2020 r. na terenie Białegostoku Policja w zakończonych postępowaniach przygotowawczych stwierdziła 5 919 przestępstw, tj. o 15,7% więcej niż pięć lat wcześniej. W analizowanym roku, podobnie jak w 2015 r., dominowały przestępstwa o charakterze kryminalnym (3,9 tys.), a ich liczba wzrosła o 14,1% w stosunku do 2015 r. Wskaźnik wykrywalności przestępstw tego rodzaju rósł najszybciej i zwiększył się z 50,8% w 2015 r. do 67,7% w 2020 r. Na przestrzeni ostatnich 5 lat największy przyrost dotyczył przestępstw przeciwko rodzinie i opiece (wzrost ponad 3,5-krotny), ale była to także kategoria przestępstw o najwyższym wskaźniku wykrywalności sprawców, sięgającym nawet 100,0% (dotyczy 2016 r. i 2018 r.), a w 2020 r. osiągnął poziom 99,8%.

W latach 2015–2020 w Białymstoku wraz ze wzrostem (z 173 do 199) ogólnej liczby przestępstw stwierdzonych przez Policję przypadających na 10 tys. ludności wzrósł także łączny odsetek wykrywalności ich sprawców (z 59,4% do 72,2%).

Wykres 31. Przestępstwa stwierdzone przez Policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych na 10 tys. ludności

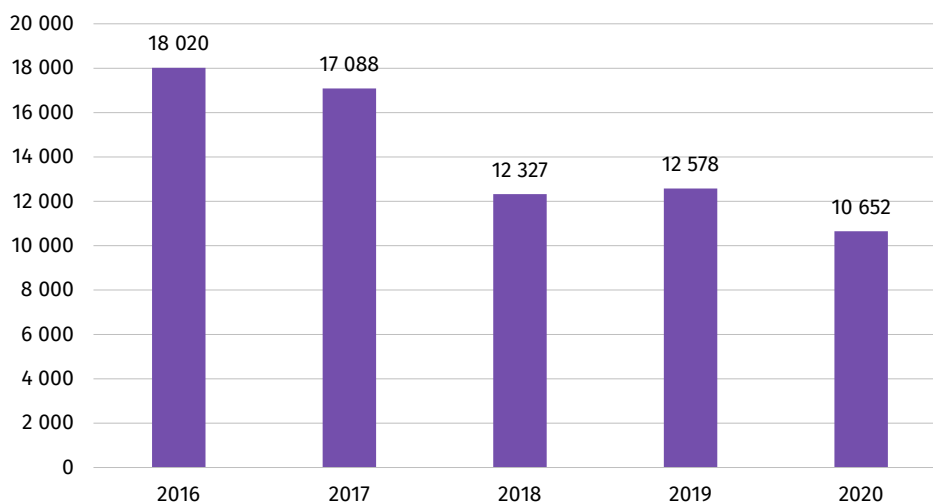
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Straż Miejska

Straż Miejska w Białymstoku wykonuje zadania w zakresie ochrony porządku publicznego wynikające z ustaw i aktów prawa miejscowego. Szczegółowe zadania straży określone zostały w art. 11 ustawy o strażach gminnych z dnia 29 sierpnia 1997 r. (Dz. U. z 2019 r. poz. 1795), § 8 i § 9 Statutu Straży Miejskiej w Białymstoku stanowiącym załącznik Nr 1 do uchwały Nr XVII/165/07 Rady Miejskiej Białegostoku z dnia 24 września 2007 r. w sprawie utworzenia jednostki budżetowej pod nazwą Straż Miejska w Białymstoku oraz nadania jej statutu i regulaminu oraz zarządzeniu Nr 4/10 Komendanta Straży Miejskiej w Białymstoku z dnia 03 marca 2010 r. w sprawie określenia struktury wewnętrznej oddziału, wydziałów i referatów oraz zakresu działania poszczególnych komórek organizacyjnych i stanowisk pracy w Straży Miejskiej w Białymstoku (z późniejszymi zmianami tych przepisów).

Jednym z priorytetowych działań białostockiej Straży Miejskiej jest sprostanie oczekiwaniom białostoczan ukierunkowanym na poprawę bezpieczeństwa, spokoju i porządku w mieście. Realizując zadania, strażnicy Straży Miejskiej w 2020 r. podjęli 10 652 interwencje, w wyniku których 3 950 osób pouczone lub ostrzeżone, 4 129 osób ukarano grzywną nakładaną w drodze mandatu karnego, sporządzono 387 wniosków o ukaranie, 631 spraw zakończono poprzez przekazanie innym organom, 1 532 osoby doprowadzono do izby wytrzeźwień lub miejsca zamieszkania, 23 osoby ujęto i przekazano Policji. W 2020 r. dyżurni Straży Miejskiej przyjęli 21 180 zgłoszeń z prośbą o podjęcie interwencji.

Wykres 32. Liczba interwencji podjętych przez Straż Miejską

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Straży Miejskiej w Białymstoku.

Wskazanie występującego zagrożenia przez mieszkańców, a także samorząd, urząd miejski, organizacje społeczne, strażników i operatorów monitoringu wizyjnego, po wcześniejszym zweryfikowaniu takich informacji i uznaniu, że sytuacja wymaga podjęcia stosownych działań, było podstawą do prowadzenia systematycznych kontroli zagrożonego miejsca w ramach tzw. „zadań doraźnych”.

Istotnym działaniem Straży Miejskiej wpływającym na poprawę porządku publicznego jest zapewnienie całodobowego monitoringu wizyjnego Miasta. Kamery rozmieszczone zostały w punktach Miasta najbardziej zagrożonych pod względem naruszenia porządku prawnego. W 2020 r. operatorzy Monitoringu Wizyjnego Miasta obserwując obraz z zamontowanych w Mieście kamer ujawnili 4 734 zdarzenia, z których 3 354 przekazali do realizacji dyżurnemu Straży Miejskiej i 1 480 – dyżurnemu Komendy Miejskiej Policji.

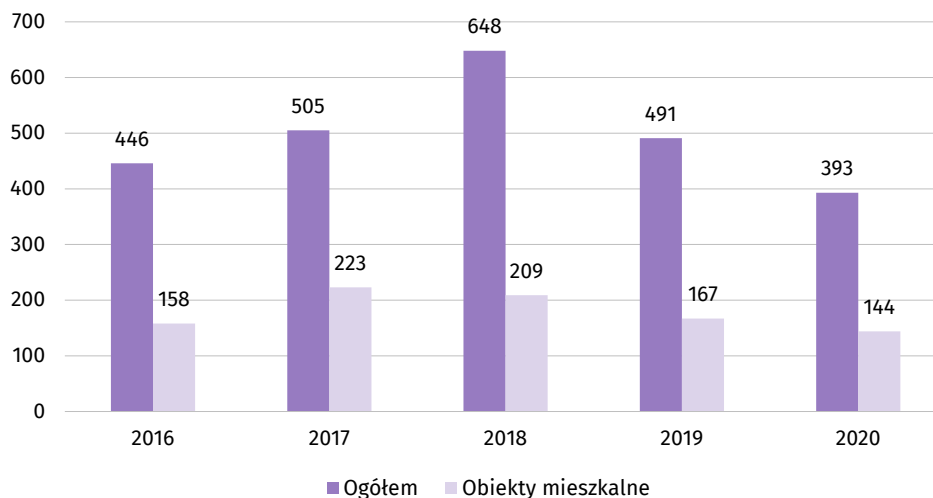
Tablica 21. Centrum Monitoringu Wizyjnego Miasta Białystok

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba kamer	204	207	217	232	232
Liczba operatorów	12	13	11	13	13
Ilość odnotowanych zdarzeń	3 633	5 580	5 477	5 703	4 734
przekazanych do realizacji dyżurnemu:					
Straży Miejskiej	2 517	4 428	4 288	4 326	3 254
Komendy Miejskiej Policji	1 116	1 152	1 189	1 377	1 480

Źródło: Straż Miejska w Białymstoku.

Państwowa Straż Pożarna

Liczba pożarów uzależniona jest od warunków meteorologicznych oraz przestrzegania zasad bezpieczeństwa pożarowego w gospodarstwach domowych, obiektach użyteczności publicznej, transporcie oraz usługach i przemyśle. W 2020 r. odnotowano 393 pożary, a ich liczba zmalała o 53, tj. o 11,9% w stosunku do 2015 r. Najczęstszymi przyczynami pożarów były: nieostrożność osób dorosłych oraz wady i nieprawidłowa eksploatacja urządzeń grzewczych.

Wykres 33. Pożary na terenie Białegostoku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Biura Zarządzania Kryzysowego.

Najwięcej pożarów w 2020 r. odnotowano w grupie inne obiekty, jednak są to pożary m.in.: nieużytków, pozostałości roślinnych, śmietników oraz infrastruktury komunalnej, które zaliczają się do grupy pożarów małych.

8.4 Bezpieczeństwo w ruchu drogowym

W 2020 r. na obszarze Białegostoku doszło do 69 wypadków drogowych, w wyniku których zginęły 2 osoby, a 76 zostało rannych. Wartości zaprezentowanych danych są znacznie niższe w porównaniu z 2015 r., w którym odnotowano 153 wypadki drogowe, z 3 ofiarami śmiertelnymi i 169 osobami rannymi. Należy jednak wziąć pod uwagę fakt, że w badanym roku, ze względu na zastosowane ograniczenia przeciwdziałające rozwojowi pandemii, ruch samochodowy w Mieście był zdecydowanie mniejszy i mogło to mieć istotny wpływ na obniżenie wartości analizowanych statystyk.

Tablica 22. Wypadki drogowe^a

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Wypadki drogowe	153	157	163	158	121	69
Ofiary śmiertelne w wypadkach drogowych	3	5	3	6	6	2
Ranni w wypadkach drogowych	169	181	177	185	126	76

a Zarejestrowane przez Policję.

Źródło: Komenda Główna Policji.

Rozdział 9. Polityka społeczna

9.1 Pomoc społeczna

Jednostką organizacyjną pomocy społecznej na terenie Białegostoku, która wykonuje zadania własne gminy i powiatu oraz zadania zlecone z zakresu administracji rządowej realizowane przez gminę i powiat, a także zadania z zakresu administracji rządowej jest Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku.

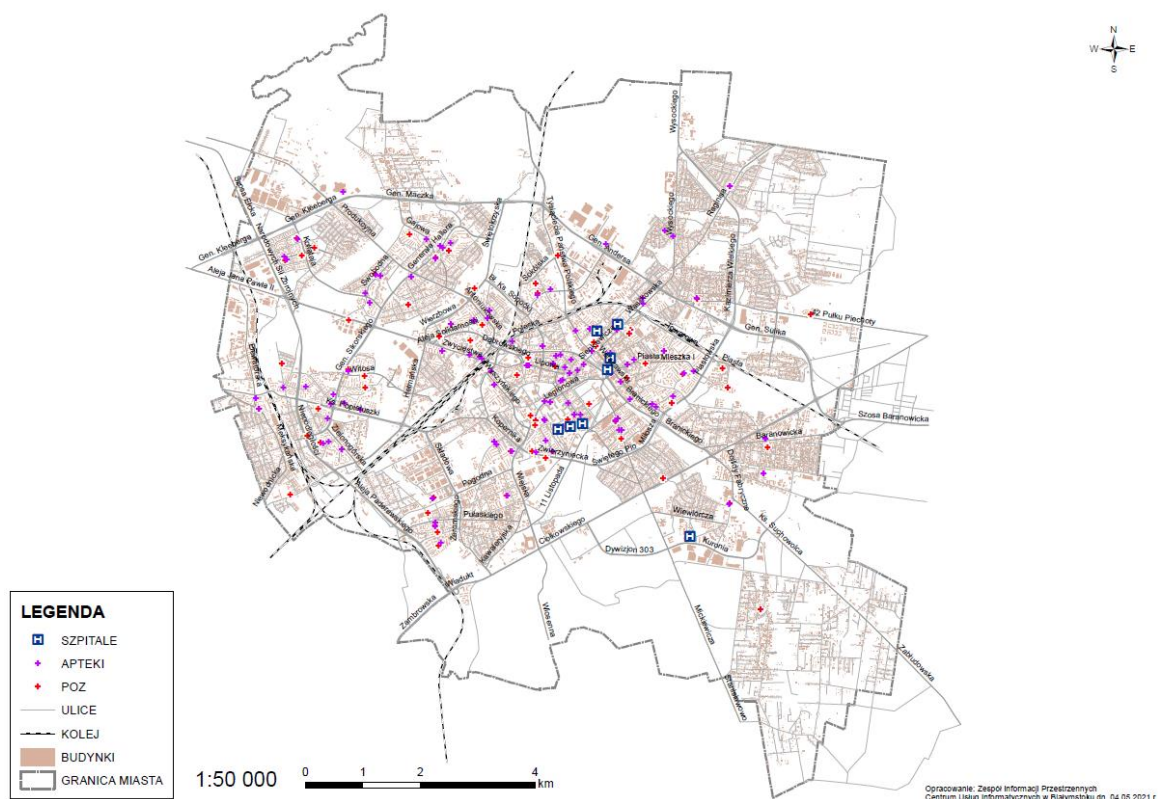
Okres 2016–2020 charakteryzował się zmniejszaniem liczby osób korzystających w Mieście Białystok z pomocy społecznej. W diagnozowanym okresie widoczny jest spadek liczby osób zagrożonych ubóstwem, bezdomnością, bezrobociem, narkomanią. Spadła również liczba przyznawanych zasiłków stałych, zasiłków okresowych, zasiłków celowych i zasiłków rodzinnych. Mimo zmniejszania się liczby osób korzystających ze wsparcia MOPR-u, problemy społeczne wymagają dalszego rozwiązywania i stałego monitorowania. Analiza powodów udzielania świadczeń w latach 2016–2020 pokazuje, że wiodące problemy społeczne w Białymstoku to: ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała i ciężka choroba oraz przemoc w rodzinie.

9.2 Ochrona zdrowia

Polityka społeczna wyraża się troską o zdrowie mieszkańców, stąd liczne przedsięwzięcia skupione w programach profilaktycznych realizowanych przez Miasto.

Na terenie Białegostoku funkcjonuje 8 szpitali, 73 placówki podstawowej opieki zdrowotnej i 113 aptek. Wyzwania związane z utrzymaniem usług na odpowiednim poziomie lub ich dostępnością będą stanowić odbicie problemów ogólnopolskich, takich jak długi czas oczekiwania na wizytę u specjalisty.

Mapa 20. Placówki opieki zdrowotnej

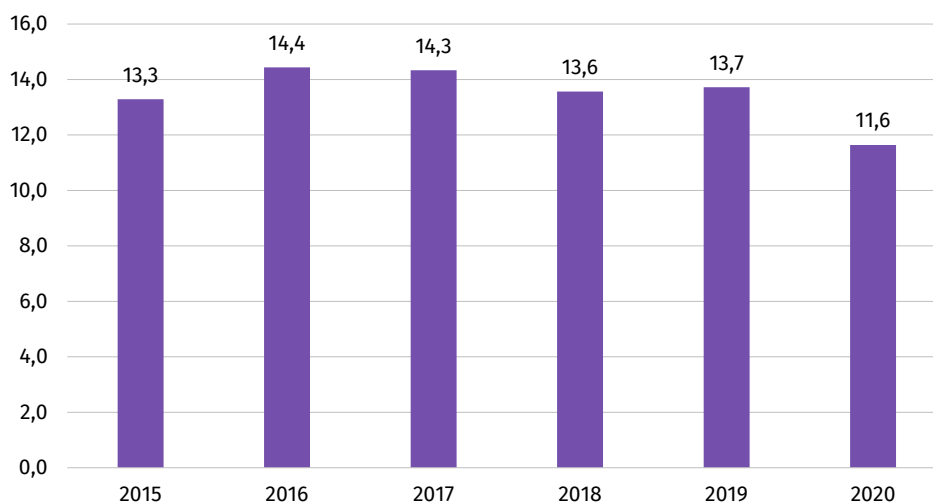
Źródło: Centrum Usług Informatycznych, Urząd Miejski w Białymstoku.

Zgodnie z rejestrami prowadzonymi przez izby lekarskie oraz izby pielęgniarek i położnych, w końcu 2019 r. w Białymstoku prawo wykonywania zawodu posiadało 1,7 tys. lekarzy, 0,2 tys. lekarzy dentystów, 2,7 tys. pielęgniarek i 0,4 tys. położnych. W odniesieniu do 2015 r. liczba lekarzy i położnych zwiększyła się odpowiednio o 0,4% i 12,0%, a lekarzy dentystów i pielęgniarek zmniejszyła się odpowiednio o 21,5% i 3,9%. W 2019 r. liczba kadry medycznej według podstawowego miejsca pracy, obejmująca lekarzy, lekarzy dentystów, pielęgniarki i położne przypadająca na 10 tys. ludności wyniosła 164 (w 2015 r. – 168).

W końcu 2020 r. w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej na terenie Miasta funkcjonowały 302 podmioty ambulatoryjne (288 przychodni i 14 praktyk lekarskich). W porównaniu z końcem 2015 r. zmniejszyła się zarówno liczba przychodni (o 3,7%), jak i praktyk lekarskich (o 48,1%).

W 2020 r. w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej w Białymstoku udzielono 3,4 mln porad, z czego 3,1 mln lekarskich i 0,3 mln stomatologicznych. Oznacza to, że w 2020 r. liczba porad ambulatoryjnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosła 11,6 (w 2015 r. – 13,3). W stosunku do 2015 r. zmniejszyła się zarówno liczba porad lekarskich, jak i stomatologicznych odpowiednio o 9,3% i 26,3%.

Wykres 34. Liczba porad^a udzielonych w placówkach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej na 1 mieszkańca

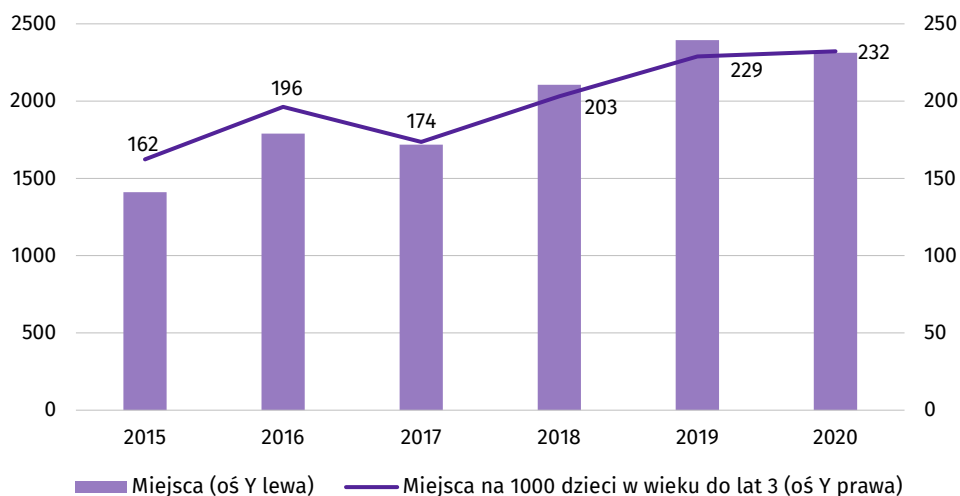
a Lekarskich i stomatologicznych; łącznie z poradami finansowanymi przez pacjentów.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W końcu grudnia 2020 r. na terenie stolicy województwa podlaskiego świadczeń medycznych w ramach ratownictwa medycznego udzielało 20 zespołów. Ich liczba w porównaniu ze stanem w końcu 2015 r. zwiększyła się o 1 jednostkę. W 2020 r. zespoły te wyjeżdżały na miejsce zdarzenia 25,2 tys. razy, tj. o 22,2% mniej niż w 2015 r.

9.3 Żłobki

Na koniec 2020 r. w rejestrze żłobków i klubów dziecięcych, prowadzonym przez Prezydenta Miasta Białegostoku zarejestrowanych było 8 żłobków samorządowych, dysponujących 1 121 miejscami dla dzieci w wieku do lat 3 oraz 43 niepubliczne żłobki i kluby dziecięce, dysponujące 1 192 miejscami. Oznacza to, że w 2020 r. na 1000 dzieci w wieku do lat 3 (0–2 lata włącznie) przypadają 232 miejsca w żłobkach, klubach dziecięcych i u dziennych opiekunów (w 2015 r. – 162 miejsca).

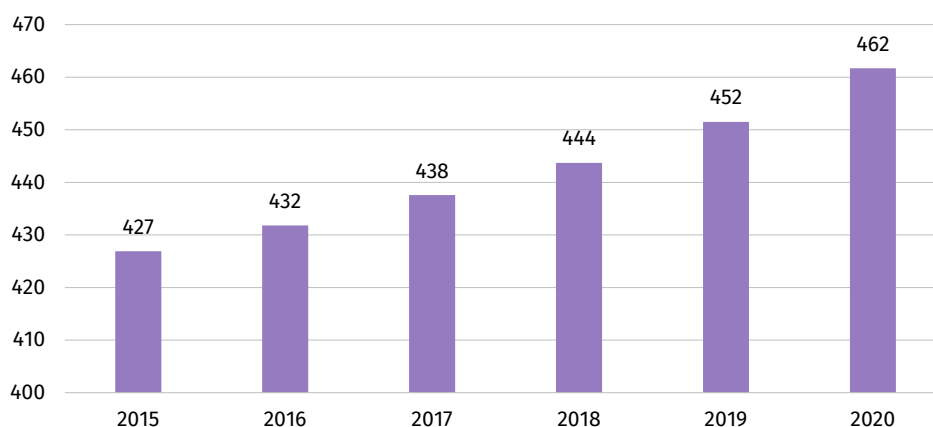
Wykres 35. Miejsca w żłobkach, klubach dziecięcych i u dziennych opiekunów

Źródło: Departament Spraw Społecznych, Urząd Miejski w Białymstoku i GUS (w zakresie danych o liczbie dzieci w wieku do lat 3).

9.4 Gospodarka mieszkaniowa

Według stanu w końcu 2020 r. na terenie Białegostoku w zasobach mieszkaniowych znajdowało się 137,1 tys. mieszkań, co oznacza wzrost ich liczby o 8,5% w porównaniu z 2015 r.

Wartość wskaźnika mieszkań w zasobach mieszkaniowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców cechowała się na przestrzeni lat 2015–2020 tendencją wzrostową. W odniesieniu do 2015 r. zwiększyła się o 34,8 mieszkania na 1000 ludności i w 2020 r. osiągnęła poziom 461,7.

**Wykres 36. Mieszkania w zasobach mieszkaniowych^a na 1000 ludności
Stan w dniu 31 grudnia**

^a Na podstawie bilansów.

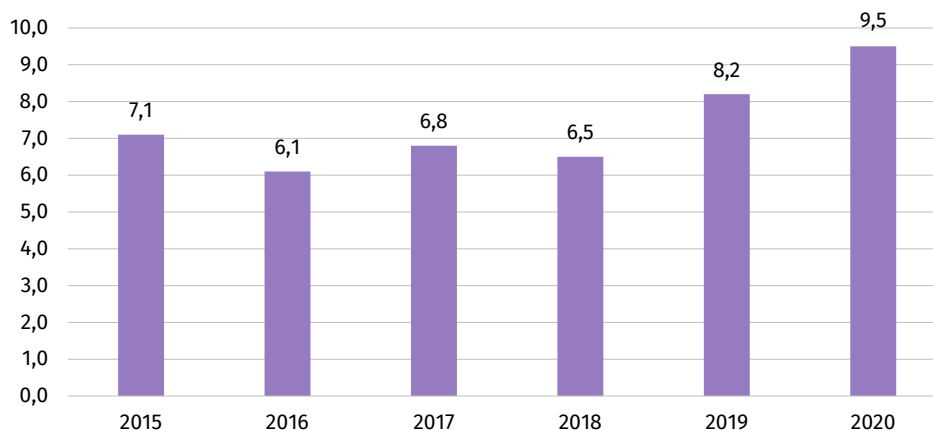
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W końcu omawianego roku łączna powierzchnia użytkowa mieszkań w zasobach mieszkaniowych zlokalizowanych na terenie Miasta wynosiła 8,4 mln m² (wzrost w stosunku do stanu w końcu 2015 r. wyniósł 9,5%), a przeciętna powierzchnia użytkowa przypadająca na 1 mieszkanie – 61,4 m², czyli była o 0,5 m² większa niż przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w 2015 r.

W latach 2015-2020 notowano z roku na rok nieznaczną poprawę warunków mieszkaniowych na terenie Miasta Białystok – zmniejszała się przeciętna liczba osób zamieszkujących w 1 mieszkaniu, przy równoczesnym wzroście średniej powierzchni użytkowej mieszkania przypadającej na 1 osobę. W końcu 2020 r. przeciętnie w 1 mieszkaniu zamieszkiwało 2,17 osoby (wobec 2,34 osoby w 2015 r.), a przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w zasobach mieszkaniowych przypadająca na 1 osobę wynosiła 28,4 m² (podczas gdy w 2015 r. było to 26,0 m²).

W 2020 r. w Białymstoku oddano do użytkowania 2 832 mieszkania, tj. o 35,6% więcej niż w 2015 r. Oznacza to, że w przeliczeniu na 1000 ludności oddano do użytkowania 9,5 mieszkania, podczas gdy w 2015 r. wskaźnik ten ukształtował się na poziomie 7,1.

Wykres 37. Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W analizowanym roku lokale mieszkalne zostały przekazane przez trzy grupy inwestorów: podmioty budujące na sprzedaż lub wynajem, które oddały do użytkowania 2 518 mieszkań (o 37,7% więcej niż pięć lat wcześniej), inwestorów indywidualnych – 201 mieszkań (o 5,8% więcej) oraz realizujących mieszkania społeczne czynszowe – 113 mieszkań (przy braku tej kategorii mieszkań w 2015 r.).

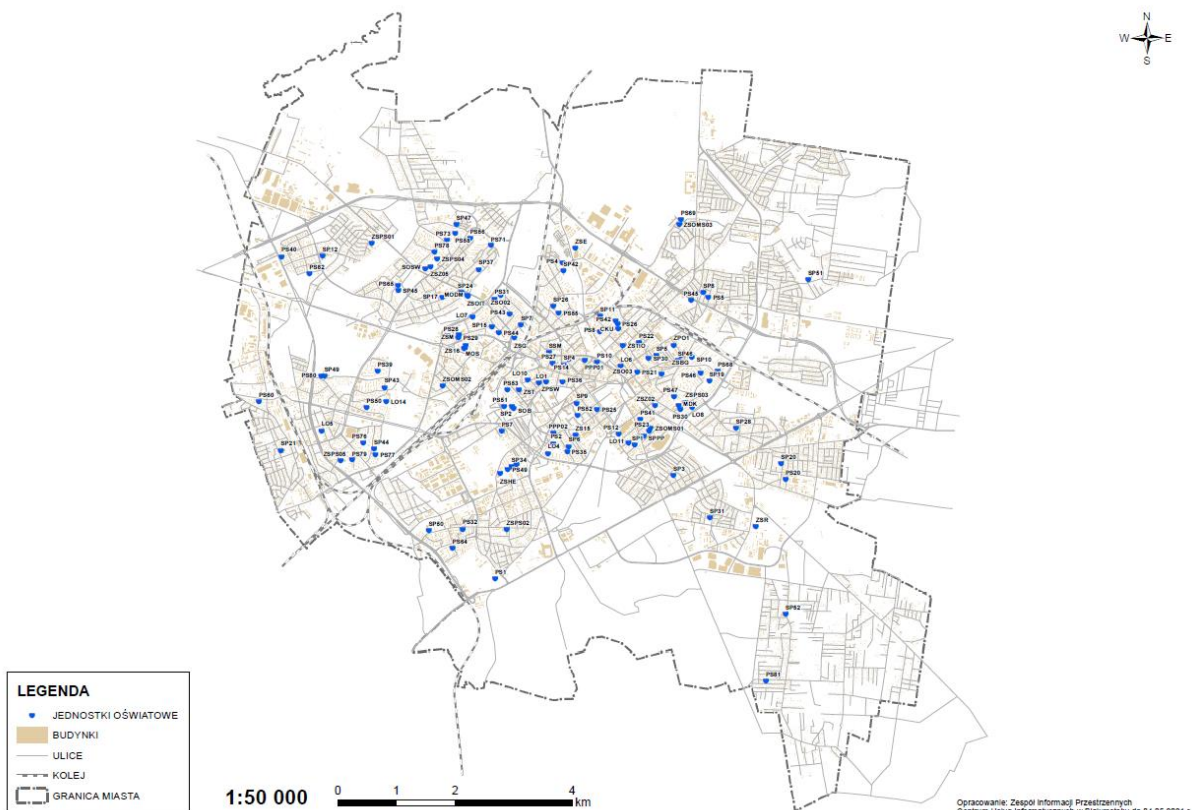
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oddanego do użytkowania w 2020 r. w mieście wojewódzkim wyniosła 62,4 m² (o 3,1 m² mniej niż w 2015 r.), przy czym w budownictwie indywidualnym – 162,1 m² (przed pięcioma laty – 178,7 m²), przeznaczonym na sprzedaż lub wynajem – 55,1 m² (w 2015 r. – 54,4 m²), a społecznym czynszowym – 48,6 m².

Rozdział 10. Edukacja i wychowanie

10.1 Placówki oświatowe

Mapa 21. Placówki oświatowe (przedszkola, szkoły podstawowe i ponadpodstawowe)

Źródło: Centrum Usług Informatycznych, Urząd Miejski w Białymstoku.

Wychowanie przedszkolne

W roku szkolnym 2020/2021, według stanu na dzień 30 września 2020 r. do 151 jednostek wychowania przedszkolnego w Białymstoku uczęszczało 13 630 dzieci, w tym do jednostek samorządowych – 9 631 dzieci, co stanowiło 70,7% ogółu. W porównaniu do poprzedniego roku szkolnego, wychowaniem przedszkolnym objęto o 160 dzieci więcej.

Tablica 23. Wychowanie przedszkolne

Wyszczególnienie	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019	2019/2020	2020/2021
Placówki						
OGÓŁEM	137	144	150	147	152	151
Przedszkola samorządowe	56	56	60	60	60	60
Przedszkola niesamorządowe	42	45	52	53	61	63
Oddziały przedszkolne samorządowe w szkołach podstawowych	25	26	22	19	18	16
Oddziały przedszkolne niesamorządowe w szkołach podstawowych	3	5	8	5	5	4
Punkty przedszkolne niesamorządowe	11	12	8	10	8	8

Tablica 23. Wychowanie przedszkolne (dok.)

Wyszczególnienie	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019	2019/2020	2020/2021
Dzieci						
OGÓŁEM	10 090	11 822	12 461	12 903	13 470	13 630
Przedszkola samorządowe	7 479	7 958	8 343	8 376	8 418	8 513
Przedszkola niesamorządowe	1 655	2 529	2 991	3 303	3 787	3 793
Oddziały przedszkolne samorządowe w szkołach podstawowych	804	1 144	932	992	1 045	1 118
Oddziały przedszkolne niesamorządowe w szkołach podstawowych	39	45	79	75	57	55
Punkty przedszkolne niesamorządowe	113	146	116	157	163	151

Źródło: Departament Edukacji na podstawie danych Systemu Informacji Oświatowej, Urząd Miejski w Białymstoku.

Celem realizacji ustawowego obowiązku zapewnienia możliwości wychowania przedszkolnego wszystkim dzieciom w wieku przedszkolnym zamieszkałym na terenie gminy, w 2020 r. Miasto Białystok zawarło z 10 przedszkolami niepublicznymi umowy w sprawie powierzenia realizacji zadania publicznego z zakresu wychowania przedszkolnego na okres od 1 września 2020 r. do 31 sierpnia 2021 r. Przedszkola te otrzymują od września 2020 r. dotację zgodnie z art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 27 października 2017 r. o finansowaniu zadań oświatowych (Dz. U. z 2020, poz. 2029 ze zm.) w wysokości równej podstawowej kwocie dotacji dla przedszkoli publicznych prowadzonych przez Miasto Białystok. Do przedszkoli tych uczęszczało 679 dzieci (uwzględnione przy przedszkolach niepublicznych).

Szkolnictwo podstawowe

W roku szkolnym 2020/2021, według stanu na dzień 30 września 2020 r. do 65 szkół podstawowych w Białymstoku uczęszczało 24 956 uczniów, w tym do 40 jednostek samorządowych – 21 504, co stanowiło 86,2% ogółu uczniów szkół podstawowych. W roku szkolnym 2020/2021, w porównaniu do poprzedniego roku szkolnego, w szkołach podstawowych uczyło się o 389 uczniów więcej.

Tablica 24. Szkoły podstawowe

Wyszczególnienie	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019	2019/2020	2020/2021
Szkoły						
OGÓŁEM	50	50	63	64	63	65
Szkoły samorządowe	32	32	41	41	40	40
Szkoły niesamorządowe	18	18	22	23	23	25
Uczniowie						
OGÓŁEM	19 171	17 985	21 370	24 169	24 567	24 956
Szkół samorządowych	16 844	15 454	18 005	20 719	21 108	21 504
Szkół niesamorządowych	2 327	2 531	3 365	3 450	3 459	3 452

Źródło: Departament Edukacji na podstawie danych Systemu Informacji Oświatowej, Urząd Miejski w Białymstoku.

Współczynnik skolaryzacji brutto, jako miernik powszechności nauczania, obrazuje relację liczby osób uczących się (stan na początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia (niezależnie od wieku) do liczby ludności (stan w dniu 31 grudnia) w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania. W 2020 r. współczynnik skolaryzacji brutto w szkołach podstawowych w Białymstoku wyniósł 111,27, a w 2015 r. ukształtował się na poziomie 100,60.

Należy zauważyć, iż w Białymstoku już na poziomie szkoły podstawowej istnieje możliwość kształcenia w systemie dwujęzycznym. Ofertę taką posiada Szkoła Podstawowa Nr 24 z Oddziałami Dwujęzycznymi im. 2 Korpusu Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie w Białymstoku oraz Szkoła Podstawowa Nr 53 z Oddziałami Dwujęzycznymi w Zespole Szkół Ogólnokształcących Nr 2 w Białymstoku. Obie placówki prowadzą nauczanie dwujęzyczne w języku angielskim.

W samorządowych szkołach podstawowych funkcjonuje bardzo bogata oferta szkolenia sportowego, które według stanu na dzień 30 września 2020 r. realizowane było w 93 oddziałach z udziałem 2 055 uczniów. Obejmuje ona następujące dyscypliny sportowe: piłka nożna, piłka siatkowa, tenis stołowy, pływanie, badminton, narciarstwo biegowe, koszykówka, lekkoatletyka, piłka ręczna, gimnastyka artystyczna, short-track, szermierka, kajakarstwo oraz triathlon.

W jednostkach oświatowych prowadzonych przez Miasto Białystok przywiązuje się dużą wagę do zagadnienia wielokulturowości. Szkoły są wspierane przez organ prowadzący w różnorodnych działaniach w tym obszarze.

W ramach nauczania języka mniejszości narodowej, w Szkole Podstawowej Nr 4 im. Sybiraków w Białymstoku, języka białoruskiego uczy się 92 uczniów. Naukę można rozpocząć już od przedszkola - w Przedszkolu Samorządowym Nr 14 w Białymstoku języka białoruskiego uczy się 117 dzieci. Ponadto w Przedszkolu Samorządowym Nr 26 Integracyjnym im. Joanny Strzałkowskiej-Kuczyńskiej w Białymstoku języka ukraińskiego uczy się 8 dzieci.

Z uwagi na reformę oświaty, nauka w szkole podstawowej została wydłużona do ośmiu klas. W roku szkolnym 2019/2020 przestały istnieć gimnazja.

Szkolnictwo ponadpodstawowe ogólnodostępne dla młodzieży

Do tego poziomu edukacji zalicza się:

- licea ogólnokształcące,
- technika,
- szkoły branżowe I stopnia,
- branżowe szkoły II stopnia,
- szkoły policealne.

W związku z reformą systemu oświaty, z dniem 1 września 2017 r. funkcjonujące do 31 sierpnia 2017 r. jako szkoły ponadgimnazjalne, zasadnicze szkoły zawodowe stały się branżowymi szkołami I stopnia. Ponadto, od 1 września 2019 r. dotychczasowe ponadgimnazjalne trzyletnie licea ogólnokształcące stały się ponadpodstawowymi czteroletnimi liceami ogólnokształcącymi, a dotychczasowe ponadgimnazjalne czteroletnie technika stały się ponadpodstawowymi pięcioletnimi technikami.

W roku szkolnym 2020/2021, według stanu na dzień 30 września 2020 r., w 53 szkołach ponadpodstawowych ogólnodostępnych dla młodzieży naukę pobierało łącznie 18 680 uczniów, w tym 16 731 w szkołach samorządowych.

W roku szkolnym 2020/2021, według stanu na dzień 30 września 2020 r. do 26 liceów ogólnokształcących w Białymstoku uczęszczało 10 106 uczniów, w tym do 16 jednostek samorządowych – 8 900, co stanowiło 88,1% ogółu licealistów. W roku szkolnym 2020/2021, w porównaniu do poprzedniego roku szkolnego, w liceach ogólnokształcących uczyło się o 85 uczniów mniej.

Tablica 25. Licea ogólnokształcące

Wyszczególnienie	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019	2019/2020	2020/2021
Szkoły						
OGÓŁEM	22	24	24	24	25	26
Szkoły samorządowe	15	15	15	15	16	16
Szkoły niesamorządowe	7	9	9	9	9	10
Uczniowie						
OGÓŁEM	7 703	7 723	7 669	7 774	10 191	10 106
Szkół samorządowych	7 165	7 057	6 906	6 893	8 951	8 900
Szkół niesamorządowych	538	666	763	881	1 240	1 206

Źródło: Departament Edukacji na podstawie danych Systemu Informacji Oświatowej, Urząd Miejski w Białymstoku.

W roku szkolnym 2020/2021, według stanu na dzień 30 września 2020 r. do 27 szkół kształcących w zawodach w Białymstoku uczęszczało 8 574 uczniów, w tym do 19 jednostek samorządowych – 7 831, co stanowiło 91,3% ogółu uczniów szkół kształcących w zawodach. W roku szkolnym 2020/2021, w porównaniu do poprzedniego roku szkolnego, w szkołach kształcących w zawodach uczyło się o 37 uczniów mniej.

Tablica 26. Szkoły kształcące w zawodach

Wyszczególnienie	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019	2019/2020	2020/2021
Szkoły						
OGÓŁEM	24	25	33	34	25	27
Szkoły samorządowe	17	17	24	24	17	19
technika	9	9	10	10	10	10
branżowe szkoły I stopnia	–	–	6	6	6	7
zasadnicze szkoły zawodowe	6	6	–	–	–	–
oddziały zasadniczej szkoły zawodowej na podbudowie gimnazjum w szkole branżowej	–	–	6	6	–	–
policealne szkoły artystyczne	1	1	–	–	–	–
szkoły policealne muzyczne	–	–	1	1	1 ^a	1 ^a
szkoły policealne	1	1	1	1	–	–
branżowe szkoły II stopnia	–	–	–	–	–	1 ^a
Szkoły niesamorządowe	7	8	9	10	8	8
technika	3	3	3	3	4	4
branżowe szkoły I stopnia	–	–	2	2	2	2
zasadnicze szkoły zawodowe	2	2	–	–	–	–
oddziały zasadniczej szkoły zawodowej na podbudowie gimnazjum w szkole branżowej	–	–	2	2	–	–
szkoły policealne	2	3	2	3	2 ^a	2 ^a
Uczniowie						
OGÓŁEM	7 004	6 932	6 818	6 827	8 611	8 574
Uczniowie szkół samorządowych	6 542	6 449	6 349	6 381	7 837	7 831
techników	5 476	5 459	5 384	5 442	6 611	6 635
branżowych szkół I stopnia	–	–	333	614	1 188	1 152
zasadniczych szkół zawodowych	973	905	–	–	–	–
oddziałów zasadniczej szkoły zawodowej na podbudowie gimnazjum w szkole branżowej	–	–	554	274	–	–
policealnych szkół artystycznych	42	42	–	–	–	–
szkół policealnych muzycznych	–	–	36	38	38 ^a	24 ^a
szkół policealnych	51	43	42	13	–	–
branżowych szkół II stopnia	–	–	–	–	–	20 ^a
Uczniowie szkół niesamorządowych	462	483	469	446	774	743
techników	176	167	192	233	424	527
branżowych szkół I stopnia	–	–	34	56	110	153
zasadniczych szkół zawodowych	117	95	–	–	–	–
oddziałów zasadniczej szkoły zawodowej na podbudowie gimnazjum w szkole branżowej	–	–	59	32	–	–
szkół policealnych	169	221	184	125	240 ^a	63 ^a

a Kształcące w systemie dziennym.

Źródło: Departament Edukacji na podstawie danych Systemu Informacji Oświatowej, Urząd Miejski w Białymstoku.

Białostockie szkoły ponadpodstawowe kształciły uczniów w 76 zawodach, w tym w:

- 44 zawodach technicznych,
- 29 zawodach na poziomie szkoły branżowej,
- 3 zawodach na poziomie szkoły policealnej.

Bogata oferta kształcenia w zawodach obejmuje 22 branże: audiowizualną, budowlaną, chemiczną, drzewno-meblarską, ekonomiczno-administracyjną, elektroenergetyczną, elektroniczno-mechatroniczną, fryzjersko-kosmetyczną, handlową, hotelarsko-gastronomiczno-turystyczną, mechaniczną, motoryzacyjną, ogrodniczą, opieki zdrowotnej, poligraficzną, przemysłu mody, rolno-hodowlaną, spedycyjno-logistyczną, spożywczą, teleinformatyczną, transportu drogowego oraz transportu kolejowego.

Oddziały dwujęzyczne i międzynarodowe

Białostocka oferta edukacyjna dawała możliwość zdawania międzynarodowej matury w II Liceum Ogólnokształcącym im. Księżnej Anny z Sapiehów Jabłonowskiej Zespołu Szkół Ogólnokształcących Nr 2 w Białymstoku, w którym w oddziałach z międzynarodową maturą kształciło się 116 osób, a do egzaminu dojrzałości w 2020 r. przystąpiło 36 osób. Umiejętności językowe w zakresie języka angielskiego szczególnie rozwijały oddziały dwujęzyczne. W roku szkolnym 2020/2021 w ponadpodstawowych oddziałach dwujęzycznych kształciły się łącznie 124 osoby.

Oddziały sportowe i mistrzostwa sportowego

W celu wspierania i rozwijania zainteresowań sportowych uczniów w roku szkolnym 2020/2021 w białostockich szkołach funkcjonowało 14 oddziałów sportowych, w których uczyło się i doskonaliło w 6 dyscyplinach sportu 287 uczniów, oraz 10 oddziałów mistrzostwa sportowego, obejmujących kolejne 5 dyscyplin. Z tej formy kształcenia korzystało 133 uczniów.

10.2 Wyniki uzyskane w ogólnopolskich egzaminach

Egzamin ósmoklasisty

W przeprowadzonym w 2020 r. egzaminie ósmoklasisty z języka polskiego wzięło udział 2 502 uczniów białostockich szkół podstawowych. Średni wynik białostockich ósmoklasistów z języka polskiego to 63%, jest on wyższy od średniego wyniku w województwie podlaskim o 5% i od średniego wyniku w kraju o 4%.

W egzaminie ósmoklasisty z matematyki wzięło udział 2 501 uczniów białostockich szkół podstawowych. Średni wynik białostockich ósmoklasistów z matematyki to 55%, jest on wyższy od średniego wyniku w województwie podlaskim o 8% i od średniego wyniku w kraju o 9%.

W egzaminie ósmoklasisty z języka angielskiego wzięło udział 2 462 uczniów białostockich szkół podstawowych. Średni wynik białostockich ósmoklasistów z języka angielskiego to 65%, jest on wyższy od średniego wyniku w województwie podlaskim oraz w kraju o 11%.

Egzamin maturalny

W 2020 r. egzamin maturalny w Białymstoku zdawało 3 647 uczniów, z których 88% zakończyło egzamin z wynikiem pozytywnym. Zdawalność matury w Białymstoku była wyższa od zdawalności w województwie podlaskim o około 6% oraz w kraju o blisko 4%.

Licea ogólnokształcące dla młodzieży, które uzyskały najwyższy wynik (100%) to: I Liceum Ogólnokształcące im. Adama Mickiewicza, II Liceum Ogólnokształcące im. Księżnej Anny z Sapiehów Jabłonowskiej, III Liceum Ogólnokształcące im. Krzysztofa Kamila Baczyńskiego, VI Liceum Ogólnokształcące im. Króla Zygmunta Augusta, XI Liceum Ogólnokształcące im. Rot. Witolda Pileckiego, Ogólnokształcąca Szkoła Muzyczna II stopnia im. Witolda Lutosławskiego, Katolickie Liceum Ogólnokształcące im. Matki Bożej Miłosierdzia oraz Technikum Elektryczne. Świadectwo dojrzałości otrzymało 90,68% absolwentów liceów ogólnokształcących i techników dla młodzieży oraz 31,9% absolwentów liceów ogólnokształcących dla dorosłych.

Egzamin zawodowy

Egzamin zawodowy przeprowadzono w 89 kwalifikacjach – dla uczniów szkół zawodowych, absolwentów, eksternów oraz osób, które ukończyły kwalifikacyjne kursy zawodowe. W województwie podlaskim do egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie przystąpiło 2 978 zdających.

Świadectwa potwierdzające kwalifikacje w zawodzie w województwie podlaskim otrzymało 75,9% zdających spośród wszystkich, którzy przystąpili do obu części egzaminu.

W Białymstoku zdawalność wyniosła 86,2%, co w porównaniu z wynikami w województwie była wyższa o ok. 10 punktów procentowych.

Wśród szkół zawodowych, które uzyskały najwyższy wynik z egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie (czerwiec–lipiec 2020 r.) to: Technikum Nr 4 Zespołu Szkół Rolniczych w Białymstoku w kwalifikacji – Eksploatacja pojazdów, maszyn, urządzeń i narzędzi stosowanych w rolnictwie, Technikum Usług Fryzjerskich „DEHAG” w kwalifikacji – Wykonywanie zabiegów fryzjerskich oraz Projektowanie fryzur, Technikum Zakładu Doskonalenia Zawodowego w kwalifikacji – Projektowanie fryzur, Technikum Nr 6 z Oddziałami Integracyjnymi Zespołu Szkół Technicznych i Ogólnokształcących z Oddziałami Integracyjnymi w kwalifikacji – Projektowanie i wytwarzanie wyrobów odzieżowych, Branżowa Szkoła I stopnia Nr 13.

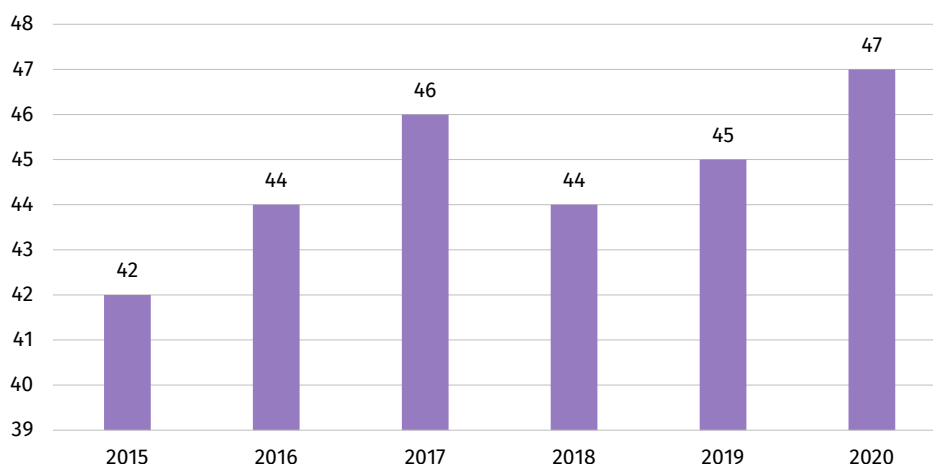
Rozdział 11. Kapitał społeczny

11.1 Aktywność obywatelska i organizacje pozarządowe

Partycypacja społeczna mieszkańców Miasta przejawia się poprzez działalność fundacji, stowarzyszeń i pozostałych organizacji.

W końcu 2020 r. w Mieście Białystok do rejestru REGON wpisanych było 1 390 fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych. Ich liczba w porównaniu ze stanem w końcu 2015 r. wzrosła o 139, tj. o 11,1%. W przeliczeniu na 10 tys. ludności Białegostoku, najwięcej fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych działało w 2020 r. – 47, a najmniej w 2015 r. – 42.

Wykres 38. Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności
Stan w dniu 31 grudnia

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Współpraca Miasta Białystok z organizacjami pozarządowymi w 2020 r.

Współpraca między pierwszym a trzecim sektorem jest oparta o zasady i formy opisane w *ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie*. Szczegółowe rozwiązania, w tym priorytetowe zadania na 2020 r. określał roczny program współpracy, który jest dokumentem obligatoryjnym. *Program współpracy Miasta Białystok z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na 2020 r.* został przyjęty uchwałą Nr XV/230/19 Rady Miasta Białystok z dnia 28 października 2019 r. Głównym celem Programu był rozwój współpracy w zakresie realizacji zadań publicznych na rzecz efektywnego zaspokajania potrzeb mieszkańców Białegostoku. Priorytetowe zadania publiczne były realizowane w zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego, dialogu międzysektorowego i współpracy Miasta z organizacjami pozarządowymi, edukacji, gospodarki komunalnej, kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego, ochrony środowiska, ochrony zdrowia, polityki społecznej, turystyki i krajoznawstwa, rozwoju demokracji i wspólnot lokalnych, wsparcia osób z niepełnosprawnościami, wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej, wspierania i upowszechniania kultury fizycznej, zarządzania kryzysowego.

Pozostałe realizowane cele to:

- diagnoza potrzeb i problemów społecznych mieszkańców Białegostoku, poszukiwanie sposobów zaspokajania tych potrzeb i rozwiązywania problemów oraz ich wdrażanie,
- rozwijanie aktywności społecznej mieszkańców i wspieranie ich w zakresie realizacji różnorodnych inicjatyw społecznych,
- wspieranie aktywności organizacji pozarządowych i rozwój wolontariatu,
- budowanie partnerstwa i dialogu społecznego,

- realizacja postanowień Strategii Rozwoju Miasta Białegostoku na lata 2011–2020 plus, Miejskiej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2011–2020,
- upowszechnianie idei ekonomizacji organizacji pozarządowych jako metody budowania stabilności finansowej.

Współpraca między Miastem a organizacjami pozarządowymi była realizowana w formie finansowej i pozafinansowej.

WSPÓŁPRACA FINANSOWA

Zlecanie zadań publicznych w formie otwartych konkursów ofert

Za pośrednictwem Centrum Aktywności Społecznej zostały przeprowadzone cztery postępowania konkursowe na kwotę 170 tys. zł:

- na dofinansowanie wkładów własnych do projektów finansowanych ze środków spoza budżetu Miasta. Zlecono realizację zadań następującym podmiotom: Fundacji „Audiodeskrypcja” zadanie pn.: „iSztuka – Edukacja Kulturalna dla Wszystkich (6 edycja)”, Stowarzyszeniu „My dla Innych” zadanie pn.: „Zatrudnienie wspomagane w praktyce – szkolenia dla kandydatów na Trenerów Pracy wspomaganej”, Fundacji „Spe Salvi” zadanie pn.: „Asystent Osoby Bezdomnej – Edycja 2020”, Stowarzyszeniu Pomocy Niestyszającym „MIG-iem” zadanie pn.: „Prowadzenie rehabilitacji dorosłych osób z uszkodzonym słuchem III”,
- w procesie regrantingu został zrealizowany Program „Aktywni Sąsiedzi 2020”, w ramach którego wyłoniony w procedurze konkursowej operator przekazał organizacjom pozarządowym środki na realizację 15 inicjatyw o charakterze wspólnotowym na poszczególnych białostockich osiedlach,
- w postępowaniu konkursowym zlecono prowadzenie Jadłodzielni,
- w ramach postępowania konkursowego wyłoniona została organizacja pozarządowa odpowiedzialna za prowadzenie międzypokoleniowego klubu osiedlowego przy ul. Barszczańskiej 5 na osiedlu Starosielce.

Zlecanie zadań publicznych w trybie uproszczonym

W trybie pozakonkursowym – uproszczonym zlecono za pośrednictwem Centrum Aktywności Społecznej dwa zadania publiczne w zakresie działalności wspomagającej rozwój wspólnot i społeczności lokalnych na kwotę 13 tys. zł:

- Fundacja Teatr Palace zrealizowała zadanie pod nazwą „Namaluj swój świat”,
- Podlaskie Towarzystwo Laryngektomowanych zrealizowało zadanie o tytule: „Budowanie więzi pokoleniowych w rodzinie, rozwój wspólnot i społeczności lokalnych wspierających szczególnie osoby starsze na podstawie książki „Mądrość zmęczonych oczu”.

WSPÓŁPRACA POZAFINANSOWA

Nieodpłatne udostępnianie pomieszczeń na statutowe działania organizacji pozarządowych

W Centrum Aktywności Społecznej przy ul. Św. Rocha 3 organizacje pozarządowe mogą bezpłatnie korzystać z pomieszczeń realizując bezpłatne działania statutowe na rzecz mieszkańców Miasta. Pomieszczenia dostępne są siedem dni w tygodniu od godz. 8.00 do 20.00. Udostępniane są pomieszczenia szkoleniowe, sala konferencyjna, biblioteka, stanowiska biurowe wyposażone w sprzęt komputerowy, hol wystawienniczy, tablice ogłoszeniowe na wiadomości o aktywnościach organizacji i mieszkańców, a także szafki magazynowe, w których można przechowywać potrzebne do spotkań rzeczy.

W 2020 r., w związku z zagrożeniem spowodowanym pandemią koronawirusa, zgodnie z wytycznymi rządowymi i obostrzeniami Głównego Inspektora Sanitarnego, w budynku CAS od 12 marca 2020 r. zostało zawieszono udostępnianie pomieszczeń na spotkania i zajęcia organizacji pozarządowych i inicjatywnych grup mieszkańców. Do 12 marca 2020 r. zawarto 34 roczne porozumienia o cykliczne korzystanie z pomieszczeń. Rozpatrzone 116 wniosków o jednorazowe skorzystanie z pomieszczeń, w tym 3 wnioski na realizację inicjatyw mieszkańców oraz 9 wniosków o udostępnienie szafek magazynowych, z których 1 złożony został przez grupę inicjatywną mieszkańców Białegostoku. W przestrzeniach CAS odbyło się 400 spotkań, w których wzięło udział ponad 4 000 osób.

Wsparcie merytoryczne organizacji pozarządowych

W strukturze organizacyjnej Centrum Aktywności Społecznej działa pełnomocnik Prezydenta Miasta Białegostoku ds. współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz Centrum Współpracy Organizacji Pozarządowych jako ośrodek wsparcia białostockich organizacji pozarządowych. Podejmowane są działania o charakterze edukacyjnym i informacyjnym: szkolenia, spotkania robocze, indywidualne konsultacje dotyczące zarządzania organizacją pozarządową i współpracy z samorządem miejskim, pozyskiwania środków finansowych z różnych źródeł na działalność trzeciego sektora, partycypacji społecznej i rozwoju wolontariatu. W 2020 r. udzielono ponad 200 indywidualnych konsultacji.

W dniach 21–23 października 2020 r. Miasto Białystok we współpracy z Federacją Organizacji Pozarządowych Miasta Białystok i z Ośrodkiem Wspierania Organizacji Pozarządowych zorganizowało Forum Inicjatyw Społecznych Miasta Białystok. Otwarte spotkanie adresowane do przedstawicieli trzeciego sektora odbyło się pod hasłem: „Odporne Miasto, organizacje, liderzy czyli jak wykorzystać kryzys do rozwoju” i było skoncentrowane na zagadnieniach dotyczących budowania odporności miasta na kryzysy z uwzględnieniem roli organizacji pozarządowych.

Promocja działań trzeciego sektora

Inicjatywy organizacji pozarządowych adresowane do mieszkańców były promowane przez Miasto w różnych formach:

- pocztą elektroniczną przekazano ponad 800 wiadomości o inicjatywach społecznych,
- na portalach miejskich www.bialystok.pl i www.cas.bialystok.pl oraz na portalach społecznościowych Miasta systematycznie zamieszczano informacje o wydarzeniach,
- na tablicach ogłoszeń w kilkunastu budynkach Urzędu Miejskiego w Białymstoku umieszczano plakaty,
- na portalu miejskim udostępniono bazę kontaktową organizacji pozarządowych obejmującą 576 podmiotów.

Komisje konkursowe

Każda komisja konkursowa rozpatrująca oferty złożone w otwartym konkursie na realizację miejskich zadań publicznych składa się z przedstawicieli samorządu i osób wskazanych przez organizacje pozarządowe. W odpowiedzi na zaproszenie Prezydenta Miasta organizacje pozarządowe wskazały 18 kandydatów na członków komisji konkursowych opiniujących oferty złożone w trybie konkursowym na realizację zadań publicznych w 2020 r. Spośród kandydatów formowane były poszczególne komisje konkursowe w obszarach tematycznych, takich jak polityka społeczna, kultura i dziedzictwo narodowe, sport, edukacja, ochrona środowiska i pomoc społeczna.

Ciała doradcze

W 2020 r. funkcjonowała Miejska Rada Seniorów w Białymstoku. Czteroletnia (pierwsza) kadencja Rady zakończyła się 29 grudnia. Rada była ciałem społecznym o charakterze inicjatywnym, konsultacyjnym i opiniodawczym. Zadaniem Rady było opiniowanie projektów aktów prawa miejscowego i programów wydawanych przez organy Miasta dotyczących spraw ważnych dla osób starszych oraz przedstawianie propozycji działań na rzecz seniorów. Ze względu na ogłoszony stan pandemii Miejska Rada Seniorów w Białymstoku opiniując przedłożone projekty pracowała zdalnie.

Promocja wolontariatu

W 2020 r. Miasto po raz 25 zorganizowało białostocką edycję ogólnopolskiego Samorządowego Konkursu Nastolatków „Ośmiu Wspaniałych”. Konkurs jest adresowany do młodzieży w wieku 10–20 lat, która jest aktywna społecznie działając na rzecz mieszkańców Białegostoku. 62 wolontariuszy oraz 13 grup zgłoszonych przez szkoły i organizacje pozarządowe ubiegało się o honorowy tytuł: „Wspaniała Wolontariuszka”, „Wspaniały Wolontariusz”. W finale osiem tytułów zostało przyznanych w kategorii wiekowej „Ósemeczka” (IV–VI klasa szkoły podstawowej) i osiem w kategorii wiekowej „Ósemka” (VII klasa szkoły podstawowej – V klasa szkoły średniej). Laureatka z Białegostoku na ogólnopolskim szczeblu Konkursu jako jedna z ośmiu osób otrzymała zaszczytny tytuł „Wspaniała Polka”.

Jadłodzielnia

W 2020 r. Miasto Białystok kontynuowało działalność uruchomionej w 2018 r. białostockiej Jadłodzielni, czyli punktu bezpłatnej wymiany żywności mieszczącego się przy ul. Krakowskiej 1. Lokal był otwarty od poniedziałku do piątku w godzinach 8.00–18.00, a w soboty w godzinach 10.00–14.00. Zadanie publiczne było realizowane przez Fundację Spe Salvi w ramach dotacji udzielonej przez Miasto Białystok, która wyniosła 40 tys. zł.

Głównym celem działania Jadłodzielni jest uświadomienie mieszkańcom problematyki marnowania żywności i zapobieganie jej wyrzucaniu. Ważnym aspektem jest także integracja mieszkańców i propagowanie idei dzielenia się nadmiarem żywności z innymi.

Nastanie pandemii koronawirusa nie spowodowało zamknięcia Jadłodzielni. Funkcjonowała ona bez przeszkód przez cały rok.

BUDŻET OBYWATELSKI

Budżet Obywatelski to szczególna forma konsultacji społecznych, w której mieszkańcy decydują o przeznaczeniu części budżetu miasta: diagnozują potrzeby, zgłaszają pomysły, a następnie oddają na nie swoje głosy. Zwycięskie projekty realizuje Miasto.

Celem Budżetu Obywatelskiego jest zwiększenie aktywności mieszkańców i ich partycypacji w podejmowaniu decyzji dotyczących rozwoju Miasta. Wzrost zainteresowania mieszkańców Budżetem Obywatelskim (o 45 więcej zgłoszonych projektów w porównaniu z 2015 r.) świadczy o chęci białostoczan do współdecydowania o wydatkach publicznych w Mieście i możliwości ich przeznaczenia według potrzeb lokalnej społeczności.

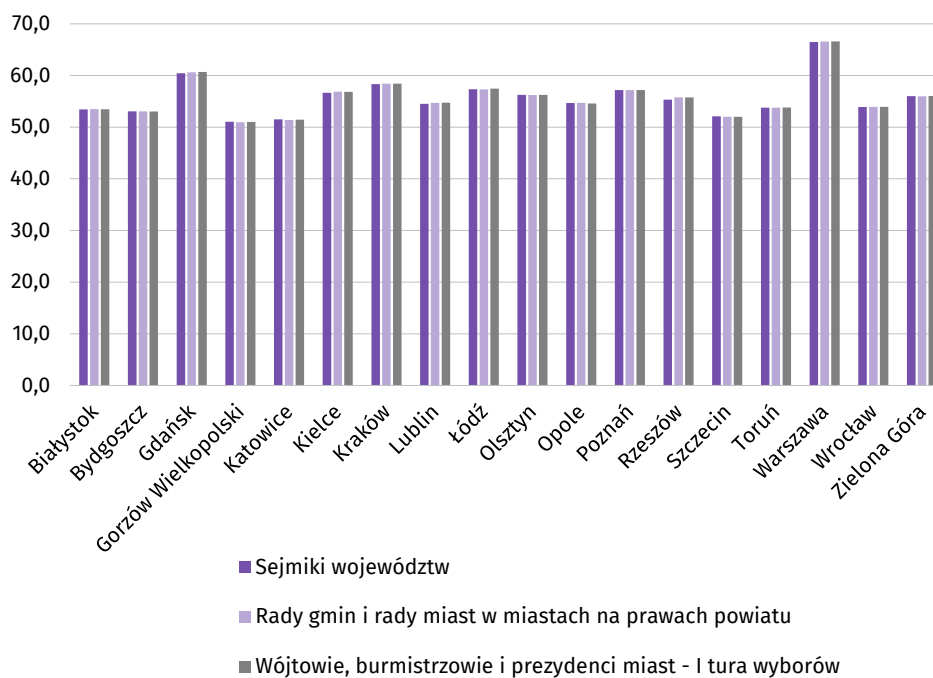
11.2 Frekwencja wyborcza

Aktywność społeczna przejawia się m.in. rozwiązywaniem ważnych spraw społecznych na szczeblu lokalnym i ponadlokalnym, dbaniem o realizację interesu grupowego swoich członków³⁴. Należy podkreślić, że aktywność obywatelska przekłada się na udział w życiu społeczności lokalnych organizacji, pozarządowych, a także na udział w wyborach, podczas których członkowie wspólnoty lokalnej najpełniej realizują się jako obywatele. Frekwencja wyborcza jest zatem istotnym wskaźnikiem poziomu udziału obywateli w demokratycznych procedurach i kolejnym miernikiem aktywności obywatelskiej wskazującej na zainteresowanie sprawami społeczności lokalnej.

Do pomiarów aktywności społecznej mieszkańców często bywa wykorzystywany wskaźnik poziomu uczestnictwa w życiu społecznym i obywatelskim poprzez partycypację wyborczą. Poziom uczestnictwa w wyborach powszechnych ukazuje także skalę współodpowiedzialności mieszkańców za sytuację lokalną i ponadregionalną. Analizie poddano frekwencję wyborczą w miastach wojewódzkich oraz w miastach powyżej 250 tys., podczas wyborów samorządowych, parlamentarnych, do Parlamentu Europejskiego oraz na Prezydenta RP w latach 2018–2020.

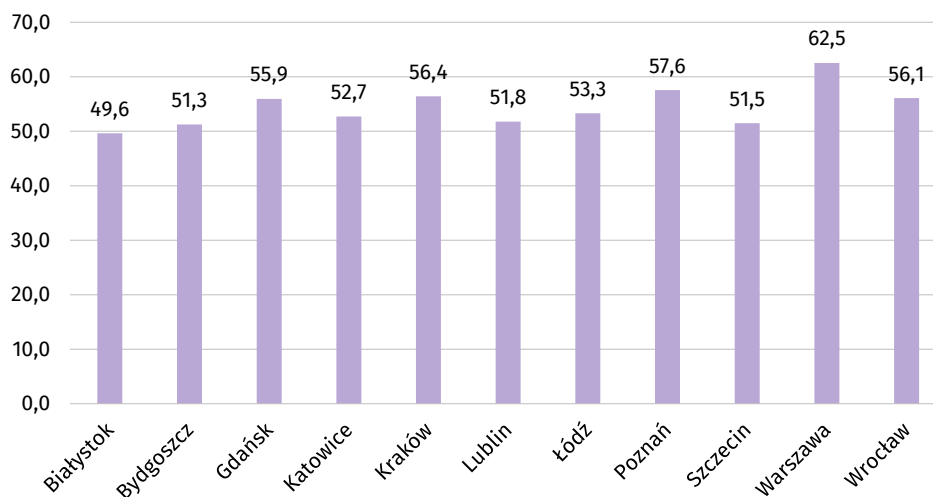
Podczas wyborów samorządowych w 2018 r., frekwencja w Białymstoku wyniosła 53,42% w wyborach do sejmików województw, 53,50% w wyborach do rad gmin i rad miast w miastach na prawach powiatu oraz 53,47% w wyborach prezydenta miasta. Jest to jeden z niższych wyników w kraju, niższą frekwencję odnotowano jedynie w Szczecinie, Katowicach oraz Gorzowie Wielkopolskim, zaś porównywalną w Bydgoszczy i Toruniu. Najwyższą frekwencję, odpowiednio aż 66,49%, 66,57% oraz 66,59% odnotowano w Warszawie.

³⁴ Sikora J., *Instytucje społeczeństwa obywatelskiego*, [w:] Januszek H. (red.), *Kapitał społeczny – aspekty teoretyczne i praktyczne*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej, Poznań 2004, s. 254.

Wykres 39. Frekwencja wyborcza podczas wyborów samorządowych w miastach wojewódzkich w 2018 r. (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

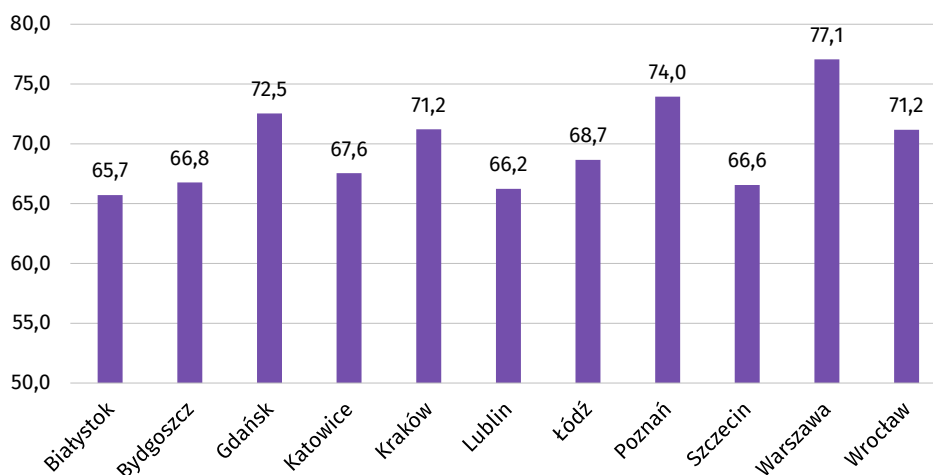
Podczas wyborów do Parlamentu Europejskiego w 2019 r., Białystok odnotował najniższą frekwencję spośród wszystkich analizowanych miast – zaledwie 49,63%. Był też jedynym miastem, gdzie frekwencja ta wyniosła poniżej 50% uprawnionych do głosowania. Największym zainteresowaniem wybory do PE cieszyły się w Warszawie, gdzie ważny głos oddało aż 842 019 osób, czyli 62,53% uprawnionych.

Wykres 40. Frekwencja wyborcza podczas wyborów do Parlamentu Europejskiego w miastach powyżej 250 tys. mieszkańców w 2019 r. (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej.

Podczas wyborów do Sejmu RP w 2019 r., Białystok na tle miast powyżej 250 tys. mieszkańców odnotował najniższą frekwencję – 65,72% uprawnionych. Można zauważyć, że najwyższą frekwencję odnotowywano w największych miastach – w Warszawie, Krakowie, Gdańsku oraz Wrocławiu i wyniosła ona ponad 70%.

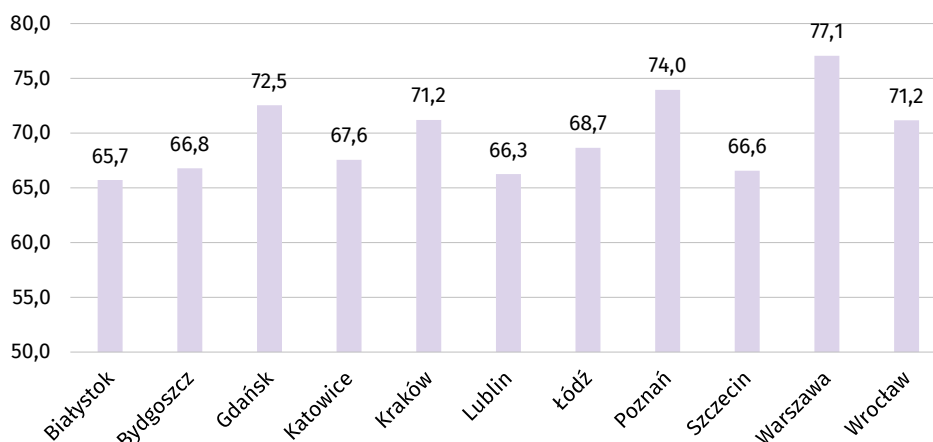
Wykres 41. Frekwencja wyborcza podczas wyborów do Sejmu w miastach powyżej 250 tys. mieszkańców w 2019 r. (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej.

Podczas wyborów do Senatu RP w 2019 r., Białystok na tle miast powyżej 250 tys. odnotował najniższą frekwencję – 65,71% uprawnionych. Najwyższą frekwencję odnotowywano w największych miastach – w Warszawie, Krakowie, Gdańsku oraz Wrocławiu i wyniosła ona ponad 70%.

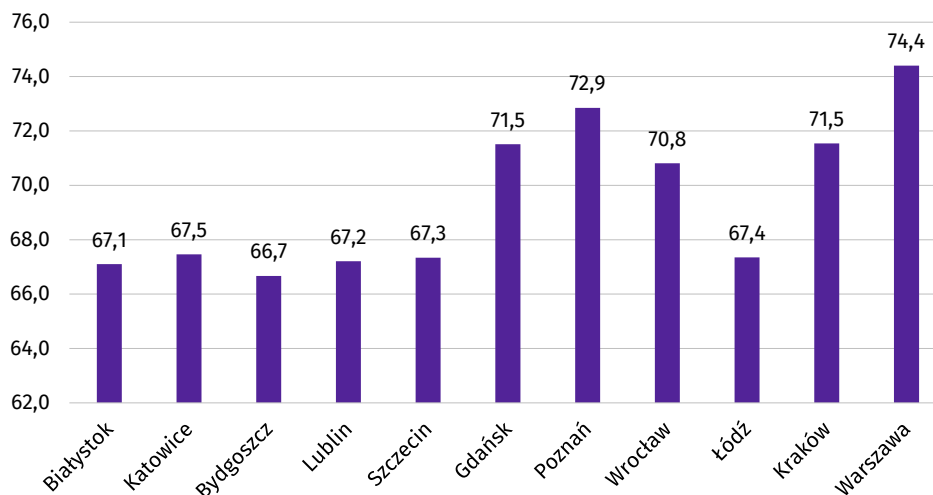
Wykres 42. Frekwencja wyborcza podczas wyborów do Senatu w miastach powyżej 250 tys. mieszkańców w 2019 r. (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej.

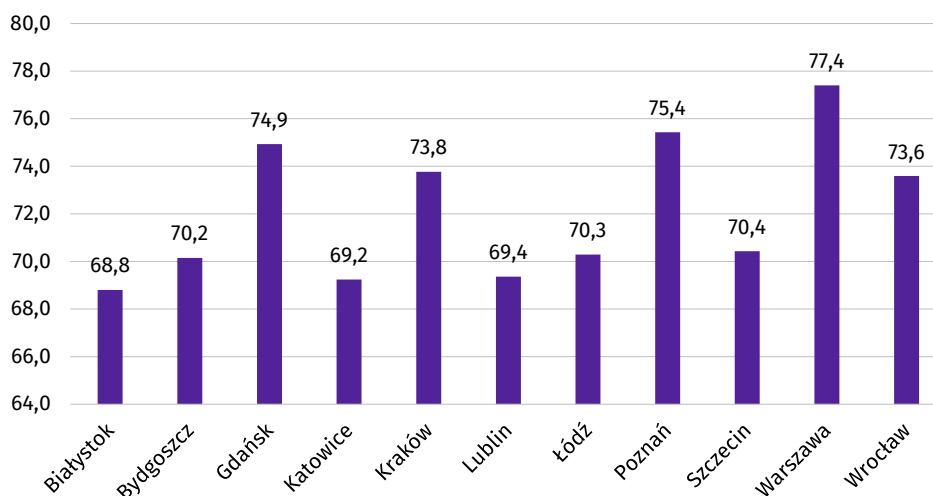
Wybory prezydenckie w 2020 r. cieszyły się w Białymstoku największym zainteresowaniem spośród wszystkich analizowanych wyborów. W pierwszej turze wzięło udział 67,10% uprawnionych. Jest to drugi najniższy wynik wśród analizowanych miast, po Bydgoszczy, gdzie frekwencja wyniosła 66,67%. Największą frekwencję odnotowano w Warszawie, aż 74,40%.

Wykres 43. Frekwencja wyborcza w pierwszej turze wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w miastach powyżej 250 tys. mieszkańców w 2020 r. (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej.

Druga tura wyborów prezydenckich w 2020 r. zmobilizowała w Białymstoku więcej głosujących niż pierwsza. Oddano 148 461 głosów, co skutkowało frekwencją 68,80%. Pomimo to, była ona najniższa spośród wszystkich analizowanych miast. Najwięcej głosów, ponad milion, oddano tradycyjnie w Warszawie, co skutkowało frekwencją 77,40%.

Wykres 44. Frekwencja wyborcza w drugiej turze wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w miastach powyżej 250 tys. mieszkańców w 2020 r. (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej.

11.3 Współpraca międzysektorowa

Podmiotami podejmującymi współpracę w ramach *Programu współpracy Miasta Białystok z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego* są Rada Miasta Białystok, Prezydent Miasta Białegostoku oraz organizacje pozarządowe i inne podmioty prowadzące na terenie Miasta Białystok działalność pożytku publicznego.

Rada Miasta Białystok

Rada Miasta Białystok jest podmiotem realizującym współpracę w zakresie wytyczania polityki społecznej i finansowej Miasta, w tym priorytetów współpracy z organizacjami pozarządowymi. Rada Miasta podejmuje uchwałę w przedmiocie rocznego programu współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego.

Prezydent Miasta Białegostoku

Prezydent Miasta Białegostoku realizuje politykę wytyczoną przez Radę Miasta Białystok.

W 2020 r. z organizacjami pozarządowymi współpracowały bezpośrednio w różnych formach następujące komórki organizacyjne Urzędu Miejskiego w Białymstoku:

- Centrum Aktywności Społecznej,
- Departament Edukacji,
- Departament Gospodarki Komunalnej,
- Departament Komunikacji Społecznej,
- Departament Kultury, Promocji i Sportu,
- Departament Ochrony Środowiska,
- Departament Organizacyjny i Nadzoru,
- Departament Prezydenta Miasta,
- Departament Spraw Społecznych,
- Departament Strategii i Rozwoju,
- Departament Urbanistyki,
- Biuro Zarządzania Kryzysowego,
- miejskie jednostki organizacyjne:
  - Białostocki Ośrodek Kultury (BOK),
  - Białostocki Ośrodek Sportu i Rekreacji,
  - Białostocki Park Naukowo-Technologiczny,
  - Białostocki Teatr Lalek,
  - Centrum Kształcenia Ustawicznego im. Henryka Sienkiewicza w Białymstoku,
  - Dom Pomocy Społecznej przy ul. Baranowickiej 203,
  - Dom Pomocy Społecznej przy ul. Świerkowej 9,
  - Dzienny Dom Pomocy Społecznej,
  - Galeria Arsenał w Białymstoku,
  - Dom Kultury Śródmieście w Białymstoku,
  - Miejski Ośrodek Doradztwa Metodycznego,
  - Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku,
  - Młodzieżowy Dom Kultury,
  - Muzeum Pamięci Sybiru,
  - Muzeum Wojska,
  - Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna Nr 2,
  - Stadion Miejski,
  - Schronisko dla Zwierząt w Białymstoku,
  - Zarząd Mienia Komunalnego w Białymstoku,
  - przedszkola samorządowe,
  - samorządowe szkoły podstawowe i średnie.

Dedykowane do współpracy z organizacjami pozarządowymi jest Centrum Aktywności Społecznej, w strukturze którego funkcjonują:

- Centrum Współpracy Organizacji Pozarządowych,
- Pełnomocnik Prezydenta ds. współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Główne zadania Centrum Współpracy Organizacji Pozarządowych to:

- wspieranie merytoryczne i promocyjne białostockich organizacji pozarządowych,
- gromadzenie i udostępnianie informacji dotyczących III sektora,
- podejmowanie działań dotyczących konsultowania działań Miasta z organizacjami pozarządowymi,
- przygotowanie i realizacja Programu współpracy Miasta Białystok z organizacjami pozarządowymi,
- promocja wolontariatu i aktywnych postaw społecznych mieszkańców,
- obsługa Miejskiej Rady Seniorów w Białymstoku.

Pełnomocnik Prezydenta ds. współpracy z organizacjami pozarządowymi reprezentuje Miasto Białystok w Komisji do spraw Obywateli Miasta Unii Metropolii Polskich, w Podlaskim Forum Pełnomocników.

Centrum Współpracy Organizacji Pozarządowych oraz Pełnomocnik ds. współpracy z organizacjami pozarządowymi wspierają merytorycznie organizacje pozarządowe – podejmują działania o charakterze edukacyjnym i informacyjnym: szkolenia, spotkania robocze, udzielają indywidualnych konsultacji. W 2020 r. udzielono ponad 200 indywidualnych konsultacji, w szczególności dotyczących rejestracji organizacji pozarządowej, zarządzania organizacją pozarządową, współpracy z samorządem miejskim, pozyskiwania zewnętrznych środków finansowych i rozwoju wolontariatu.

W 2020 r. Prezydent Miasta ogłosił 40 otwartych konkursów ofert na realizację zadań publicznych: 7 w formie powierzenia, 33 w formie wsparcia, w wyniku których organizacje pozarządowe oraz inne podmioty prowadzące działalność pożytku publicznego złożyły 647 ofert, po ich rozpatrzeniu zawarto 293 umowy na łączną kwotę 22 730 985 zł.

Dodatkowo było realizowanych 37 umów wieloletnich zawartych w poprzednich latach: 14 w formie powierzenia i 23 w formie wsparcia na łączną kwotę 8 717 731 zł.

W trybie uproszczonym, pozakonkursowym otrzymało dofinansowanie 37 inicjatyw – 18 w powierzeniu i 19 we wsparciu na łączną kwotę 283 722 zł.

Łączna kwota (w trybie ustawy) dotacji udzielonych organizacjom pozarządowym na realizację zadań publicznych w 2020 r. wyniosła 31 732 438 zł.

W innym trybie niż ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie – na podstawie ustawy Prawo zamówień publicznych zlecono 33 zadania na łączną kwotę 1 040 884 zł.

Wymiana informacji i promocja działań trzeciego sektora

Jednostki organizacyjne Miasta Białystok i miejskie jednostki organizacyjne promują działania organizacji pozarządowych, w szczególności realizowane na rzecz białostoczan:

- na portalu miejskim www.bialystok.pl i www.cas.bialystok.pl oraz na portalach społecznościowych Facebook są zamieszczane informacje o działaniach podejmowanych przez białostockie organizacje pozarządowe adresowane do mieszkańców,
- Centrum Współpracy Organizacji Pozarządowych pocztą elektroniczną przekazało przedstawicielom organizacji pozarządowych i wolontariuszom ponad 800 wiadomości, w tym o inicjatywach społecznych podejmowanych przez trzeci sektor Miasta,
- na portalach miejskich www.bialystok.pl i www.cas.bialystok.pl zamieszczono listę zainteresowanych organizacji pozarządowych obejmującą 576 podmiotów, która umożliwia nawiązanie indywidualnego kontaktu z wybraną organizacją,

- plakaty i materiały promocyjne organizacji pozarządowych były na ich wniosek zamieszczane na tablicach ogłoszeń i stojakach w kilkunastu budynkach Urzędu Miejskiego w Białymstoku, w tym w siedzibie Centrum Aktywności Społecznej.

Rada Gospodarcza przy Prezydencie Miasta Białegostoku na lata 2019–2023

Rada Gospodarcza przy Prezydencie Miasta Białegostoku na lata 2019–2023 funkcjonuje na podstawie *Zarządzenia Prezydenta Miasta Białegostoku Nr 411/19 z dnia 07 czerwca 2019 r.* Obecnie Rada składa się z 62 przedstawicieli lokalnych przedsiębiorstw mających znaczący udział w funkcjonowaniu i rozwoju gospodarki Białegostoku oraz przedstawicieli wiodących ośrodków naukowych. Rada Gospodarcza jest organem konsultacyjno-opiniotwórczym Prezydenta w zakresie spraw dotyczących sfery gospodarczej Miasta. Zadaniem Rady jest wspieranie działań Prezydenta poprzez wiedzę i doświadczenie. W 2020 r. odbyły się dwa posiedzenia Rady. Spotkania ze względu na panującą sytuację epidemiczną zostały przeprowadzone w formie online.

Młodzieżowa Rada Miasta Białystok

Młodzieżowa Rada Miasta Białystok jest reprezentacją młodzieży zamieszkałej i uczącej się na terenie Miasta Białegostoku. Rada funkcjonuje na podstawie *Uchwały Nr VIII/128/19 Rady Miasta Białystok z dnia 25 marca 2019 r. w sprawie powołania Młodzieżowej Rady Miasta Białystok i nadania jej statutu.*

Kadencja Rady trwa od 1 października w danym roku szkolnym do 30 września w kolejnym roku szkolnym. W skład Młodzieżowej Rady Miasta Białystok może wejść jeden przedstawiciel każdej szkoły mającej siedzibę na terenie Miasta Białegostoku.

Celem działania Młodzieżowej Rady Miasta Białystok jest kształtowanie postaw prospołecznych, obywatelskich, demokratycznych i patriotycznych poprzez m.in.:

- rozwijanie, wspieranie i upowszechnianie idei samorządności wśród młodzieży,
- promowanie idei społeczeństwa obywatelskiego,
- upowszechnianie zasad działania samorządu terytorialnego wśród młodzieży,
- inicjowanie, wspieranie i koordynowanie samorządowej działalności młodzieży,
- rozpoznawanie i reprezentowanie interesów młodzieży wobec instytucji publicznych i pozarządowych,
- organizację aktywnego uczestnictwa młodzieży w życiu publicznym,
- integrację i współpracę środowisk młodzieżowych na terenie Miasta Białegostoku.

Przewodniczącą Młodzieżowej Rady Miasta Białystok VII Kadencji jest Dominika Łapińska; Wiceprzewodniczący: Karol Jamróz, Dominik Nikitorowicz, Jan Kajdas. Rada liczy 28 radnych. W 2020 r. odbyło się 6 sesji Młodzieżowej Rady Miasta.

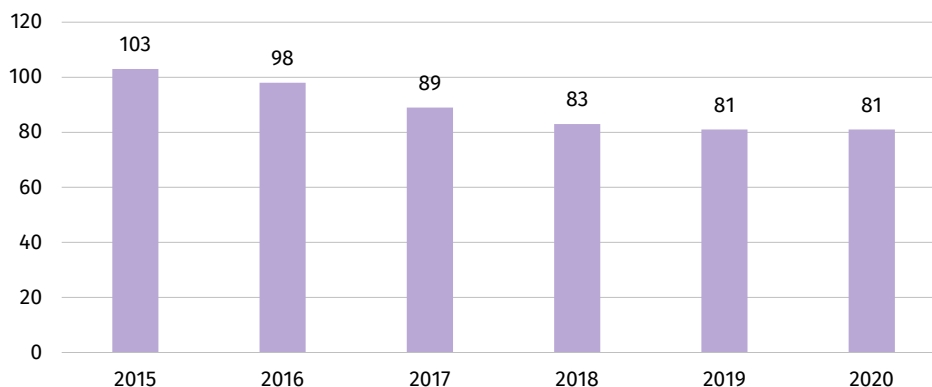
11.4 Szkolnictwo wyższe

Miasto posiada rozwinięte zaplecze naukowo-badawcze oraz oferuje szeroką ofertę edukacyjną, co wpływa na jakość i dostępność wykwalifikowanych kadr. Uczelnie wyższe w Białymstoku oferują kształcenie w różnorodnych zawodach i specjalnościach, odpowiadających potrzebom lokalnego rynku pracy.

W roku akademickim 2020/21 na uczelniach w Białymstoku kształciło się 24,2 tys. studentów, tj. o 20,3% mniej niż w roku akademickim 2015/16. Oznacza to, że w końcu 2020 r. w przeliczeniu na 1000 ludności przypadło 81 studentów, podczas gdy w 2015 r. – 103 studentów. Wśród najczęściej wybieranych grup kierunków były: zdrowie i opieka społeczna; technika, przemysł, budownictwo oraz biznes, administracja i prawo.

W roku akademickim 2019/20 dyplom ukończenia studiów uzyskało 6,5 tys. absolwentów. W porównaniu z rokiem akademickim 2014/15 ich liczba zmniejszyła się o 29,5%. Absolwenci najczęściej kończyli studia na kierunkach zaliczanych do grup: technika, przemysł, budownictwo; zdrowie i opieka społeczna oraz biznes, administracja i prawo.

Wykres 45. Studenci^a na 1000 ludności
Stan w dniu 31 grudnia

^a Bez jednostek zamiejscowych polskich uczelni za granicą, łącznie z cudzoziemcami. Dane za lata 2015–2017 według stanu w dniu 30 listopada. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Liczba nauczycieli akademickich, podobnie jak w latach poprzednich, utrzymuje się na zbliżonym poziomie. W 2020 r. kształciło ogółem 2 320 nauczycieli akademickich (w tym m.in.: 521 profesorów, 1 049 adiunktów oraz 574 asystentów).

W Białymstoku funkcjonują trzy publiczne uczelnie wyższe: Uniwersytet Medyczny w Białymstoku, Politechnika Białostocka oraz Uniwersytet w Białymstoku. W 2020 r. skupiały one 85,6% ogółu studentów uczelni białostockich.

Mapa 22. Uczelnie wyższe

Źródło: Departament Strategii i Rozwoju, Urząd Miejski w Białymstoku.

Rozdział 12. Finanse samorządowe

12.1 Budżet Miasta

Poziom wydatków, jak i dochodów Miasta Białystok w okresie 2015–2020 wzrastał, zarówno w ujęciu bezwzględnym, jak i w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Struktura dochodów uległa nieznacznym zmianom – sukcesywnie malał poziom subwencji, zmniejszył się również udział dochodów własnych, wzrósł natomiast poziom dotacji oraz środków na finansowanie zadań z udziałem UE. W całym analizowanym okresie poziom wydatków rósł porównywalnie z poziomem dochodów.

W 2020 r. dochody budżetu Miasta zrealizowane zostały w kwocie 2 240,1 mln zł (o 64,2% wyższej niż w 2015 r.), a wydatki – 2 274,3 mln zł (o 60,2% wyższej w porównaniu z 2015 r.). Oznacza to, że budżet Białegostoku zamknął się deficytem w wysokości 34,2 mln zł (w 2015 r. – deficytem na poziomie 55,2 mln zł). W przeliczeniu na 1 mieszkańca dochody wyniosły 7 543,51 zł, a wydatki – 7 658,70 zł.

W strukturze dochodów ogółem dominowały dochody własne (tj. 24,8%), które w 2020 r. osiągnęły wartość 555,9 mln zł, tj. o 13,1% wyższą niż w 2015 r. Dotacje celowe stanowiły 22,8% dochodów Miasta. Z tego tytułu Białystok otrzymał 511,0 mln zł, tj. prawie 3,5-krotnie więcej niż przed pięcioma laty. Budżet zasilony był również subwencją, która w 2020 r. wyniosła 505,3 mln zł, co stanowiło 22,6% wpływów ogółem. W stosunku do 2015 r. dochody z tego tytułu zwiększyły się o 34,9%. Udziały w podatku dochodowym od osób fizycznych i prawnych były kolejną istotną pozycją w budżecie Miasta. W 2020 r. ukształtowały się one na poziomie 461,0 mln zł, tj. o 41,9% wyższym niż w 2015 r.

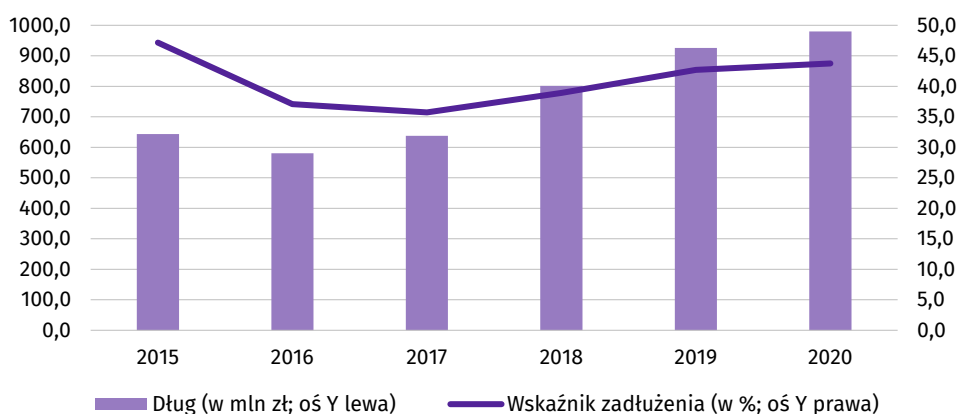
W strukturze wydatków Białegostoku według rodzajów przeważały wydatki bieżące, które osiągnęły wartość 1 928,5 mln zł (tj. o 56,4% wyższą niż w 2015 r.) i stanowiły 84,8% wydatków ogółem. Na wydatki majątkowe Miasto przeznaczyło 345,8 mln zł, czyli o 85,5% więcej w odniesieniu do 2015 r. Wysokość nakładów inwestycyjnych w analizowanym okresie wzrosła ponad dwukrotnie, osiągając wartość 269,1 mln zł w 2020 r.

Analiza wydatków stolicy województwa podlaskiego według działów klasyfikacji budżetowej wykazała, że w 2020 r. najwyższą kwotę przeznaczono na oświatę i wychowanie – 790,2 mln zł (34,7% wydatków ogółem), tj. o 47,9% więcej niż w 2015 r. Kolejnym działem (ujmowanym w klasyfikacji budżetowej od 2017 r.), na który wydatkowano znaczną część środków finansowych była rodzina – 452,8 mln zł (19,9% wydatków ogółem).

12.2 Poziom zadłużenia

Miasto Białystok charakteryzuje średni poziom zadłużenia, który systematycznie wzrasta od 2017 r.

Wykres 46. Dług (w mln zł) i wskaźnik zadłużenia^a (w %)

a W celach porównawczych do lat ubiegłych, wskaźnik zadłużenia jest wyliczony na starych zasadach, zgodnie z art. 170 ustawy o finansach publicznych z 2005 r. Nowy wskaźnik, obowiązujący od 2014 r., wyliczany jest na podstawie art. 243 ust. 1 ustawy o finansach publicznych i wynosi odpowiednio w: 2015 r. – 4,29%, 2016 r. – 4,90%, 2017 r. – 5,04%, 2018 r. – 4,50%, 2019 r. – 3,33%, 2020 r. – 6,94%.

Źródło: Departament Finansów Miasta, Urząd Miejski w Białymstoku.

Zadłużenie Miasta na dzień 31 grudnia 2020 r. wyniosło 979,8 mln zł, podczas gdy w 2015 r. – 643,4 mln zł. Na ogólną kwotę zadłużenia składały się: zaciągnięte kredyty na rynku krajowym w wysokości 256,0 mln zł, na rynku zagranicznym w EBI – 656,8 mln zł, wyemitowane obligacje – 67,0 mln zł, zobowiązania wymagalne z tytułu nieopłaconych terminowo faktur przez jednostki miejskie – 0,01 mln zł.

12.3 Zdolność inwestycyjna

Białystok po raz pierwszy uzyskał długoterminową ocenę wiarygodności kredytowej w 2008 r. Od tej pory ocena ta podlega corocznej aktualizacji. Opiera się ona na kompleksowych danych dotyczących m.in. finansów i gospodarki przygotowywanych przez Departamenty/ Biura oraz miejskie jednostki organizacyjne.

W 2020 r. Fitch Ratings potwierdził międzynarodowe długoterminowe ratingi Miasta Białystok dla zadłużenia w walucie zagranicznej i krajowej na poziomie „BBB” i krajowy rating długoterminowy na poziomie „A+(pol)”. Perspektywa ratingów jest stabilna.

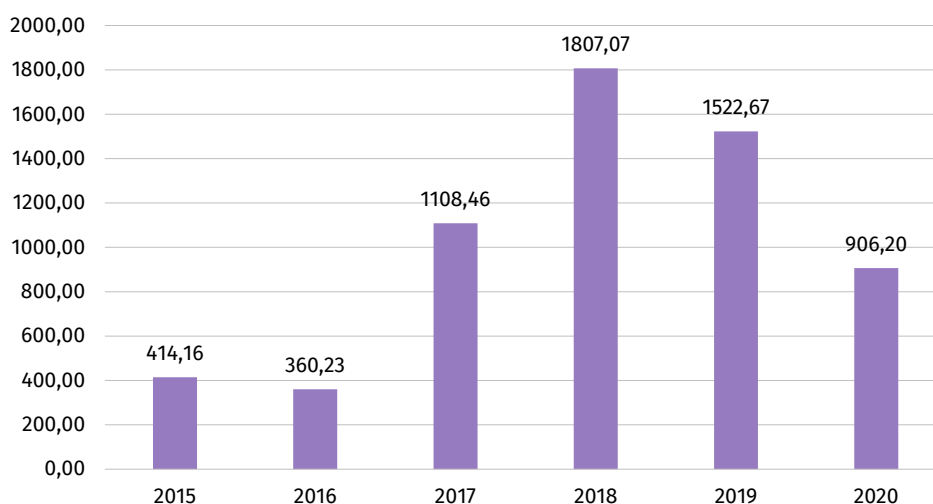
Tablica 27. Rating Miasta Białystok

Rok aktualizacji ratingu	Długoterminowy rating międzynarodowy w walucie zagranicznej i krajowej/Perspektywa	Krajowy rating międzynarodowy w walucie krajowej/Perspektywa
2015	BBB/Stabilna	A+/Stabilna
2016	BBB/Stabilna	A+/Stabilna
2017	BBB/Stabilna	A+/Stabilna
2018	BBB/Stabilna	A+/Stabilna
2019	BBB/Stabilna	A+/Stabilna
2020	BBB/Stabilna	A+/Stabilna

Źródło: Departament Finansów Miasta, Urząd Miejski w Białymstoku.

Udział wydatków inwestycyjnych Miasta Białystok w wydatkach ogółem w analizowanym okresie wahał się pomiędzy 7,02%, a 24,65%. Najwyższe nakłady inwestycyjne w przeliczeniu na 1 mieszkańca odnotowano w 2018 r. na poziomie 1 807,07 zł, analogicznie do wysokości środków z budżetu UE przeznaczonych na inwestycje, które również osiągnęły najwyższą wartość w 2018 r. i kształtowały się na poziomie 818,29 zł.

Wykres 47. Nakłady inwestycyjne w przeliczeniu na 1 mieszkańca (w zł)

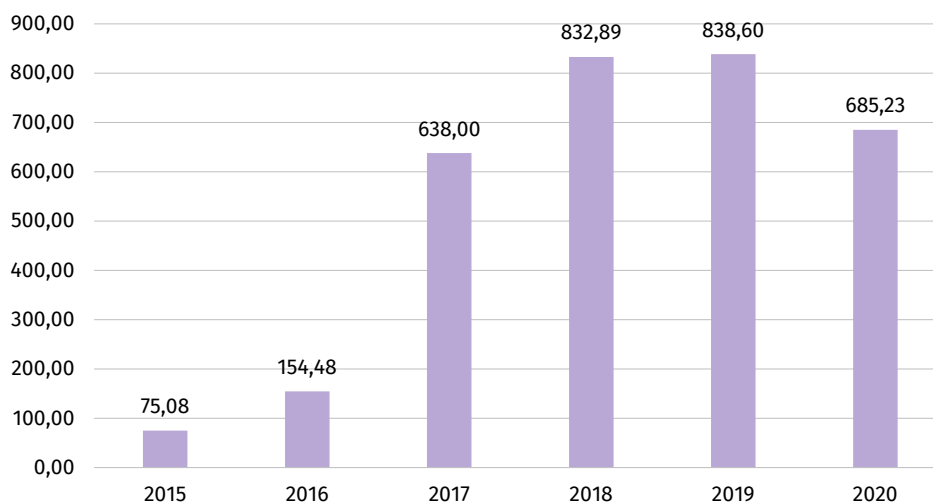

Źródło: Departament Finansów Miasta, Urząd Miejski w Białymstoku.

12.4 Środki unijne

Sprawność Miasta Białystok w absorbowaniu funduszy unijnych można określić jako bardzo dobrą, ponieważ Białystok znajduje się w pierwszej trójce miast wojewódzkich z najwyższym poziomem wydatków ze środków UE w latach 2014–2017 w zł per capita³⁵. Szczyt środków unijnych pozyskanych przez Miasto Białystok w przeliczeniu na 1 mieszkańca przypadł na lata 2018–2019, w których poziom ten wyniósł ponad 800 zł.

Wykres 48. Środki unijne pozyskane przez Miasto w przeliczeniu na 1 mieszkańca (w zł)

Źródło: Departament Finansów Miasta, Urząd Miejski w Białymstoku.

³⁵ Fundusze Europejskie. Ranking wykorzystania środków europejskich przez samorzędy 2014–2019, Wspólnota, 2020.